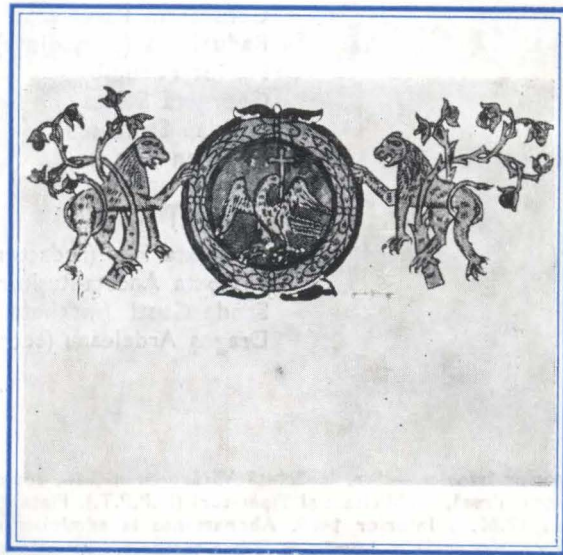

BULETINUL COMISIEI MONUMENTELOR ISTORICE

BUCUREȘTI

1991

Coperta I: Stema Țării Românești în timpul lui Antonie Vodă din Popești (Hrisovul din 1669(7177) mai 10, București, pentru Școala de la Cîmpulung).

Coperta a IV-a: Cetatea Făgărașului. Bastioane și turnul de NE.

COLEGIUL DE REDACȚIE

Aurel Botez
Peter Derer
Ștefan Gorovei
Eugenia Greceanu
Călin Hoinărescu
Sergiu Iosipescu
Ion Istudor
Dan Mohanu
Cezara Mucenic
Paul Niedermaier
Constantin Pavelescu
Radu Popa (președinte)
Marius Porumb
Georgeta Stoica
Nicolae Stoicescu
Aurelian Trișcu

REDACȚIA

Georgeta Pop (redactor)
Elisabeta Ancuța-Rușinaru (redactor de rubrică)
Sanda Gusti (macheta artistică și tehnică)
Dragoș Ardeleanu (secretar de redacție)

Buletinul Comisiei Monumentelor Istorice — Str. Ienăchiță Văcărescu nr. 16, sector 4, București, cod 70528.
Administrația: Direcția pentru Presă, Publicitate și Tipărituri (D.P.P.T.), Piața Presei Libere nr. 1, sector 1, București, cod 71554, telefon 17.60.10 interior 1405. Abonamente la administrație, prin poștă sau virament D.P.P.T., cont 645120608 Banca Națională a României, Filiala sector 1, București și la Oficiile poștale sau difuzorii de presă.

Abonament anual 360 lei (90 lei/număr). Abonamente pentru străinătate prin ROMPRESFILATELIA, sector export-import presă P.O.Box 12291, telex 10 376, prsfir București, Calea Grivitei nr. 64—66.
Tipărit în București la Întreprinderea Poligrafică „Arta grafică”. S.A.

Au colaborat:

Ana Dobjanschi (muzeograf. Muzeul Național de Artă); Nicolae Goga (arhitect); Radu Sc. Greceanu (istoric); Alexandru Gutu (inginer) Sergiu Iosipescu (arheolog, director adjunct științific DMASI); Ioan Mareș (inginer, referent DMASI); Paul Mihai (preot); Cezara Mucenic (istoric de artă, referent șef secție DMASI); Viorica Steluta Pisică (istoric, OJPCN Galați); Georgeta Pop (istoric, redacția publicațiilor CNMASI); Liviu Popescu (arhitect, IPCJ Prahova); Ina Postăvaru (istoric de artă, referent DMASI); Elisabeta Ancuța-Rușinaru (publicist, redacția publicațiilor CNMASI); Gh. Sebestyén (arhitect); Georgeta Stoica (etnograf). Aurelian Trișcu (arhitect, vice președinte CNMASI).

Comisia Națională a Monumentelor,
Ansamblurilor și Siturilor Istorice

**BULETINUL
COMISIEI NAȚIONALE A
MONUMENTELOR, ANSAMBLURILOR
ȘI SITURILOR ISTORICE**

Nr. 2/1991

Anul II

Comunicatul Comisiei Naționale a Monumentelor, Ansamblurilor și Siturilor Istorice	5
--	---

MONUMENTE, ANSAMBLURI, SITURI
Atitudini și mentalități

LIVIU POPESCU, <i>Aspecte ale condiționării spațiu construit — om. Creația de arhitectură și răspunsul social</i>	6
---	---

DOSARELE DISTRUGERII

SERGIU IOSIPESCU, <i>Focșanii vremurilor Unirii</i>	8
PAUL MIHAIL, <i>Biserica Sf. Arhangheli „Soborul Vechi” (1747—1802) din Chișinău</i>	12

COMUNICĂRI ȘI RAPORTE DE CERCETARE

STELUȚA-VIORICA PISICĂ, <i>Măsuri de modernizare a orașului Galați în sec. al XIX-lea</i>	17
---	----

METODOLOGII ȘI TEHNICI DE LUCRU

ALEXANDRU GUȚU, <i>Fotogrammetria arhitecturală</i>	22
ICAN MAREȘ, <i>Metoda „AquaPol” de eliminare a umidității din structuri</i>	30

IZVOARE

GH. SEBESTYÉN, <i>Fortificațiile orașului Făgăraș din sec. al XVII-lea</i>	32
--	----

ANIVERSĂRI

Prof. Henri H. Stahl la a 90-a aniversare (Georgeta Stoica)	34
---	----

CRONICA INTERNĂ

Întrunirea Comitetului Consultativ ICOMCS. Paris, 27 — 29 mai 1991 Aurelian Trișcu)	36
---	----

Din Ședințele Comisiei Naționale (martie-mai 1991) (Georgeta Pop)	37
Inițiative ECOVAST pentru satele României (Ina Postăvaru)	39
Protocoale de colaborare	42

VIAȚA ȘTIINȚIFICĂ

<i>Arhitectura din România în context european. Manifestări organizate cu ocazia centenarului Societății Arhitecților Români, 26 februarie — 2 martie 1991 (Cezara Mucenic)</i>	44
Pe marginea sesiunii de rapoarte asupra rezultatelor săpăturilor arheologice, campania 1990 (Elisabeta Ancuța-Rușinaru)	46

RECENZII, EXPOZIȚII, NOTE BIBLIOGRAFICE

Dr. D. ST. PAVLOVIĆ, <i>Arhitecture traditionelle des Balkans, Yougoslavie (Georgeta Stoica)</i>	48
„Guide technique”, nr. 1, <i>Chauffage par panneaux radiants électriques de sol. Direction du Patrimoine, Mission technique (Janvier 1990) (Ioan Mareș)</i>	49
<i>Expoziția „Icoane românești, sec. XVI—XVIII” (Ana Dobjanschi)</i>	50

Necrolog: Arh. Constantin Joja (Nicolae Goga)	57
--	----

CURIER	60
---------------------	----

BIBLIOGRAFIE

RADU SC. GRECEANU „Buletinul Comisiunii Monumentelor Istorice” (1908—1945). „Anuarul Comisiunii Monumentelor Istorice” (1914—1915, 1942—1943). Indici bibliografici (III) ..	62
--	----

Communiqué de la Commission Nationale des Monuments, Ensembles et Sites Historiques 5

MONUMENTS, ENSEMBLES ET SITES — Attitudes et mentalités

LIVIU POPESCU, *Aspects du conditionnement espace construit — homme. La création d'architecture et la réponse sociale*..... 6

DOSSIERS DE LA DESTRUCTION

SERGIU IOSIPESCU, *La ville de Focșani aux temps de l'Union* 8

PAUL MIHAIL, *L'église Sf. Arhangheli „Soborul Vechi” (1747—1802) de Chișinău* 12

COMMUNICATIONS ET RAPPORTS DE RECHERCHE

VIORICA-STELUȚA PISICĂ, *Mesures visant la modernisation de la ville de Galați au XIX-e siècle* 17

MÉTHODOLOGIES ET TECHNIQUES DE TRAVAIL

ALEXANDRU GUȚU, *Photogrammétrie architecturale* 22

IOAN MAREȘ, *La méthode „Aquapol” d'élimination de l'humidité des structures* 30

SOURCE

GH. SEBESTYÉN, *Les fortifications de la ville de Făgăraș au XVIIIe siècle*.... 32

ANNIVERSAIRE

Le Professeur H. H. Stahl à son 90-ème anniversaire (Georgeta Stoica)..... 34

CHRONIQUE INTERNE

Réunion du Comité Consultatif ICOMOS. Paris, 27—29 mai 1991 (Aurelian Trișcu)..... 36

Séances de la Commission Nationale des Monuments Ensembles, et Sites Historiques (Georgeta Pop) 37

Interview avec les membres de la délégation anglaise ECOVAST (Ina Postăvaru) 39

Protocoles de collaboration 42

VIE SCIENTIFIQUE

L'Architecture de Roumanie dans le contexte européen. Manifestations organisées à l'occasion du centenaire de la Société des architectes roumains, 26 février — 2 mars 1991 (Cezara Mucenic) 44

La session des rapports sur les résultats des fouilles archéologiques, la campagne 1990 (Elisabeta Ancuța-Rușinaru) 46

COMPTE RENDUS, EXPOSITIONS, NOTES BIBLIOGRAPHIQUES

DR. D. ST. PAVLOVIĆ, *Architecture traditionnelle des Balkans, Yougoslavie*

(Georgeta Stoica) 48

« Guide technique », no. 1, Chauffage par panneaux radiants électriques de sol. Direction du Patrimoine, Mission technique (Janvier 1990) (Ioan Mareș) 49

L'Exposition « Icônes roumaines XVIe-XVIIe siècles (Ana Dobjanschi) 50

Nécrologue: Arch. Constantin Joja (Nicolae Goga) 57

COURIER 60

BIBLIOGRAFIE

RADU SC. GRECEANU, « Bulletin de la Commission des Monuments Historiques » (1908—1945). « L'Annuaire de la Commission des Monuments Historique » (1914—1915, 1942—1943). Index bibliographiques (III) 62

The National Commission on Historical Monuments, Ensembles and Sites's Communiqué 5

HISTORICAL MONUMENTS, ENSEMBLES AND SITES

Attitudes and mentalities

LIVIU POPESCU, *Conditioning aspects of built space — man. Architectural creation and social response* 6

FILES OF DESTRUCTION

SERGIU IOSIPESCU, *Focșani city during the Union* 8

PAUL MIHAIL, *The Church Sfinții Arhangheli "Soborul Vechi" (1747—1802) in Kishinev* 12

COMMUNICATIONS AND RESEARCH REPORTS

VIORICA-STELUȚA PISICĂ, *Updating measures in the city of Galați in the 19th century* 17

WORKING METHODS AND TECHNIQUES

ALEXANDRU GUȚU, *Architectural photogrammetry* 22

IOAN MAREȘ, *The "Aqualpol" method of removing the humidity out of the structures* 30

SOURCES

GH. SEBESTYÉN, *Fortifications of the Făgăraș city in the 17th century*..... 55

ANNIVERSARY

Prof. Henri H. Stahl at his 90th anniversary (Georgeta Stoica) 34

HOME CHRONICLE

The Meeting of the Consultative Committee of ICOMOS, Paris, 27—29 May 1991 (Aurelian Trișcu) 36

Sittings of the National Commission on Historical Monuments, Ensembles and Sites (Georgeta Pop) 37

Interviewing the members of the British delegation ECOVAST (Ina Postăvaru) 39

Cooperation protocols 42

SCIENTIFIC LIFE

Architecture in Romania against the European back-ground. Events organized on the occasion of the centenary of the Romanian Architects Society, February 26—March 2, 1991 (Cezara Mucenic) 44

On the Report Session about Archaeological Excavations Results, 1990 Company (Elisabeta Ancuța-Rușinaru) 46

BOOK REVIEWS, EXHIBITIONS, BIBLIOGRAPHICAL NOTES

DR. D. ST. PAVLOVIĆ, *Traditional architecture in the Balkans, Yugoslavia (in French) (Georgeta Stoica)* 48

"Guide technique", nr. 1, *Ground heating by radiating electric panels. Direction du Patrimoine, Mission technique (January 1990) (Ioan Mareș)* 49

The exhibition of Romanian icons, the 16th—18th centuries (Ana Dobjanschi) 50

Obituary: Architect Constantin Joja 57

MESSENGER 60

BIBLIOGRAPY

RADU SC. GRECEANU, "The Bulletin of the Historical Monuments Commission" (1908—1945). "The Year book of the historical Monuments Commission" (1914—1915) (1942—1943). *Bibliographical indexes (III)* 62

COMUNICATUL
COMISIEI NAȚIONALE A MONUMENTELOR,
ANSAMBLURILOR ȘI SITURILOR ISTORICE

Comisia Națională a Monumentelor, Ansamblurilor și Siturilor Istorice, reunită în ședință solemnă, întâmpină ziua de 18 aprilie, dedicată patrimoniului mondial cultural, deplin conștientă de răspunderile ce și le-a asumat pentru conservarea și punerea în valoare a acestei avuții de neprețuit a omenirii. Recent reînființată, după mai bine de un deceniu în care s-au semnalat pierderi catastrofale pentru monumentele României, Comisia constată că eforturile de reparare a gravelor daune și de transmitere către generațiile viitoare a monumentelor, ansamblurilor și siturilor istorice salvate de furia ideologică a ultimelor patru decenii se lovesc de piedici neașteptate.

Asemenea altor aspecte din domeniul culturii, problema bunurilor culturale imobile cu statut de monument istoric este nu numai neglijată de o mare parte a administrației și a legilor existente, dar, ce e mai grav, agresată din toate părțile de incultură și de dorința grabnicei parveniri. Ca atare, C.N.M.A.S.I. cheamă pe toți cetățenii țării, conștienți de rolul și valoarea monumentelor istorice în evoluția omenirii, să se alăture la înnoirea mentalităților, la precizarea responsabilităților și la transpunerea în fapt a politicii de ocrotire și de includere a monumentelor istorice în circuitul lumii contemporane.

ASPECTE ALE CONDIȚIONĂRII SPAȚIU CONSTRUIT—OM. CREAȚIA DE ARHITECTURĂ ȘI RĂSPUNSUL SOCIAL

Un court essai sur l'importance de la communication
entre le milieu social et le programme d'architecture,
avec des exemples provenant de la ville de Ploiești.

MOTTO

Singura noastră limită este cea a
gîndirii noastre.

Sir F. BACON

Dezordinea este mare, confuzia vădită. Începi să pui totul sub semnul întrebării: amploare, ordine de valori, organizare.

Fenomenul de criză al arhitectului (arhitecturii) este foarte vechi și este dat de modul rezolvării raportului CASĂ/OM care o folosește.

Arhitectura, ca artă a organizării materiei, interpune între natură și teorie modelul înțeleș ca existență între necesitate și libertate.

Arhitectul, traducătorul nevoilor publice, este cel care ține în mîină pîrghiile echilibrului structural, care manipulează manifestarea variabilelor, putînd provoca discontinuități în continuități. Devenit factor al deciziei sociale el oglindește major epoca în care se manifestă, prelungind atitudinile în planul modelului.

Comunicarea umană este un cuplu necesar continuu. Cînd continuitatea comunicării între mediul social și exponentul ei, programul de arhitectură, dispare, apare suferința, discontinuitatea fizică, discontinuitatea psihică, dispare locul de contact social.

Prin comunicare se realizează intermodelarea, se păstrează natura continuității, fiind astfel posibilă sesizarea schimbării structurii sociale, a modului de viață, reducîndu-se astfel conflictul între starea existentă și cea propusă. Se manifestă democrația participativă.

Orașul se naște ca loc de întîlnire al oamenilor; esențial în viața orașului este CONTACTUL între OAMENI; orașul este LOCUL unde OMUL își TRĂIEȘTE viața, nu unde DOARME. În proiectarea mediului înconjurător — care teoretic se face pentru om — nu trebuie reprojectat și omul, omul neavînd o capacitate nelimitată de adaptare. Chiar dacă orașul este plin cu construcții frumoase viața urbană nu există fără acele locuri de contacte sociale comunitare sau intime care generează bunăstarea și fericirea oamenilor. Proiectele concepute în grabă, departe de consultarea socială, au dus la catastrofe urbane.

Un pas nou este înțelegerea și păstrarea naturii din marele ansamblu natural în care vrem să trăim. Orașul își cere echilibrul cu el însuși și cu mediul înconjurător. Între tipologia casei și forma urbană apare liantul, confortul psihologic. Contactul superficial trebuie înlăturat, omul are nevoie de o stabilitate în contactele sale. Problemele se ridică cu atenție asupra spațiilor deschise: peisajul orașului astăzi; teritoriul casei; mobilarea spațiilor; satisfacerea necesităților de curiozitate, surpriza, ironia, dragostea, umorul, spiritul ludic. Fiecare localitate și chiar fiecare cartier poate avea o specificitate a cerințelor. Trebuie să

păstrăm orașul în perimetrul său istoric și geografic.

Astfel, unul din monumentele Ploieștiului, actualul muzeu de istorie și arheologie, proiectat de arhitectul român Alexandru Orăscu și construit de meșterul constructor Anghel Ioniță, din fonduri obținute prin subscripție publică, este martorul istoriei orașului începând cu 1865.

De asemenea, Gimnaziul, devenit după 1877 liceu, găzduiește vestitele alegeri din 1869—1870. Războiul de independență face ca liceul să adăpostească biroul Marelui Duce Nicolae al Rusiei. În 1889 planurile imobilului sînt expuse în salonul realizărilor românești de la Expoziția Mondială de la Paris. Viața socială aduce aici constituirea în 1898 a «Asociației generale a învățătorilor din România», iar în 1914 al V-lea Congres al sindicatelor din țară. Martor al istoriei, începînd cu 1967 imobilul va adăposti alte pagini ale istoriei României. Viața acestuia nu este însă scutită de evenimente dure, cum ar fi cele 17 cutremure mari și cele 2 războaie mondiale. Anul 1990 este acela în care încep lucrările ce îi vor reda haina tineretii. Tehnica anilor noștri, alături de calitățile secolului trecut, îl va aduce în atenția vieții sociale actuale.

Se va crea unul din acele spații de contact social al ploieșteanului cu sensurile istoriei. Vor fi redată trăsăturile inițiale ale fațadei, se va readuce ceasul din turn, prețioasele decorații exterioare vor fi refăcute. Noua structură, alături de cea veche, va permite desfășurarea de activități atractive. Cunoașterea istoriei va fi înlesnită de tehnica informațională. Spațiul exte-

rior, «curtea școlii» va coborî la nivelul de călcare inițial. În fața muzeului va fi amenajat un parc deosebit, iar în spate, un lapidarium cu piese de o rară frumusețe și valoare.

Extinderea atenției față de trecut poate asigura factorul de stabilitate socială prin integrarea fondului vechi noilor funcțiuni sociale, ca de altfel și prin păstrarea funcțiunilor tradiționale. Construirea clădirilor în centrele istorice trebuie să se supună scării arhitecturii istorice, imaginii istorice, fie prin reconstruiri integrale, fie prin clădiri noi cu fațade modelate stilistic. În caz contrar, ruptura continuității între spațiile vechi și cele noi duce la pierderea identității centrului orașului, pierderea memoriei istorice. Apare astfel fenomenul pierderii calității modelatoare a orașului, cu consecințe negative la nivelul manifestărilor sociale ale acestuia. Direcțiile proiectării construcțiilor vor trebui să nu intre în contradicție cu modul tradițional de folosire a localității și cu dinamica acesteia. Ignorarea acestor cerințe dă naștere unor fenomene de patologie urbană (inconfort, dezorientare, înstrăinare, insecuritate, huliganism, stress), sau conduc la agravarea unor contradicții neantagonice.

Trebuie să creăm spațiul în care OMUL social să trăiască așa cum vrea el. Nu trebuie să ajungem acolo încît ceea ce numim astăzi confort să nu mai fie acceptat mîine.

Schimbul de idei, nevoia de continuitate a omului, opinia ca treaptă a cunoașterii îmbogățește ființa umană cu noi instrumente ale gîndirii corecte.

LIVIU POPESCU

FOCȘANII VREMURILOR UNIRII

Souvenirs sur les anciens bâtiments de la ville, aujourd'hui disparus pour la plupart. Une image de ce que fut la ville de Focșani.

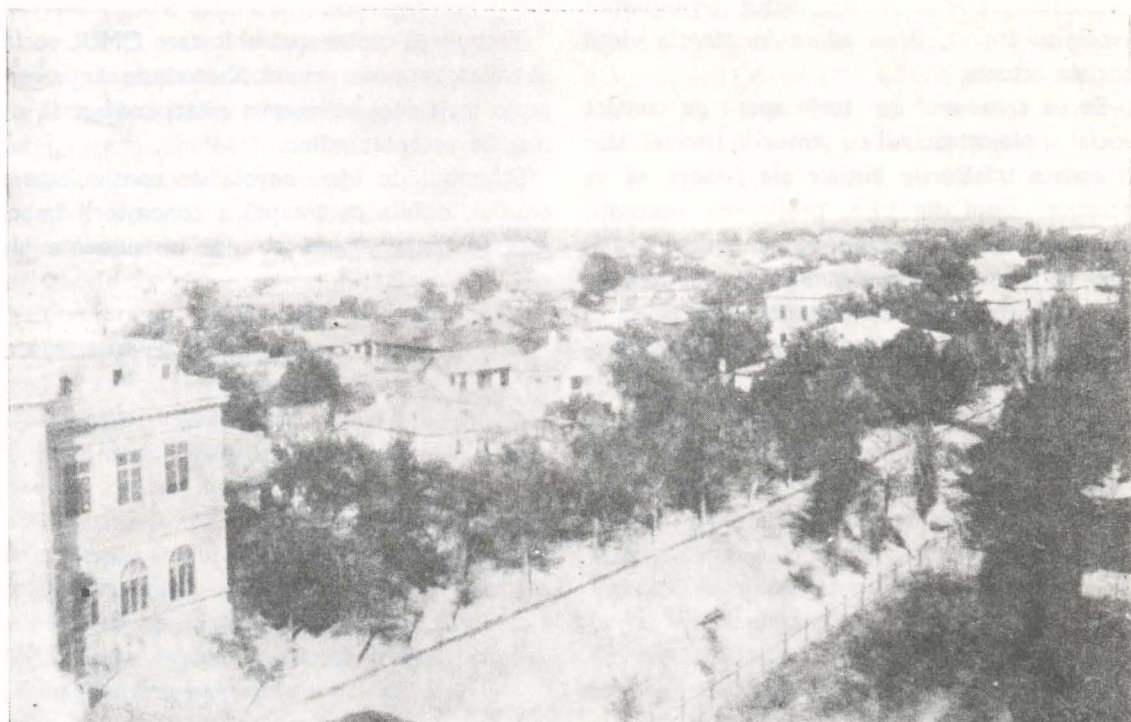
Amabila invitație a colegului și prietenului Anton Paragină de a veni să vă vorbesc* despre Focșanii de acum mai bine de un secol și trei decenii au deșteptat în mine amintiri pe care le credeam demult uitate. Căci Focșanii Unirii de la 1859 mai existau, măcar în parte, în anii

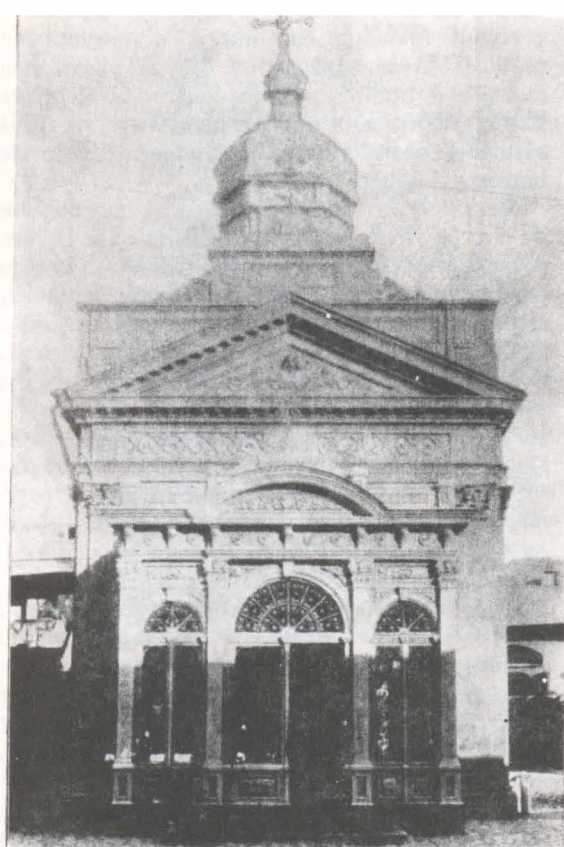
* Comunicare susținută la sesiunea științifică din 24 ianuarie 1991 de la Focșani.

Vedere de ansamblu a Focșanilor din dreapta Primăriei (foto Alexandru Antoniu, 1893 — Colecțiunile Comisiunii Monumentelor Istorice).

copilăriei și adolescenței mele și gustul lor este foarte apropiat de al primei iubiri.

Sînt Focșanii de după cel de-al doilea război mondial, al anilor cincizeci și șaiszeci, al trupelor de ocupație și cartelelor, apoi al unei iluzii de înseninare, vai, și aceea pentru scurtă durată. Dar nu despre acest oraș doresc să vă vorbesc și nici măcar despre acela izvorît din cercetările mele de istoric și arheolog medievist. Nu. Aș vrea să străbateți cu mine ulițele și curțile și să vă apropiați de casele unui Focșani patriarhal, sărăcit, ruinat de urmările războiului și

Biserica «Domnească» (foto Alexandru Antoniu, 1893 — Colecțiunile Comisiunii Monumentelor Istorice); Clopotnița ei după cutremurul din 10 noiembrie 1940 (Arhiva Direcției Monumentelor, Ansamblurilor și Siturilor Istorice).

«izbucnirea» păcii, dar păstrînd o parte din trecutul secular încă vizibil, încă palpabil.

Era, în ianuarie, un târg al săniilor, dar îngăduiți-mi să-l parcurg la început de vară, umbrit de arbori, înmiresmat seara de straturile de regina nopții din orice curte.

Din bariera Bucureștilor, intrarea în Focșanii munteni, reședință la 1859 a județului Slam-Rîmnic (Rîmnicu Sărat), dincolo de Combinatul forestier IPROFIL — Focșani, ridicat la 1957—1959 pe locul cazărmilor domniei regelui Carol I, distruse în 1944, se mai păstra în anii '50 casa lui Lascăr și Sultana Zamfirescu, părinții lui Duiliu Zamfirescu. Situată pe bulevardul București, la nr. 24, casa se zidise în 1858, imediat după nașterea poetului, fiind astfel contemporană Unirii. La numărul 22, cu gard de fier împrejmuț și peron larg era casa lui Dumitru Simionescu Rîmniceanu — prototipul lui Tănase Scatiu — și a soției sale Elena, sora arhitectului Ion Mincu și mătușa lui Duiliu Zamfirescu.

Peste drum, ceva mai sus, la numărul 19, erau odinioară curțile lui Costache Cotescu, deputat în Divanul ad-hoc al Munteniei.

La capătul bulevardului București, pe mîna dreaptă, se aflau casele Robeștilor, înălțate în primii ani ai Regulamentului Organic. Familia a dat pe C. F. Robescu, vrednică figură de primar al Bucureștilor. Dar casele lor din Focșani au rămas în amintire prin marea nuntă domnească, celebrată la 21 septembrie 1845 de episcopul de Buzău. Mirii nu erau alții decît Marișica Văcărescu și principele domnitor al Țării Românești, Gheorghe Bibescu, iar nunii Mihalache Vodă Sturdza și doamna Smaranda. Ospățul pentru prostime se întinsese în piața mare, dinspre munteni, și în muzica lăutarilor și neisprăvirea vinului petrecerea a ținut pînă dimineață.

Prin fața caselor Robescu, supraviețuitoare a două războaie, copil fiind treceam cu fereală și, de obicei, pe trotuarul vecin, căci

Biserica Sf. Ioan Botezătorul (foto arh. I. Moisescu, Arhiva Direcției Monumentelor, Ansamblurilor și Siturilor Istorice).

Într-una din acele clădiri se instalase miliția populară.

Piața munteni, ce îmi părea în crivățul iernii sfîșietor de întinsă, a fost închisă la 1884 spre nord de primăria orașului, astăzi desfigurată de refacerile succesive. Pe locul pichetului nr. 47 de pe hotarul dintre cele două principate, la 1931, Liga culturală, sub energica îndrumare a lui Nicolae Iorga, pe atunci președintele Consiliului de Miniștri al țării, a pus un cuviincios monument al Unirii. S-a găsit cu cale, acum în urmă, ca această operă a sculptorului Ion Jalea și a arhitectului Berindei să fie mutată din locul său și transplantată altundeva decât acolo unde îi era rostul.

În anii Unirii, nu departe, se înălța — și din fericire și acum — biserica Sf. Ioan. Mănăstirea întemeiată la 1661 de Grigore I. Ghica, domnul Țării Românești, și bogat înzestrată cu moșii și venituri, fusese refăcută la 1840 prin grija egumenului Thimothei din Thessalonic, episcop titular de Troada, «în cea mîntuitoare pentru principatul Țării Românești epocă a prea bunului și adevăratul urmaș ctitorului numit, prea înălțatului domn și stăpînitor Alexandru Dimitrie Ghica voevod, la anul mîntuitor 1840». Catapeasma fusese pictată de Constantin Dimitrescu la 1858, iar două dintre candelile de care-mi aduc aminte fuseseră dăruite bisericii

la 1847 de însuși principele Gheorghe Bibescu — probabil în amintirea nunții domnești. Din parcul și livada mănăstirii Sfîntului Ioan s-au făcut mai apoi, după secularizarea lui Cuza Vodă, grădina publică a orașului, astăzi cu cîțiva sărmani copaci strînși în ciudate ghivece de beton.

Revenind la casele Robescu și nu departe de ele, pe strada ce s-a numit Friederich Engels, la nr. 12, focșănenii vremurilor Unirii se puteau închina în biserica Adormirii Maicii Domnului, ctitorită în vremurile Brîncoveanului, la 1708—1712, de Donie căpitanul za margine. Atunci, în prejma Unirii, biserica tocmai fusese refăcută prin grija Ioanei Donie, după incendiul devastator din 1854, pus de trupele ruse în retragere. Ceva mai departe pe strada Cuza Vodă, la nr. 2, intram în casa bunicilor. Impunătoare, cu frontonul neoclasic susținut de două coloane, cu scări largi și tocite din piatră, întinzîndu-se și nemaiisprăvindu-se de-a lungul uliței Galaților pînă la antenanse, de remize și trăsuri, casa data de pe la 1840 și aparținuse familiei Barozzi, poate prin căsătoria doctorului Carlo Barozzi cu Zamfira, fiica paharnicului lordache Millo. De la familia Barozzi casa aceasta a trecut prin căsătorie în familiile Grigoriu, Nicolau și, prin schimb între rude, în stăpînirea bunicilor mei, șeful serviciului tehnic al prefecturii de Putna, inginerul Constantin Iosipescu și soția sa Zoe Sclavoni.

În 1978, prin grija primului secretar de atunci al județului Vrancea — Dorovici — ea a fost demolată, un singur tei, din cei plantați în 1935, scăpînd socialismului biruitor.

Un rînd de brazi, de o înălțime amețitoare pentru copilul culcat la poala lor, separa casa Barozzi de casa general Macridescu, existentă și astăzi, adăpostitoare a unei instituții școlare, dar nepusă în valoare ca monument istoric.

Dincolo de Tribunal, construit la 1909 după planurile inginerului Vasilescu și ale arhitectului Ion Mincu, se afla la 1859 vama și pichetul grăniceresc nr. 45, ulterior hanul și hotelul «Cimbru» și poșta. Astăzi clădirea (de pe strada Cuza Vodă nr. 21) datînd din secolul al XVIII-lea și unde după 1845 a slujit junele ofițer Grigore Alexandrescu, aparține complexului muzeal al județului. Și aici Liga Culturală puse în mai 1931 o placă amintind despre cel dintîi hotar «distrus pentru unitatea națională».

Mai departe, pe mîna dreaptă, se află biserica romano-catolică, datînd din ultimii ani ai regimului regulamentar.

Și încă mai departe, peste drum de Liceul Cuza Vodă, construit abia la 1930—1936, se află Școala generală, instituție de învățămînt înființată la Focșani sub Regulamentul Organic. Clădirea fusese de multe ori renovată și cred transformată asemeni imobilelor ce alcătuiau Spitalul de ochi și otorinolaringologic, imobile componente în vremurile Unirii ale curților Apostoleanu Prodan.

Dar să abandonăm Calea Cuza Vodă înainte de a ieși din vechii Focșani, dincolo de Căcaina, prin bariera Mărășeștilor, și să revenim la biserica romano-catolică. De aici spre mahalaua Bahre pe drumul Galaților, și după Războiul Independenței strada maior Șonțu, pe stînga se află acum ca și atunci biserica Stamatineștilor, familie care, pentru a fi tot atît de categoric precum paharnicul Constantin Sion, «prin urmare dar, drepti Movilești sunt numai Stamatineștii». Biserica lor, de multe ori amenințată cu demolarea, datează, poate, de după 1789. Grav avariată de cutremurul de la 1894 și lăsată în ruină, ea păstra în copilăria mea acel aer tainic și melancolic, păzită de ușa bătută în ținte de fier și pururi închisă.

Peste drum de ea exista, și la 1859 ca și pînă acum cîțiva ani, casa doctorului Charlu Barozzi, cu un cerdac cu preafrumoase coloane de cărămidă; un soi de parcaj cu pietriș i-a luat astăzi locul.

Ceva mai departe pe aceeași parte a străzii maior Nicu Șonțu — de altfel însurat cu o Stamatinească —, în spatele Liceului Unirea, se aflau curțile spătarului Vasile Andrieș, moștenită de ginerele său poetul Dimitrie Dăscălescu.

Și iată-ne la răscrucea cu strada Comisia Centrală, mai numită și a Arestului. Imediat pe stînga se mai vedeau încă ruinele curții beizadelei Nicolae Suțu. Pe aceeași parte, la numărul 1 al străzii, gheboșate de vechime și transformate, sînt casele familiei Grigoriu.

În capătul aceleiași străzi sînt clădirile «efonime» ale Comisiei Centrale, mult transformate și adăugite, ca și ale tipografiei acesteia. Ca și celelalte monumente și locuri legate de Unire și acestea fuseseră marcate la 1931, din inițiativa Ligii Culturale a lui Nicolae Iorga, președintele Comisiei Monumentelor Istorice, cu plăci comemorative.

Nu voi mai stăruî asupra atîtor altor biserici existente în vremurile Unirii ca și după mai bine de un secol, precum Săpunaru, Sf. Dumitru,

Precista, Ovidenia din Tăbăcari, Sf. Nicolae din Tăbăcari, Sfinții Voievozi, Adormirea Maicii Domnului-Jelaboiu, azi, în parte, distruse. Voi aminti doar biserica de pe altă stradă a copilăriei, de pe Cotești, cu turlele și crucile aplecate nefiresc, profilîndu-se straniu pe cerul de vară, adăpostitoare ale mulțimilor de ciori.

Ce va fi fost Focșanii Unirii? Am lăsat la urmă Strada Mare, succesiune de dughene, prăvălii și bolți. Înaintea fostei Bănci de Scout și mai de mult a «Economiei», societate fondată în 1874, se afla, la nr. 79 localul vămilor muntene.

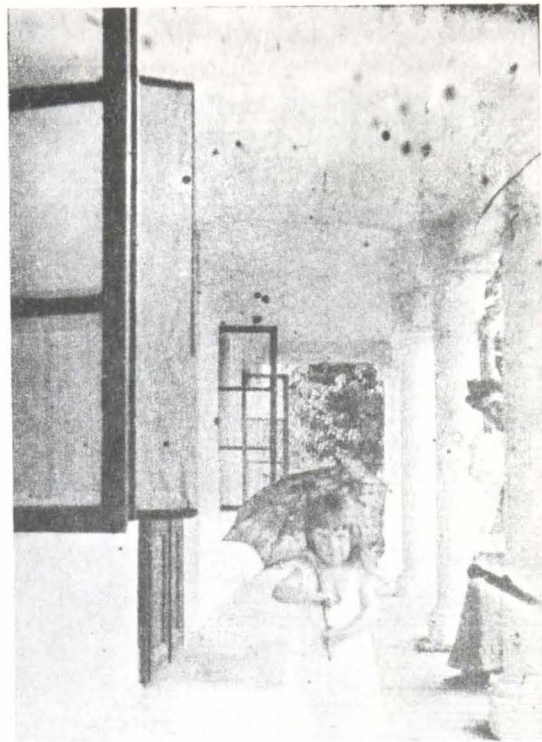
Spre celălalt capăt al Străzii Mari, lîngă piața Dogărie, biserica Profetul Samuil, iar pe stînga, în Piața Moldovei, biserica Preacuvioasa Parascchiva — biserica domnească din Focșanii Putnei.

Cu această imagine a bisericii Dabjei Vodă și Dafinei Doamna, a Mavrocordaților mi-am luat rămas bun acum douăzeci de ani de Focșanii păstrători încă ai urmelor Unirii.

După două decenii nu mai există mai nimic din toate acelea și poate chiar nimic din balsamul acelor vremi de speranță și înfăptuire ale domniei lui Cuza și regelui Carol.

Vom găsi astăzi, sub Revoluție, tăria să reînviem speranța spre a împlini Unirea cea Mare?

SERGIU IOSIPESCU

Privdor de casă de țirg pe str. Ștefan cel Mare, la începutul secolului al XX-lea (colecția Maria Grigoriu).

Brève histoire d'un monument de Bessarabie du XVIIIe siècle, l'église métropolitaine de Chișinău, miraculeusement sauvée du fléau de la guerre et démolie ultérieurement.

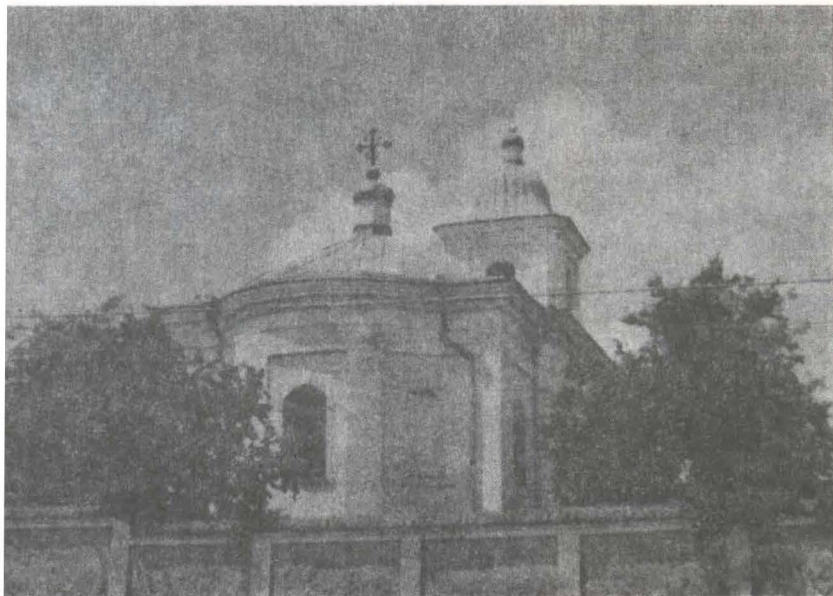
Chișinăul, menționat întâia oară în documente la 1436, așezat pe râul Bîc, era punct de legătură între capitala Moldovei, prin târgul Lăpușna, cu hanatul tătarăsc. Localitate ridicată pe moșiile Buicani și Vovințeni, acestea intră ulterior în stăpînirea mănăstirii Galata de lîngă Iași, ctitoria lui Petru Șchiopu.

Mănăstirea Galata primește această danie la 1620, aprilie 28, de la Maria Dumitrașcu postelniceasa, proprietara satului Buicani, județul Lăpușna. Constantin Cantemir voievod la 1690 august 11, în urma unei judecări reîntărește mănăstirii Galata stăpînirea asupra moșiei Buicani. Grigore Ghica voievod întărește și el, la 1739 ianuarie 20, mănăstirii Galata înțelegerea făcută cu târgoveții din Chișinău, care și-au ridicat case și dugheni, împresurînd hotarul Buicanilor, ca să plătească un impozit anual (bezmîn). La 1741 octombrie 24, Grigorie Ghica întărește hotărnicia satului Vovințeni, vecin cu Buicani, ca fiind tot a mănăstirii Galata. La 1767 iulie, printr-o mărturie hotarnică, încre-

dițată de serdarii de la Orhei, se arată că moșia Vovințeni este cumpărătura mănăstirii Galata. La stabilirea hotarelor din partea mănăstirii Galata a luat parte egumenul Bisericii Sf. Arhangheli din Chișinău. La 1805 iulie 13, prin cartea Divanului Moldovei se întărește mănăstirii Galata stăpînirea asupra moșiilor Buicani și Vovințeni pe Bîc, în ținutul Orheiului.

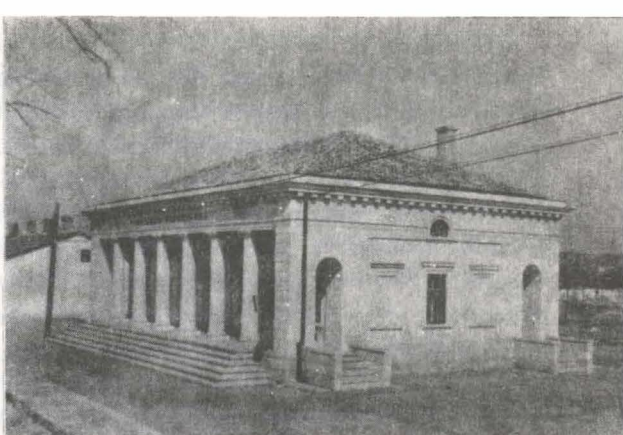
Ultimul document este din 25 aprilie 1813, dat în Chișinău, prin care vechilii mănăstirii Galata din Iași acordă din moșiile Buicani și Vovințeni « care acum se numesc Chișinău, și pe care este și biserica Sf. Arhangheli metoh », loc trebuincios pentru zidirea Mitropoliei, cu școală, de Mitropolitul Gavriil Bănulescu-Bodoni¹.

Istoricul bisericii Sf. Arhangheli începea încă din sec. al XVII-lea cînd exista o biserică în același loc, zidită pe pămîntul « domnesc ». La 1739 această biserică « domnească » fusese risipită de tătari, în războiul ce-l avuseseră cu muscalii pe pămîntul Moldovei. Voievodul Grigorie Matei Ghica a învoit, în 1747 iulie 27,

Biserica Sf. Arhangheli « Soborul Vechi » din Chișinău. Imagine din 1942

a Lupul Năstasă biv agă, care fusese serdar în vremea risipirii bisericii « domnești », să rezidească biserica din temelie, cu toată cheltuiala sa, cumpărând acel loc de pe moșia Buicani, care era a mănăstirii Galata. Același domnitor, la 10 octombrie a aceluiași an 1747, consemnează într-un document că biserica rezidită de Lupul Năstasă este unica biserică denumită « domnească » și pentru ea au fost desemnați să slujească doi preoți și un diacon. Pe acești slujitori domnitorul îi scutește de « birurile domnești și de plocon vlădicesc și de toate sarcinile care vor mai veni ». Pentru impozitul « desetinii », adică a zeciuiei, să fie scutiți câte 50 de stupi de fiecare preot și diacon. Voievodul Grigorie Matei Ghica scutește de impozit și alte împovărări (« dajdii și angărălii ») care se percepeau în acea perioadă și pe paraclisier și un muncitor ajutor (« un Țircovnic și un poslușnic »), tot de la aceeași biserică. Pentru întreținerea bisericii, același domnitor dăruiește, de la vama domnească a Chișinăului, câte două ocale de untdelemn și câte o litră de tămâie. Voievodul Matei Ghica enumeră, la 1 decembrie 1755, într-un hrisov, toate dreptu-

Muzeul bisericesc (imagine din 1942) Clădirea a fost reședința mitropolitului Gavriil Bănulescu-Bodoni

rile și scutițiile ce le are biserica lui Lupul Năstasă.

Biserica zidită de Lupul Năstasă a dăinuit pînă la războiul ruso-turc (1789—1792), cînd Chișinăul a fost ars de turci în retragerea lor. După mărturiile martorului ocular maior secund von Raan, sub cenușă zăceau șase biserici, între care și biserica Sf. Arhangheli.

Biserica Sf. Arhangheli « Soborul Vechi » din Chișinău în 1942

După Pacea de la Iași (1792), boierimea și levantinii și-au ridicat casele din nou pe vechea vatră a târgului, a căror arhitectură cu stâlpi și cerdace imita arhitectura caselor de la Iași. Aici își aveau reședința boierii Catargiu, Catacazi, Botezat, Sturza, Donici, Mincu. Aici frații Măcăărăscul, maior și serdar, pe dîmbul vetrei târgului, în 1802, ridică din nou biserica Sfinților Arhangheli, asemănătoare ca arhitectură cu biserica mitropolitului Iacob Stamati din Iași, zidită la 1800.

După răpirea Basarabiei în 1812, în 1813 noul mitropolit Gavriil Bănulescu-Bodoni s-a instalat în clădirile bisericii Sf. Arhangheli și și-a luat-o ca biserică a sa, cu atît mai mult cu cît hramul bisericii avea același patron ca și numele mitropolitului. Biserica era nouă, zidită în 1802 la cererea mănăstirii Galata de frații maior Ioan și serdar Teodor, fiii protopopului Constantin Măcăărăscul, posesori ai moșiei Chișinău, «spre pomenire și slava sfintei prăznuiri, din partea noastră cu umilință rugăm pe Domnul Dumnezeu să primească al său dintru ale sale și să păzească orașul și zidirea în veci».

Feciorii protopopului Măcăărăscul au ridicat biserica Sf. Arhangheli după modelul bisericii «Duminica tuturor sfinților» din Iași, care fusese zidită la 1800 de arhitectul Her Leopold în stil baroc; doar ca mărime aceasta era mai mică, nu avea cele două cămăruțe din nartex ale bisericii model. Biserica Sf. Arhangheli a fost sfințită în 1806, așezîndu-i-se și o placă de marmură cu inscripție.

În clădirile din jurul bisericii Sf. Arhangheli, mitropolitul Gavriil a înființat tipografia exarhicească, ce va tipări cărți în limba română, în perioada 1814—1870. În această tipografie au văzut lumina tiparului cărți de slujbă bisericească: *Liturghier*, *Molitvelnic*, *Evanghelie*, dar și cărți de învățătură în limba română, abecedare și pastorale. În reședința mitropolitului s-au semnat acte de organizare a provinciei, de la biserica Sf. Arhangheli porneau porunci în limba română: «ca toți fiii de slujitori (= preoți și diaconi, cîntăreți) ai bisericii să învețe a ceti în limba moldovenească și apoi să fie trimiși

la cele mai mari școli care s-au întemeiat aici».

Mitropolitul Gavriil a aflat, în 1813, biserica nou zidită avînd catapeteasmă sculptată artistic și icoane zugrăvite de Eustatie Altini în stil neoclasic, ca și icoanele de la biserica mitropolitului Iacob Stamati. În această biserică a slujit cea dintîi Liturghie din noua sa reședință. Biserica va căpăta numele de «Soborul», adică biserica în care slujește chiriarhul cu mulțime de preoți. Mitropolitul Gavriil a slujit în biserica Sf. Arhangheli pînă la moartea sa, în martie 1821, și tot acolo va sluji și succesorul său, arhiepiscopul Dimitrie, pînă în 1836. La acea dată sfinșindu-se construcția noii catedrale a orașului, bisericii Sf. Arhangheli i se va spune de atunci «Soborul Vechi».

După 1813 în jurul bisericii s-a dezvoltat târgul, a luat naștere «bazarul» (piața), unde negustori levantini, greci, armeni, evrei, meseriași și săteni își valorificau munca. În timp ce orașul «nou» se va dezvolta, începînd din a doua jumătate a sec. al XIX-lea cu precădere înspre partea de sus, prin «tăierea» străzilor după un plan stabilit și prin construcția clădirilor instituțiilor centrale, în partea de «jos» (care geografic se afla spre vale, spre rîul Bîc) a moșiei Buicani-Vovințeni a continuat să existe târgul vechi, cu Soborul Vechi, bazarul, cu ulițele întortochiate, dar cu vechi denumiri românești.

Biserica Sf. Arhangheli din 1802—1806 a fost zidită din piatră și cărămidă, în plan pseudo-trilobat, cu nartex, naos și altar. Despărțirea naosului de nartex se făcea printr-o arcadă, deasupra căreia se afla cafasul, de unde porneau scările de stejar spre clopotnița din turnul de deasupra intrării. Turnul clopotniței se sprijinea pe pereții nartexului și avea formă dreptunghiulară, cu patru deschideri mari în formă de ferestre. Altarul era alcătuit dintr-o travee acoperită cu calotă precum și o absidă, avînd trei ferestre. În naos, în dreapta și în stînga se aflau două panouri foarte mari din lemn de stejar lipite de pereți. Acolo erau așezate icoanele «Duminica tuturor sfinților» și «Maica Domnului cu trei mîini». Catapeteasma sculptată cu 8 coloane mari, colonete mici și capite-

luri corintiene se etaja în trei registre. Ușile împărătești sculptate în stil baroc aveau chipurile evangheliștilor și a Bunei Vestiri pictate în medalion. Toate inscripțiile de pe catapeteasmă și de pe icoanele portative erau în limba română cu caractere chirilice. Sfeșnice mari de alamă și candelere de argint, împreună cu două policandre mari de nichel luminau naosul, iar tot interiorul avea lumină multă și de la cele trei ferestre mari și înalte. Cele șase clopote mari și mici aveau inscripții săpate cu nume vechi și noi. Până în 28 iunie 1940 biserica a păstrat tot inventarul original, cu excepția celor două strane, arhierescă și domnească, ce fuseseră înnoite.

politului Stamati, pentru că la începutul secolului al XIX-lea se pare că mentalitatea ctitorilor era că pictura interioară a bisericii nu adaugă nimic la arta icoanelor catapetesmei, care era bogat împodobită și spre care priveau credincioșii în timpul serviciului divin. Universul le era întregit de predica învățătoare, cântarea corală și cartea tipărită pe care o aveau credincioșii în casele lor.

În biserică s-au aflat cărți grecești și slavone, tipărite la Veneția, Lipsca și Kiev, din 1754, 1777, 1831.

Adevărata comoară a cărților, inventariată și tipărită în «Buletinul Comisiunii Monumentelor Istorice» din 1924⁹ o formau însă cele în

Imagine a altarului bisericii (1940)

Asemănarea bisericii «Sf. Arhangheli» din Chișinău cu biserica «Duminica tuturor sfinților» a mitropolitului Iacob Stamati din Iași este semnificativă. Ambele erau în stil baroc, aveau cornișă asemănătoare, același număr de ferestre pe laturi. Bolțile interioare și absidele laterale marcate doar în interior și absida altarului erau identice. Catapeteasma, prin gruparea a câte două personaje în icoanele domnești și ale proorocilor, erau asemănătoare. Biserica nu era pictată în interior, ca și biserica mitro-

limba română, în legătură de piele, unele păstrate încă de la biserica din sec. al XVIII-lea; astfel, *Liturgie*, Snagov, 1713, cu autograful mitropolitului Gavriil; *Triodion*, Iași, 1743; *Evanghelie*, Iași, 1762; *Penticostar*, București, 1769; *Octoih*, București, 1792; *Psaltire*, Iași, 1794; *Evanghelie*, Rîmnic, 1794; *Psaltire*, Movilău, 1796 iunie 28; *Apostol*, Blaj, 1802; *Minei* pe septembrie, octombrie, noiembrie, Buda, 1804; *Minei* pe ianuarie, februarie, martie, Buda, 1805; *Minei de obște*, Chișinău, 1817; *Irmologhion*, Mănăstirea Neamț,

Imagine a bisericii din 1960

1827; *Penticostarion*, Chișinău, 1853; *Ceaslov*, Chișinău, 1862 și altele.

La aniversarea a 25 de ani de la Unirea într-un stat național a tuturor provinciilor românești, sărbătorită în martie 1943, biserica Sf. Arhangheli din Chișinău a fost vizitată de conducătorul statului. În Comunicatul ce s-a publicat cu acest prilej, s-a menționat că această vizită s-a făcut într-o biserică-simbol, care a întreținut și a dezvoltat spiritul românesc în secolul de înstrăinare sub jug străin a provinciei românești a Basarabiei.

În martie 1944 linia frontului a trecut pe acolo. Orașul a fost ars și pustiit. Biserica Sf. Arhangheli a scăpat totuși nevătămată de bombardamente și distrugereri. De pe dîmbul pe care era zidită, albă și zveltă se aseamăna cu o corabie, ea chema la liniște și rugăciune.

În anii următori însă, noua sistematizare a prevăzut ca o autostradă să treacă prin preajma acestui sfînt locaș. Deși fusese recunoscută și de noile autorități ca monument de arhitectură și deși Institutul de istorie al Academiei intervenise pentru conservarea ei, odată cu dărîmarea clopotniței Mitropoliei din centrul orașului

Chișinău a fost decisă și dărîmarea bisericii Sf. Arhangheli.

Spun martorii oculari că atunci cînd tractorul trăgea cu odgonul turnul și zidurile bisericii, s-a auzit un vaiet adînc de pe pietrele bisericii, ca plînsetul vîntului, care s-a risipit în aer și s-a stins în depărtări. Erau spiritele acelor care au zidit, au slujit, s-au botezat, s-au cununat ori s-au prohodit acolo și în tainicele bolți ale bisericii își căutau loc de adăpostire.

PAUL MIHAIL

¹ Documentarea s-a făcut pe baza studiului: Paul Mihail, *Alte acte românești de la Constantinopol (IV)*, în „Anuarul Institutului de istorie și arheologie «A. D. Xenopol»», Iași, XII, 1975, doc. nr. 3, 9, 10, 31, 38.

² Comisiunea Monumentelor Istorice. Secția din Basarabia. Anuar, 1924, p. 117—120.

MĂSURI DE MODERNIZARE A ORAȘULUI GALAȚI ÎN SECOLUL AL XIX-LEA

La présentation chronologique conformément aux documents d'archives des étapes de modernisation urbanistique de la ville de Galați.

Pornind de la convingerea că numai o cunoaștere corectă a procesului de urbanizare poate asigura succesul acțiunii de ocrotire și valorificare a patrimoniului arhitectural, ne-am propus să analizăm câteva din măsurile de modernizare care s-au aplicat la Galați în secolul al XIX-lea.

Cel mai vechi atestat scris despre orașul Galați, cunoscut pînă astăzi, este emis în cancelaria domnească a Moldovei la 23 sept. 1445¹. Din a doua jumătate a secolului al XV-lea, Galațiul se va dezvolta rapid, devenind cel mai important port pentru comerțul Moldovei, literatura străină întregindu-l ca un « oppidum ». Prima carte ajunsă pînă la noi, în care Galațiul este descris astfel, aparține lui Georgio Reicherstorffer, tipărită la Viena în 1541, și tot de la el avem și prima hartă a Moldovei, publicată ca anexă la ediția a II-a a aceleiași lucrări *Moldaviae quae olim Daciae pars chorographia*, publicată în 1550, unde Galațiul este marcat printr-un simbol urbanistic².

Știri documentare din secolele al XVI-lea și al XVII-lea dovedesc rolul orașului Galați ca loc de tranzit în comerțul polono-turc, sau prezența unor magazine ale negustorilor englezi și olandezi. În afara comerțului impus de Poarta otomană, spre sfîrșitul secolului al XVIII-lea se afirmă casele comerciale austriece, care-și deschid filialele la Galați și tot din aceeași perioadă datează și primele contacte ale lumii comerciale franceze cu piața gălățeană³. Mai mulți

călători străini apreciază că la sfîrșitul secolului al XVIII-lea « Galațiul este un oraș mare »⁴.

Colecția de documente a lui Eudoxiu Hurmuzachi publică o corespondență cu Viena din 26 decembrie 1793 a reprezentantului comercial austriac în Moldova, însoțită de o hartă a orașului Galați, cu locurile potrivite pentru construirea magaziiilor de cereale⁵. O analiză a acestei hărți ne poate duce la următoarele concluzii: orașul se dezvoltă în vale, pe malul Dunării și, în parte, pe deal, acolo unde el se va extinde în secolul următor. În vale, densitatea caselor este relativ mare, dar predomină locuințele de dimensiuni mici. Singurele clădiri mai mari sînt magazinele pentru cereale. Tot în zona din vale, pe malul Dunării, este marcat locul pentru construirea navelor, viitorul șantier naval. O analiză a planului orașului « de pe deal » evidențiază întinderea lui în zona bisericilor « Sfîntul Spiridon », « Mavromol », « Precista », « Sfîntul Gheorghe », « Sfîntul Ilie », « Sfinții Arhangheli », zonă peste care se suprapune astăzi partea orașului de la actualul centru pînă la Dunăre. Pentru orașul « de pe deal » sînt trasate și trei străzi care coboară către vale. Pe deal sînt case mari, unele cu două niveluri, și sînt marcate pe hartă cîteva piețe și magazine. Către marginile hărții casele sînt mai mici și mai rare, dînd orașului un aspect mai afînat. Chiar dacă desenul are și unele greșeli, ușor de depistat, cum ar fi amplasarea Siretului în locul Prutului sau schimbarea numelui a două biserici alăturate, greșeli determinate, poate, și

¹ C. C. Giurescu, *Tîrguri sau orașe și cetăți moldovene*, București, Edit. Acad., 1967, p. 225.

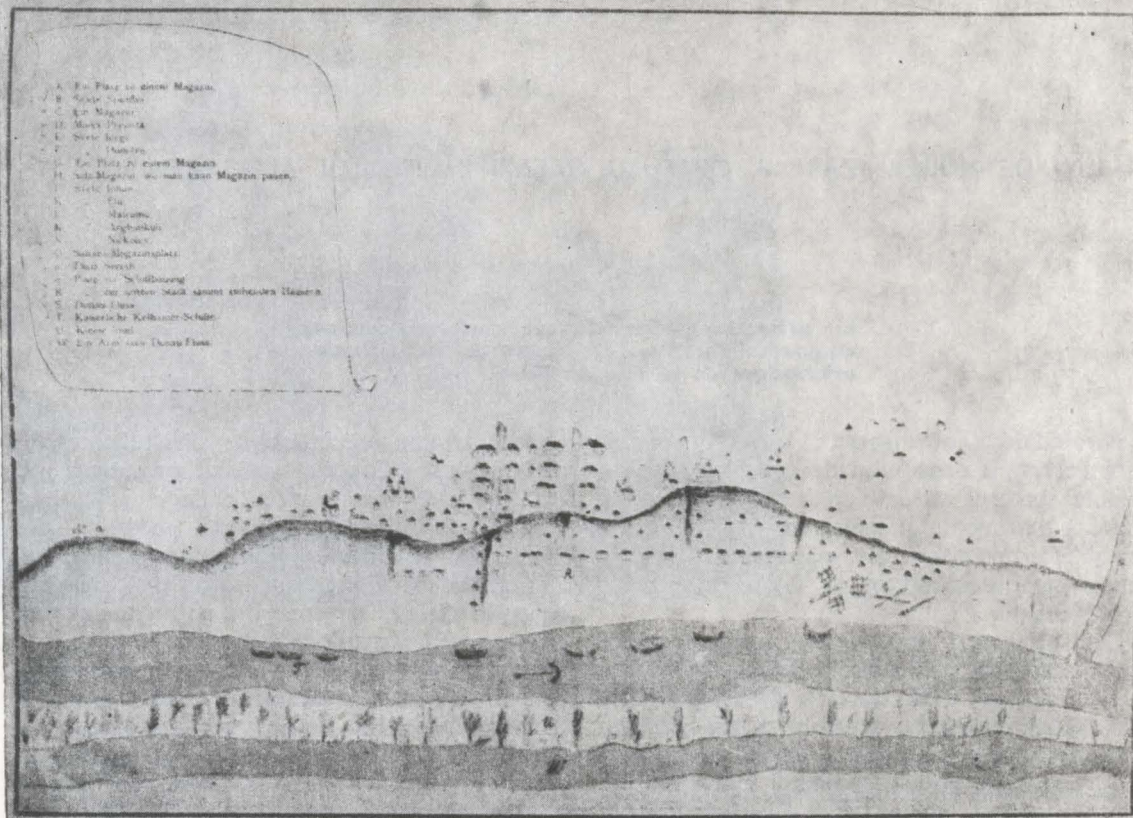
² P. Păltănea, *Galațiul în cartea străină*, Galați, 1972, p. 23.

³ Idem, *Istoria Galaților din cele mai vechi timpuri pînă la 1918*, București, 1973, p. 16.

⁴ *Ibidem*, p. 13

⁵ *Documente privitoare la istoria românilor culese de Eudoxiu Hurmuzachi*, vol. XIX, București, 1922, p. 684.

de orientarea desenatorului în timpul lucrului, el ne este de un deosebit folos pentru cunoașterea zonei urbane a Galațiului la sfârșitul secolului al XVIII-lea.

Bazele organizării moderne urbane în Țara Românească și Moldova au fost puse de Regulamentul Organic, dar pentru Galați momentul de începere a acestei acțiuni se suprapune cu crearea regimului de porto franc prin hrisovul dat de domnitorul Mihail Sturza la 1 octombrie 1836⁶ și aplicat de la 1 martie 1837. Se delimita zona de porto franc de-a lungul Dunării, apoi pe dealul Țiglina, spre Vadul Ungurului și către Brateș, stabilindu-se și măsurile ce urmau să se întreprindă pentru realizarea acestui regim.

În partea a doua a hrisovului domnesc se indicau măsurile ce urmau a fi întreprinse în vederea modernizării orașului, cu realizarea lor fiind însărcinată o comisie special alcătuită din patru negustori aleși, puși sub conducerea pîr-

călabului. Dat fiind că în actul domnesc se face aprecierea «orașul vechi se găsește în neregulată poziție și cu ulițele strîmbe», comisia trebuia să aprobe un plan de dezvoltare a orașului nou de pe deal, cît ținea moșia tîrgului pînă spre Vadul Ungurului⁷. Pe acest plan trebuiau stabilite mai întîi locurile pentru patru piețe publice, rotunde sau pătrate, în diferite locuri și de mărimi potrivite, loc de școală, două cazărmi, loc pentru catedrală și pentru grădina publică.

Apoi se stabileau locurile ce putea fi vîndute particularilor: pe ulița mare și pe cea dinspre mal cîte zece stînjeni la prețul de doi galbeni stînjenu, pe ulița a doua cîte șapte stînjeni la prețul de un galben stînjenu, la mahala cîte cinci stînjeni la un pol galben stînjenu⁸.

Banii încasați pe locurile de casă intrau în vistieria orașului.

⁶ N. Iorga, *Contribuții la istoria modernă a Galaților*, București, 1932, p. 4.

⁷ *Ibidem*, p. 7.

⁸ *Ibidem*, p. 6.

Toți cei care deveneau proprietari aveau obligația ca în cel mult trei ani să construiască locuințe din piatră și cărămidă, cu un rînd sau două, așa cum indica arhitectul orașului.

Toți proprietarii erau obligați să facă și să întrețină pavajul în bună stare pînă la jumătate din lățimea săi. Comisia special constituită avea datoria să strîngă o contribuție în bani de la locuitori, sau în piatră de la plutășii care coborau pe Siret, pentru pavarea ulițelor și a piețelor și pentru consolidarea malului Dunării.

În oficiul domnesc despre starea țării în cursul anului 1839, domnitorul Mihail Sturza, referindu-se la lucrările efectuate la Galați, informa Adunarea Obștească: « ulițele principale ale orașului pe o întindere de 1 400 stînjeni pătrați au fost pavate și s-au adăugat și 571 stînjeni de șosea, în lungime, pe lîngă cei 1 635 lucrați în anii anteriori⁹.

În același cadru, dar referindu-se la anul 1841, domnitorul anunța că se vînduseră deja 340 locuri de case, a căror construcție începuse în parte¹⁰.

⁹ *Analele parlamentare ale României*, vol. IX, partea a II-a, p. 551.

¹⁰ *Ibidem*, vol X, p. 478.

Pentru domnitorul Mihail Sturza dezvoltarea și înfrumusețarea orașului Galați au constituit o preocupare deosebită. Lui i se datorează prosperitatea din epoca premergătoare Unirii, și în cinstea lui strada principală din oraș se numește strada Domnească.

În vederea unor lucrări tehnice la cheiul Dunării a fost adus în anul 1841 inginerul francez Xavier Hommaire de Hell, cu care guvernul Moldovei a încheiat un contract, nererealizat din cauza unor neînțelegeri cu domnitorul, dar mai ales din cauza sumei foarte mari la care se ridica lucrarea¹¹.

Ne-au rămas de la inginerul Xavier Hommaire de Hell și de la soția sa, Adèle Hommaire de Hell, însemnări prețioase în legătură cu orașul Galați, din care cunoaștem aspectul încă orientat al prăvăliilor și al îmbrăcămintei localnicilor.

În misiunea lui în Moldova, Hommaire de Hell a fost însoțit de desenatorul francez Joules Laurens, de la care ne-au rămas desene executate în 1846. Se remarcă o vedere generală a Galațiului, reproducută în volumul al III-lea al *Istoriei României*, ediția 1964 (p. 977) și o stampă

¹¹ V. Andrei, *Dunărea de Jos și orașul Galați în însemnările unor călători francezi din secolul trecut*, în *Danubius*, vol. VI—VII, 1972—1973, p. 100.

ntitulată « Strada mare din Galați », reproducă în revista « Danubius », nr. 6—7, care prezintă mai multe case cu etaj de-a lungul unei străzi pavată cu bîrne ¹².

Tot de la jumătatea secolului al XIX-lea datează și însemnările călătoarei germane Ana de Carlowitz, care în 1846 notează că « alături de vechiul oraș de jos, începuse să apară unul nou pe deal, cu aspect modern. Orașul este compus din case frumoase în care lumea se grăbește a locui pe măsură ce se isprăvesc. Lucrările de ridicare a noului Galați luînd un caracter de perspectivă, alături de el pe colină se construise un vast șantier de dulgheri și zidari » ¹³.

Dată fiind complexitatea problemelor pe care le ridica orașul Galați ca important centru urban, ca punte de legătură a Moldovei cu Orientul și Occidentul, ca și prezența în oraș a numeroase consulate străine, a fost necesar ca în funcția de pîrcălabi să fie numiți oameni deosebiți ca Alexandru Ioan Cuza, Costache Negri, Petrache Mavrogheni și alții.

Imediat după numirea în funcția de pîrcălab, în vara anului 1851, Costache Negri i-a prezentat domnitorului un adevărat program edilitar. Se prevedea cumpărarea unei clădiri în care să fie concentrate toate instituțiile administrative, se cerea construirea unui chei din marmură la Dunăre, cu o lungime de 125 stînjeni, construirea unei cazărmi, pavarea străzilor principale, poduri de piatră peste rîpi, precum și iluminarea orașului cu « lămpi după pilda capitalei » ¹⁴. Lipsa unor antreprenori și a banilor l-au determinat însă să amîne realizarea acestor importante măsuri.

Școala publică gălățeană, care pînă în 1852 nu ajunsese să aibă un local propriu, s-a bucurat și ea de sprijinul lui Costache Negri. La 30 octombrie 1852, clădirea, « o zidărie vrednică de model », era aproape gata ¹⁵. Tot datorită lui Costache Negri, gălățenii ajung să aibă o sală proprie de teatru, în care s-au jucat stagiuni permanente cîțiva ani ¹⁶.

Epoca Unirii a găsit Galațiul într-o continuă dezvoltare economică. Alături de vechile ateliere meșteșugărești au apărut și s-au dezvoltat altele noi, s-a intensificat activitatea comercială și cea de cooperăție capitalistă. În 1859, meseriași

reprezentau 27% din totalul populației orașului ¹⁷. Politica de autonomie economică inițiată de domnitorul Alexandru Ioan Cuza, ca și aplicarea celorlalte reforme politice și sociale au influențat dezvoltarea forțelor de producție capitalistă, fenomen cu urmări importante pentru evoluția ulterioară a orașului. După planul topografic terminat în 1860 de arhitectul Rizer, întinderea orașului era de 2 050 000 stînjeni pătrați ¹⁸.

Stabilirea la Galați a sediului Comisiei Europene a Dunării a introdus și mai mult orașul în circuitul internațional. Reședința acestei instituții s-a stabilit într-o clădire special construită pe strada Mihai Bravu, care, după bombardamentul din primul război mondial s-a reparat și s-a extins.

Transformările prin care trecuse orașul și înfățișarea lui din cel de-al șaptelea deceniu al secolului trecut ne sînt prezentate în însemnările Adèlei Hommaire de Hell, care în 1868—1869 a revenit la Galați unde avea un fiu. Călătoarea ne prezintă orașul cu părțile lui bune și rele, informîndu-ne că « pe deal » se extinsese după planul trasat încă la indicațiile lui Mihail Sturza. Strada principală străbătea, dincolo de zona construită, un loc viran care se întindea pînă la grădina publică. În centrul orașului erau case arătoase, multe dintre ele cu două niveluri, înconjurată cu zaplazuri din lemn. Ici, colo, cîte un catarg anunța locuința unui consul. Străzile laterale, nepavate, pline de praf sau de noroi, după sezon, aveau spre margini case rare. Călătoarea preferă să rămînă cît mai mult în locuința închiriată de fiul său pe strada Mihai Bravu. Se face precizarea că această casă cu o grădină imensă, cu o mulțime de arbori, flori și gazon aparținea prințepelui Al. I. Cuza. Nu lipseau nici locurile de odihnă și de evadare, unul pe malul Brateșului și altul în Lunca Siretului ¹⁹.

La biblioteca centrală universitară din Cluj, în colecția Sion sînt și cîteva stampe care prezintă orașul Galați în perioada războiului pentru independență. Una dintre ele înfățișează o stradă, poate « ulița domnească », plină de animație și cu case cu un etaj, avînd mai toate prăvălii la parter. Alte două stampe prezintă vederi generale ale portului, redînd imaginea unui oraș mare, cu o populație densă și un mare trafic comercial ²⁰.

¹² *Ibidem*, p. 107.

¹³ N. Iorga, *Istoria românilor prin călători*, vol. III, p. 262.

¹⁴ P. Păltănea, *Noi contribuții la biografia lui C. Negri*, în *Danubius* vol. II—III, 1969, p. 140.

¹⁵ *Ibidem*, p. 141.

¹⁶ *Ibidem*.

¹⁷ P. Păltănea, *Istoria Galaților din cele mai vechi timpuri pînă la 1918*, București, 1973, p. 27.

¹⁸ Moise Pacu, *Cartea județului Covurlui*, 1891, p. 93.

¹⁹ V. Andrei, *op. cit.*, p. 109.

²⁰ P. Păltănea, *Cîteva stampe inedite referitoare la orașul Galați*, în « *Revista muzeelor* », nr. 5, 1968, p. 68.

Dacă analizăm împreună aceste stampe și o hartă a orașului anexată în 1870 unui caiet de sarcini pentru scoaterea la licitație a iluminării cu gaz și petrol, avem o imagine mai completă a suprafeței pe care se extinsese orașul de la 1793 și pînă acum și a aspectului său general. Traseele cuprinse pe harta din 1870, ca și unele edificii care pot fi luate ca puncte de reper, ne permit să apreciem că dezvoltarea economică a orașului impulsionează puternic urbanizarea.

Caietul de sarcini amintit mai înainte cuprinde obligația conducerii orașului de a instala 100 de felinare cu gaz fluid și 500 de felinare cu petrol pe un traseu în lungime totală de 40 km, cuprinzînd toate drumurile publice și cele care urmau să fie create. Conducerea orașului se angaja pentru un număr minim de 2 500 ore pe an pentru fiecare lampă. Existau prevederi și în legătură cu natura aparatelor de iluminat: console, stîlpi cu console și candelabre. Iluminarea particulară urma să se facă tuturor celor care nu depășeau distanța de 50 metri de la conducta publică și pe baza unui abonament de cel puțin șase luni²¹. Lucrarea s-a concesionat și s-a executat, astfel că în 1891 iluminarea orașului cu gaz costa 80 000 lei²². Spre sfîrșitul secolului al XIX-lea, Consiliul comunal a constatat că sistemul de iluminare cu gaz era rudimentar și neîndestulător, astfel că primarul a încheiat în 1893 o convenție cu casa Charles Georgi din Paris, prin care se concesiona acestuia iluminarea orașului cu gaz pe o lungime de 50 km și cu electricitate pe o lungime de 12 km. Iluminarea electrică putea fi și pe aceleași străzi pe unde exista iluminare cu gaz, întrebunțîndu-se alternativ, sau, la nevoie, simultan²³.

În 1890—1891 s-a proiectat la Galați și introducerea tramvaiului, lucrarea concesionîndu-se în 1895 aceluiași Charles Georgi care în 1900 a terminat-o, exploatarea începînd în același an cu 18 vagoane, pe trei trasee și pe o distanță totală de 19 km²⁴.

O preocupare majoră a conducerii orașului Galați a constituit-o alimentarea cu apă. La 29 noiembrie 1873, o societate engleză căreia i se concesionase lucrarea punea în funcțiune uzina de apă, amplasată în zona Țiglinei, pe o suprafață de 4 ha²⁵. Se mai construiau 25 fîntîni-cișmele cu distribuție intermitentă, la puncte stabilite de comună sau în interiorul stabilimentelor publice. Se amenajau locuri de unde se putea lua apă pentru stropit și pentru incendii. Concesionarii aveau obligația să predea gratis comunei o cantitate de apă de 300 metri cubi pe zi de la 15 aprilie la 15 octombrie și cîte 100 metri cubi de la 15 octombrie la 15 aprilie și o cantitate nelimitată în caz de incendiu. Particularii puteau contracta un abonament pe cel puțin șase luni, cu condiția de a plăti anticipat instalarea conductelor. Cantitatea minimă a unui abonament era de 200 litri pe zi²⁶.

În anul 1891, lungimea totală a conductelor era de 28 km și cuprindea 60 de străzi, numărul abonațiilor fiind de 1 037, iar consumația totală anuală, în medie, 390 000 metri cubi²⁷.

Contractul între primărie și concesionar a fost însoțit de la început și de un raport al consiliului de igienă și salubritate publică, prin care se dădeau indicații privind alimentarea cu apă²⁸.

Pe linia înnoirilor pe care le cunosc toate orașele României la sfîrșitul secolului al XIX-lea, se înscrie și Regulamentul pentru construcțiuni și alinieri al orașului Galați, nr. 2 585/26 iunie 1893, în temeiul căruia se vor construi la răscrucea celor două veacuri sedii de instituții, construcții inginerești și locuințe unifamiliale, la realizarea cărora sînt chemați mari arhitecți și ingineri români, edificii care în bună parte se constituie acum în patrimoniul arhitectural gălățean.

STELUȚA-VIORICA PISICĂ

²¹ *Luminarea orașului Galați*, Galați, 1870, p. 6—28 (editată de Primăria comunei Galați).

²² Moise Pacu, *op. cit.*, p. 311.

²³ Contractul comunei Galați cu dl Charles Georgi pentru iluminatul cu gaz fluid și electricitate, semnat la 5/17 iulie 1893.

²⁴ G. Codreanu, *Monografia fabricilor din Galați*, Galați, 1908, p. 175.

²⁵ Moise Pacu, *op. cit.*, p. 330.

²⁶ *Ibidem*, p. 332.

²⁷ *Ibidem*.

²⁸ Convenția și regulamentul pentru alimentarea orașului cu apă filtrată, Galați, 1899.

FOTOGRAMMETRIA ARHITECTURALĂ

L'auteur présente des notions générales de photogrammétrie architecturale en Roumanie et à l'étranger.

1. Introducere

Fotogrammetria ca disciplină tehnico-științifică se ocupă cu determinarea formei și poziției obiectelor în spațiu și timp, folosind măsurători efectuate pe perspectivele fotografice ale obiectelor. Perfecționarea metodelor de obținere și exploatare a fotogramelor, conjugată cu diversitatea problemelor pe care le poate rezolva în domeniile cele mai diferite, unde apare necesitatea de măsurători de precizie, de culegere de informații, au dus la extinderea de aplicații. În prezent este greu de conceput ca efectuarea de măsurători și culegerea de informații pentru cercetare și proiectare în restaurarea monumentelor istorice și cercetarea arheologică să mai poată fi rezolvate numai prin metode clasice, empiric, sau prin observații.

Rezultatele obținute prin utilizarea fotogrammetriei și teledetecției în domeniul monumentelor, ansamblurilor și siturilor istorice sînt atît de spectaculoase și calitativ atît de deosebite, încît îmi propun a prezenta cîteva noțiuni de bază ale fotogrammetriei, aparatura utilizată și rezultatele obținute.

2. Noțiuni generale

Fotogramele sînt o perspectivă centrală plană, ce poate fi definită ca reprezentarea unui obiect tridimensional prin proiecție pe o suprafață plană, dintr-un centru de perspectivă exterior suprafeței plane și plasat la distanță finită, cu scopul de a reda aspectul obiectului tridimensional, așa cum este el perceput prin vedere monoculară.

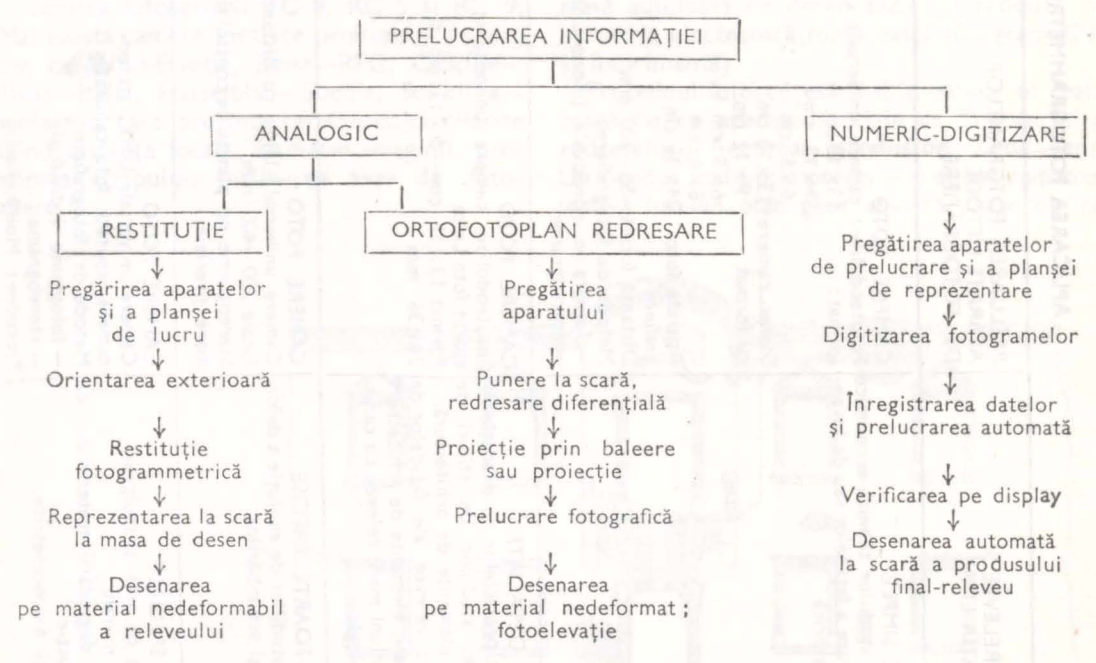
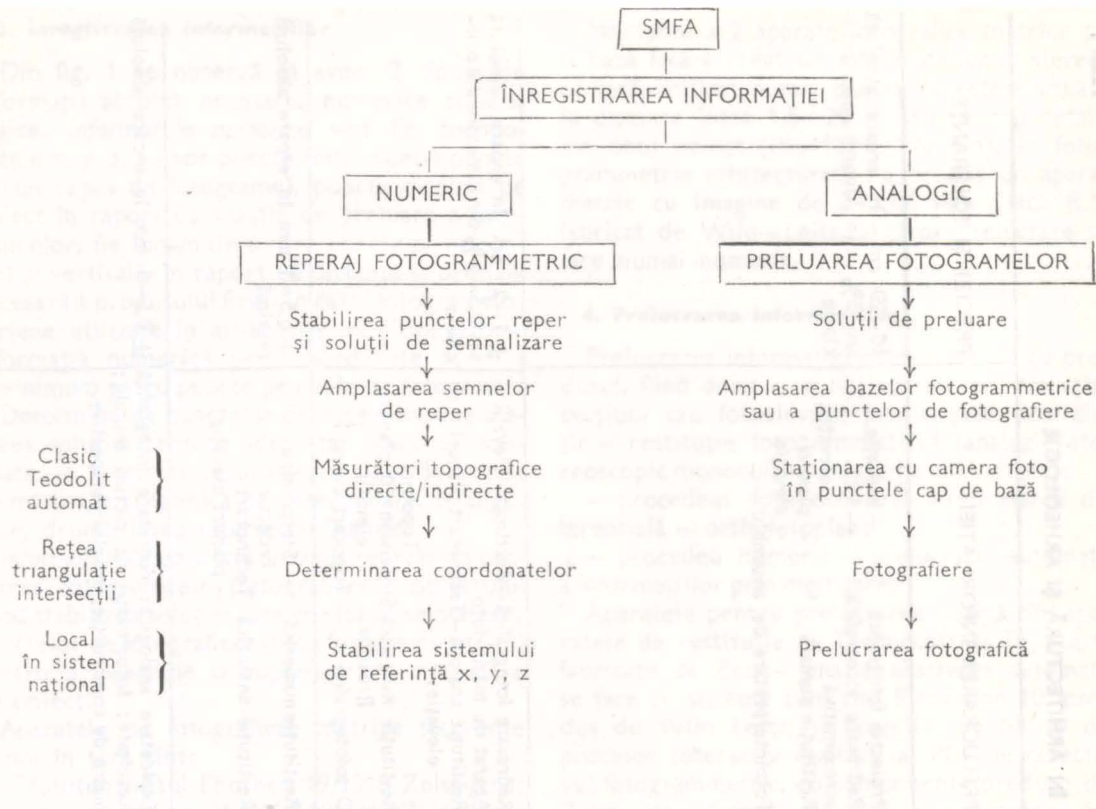
În fotogrammetria stereoscopică se folosesc două perspective centrale plane diferite, pe ambele perspective fiind reprezentat însă unul și același element din spațiul obiect. În fotogrammetria terestră caracteristic este că suprafața plană pe care se realizează perspectiva cen-

trală este în general verticală, dar cîteodată poate fi înclinată sau chiar orizontală, ca în cazul fotogrammetriei aeriene unde perspectiva este nadirală.

Realizarea tehnică a perspectivei centrale plane este procedeul fotografic ce se concretizează printr-o cameră fotogrammetrică, împreună cu dispozitivele care permit executarea unei fotografii, care în anumite limite o putem asimila cu o perspectivă centrală plană. Camera fotogrammetrică are o serie de elemente esențiale cum sînt: obiectiv cu erori minime; cadrul camerei cu indici de referință care definesc sistemul de coordonare al fotogramei, iar intersecția acestor axe este punctul principal al fotogramei, corespondentul punctului central al perspectivei centrale; dispozitivele de înscriere a valorii distanței focale și a altor elemente ale bazei fotogrammetrice. Prin aceasta, camera fotogrammetrică este o cameră metrică calibrată, iar fotograma realizată poate fi folosită la măsurători și conține informații analogice asupra obiectivului fotografiat.

Reconstituirea perspectivei centrale a fotogramelor se realizează în aparatele de exploatare, prin care se fac prelucrări analogice sau analitice, cum sînt aparatele de restituție fotogrammetrică sau cele de digitizare și prelucrare automată.

Exploatarea fotogramelor pe ansamblul obiectului tridimensional într-un sistem de coordonate tridimensional (3 D') se face prin intermediul determinării punctelor de control (repere) a căror imagine se înregistrează pe fotograme și se determină prin procedee topografice legate de sistemul de referință al zonei unde este situat obiectul. Tehnologia de măsurare și prelucrare pentru a obține produsul final se poate urmări în schema sistemului de măsurare fotogrammetric în arhitectură și arheologie (SMFA) (fig. 1).

1. Schema sistemului tehnologic de măsurare fotogrametrică în arhitectură și arheologie

APLICAREA FOTOGRAMMETRIEI ÎN ARHITECTURĂ ȘI ARHEOLOGIE

TIPURI, RELEVEE ȘI DESTINAȚIA LOR	PRELUAREA FOTGRAMELOR APARATE-METODE DE FOTOGRAFIERE	PRELUCRAREA INFORMAȚIEI	PRECIZII ȘI TOLERANȚE
RELEVEE SIMPLE necesare studiilor tehnico-economice de încadrare a fațadelor sau de inventariere istorică	CAMERE FOTO Fototeodolite; camere universale cu format: 13×18 cm 9×12 cm 6×6 cm Stereo camere 13×18 cm cu format 9×12 cm 6×9 cm 6×6 cm Aparate foto-grafiere 24×36 cm Distanță focală 50–200 mm Metode de fotografiere: – fotograme individuale (monocular) – stereograme	Proiecție fotografică – elevație Redresare fotografică – foto-aproximativă elevație; Restituție sumară – planuri – elevație Fotointerpretare de ansamblu	10–20 cm – în eroare absolută sau 5% din dimensiunile principale
RELEVEE DETALIAȚE necesare: proiectelor de execuție de restaurare, studiilor de stiluri de fațade și elemente de arhitectură. Cuprinde: relevee ale fațadelor de clădiri mari, elemente de arhitectură de dimensiuni mari; relevee cu caracter arheologic	CAMERE FOTO Fototeodolite, camere universale; aparat foto Leica Format 13×18 cm – 9×12 cm și ; 24×36 mm	Redresare fotografică – Rectimat – elevații Aparat de mărit foto Restituție analogă – Technocart – planuri elevație – Topocart Restituție numerică – Elcovision 10 planuri Proactiv elevații Ortofotografiei – Topocart elevație	± 1–2 cm în eroare absolută sau 0,5–2% din dimensiunile principale
RELEVEE FOARTE PRECISE necesare studiilor de evoluție a deformațiilor și schimbărilor.	CAMERE FOTO Camere universale UMK cu distanțe focale 200–400 mm Stereograme cu puncte de control de mare precizie.	Restituție numerică – Stecometru Proactiv Restituție analogică Technocart – planuri elevație	+ 0,5–1 mm în eroare absolută maximă
RELEVEE SPECIALE – obiecte de artă și sculpturi – picturi murale – studiul degradării materialului de construcție – proiecții axionometrice.	CAMERE FOTO Camere universale UMK, stereo-camere, aparate foto calibrate. Metode de fotografiere: – fotograme individuale – stereograme Procedee: Moiré, Rastel	Exploatare analogică: redresare fotografică Rezultate: fotoelevații de picturi murale; piatra de construcție, imagini perspective.	± 0,5–1 mm în eroare absolută

3. Înregistrarea informațiilor

Din fig. 1 se observă că avem 2 tipuri de informații absolut necesare, numerice și analogice. *Informațiile numerice* sînt fie coordonatele x, y, z , a unor puncte (minimum 4 puncte pe un cuplu de fotograme), puncte dispuse pe obiect în raport cu soluția de preluare a fotografiilor, fie lungimile dintre puncte pe orizontală și verticală, în raport cu distanța și precizia necesară a produsului final. În cazul fotografiilor aeriene utilizate în arheologie este obligatorie informația numerică prin coordonate x, y, z a minimum patru puncte pe cuplu de fotograme.

Determinarea punctelor de reper impune alegerea soluției tehnice adecvate preciziei solicitate. În acest caz se utilizează tipul de aparat de măsurare și tehnica de determinare, triangulație, drumuri sau intersecții înainte.

Informațiile înregistrate analogic reprezintă preluarea fotografiilor (fotografierea) obiectului după stabilirea soluției care constă în amplasarea punctelor de fotografiere (baza fotogrametrică) pentru a cuprinde o suprafață cît mai mare de obiect.

Aparatele de fotografiere metrice frecvente la noi în țară sînt:

- fototeodolitul Photheo 19/1318 Zeiss-Jena;
- camera universală UMK 10/1318 Zeiss-Jena;
- camera fotoaeriană RC 8, RC 5 și RC 9.

Mai există camere metrice produse și de alte firme ca Wild-Elveția, Zeiss-RFG, Officine-Galileo-Italia, Hasselblad-Suedia, Sökkisha-Japonia etc. care prezintă caracteristici diferite privind distanța focală, formatul imaginii, profunzimea cîmpului, înclinarea axei de fotografiere.

Montarea a 2 aparate fotografice metrice pe o bază fixă a creat un aparat denumit stereocameră, utilizat numai pentru obiectele situate la distanțe între 1,5—20 m sau pentru detalii ale unui obiect ($b=40$ cm, 120 cm). În fotogrammetria arhitecturală s-a produs un aparat metric cu imagine de 24×36 mm Leica R.5, fabricat de Wild-Leitz, a căror prelucrare se face numai numeric.

4. Prelucrarea informațiilor

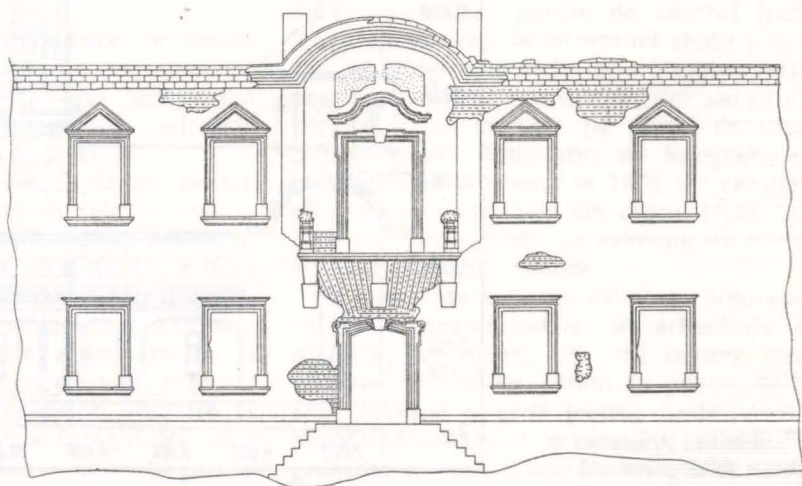
Prelucrarea informației este în raport cu produsul, fiind dorit a se obține releveu, elevație, secțiuni sau fotoelevații prin — procedeu clasic — restituție fotogrametrică (analogic)-stereoscopic monocular (fotograme individuale);

— procedeu fotoredresării — redresarea diferențială — orthofotoplan;

— procedeu numeric — prelucrare automată a informațiilor prin digitizare.

Aparatele pentru prelucrarea clasică sînt aparatele de restituție ca Technocart și Topocart, fabricate de Zeiss-Jena. Prelucrarea automată se face cu sisteme cum sînt Elcovision 10, produs de Wild Leitz, și Proactiv, un hibrid de procesor interactiv realizat la IPCF de colectivul fotogrametric, cu componente produse de Zeiss-Jena (stecometru C, coordimetru H, masă automată de desen DZT) și produse de industria electronică românească (Diagram 2030 și imprimantă).

Procedeu fotoredresării diferențiale se realizează fie cu aparate speciale ca Topocartul și redresatorul Rectimat, produs de Zeiss-Jena. Un produs mai puțin precis — o elevație aproximativă într-un plan general — se poate obține

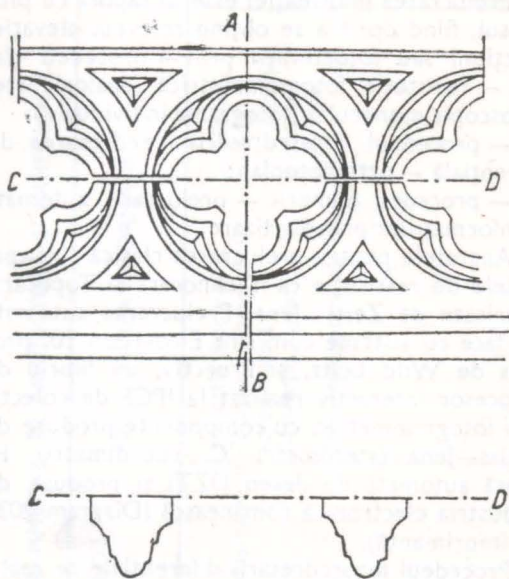
2. Castelul Bonțida — fațada de nord, intrarea principală. Restituție, scara 1:50

cu un aparat de mărit fotografic pe baza elementelor măsurate direct pe fațadă în planul general ales. Este de menționat că prelucrarea informației analogice înregistrate pe fotograme nu se poate face fără punctele de control (repere) determinate pe obiect (fațadă, teren al ansamblurilor sau siturilor istorice).

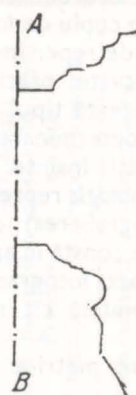
5. Rezultate obținute în aplicarea fotogrammetriei

Din 1964 s-a abordat aplicarea fotogrammetriei în arhitectură și arheologie, cu rezultate

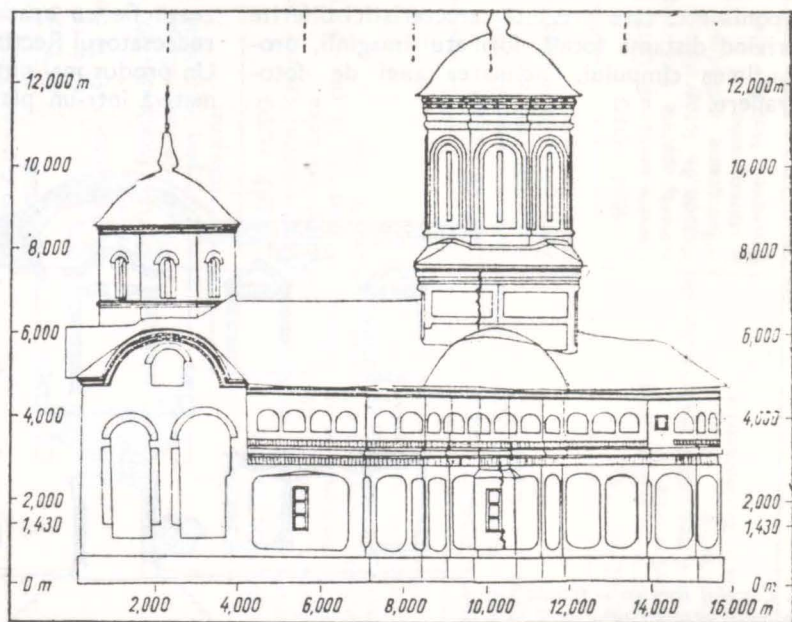
spectaculoase în proiectarea reconstrucției de monumente. Exemplificăm prin castelul Bonțida, din jud. Cluj, vezi fig. 2, unde se prezintă la scara 1:50 un fragment din elevația restituită a fațadei nord; restaurarea de monumente a fost obiectul relevului Biserica Neagră Brașov, unde s-au executat și relevee speciale privind piatra de construcție pentru cercetarea stării de degradare și modul de finisare, dimensiuni și modul de cioplire, la scara 1:2 — 1:5, relevee de detalii a ornamentelor (fig. 3) de la contraforturi, balustrade, galerii, cornișe etc. la scara

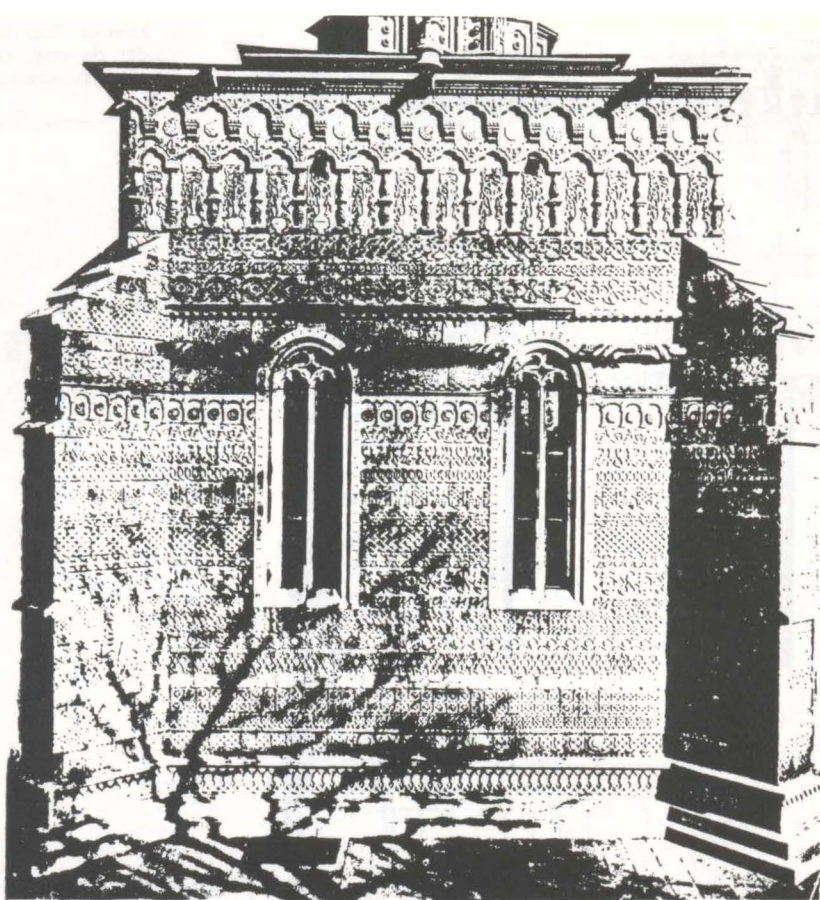

4. Mănăstirea Arnota — elevație fotogrammetrică

3. Biserica Neagră — restituția detaliilor de arhitectură cu secțiuni

5. Biserica Trei Ierarhi — fotoelevație

1:20 — 1:5; proiectarea consolidării de monumente, cum e cazul Mănăstirii Arnota, cu rezultate privind urmărirea în timp real a evoluției fisurilor (fig. 4).

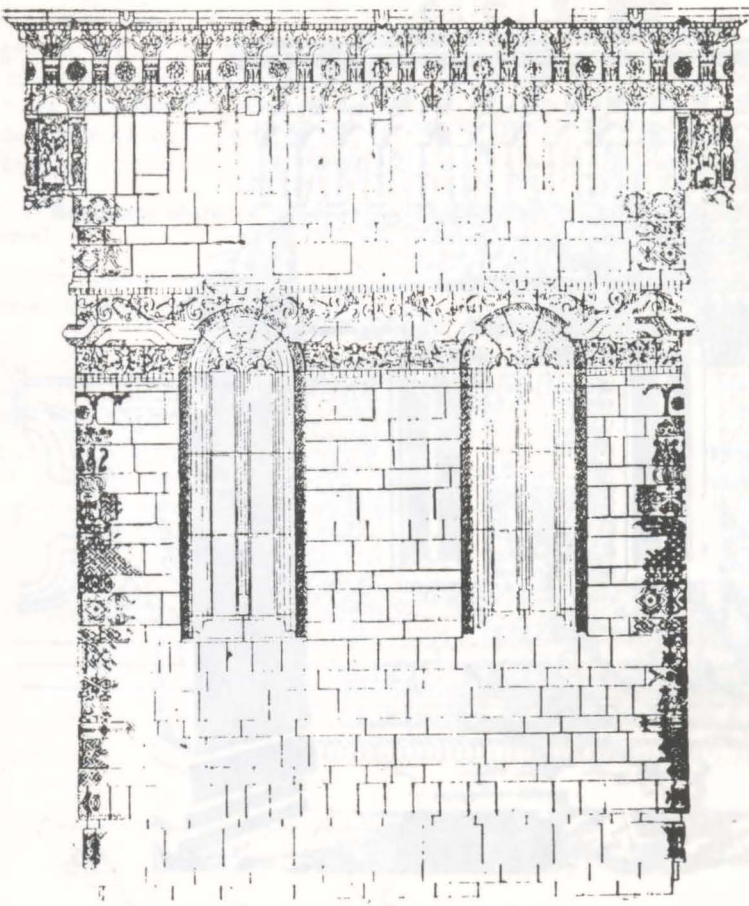
Crearea arhivei fotogrammetrice de monumente istorice a pus la dispoziție cercetătorilor materialele privind Biserica Trei Ierarhi din Iași, unde s-au realizat fotoelevații redresate și relevee restituite (fig. 5 și 6).

Ca exemplu de relevee sau planuri pentru studii arheologice se poate da releveul monumentului Tropheum Traiani de la Adamclisi (fig. 8 — plan de situație, fragment, secțiuni orizontale și verticale) și releveul sitului istoric al insulei Adakaleh, care s-a dezafectat ca urmare a construcției barajului de acumulare de la Porțile de Fier. De asemenea s-au executat relevee pentru studiul fațadelor necesare la construirea plombelor sau a înregistrării istorice a arhitecturii specifice a unor tânguri și

orașe românești pentru arhiva fotogrammetrică. Prin restituție fotogrammetrică și fotoredresare sau orthofotoplan, ce au la bază cupluri de fotograme cu puncte de control (reper fotogrammetrice), se întreprind studii și cercetări arheologice ce se fac prin fotointerpretare, pentru descoperirea ansamblurilor sau siturilor istorice, și se studiază pe planul de situație la scară mare. Activitatea de fotogrammetrie în arheologie a început în 1978, iar rezultatele obținute la laboratorul din cadrul Muzeului de Istorie a României sînt un exemplu de eficiență a aplicării acestei metode.

Pe plan internațional există și preocuparea aplicării fotogrammetriei în arheologia subacvatică (submarină), utilizînd camere stereofotogrammetrice sau vision cu puncte de control, folosind o grilă (rețea) confecționată și plasată pe obiectivul cercetat în prealabil. Fotografieră se face cu aparate fotografice calypso/

6. Biserica Trei Ierarhi — elevația fațadei de vest, cu fragmente de detalii arhitectonice restituite

7. Abu Gibei — Re prezentarea prin curbe de egală profunzime

NIKON pe format 24×36 mm obiectiv UW-NIKKOR 1:35 f=28 mm, b=2 m film Kodak—Panatomic X (DINI 7) cu timpul de expunere 1/60 s. Informația se înregistrează folosind sistemul videogrammetriei ce se dezvoltă în domeniul măsurării în timpul real. La realizarea acestei aplicații cooperează pe lângă arheologi și specialiști oceanografi, biologi marini și din alte domenii.

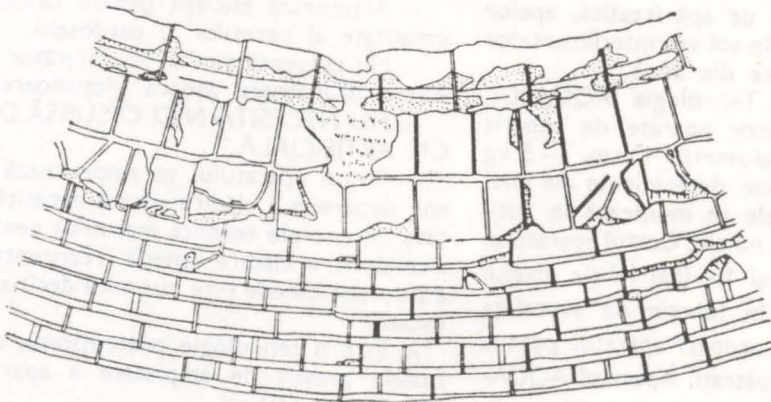
În măsurarea de sculpturi, se utilizează procedee care să dea posibilitatea măsurării profunzimilor cu un reperaj de detaliu bine cunoscut, cum este procedeul «Moiré» și «Rastel». Reprezentarea se face cel mai expresiv prin curbe de nivel de egală profunzime, ce ne dau posibilitatea să depistăm și degradările ce s-au produs și forma lor. Un exemplu de restituție prin curbe de nivel de egală profunzime, pentru arhiva fotogrammetrică, este lucrarea de la Abou Gibel (fig. 7).

Dr. ALEXANDRU GUȚU

BIBLIOGRAFIE

- Alexandru Guțu, Ovidiu Andrei, *Fotogrammetrie terestră în cercetare și proiectare*, Editura tehnică, 1976.
ISPRS, Congresul al XVI-lea, Kyoto, 1988, *Arhivele internaționale de fotogrammetrie și teledetectie*, vol. 27, Tomurile Comisiei a V-a B.5., B.8., B.9., B.10., B.11.
Institutul Geografic Național — Franța, C.R.F.T., *Fotogrammetria arhitecturală*, 1967, *Referate la simpozionul al XII-lea al Comisiei a V-a*, 1989.

8. Monumentul Tropaeum Traiani de la Adamclisi, detaliu de peron

Generalități. Prezența umidității în ziduri sau tencuieli se datorează în principal următoarelor cauze: capilaritate, condens, acțiunea combinată a precipitațiilor și vântului.

Una din metodele relativ recente (1983) de eliminare a umidității din ziduri este tehnologia austriacă AQUAPOL, care se utilizează deja în 8 țări europene. Tehnologia este aplicabilă doar în cazul umidității ascensionale (capilaritate) și este necesară o expertizare prealabilă a clădirii pentru a determina dacă metoda este recomandabilă.

Expertizarea clădirii. Pentru a aplica o soluție corectă de eliminare a umidității este necesar să se determine proveniența prin măsurarea unor parametri fizici: temperatura și umiditatea aerului interior și exterior, umiditatea structurii clădirii, temperatura superficială a pereților interiori.

Alte date necesare unei bune diagnosticări sînt: nivelul pînzei de apă freatică, starea instalațiilor interioare și exterioare (dacă există pierderi), regimul pluviometric și al vînturilor, starea jgheburilor, burlanelor și a trotuarelor din jurul clădirii. Dacă pe baza datelor mai sus menționate se constată că umiditatea urcă în structură prin capilaritate se poate aplica tehnologia AQUAPOL.

Domeniul de utilizare al tehnologiei AQUAPOL

Se poate utiliza la orice construcție, indiferent de natura materialului, acolo unde umiditatea pătrunde în structuri prin capilaritate datorită pînzei de apă freatică, apelor pluviale care stagnează în sol sau interferențelor cîmpurilor geomagnetice din zonă.

Principiul metodei. Tehnologia AQUAPOL constă în montarea unor aparate de gabarit redus (înălțime 35 cm, diametru 40 cm, 3–5 kg greutate) în puncte bine determinate ale unei clădiri umede. Aparatele se montează în cutii din lemn sau coșuri din nuiele. Costul aparatului variază între 38 000 lei și 155 000 lei (la nivelul lunii februarie 1991) în funcție de suprafața de clădire ce o poate acoperi aparatul pentru uscare: 50–500 metri pătrați. Aparatul AQUAPOL este capabil să acumuleze o cantitate de

energie magnetică a pămîntului, creînd un cîmp magnetic polarizat foarte slab. Acesta produce depolarizarea moleculelor de apă din structură, slăbind aderența moleculelor de apă la pereții capilarelor și astfel moleculele de apă coboară spre sol datorită greutateii proprii. Migrația magnetică obținută este similară cu cea din metodele electrocinetice.

Instalarea aparatului. Aparatele pot fi instalate numai de către specialiști instruiți și autorizați, de inventator, de firma producătoare și reprezentanțele sale.

Montarea aparatului se face pe baza unor măsurători ale cîmpului geomagnetic, alegînd unul sau mai multe aparate cu raze de acțiune corespunzătoare, în așa fel ca și cele mai îndepărtate porțiuni de perete să se afle în cîmpul de acțiune al aparatelor.

Există două variante de instalare: 1. Aparatul este legat la pămînt printr-un electrod din țevă de oțel zincată, îngropat sub aparat; 2. Aparatul este suspendat de tavan sau așezat pe un suport (fără împămîntare).

De remarcat că aparatele nu se montează în apropierea unor obiecte metalice voluminoase sau a instalațiilor electrice (tablouri electrice, televizor, frigider, sobă electrică etc.) care pot produce un efect de ecranare.

Avantajele importante ale aparatelor AQUAPOL

— Se pot utiliza la orice grosime a pereților, cu condiția să se aleagă tipul de aparat corespunzător.

— Acționează eficient pentru orice grad de umiditate al pereților și pardoselii.

— Nu poluează mediul înconjurător și nu are efecte dăunătoare asupra viețuitoarelor.

— NU NECESITĂ NICI O SURSĂ DE ENERGIE ARTIFICIALĂ.

— Prețul aparatului se amortizează în cîțiva ani, deoarece o clădire uscată necesită o cantitate de energie termică mai mică pentru încălzire decît o clădire umedă (rezistența termică a zidurilor umede este mai mică decît a zidurilor uscate).

— Este o tehnologie pretențioasă, dar eventualele greșeli de amplasare a aparatelor se pot corecta oricînd.

— Garanția de funcționare pentru aparat este de 20 ani, iar în caz de ineficiență se garantează recumpărarea aparatului.

Durata de uscare a clădirilor. Pe baza experienței acumulate de firma AQUAPOL, rezultă că durata de uscare (sub 3% umiditate relativă) este de 2 ani, în cazuri optime fiind de mai puțin de un an.

AQUASTOP — reprezentanța firmei AQUAPOL în România

În România tehnologia AQUAPOL este aplicată de firma AQUASTOP din Oradea, (str. Tudor Vladimirescu nr. 78, tel. 991/3.62.41) care asigură toată gama de servicii impuse și controlate de inventatorul austriac și de producător. Firma AQUASTOP asigură diagnosticarea clădirii, montarea aparatelor și controlul periodic al funcționării lor timp de doi ani.

Diagnosticarea clădirii se face cu aparate și dispozitive moderne de tipul:

— DOSER — măsoară umiditatea relativă a unei structuri pînă la 2 cm adîncime;

— PROTIMETER — măsoară temperatura și umiditatea relativă a aerului, temperatura superficială a peretelui și indică în funcție de aceste date posibilitatea atingerii punctului de rouă (condens);

— UMIDOMETRU TIP CM — cu care se poate măsura pe loc umiditatea relativă a probelor prelevate din structură;

— VOLTMETRU ELECTRONIC pentru determinarea diferențelor de potențial între structura clădirii și sol sau între două puncte ale structurii;

— DISPOZITIVE HILTI ȘI BOSH pentru prelevarea probelor din structura clădirii și pentru realizarea împămîntării aparatului.

Aplicații ale tehnologiei AQUAPOL în România

În perioada octombrie 1990 — februarie 1991 s-au montat aparate AQUAPOL în mai multe clădiri cu ziduri umede, dintre care menționez cîteva: Biserica Sf. Ladislau — P-ța Victoriei — Oradea; Biserica Evanghelică — Str. Tudor Vladimirescu nr. 126 — Oradea; Muzeul Ady Endre — P-ța Traian nr. 10 — Oradea; Turnul ciuntit (Muzeul Arany) — Salonta; Biserica reformată — Oșorhei, județul Bihor; Biblioteca județeană — P-ța Victoriei — Oradea.

Firma AQUASTOP a efectuat măsurători și observații (la lucrările mai sus menționate), care au relevat următoarele aspecte pozitive: mirosul de mucegai din subsoluri s-a diminuat sau a dispărut; la unele clădiri se observă apariția eflorescențelor de săruri caracteristice unui proces de uscare a structurii; diferența de potențial între structură și sol s-a inversat, ceea ce denotă că aparatul funcționează corect și ascensiunea apei a fost stopată; umiditatea relativă a structurii a scăzut în zonele superioare și a crescut în zonele inferioare deoarece moleculele de apă migrează spre sol.

Concluzii. Metoda AQUAPOL, deși nu înlătură sursa umidității din structuri, determină o ameliorare a situației, este simplă și nu necesită intervenții asupra clădirii. Această metodă este recomandabilă mai ales în aglomerările urbane, acolo unde metodele clasice (drenări, tranșee exterioare) sînt dificil de aplicat.

IOAN MAREȘ

FORTIFICAȚIILE ORAȘULUI FĂGĂRAȘ DIN SECOLUL AL XVII-LEA

Une carte datant du début du XVIIIe siècle de la cité de Făgăraș, en possession des Archives de guerre de Vienne, apporte des informations inédites sur les fortifications de la ville.

Cercetînd istoria cetății Făgărașului am dat de extrase din jurnalul lui Gabriel Haller, publicate în 1982 de Iolanda Balogh¹, în care erau patru referiri la Făgăraș și anume:

16 martie 1638: «Făgăraș, Domnul nostru (n.n.: Gheorghe Rákóczi I) s-a dus la Rupea, m-a lăsat aici să fundez...»

22 martie 1638: «Făgăraș, Domnul nostru a pornit spre Alba Iulia, m-a lăsat să întăresc orașul...»

8—12 aprilie 1638: «Făgăraș. Am început terasamentele bastioanelor (turnurilor?) orașului».

5 februarie 1639: «Făgăraș. Am fundat, sau mai bine am rectificat un bastion a cărui parte era foarte proastă».

Varadium. Varad vára, voi. , Budapesta, 1982.

Ultima dintre aceste mențiuni se referă în mod cert la cetatea cunoscută a Făgărașului și anume la bastionul sud-vestic, ridicat încă de Báthorești, a cărui față răsăriteană trebuia — după mărturia cronicarului Szamosközi — refăcută, pentru a putea fi flancată dinspre bastionul nord-estic, ultimul ridicat de Gabriel Bethlen.

Prima mențiune de mai sus nu precizează amplasamentul lucrărilor efectuate, dar celelate două se referă explicit la întăriturile orașului. Desigur, asemănarea cuvintelor de « oraș » și « cetate » în limba maghiară (« város », respectiv « vár ») permiteau ipoteza unei scrieri sau transcrieri greșite, puțin probabilă însă din cauza repetării ei.

Iată însă că un plan al cărui original se găsește la Arhiva de război din Viena, și care — după grafia legendei — pare a data de la începutul secolului al XVIII-lea, lămurește problema, arătând traseul exact al fostelor fortificații ale orașului, cu mențiunea « alt ruinirte Schanz Linie », respectiv « alte Schanz Linie ».

Acest val de pământ, desigur cu palisadă și dublat de un șanț, se sprijinea pe Olt și putem presupune că avea câte un turn de poartă la ieșirile spre Brașov, respectiv Sibiu, probabil similare celor vizibile pe cunoscuta gravură a lui Joris Hoefnagel, reprezentând cetatea Oradiei (și târgul fortificat de lângă ea) la finele secolului al XVI-lea. Putem, de asemenea, presupune că palisada avea, din loc în loc, turnuri de veghe, poate similare celor cerute de principele Gabriel Bethlen prin instrucțiunile sale, din 15 ianuarie 1623, către provizorul Făgărașului, în colțurile așa-numitei « cetăți a husariilor », a cărei construcție o ordona la nord de cetate, imediat dincolo de șanțul acesteia.

Dr. GH. SEBESTYÉN

Notă. Textul legendei planului (orientat cu sud-estul în sus) este următorul:

„Situations Plan | Von Fagaras Samt dem zwischen diese | Marckt, und den Alth Flus ligenden Schlo(ss) | Explication. | A. das Schloss. | B. Comendanten Logirung. | C. Casernen. | D. Proviant Magazin. | E. Rüst Cammer. | F. Pulver Magazin. | G. Cameral Wohnungen. | H. Alte Brucken Schanz vor der [...] Thor. | I. Ruinirtes Schanzl vor den Ausfall. | K. Cameral Mühl. | L. Comendantens Backhaus und Fleisch Bank. | M. neu projectirten bedeckter Veg und Glacis. Aufgenommen auf Hohen Befehl des Hier Lands Comandierenden [...] Excel. unter Direction Herrn Obrist [...]].

Indicații mai importante pe plan sînt: „Alte Schanz Linie“, „Gallaz“, „Alth Flus“, „Commendenten Wisen“, „Walachische Kirch“, „Franziscaner Kirche“, „Reformirte Kirche“, „Evangelische Kirche“, „der Platz“, „Oberer [...] Mühl Graben“, „Valje Sebes“, „Weg nach Hermannstadt“, „der Wilde Garden“, „Zigeuner“, „Bethlener Gassen“, „Zeckel Gassen“.

Traducere:

Planul de situație al Făgărașului împreună cu castelul [cetatea] așezată între piață și râul Olt. Explicație: A. Castelul | B. Locuința comandantului. | C. Cazărmi, | D. Magazin cu provizii. | E. Depozit de arme. | F. Pulberăria. | G. Locuințele Camerale. | H. Șanțul Podului Vechi din fața Porții [...]]. | I. Șanț ruinat (abandonat) în fața [...]. | K. Moara Camerală. | L. Brutaria și măcelăria comandantului. | M. Drumul acoperit-recent proiectat și glacis-ul. Ridicat [planul] la înalta poruncă a comandantului acestui ținut [...] sul conduce:ea domnului [...].

PROF. HENRI H. STAHL LA A 90-A ANIVERSARE

De curînd au fost aniversate la București două evenimente importante, cu strînsă legătură între ele: 55 de ani de la întemeierea Muzeului Satului și 90 de ani de la nașterea unuia dintre cei mai mari specialiști ai sociologiei românești.

Cu prilejul aniversării Muzeului Satului au fost omagiați întemeietorii acestei prestigioase instituții de cultură, vorbitorii subliniind și rolul deosebit al prof. H. H. Stahl în cadrul cercetărilor monografice, precum și în afirmarea sociologiei ca știință în țara noastră.

H. H. Stahl s-a născut într-o casă de cărturari: bunicul, Iosif Stahl (1820—1890), a fost orientalist, cunoscător a 12 limbi; tatăl, Henri Stahl (1877—1942), a fost profesor de istorie și a publicat un manual de paleografie slavă. H. H. Stahl, născut în 1901, urmează după terminarea liceului cursurile Facultății de Drept (1918—1921), dar atmosfera de studiu în care crescuse, lecturile de istorie, filozofie și literatură din biblioteca familiei, îl îndepărtează de «lumea tribunalelor», fiind ispitit de «sociologia rurală».

Întîlnirea cu prof. Dimitrie Gusti în 1926 a fost hotărîtoare pentru tînărul dornic să se apropie de viața satului, deși urma cursurile de doctorat în drept. La propunerea profesorului, H. H. Stahl participă mai întîi la campania monografică din satul Rușețu — jud. Brăila și apoi la toate celelalte cercetări monografice. Așa cum mărturisește prof. H. H. Stahl, colaborarea sa cu marele sociolog nu a încetat decît odată cu moartea acestuia în 1955.

Dar H. H. Stahl nu a fost numai un simplu colaborator al prof. D. Gusti. El a interpretat în felul său metodele de cercetare monografică, aducînd o contribuție directă la dezvoltarea ideilor ce se conturau în cadrul primelor campanii de cercetări monografice. În concepția sa, «cadrul cosmologic» era echivalent cu «antropogeografia»; «cadrul biologic» era similar cu «demografia, biologia socială și

sănătatea publică»; «cadrul istoric» nu era altceva decît istorie, iar «cadrul psihologic» era disciplina «psihologiei sociale»¹. Această interpretare originală a «sistemului» gustian s-a manifestat cu pregnanță în cercetările sociologice conduse ulterior de prof. H. H. Stahl. Contribuția sa la elaborarea metodologiei de cercetare este esențială, așa cum rezultă din lucrarea cu caracter teoretic *Tehnica monografiei sociologice*. Concepția sa clară, fundamentată riguros științific apare și într-una din cele mai importante lucrări privitoare la Țara Vrancei, anume: *Nerej, un village d'une région archaïque, monographie sociologique*, I—III, București, 1939.

Spre deosebire de doctrina gustiană, potrivit căreia sociologia trebuia să se ocupe doar cu prezentul și trecutul imediat, lucrările prof. H. H. Stahl au toate o serioasă bază istorică, în care «timpul lung», cel al «structurilor sociale», se adîncește pînă la etapele antropogenezei și se avîntă pînă în contemporaneitate². Exemplul cel mai concludent îl constituie în acest sens lucrarea *Contribuții la studiul satelor devălmașe românești*, I—III, București, 1958—1961, I—374 p.; II—365 p.; III—457 p.

Doctor în sociologie (1939), profesor universitar, redactor șef al colecției *Biblioteca Historica Romaniae*, membru al Academiei de Științe Sociale și Politice, președinte al Secției de sociologie (1970), membru corespondent al Academiei Române (1990) H. H. Stahl a îmbinat permanent studiile de sociologie cu cele de istorie, încercînd să rezolve probleme controversate din istoria evului mediu românesc. Preocupările sale pentru satul românesc s-au concretizat în lucrări de referință dintre care cităm numai cîteva: *Documente vrîncene, cărți domnești, hotărnicii răvașe și izvoade*, București, 1929, 200 p. (în colaborare); *Les anciennes com-*

¹ Henri H. Stahl, *Amintiri și gînduri*, București, Edit. Minerva, 1981, p. 26.

² *Ibidem*, p. 60.

munautés villageoises roumaines; asservissement et pénétration capitaliste, Paris, 1969, 254 p. ; *Controverse de istorie socială românească*, București, 1969, 275 p. ; *Studii de sociologie istorică*, București, 1972, 235 p.

Preocupările sale științifice nu l-au împiedicat să se aplece asupra unei cerințe esențiale, aceea a pregătirii studenților, inițiind publicarea « Curierului echipelor studențești » (1935—1938), transformat în 1939 în « Curierul Serviciului Social ».

Tot pentru a încuraja tineretul și a-i da posibilitatea să se afirme în scris, H. H. Stahl a participat în 1936 la realizarea revistei « Sociologia românească », organ al Secției de sociologie a Institutului Social Român.

Unul din marile merite ale prof. Dimitrie Gusti este acela de a fi inițiat și realizat cu ajutorul colaboratorilor săi Muzeul Satului din București, conceput ca un muzeu social. Muzeul gândit de profesorul Gusti a prins contur prin colaborarea cu H. H. Stahl, care a schițat un plan general, și cu Victor Ion Popa, care a făcut planurile arhitecturale, devizele și schițele de detaliu. Muzeul s-a deschis în cadrul « Lunei Bucureștilor » în 1936. Expoziția organizată la Muzeul Satului cu prilejul aniversării a 55 de ani de existență ilustrează din plin contribuția prof. H. H. Stahl la înființarea acestei instituții.

Un aport esențial la cunoașterea realităților sătești a avut H. H. Stahl și în perioada în care s-a ocupat cu organizarea serviciului exterior

al Institutului de Statistică și al statisticii administrative. Serviciul era conceput de Sabin Manuilă, director general al Institutului, ca un sistem de documentare socială acoperind tot teritoriul țării. Pentru realizarea acestui serviciu prof. H. H. Stahl a organizat o serie de « școli de cenzori statistici », în cadrul cărora a predat cursuri de « sociologie » pentru cunoașterea istoriei sociale.

Sociologul H. H. Stahl și-a ales colaboratorii dintre participanții la cercetările monografice ale Școlii sociologice. Se foloseau recensămintele anterioare, documente istorice, hărți vechi, date de arhivă, fișe de teren culese prin cercetările monografice în sate. În stabilirea realităților fiecărui sat argumentele hotărâtoare erau documentul, harta, fișa de teren. Datele culese atunci sînt de o importanță covârșitoare și metoda folosită poate constitui un exemplu pentru cercetări viitoare.

Astăzi, cînd eruditul sociolog Henri H. Stahl împlinește 90 de ani, se poate spune că întreaga sa viață constituie un exemplu de probitate științifică, de receptivitate la tot ceea ce se bazează pe o pregătire serioasă, de pasiune pentru cercetarea sociologică și istorică a satului. În toate acțiunile sale, prof. H. H. Stahl s-a dovedit un om curajos și tenace, afirmîndu-și convingerile întotdeauna, indiferent de împrejurări.

Dr. GEORGETA STOICA

ÎNTRUNIREA COMITETULUI CONSULTATIV ICOMOS. PARIS, 27—29 MAI 1991

Alcătuit din președinții comitetelor naționale din peste 80 de țări și ai celor 13 comitete internaționale care grupează specialiști din anumite domenii, *Comitetul Consultativ al ICOMOS* și-a desfășurat lucrările reuniunii din acest an la Paris în *Hôtel Saint Aignan*. Clădirea ridicată către 1640 de Pierre le Muet se află pe neschimbata rue du Temple din cartierul Marais.

Participarea conducerii ICOMOS și a reprezentantului UNESCO a oglindit un mod operativ de cunoaștere, de implicare și de acțiune în rezolvarea problemelor acute ale acestei organizații internaționale ne-guvernamentale. Roland Silva, președintele ICOMOS, și Herb Storel, secretar general, au prezentat rapoarte substanțiale, subliniind profesionalismul instituției și principalele sale obiective, polarizate în acțiuni comune pentru protecția, conservarea și punerea în valoare a monumentelor. Șerban Cantacuzino, membru al Comitetului Executiv, a făcut propuneri de reorganizare, pentru adaptarea instrumentelor de lucru ale ICOMOS la evoluția grăbită a procesului care pune față în față patrimoniul arhitectural și transformările continue ale societății. Doamna Reidel, reprezentanta directorului general UNESCO, a reînnoit mărturiile interesului pe care UNESCO îl poartă ICOMOS-ului — ca prețios consultant de specialitate — și sprijinul pe care înțelege să i-l acorde în continuare.

Lucrările au relevat rolul esențial pe care îl au în conservarea monumentelor și siturilor comitetele internaționale din sînul ICOMOS, organizate pe specialități: arheologie, arhitectură vernaculară, artă rupestră, economia conservării, formație (învățămînt), fotogrammetrie, gestiunea patrimoniului, grădini și situri istorice, lemn, orașe istorice, piatră, structuri din pămînt, turism cultural. Ele nu reușesc totuși să acopere pe deplin varietatea formelor existente, care ar privi, de pildă, clădiri specifice din cărămidă sau monumente industriale. Pentru cunoașterea cercetărilor și a dezbaterilor acestor grupuri de lucru, se impune ca, pe lângă buletinul de informații ICOMOS/New Nouvelles, să fie publicată o revistă științifică. Ea ar putea cuprinde și rezultatul intervențiilor finanțate de UNESCO. Centrul de documentare intenționează, la rîndul său, să intensifice gruparea datelor referitoare

atît la siturile declarate din lista patrimoniului mondial cît și la cele propuse, care reprezintă un potențial de certă valoare. Se are în vedere, de asemenea, colaborarea cu Comitetele Naționale și cu grupările regionale, încurajarea recrutării tinerilor, stabilirea cotizațiilor în funcție de venitul mediu din fiecare țară.

Ca președinte al Comitetului Consultativ ICOMOS a fost aleasă d-na Carmen Afion Felui, Spania, care este în prezent președinte al Comitetului internațional al grădinilor și siturilor istorice.

Încă din prima zi a reuniunii a fost salutată — cu o mențiune specială — reîntoarcerea României în ICOMOS. Este cunoscut că între anii 1970 și 1982, secția română a ICOMOS a participat la foarte variate acțiuni. Să amintim doar lucrarea *L'architecture vernaculaire dans les Balkans*¹, la care Georgeta Stoica, membră a Comitetului internațional de arhitectură vernaculară, a contribuit cu studiul *L'architecture vernaculaire en Roumanie — rapports avec le monde balkanique*, sau *Colocviul ICOMOS* din septembrie 1980, organizat la București — Buzău — mănăstirea Mera, sub patronajul UNESCO și împreună cu Asociația Internațională de Studii Sud-Est Europene, avînd ca temă *Patrimoniul cultural balcanic și problemele seismice*, cînd Vasile Drăguț, Grigore Ionescu, Elena Pago, Tatiana Pogonat, Alexandru Cișmigiu, Marcian Bleahu, Auralian Trișcu, au prezentat comunicări din partea țării noastre.

În planul Comitetului Consultativ a fost apreciată aderarea României la CONVENȚIA PRIVIND PROTECȚIA PATRIMONIULUI CULTURAL ȘI NATURAL și propunerile făcute pînă în prezent pentru cuprinderea în acest patrimoniu a monumentelor de arhitectură: mănăstirea Horezu, ansamblul fortificat Biertan, mănăstirile pictate din nordul Moldovei, Cunoșcîndu-se fondul bogat de monumente din România și specificitatea acestora, au fost deplîns pierderile samavolnice suferite în ultimele decenii și prețuite măsurile de reorganizare a cadrului legal, înființarea Comisiei Naționale a Monumentelor, Ansamblurilor

¹ Publicată în colecția *Etudes et documents sur le patrimoine culturel*, nr. 20, UNESCO.

și Siturilor Istorice și a Direcției sale operative, reluarea activităților de evidență, protecție, control, proiectare și execuție, pe plan central și în teritoriu. În secția europeană de lucru a Comitetelor Naționale și în discuțiile purtate cu conducerea ICOMOS, s-au analizat posibilitățile de cooperare cu țara noastră în domeniul învățămîntului de specialitate, a restaurării — în special a monumentelor de lemn și piatră — a valorificării arhitecturii populare. Organizația *Jeunesse et Patrimoine*, prin Bernadette Gradis, secretara sa generală, a mărit la 12 numărul de burse acordat stu-

denților arhitecți din țara noastră, care pot să participe în acest an la scurte stagii pe șantiere de restaurare din Franța, la Aix en Provence, Saint Antoine en Isère și Chateau de Portes și din Italia, la Gnallo — Como.

La lucrările Comitetului Consultativ ICOMOS am reprezentat Comitetul Român ICOMOS, ca delegat al președintelui, dr. Radu Popa — la propunerea Domniei sale —, care a participat în aceeași perioadă la ședința Consiliului Europei de la Cracovia, Polonia.

AURELIAN TRIȘCU

DIN ȘEDINȚELE COMISIEI NAȚIONALE (MARTIE—MAI 1991)

Ședința CNMASI ce a avut loc la **20 martie 1991** a luat în discuție probleme legate de protecția monumentelor în noua situație creată de apariția legii funciare, precum și avizarea unor proiecte de restaurare sau refacere a unor monumente istorice.

Arh. C. Hoinărescu a prezentat *castelele cu parcuri din jud. Prahova*, propunînd ca parcurile să devină zone protejate, aparținînd de domeniul public, în caz contrar terenurile urmînd a fi împărțite prin legea fondului funciar (ele nefiind protejate de legea monumentelor, care încă nu există). Este vorba despre: castelul „Trianon” din Florești, cu un parc de 120 ha; castelul Mănești, cu 43 ha de pădure; castelul Nicolae, cu parc de 20 ha; castelul Drăgășești, cu parc de 5—6 ha.

În aceeași ordine de idei s-a discutat cazul Mănăstirii Apostolache, ctitorie a lui Matei Basarab, din 1640; ruinele conacului Mărgineni, al stolnicului C-tin Cantacuzino; ansamblul de la Filipeștii de Tîrg, cu conacul postelnicului, moară, palatul Pană Filipescu (cu iaz și zonă plantată). Tot în aceeași situație sînt terenurile reprezentînd rezervații arheologice, problema fiind de a găsi soluția cea mai bună pentru protecția monumentelor, fără ca DMASI să intre în conflict cu comunele pentru terenurile în cauză. Fărăerea generală a fost că monumentele sînt mai bine apărute dacă aparțin domeniului public, decît proprietății private.

Alt subiect a fost acela al *Mănăstirii Războieni*, pe care Mitropolia Moldovei intenționează s-o ridice în jurul bisericii osuar construită de Ștefan cel Mare în 1496, la 20 de ani după lupta ce a avut loc aici.

I.P.S. Daniel mitropolitul Moldovei, venit să susțină proiectul, a adus ca argumente dorința de a amenaja un loc de pelerinaj, o mănăstire de maici, care să îngrijească biserica monument, precum și o clădire care să adăpostească tabăra pentru tineretul creștin și cazarea pelerinilor. Mănăstirea propriu-zisă ar urma să fie înăuntrul incintei, celelalte construcții în afara ei, în vale, pentru a nu stingheri vederea bisericii. Proiectele prezentate nu au convins membrii Comisiei, clădirile noi fiind prea mari și prea apropiate de monumente, deci într-un tablou general agresîndu-l. S-a cerut refacerea planurilor.

Referitor la *Cetatea Tîrgu Mureș*, respectiv modul în care clădirile vechi din incintă și spațiul din afara cetății pot fi folosite în prezent, arh. Marina Iliescu a prezentat Comisiei proiectul unei terase de beton în afara zidului, unde acum există parcaj și se dorește construirea unui restaurant. Discuțiile au condus la ideea că este de

preferat ca vechile clădiri din cetate (garnizocana, bastioanele) să fie amenajate ca muzee sau restaurante, iar spațiul din jurul cetății să fie zonă verde, clădirile noi neacordîndu-se cu vechea arhitectură.

Un alt proiect prezentat spre avizare CNMASI a fost acela de refacere a *Bisericii Sf. Spiridon Vechi* din București. Arh. Sanda Ignat a expus cele două variante de refacere a bisericii: la nivelul solului, așa cum a fost construită biserica în epocă, sau îngropată, așa cum se cunoaște ea în contemporaneitate. În urma discuțiilor s-a hotărît ca biserica să fie reconstruită, folosindu-se piatra originală care s-a păstrat, iar așezarea să fie într-o piațetă scufundată, cu taluz verde.

De asemenea s-a mai discutat:

— restaurarea *Căsei din str. M. Rosetti*, colț cu str. Calderon, unde urmează să se instaleze reprezentanța unei case de modă. Pe baza proiectelor prezentate Comisia a avizat, cu condiția decopertării pereților pentru a găsi eventuale tapete și picturi originale și păstrarea elementelor de ipsos originale;

— delimitarea zonelor de protecție pentru *traseul autostrăzii Cernavodă*. Discuția s-a ăminat pentru completarea documentației asupra stării celor 3 valuri, a castrelor și siturilor arheologice existente în zonă;

— situația deosebită a Dobrogei, unde legea fondului funciar afectează siturile arheologice, foarte numeroase, mai ales pe litoral;

— se prezintă proiectul (prof. Belea) privitor la *perimetrul zonei verzi a Sălii Palatului*, unde sînt prevăzute subteran garaj și parking pe două niveluri, plus spații afectate Sălii Palatului pentru expoziții, restaurante etc. Comisia cere supravegherea lucrărilor de un arheolog, avînd în vedere existența vestigiilor istorice în zona bisericii Crețulescu, precum și marcarea monumentelor istorice dispărute (biserica Ionică);

— Arh. A. Trișcu repune problema continuării *șantierului de construcții la Muzeul Satului* în clădirea afectată de o ciupercă a zidurilor, deși CNMASI nu a avizat lucrarea. Se propune o adresă de protest către muzeu și primărie.

În data de **18 aprilie 1991** a avut loc o nouă ședință a CNMASI, care a început prin citirea de către arh. Peter Derer, secretarul Comisiei, a unui comunicat al CNMASI ce urmează să fie difuzat cu ocazia zilei internaționale a patrimoniului — 18 aprilie — și prin care se face un apel la conștientizarea datoriei tuturor cetățenilor de a apăra monumentele istorice.

În cadrul ședinței au fost prezentate de dl. Gh. Cantacuzino *noi liste de monumente* pentru validare (județele Buzău, Călărași, Olt, Satu Mare, Vlcea, Teleorman). Membrii Comisiei au cerut o statistică pe grupe de monumente și ca urmare problemele de inventariere și evidența monumentelor urmează a fi reluate într-o ședință viitoare.

Arh. Ion Munteanu a prezentat proiectul de restaurare a *Muzeului Kalinderu*. Dintru început s-a specificat că DMASI a cerut sistarea parțială a lucrării, întrucât la transformările dorite de beneficiar (UAP) nu s-au găsit soluțiile optime. Costul ridicat al lucrării, sumele deja investite, nerespectarea de către constructor a indicațiilor de consolidare, faptul că se dorește demolarea unei părți ruinate a clădirii, dar care face parte din construcția originală, toate acestea au determinat o discuție în contradictoriu. S-a hotărât reluarea acesteia cu altă ocazie.

Arh. C. Hoinărescu a prezentat proiectul de restaurare a „*Căsei cu grifoni*” din Cîmpina. Construită pe la 1900, clădirea, azi în proprietatea DMASI, este grav avariata de cutremure. Se propune reconstituirea ambianței interioare și a exteriorului pe baza documentației păstrate.

De asemenea, sînt prezentate soluțiile pentru consolidarea clădirii (cămășuiei de beton acolo unde nu sînt picturi murale, cu păstrarea aparentă a planșelor de lemn existente, sau structură elastică cu șimburi de beton). Se hotărăște deplasarea la fața locului pentru fixarea soluției de consolidare. În continuare s-a discutat destinația clădirii: muzeu de arhitectură și restaurare, cu spații pentru cursuri de specializare, reciclări etc.; magazin al UAP, stabiliment pentru o firmă particulară; stabiliment de agrement. Este acceptată ca destinație optimă aceea de muzeu, cu spații pentru cursuri. De remarcat că ideea de eficiență economică a clădirii interesează într-o măsură importantă.

Schitul Bordești (jud. Vrancea). Proiectul de restaurare a fost prezentat de arh. Ioana Juravlea și ing. Nicolae Braghină. Ctitorie a familiei Cantacuzino (sec. XVII) schitul este azi în ruină într-o zonă afectată de cutremure și alunecări de teren. Problema este de a se opta pentru o variantă de restaurare: 1. protejarea ruinei; 2. consolidarea pînă la nivelul turelor; 3. consolidarea cu refacerea turelor (a căror formă originală nu se cunoaște). Este susținută varianta a doua. Pictura interioară este valoroasă, semnată de Pîrvu Mutu, parțial frescele fiind extrase și păstrate la Muzeul de Artă din București.

Discuțiile se poartă în jurul refacerii acoperișului și a refacerii turelor, părerile fiind împărțite între o refacere aproximativă, dar în spiritul epocii, și un acoperiș înalt, cu păstrarea podului pentru posibile reconstituiri. Se subliniază ideea că pe baza unui studiu geodezic sînt posibile măsuri tehnice care să elimine pericolul avarierilor viitoare prin alte alunecări de teren. În concluzie se hotărăște avizarea lucrărilor de consolidare, urmînd să se continue documentația pentru restul restaurărilor (inclusiv documentație pentru starea actuală a picturii murale păstrate în biserică).

Clădirea de protecție pentru bazilica de la Niculițel a fost prezentată de arh. Dan Nicolae. Proiectul construcției cu pereți din BCA, care urmează să protejeze bazilica a fost avizat. În prezent monumentul este protejat doar de un acoperiș foarte înalt, spațiile nefiind închise. În cazul clădirii se ridică însă problema ferestrelor pentru luminat, ceea ce este rezolvabil. Discuțiile au urmat pe tema accesului la monument și a necesității de

a se muta cîtorva gospodării din imediata apropiere pentru a crea zone de protecție.

Casa Lahovary (str. Dorobanți nr. 39) este o construcție de sec. XIX — arh. Louis Blanc, acum restaurată pentru a deveni sediul Școlii americane. Proiectul este prezentat de arh. Sanda Ignat cu multe rezerve, întrucît lucrările au început fără avizul CNMASI, în prezent fațada fiind deja terminată. Întrucît aspectul exterior al clădirii nu a fost afectat, proiectul de restaurare fiind bun, Comisia îl avizează, alături de observațiile pentru nerespectarea atribuțiilor CNMASI asupra monumentelor istorice. Situația este îngrijorătoare pentru că numeroase clădiri-monumente istorice sînt ocupate de ambasade ce nu permit accesul Comisiei pentru cunoașterea stării monumentelor. De asemenea se pune condiția avizării proiectului de decorație interioară.

Catedrala ortodoxă din Oradea, proiect prezentat de arh. A. Trișcu, este un caz reluat în discuția CNMASI, avînd în vedere unele elemente noi. Astfel, față de vechea amplasare a bisericii, la intrarea principală în cetate, tîind șanțul de apărare, proiect care nu a fost avizat, acum se discută amplasarea bisericii cu cîțiva metri mai în față, translaarea Casei de cultură din parc și deplasarea circulației rutiere, care de altfel era dăunătoare zidului cetății. Urmează ca în acest sens să se execute o serie de studii. Cetatea Oradei este un sit istoric de valoare deosebită (sec. XI—XVI) și totodată cea mai importantă fortificație renescentistă păstrată în țară (sec. XVI—XVII), care trebuie protejată de orice factor agresant (material sau estetic).

Ordinea de zi foarte încărcată a ședințelor Comisiei Naționale și faptul că ele sînt lunare au determinat propunerea d-lui arh. Peter Derer ca între ședințele ordinare ale Comisiei să fie intercalate ședințe ale secțiilor pe specialități, pentru ca Direcția să poată rezolva operativ multitudinea problemelor cu care se confruntă.

În **16 mai 1991** a avut loc o nouă ședință a CNMASI. Ca de obicei ordinea de zi a ședinței s-a deschis cu prezentarea spre avizare a *listelor de monumente* — în acest caz jud. Maramureș. De asemenea, dl. Gh. Cantacuzino, șeful compartimentului Evidență a anunțat Comisia că au fost comandate studii pentru delimitarea zonelor istorice în toată țara, ceea ce, desigur, va duce la îmbogățirea listelor de monumente. Concluzia discuțiilor pe această temă a fost că listele, mereu perfectibile, trebuie să ajungă cît mai curînd la Comisiile teritoriale, prefecturi, primării etc., pentru ca factorii locali să știe ce monumente sînt sub protecția Comisiei.

Cetatea Alba Iulia, cu problematica ei diversă, ce a suscitat numeroase discuții, a fost prezentată de arh. Mihaela Adrian. Planul de punere în valoare a cetății este prevăzut în două etape și se referă la corectarea nivelului șanțului cetății, corectarea curții între bastioane, reîntregirea paramentelor de zid și a elementelor arhitecturale de piatră. În situația în care piatra, mai ales pe latura de sud a cetății, este grav afectată de distrugere, trebuie cerut ajutorul specialiștilor străini pentru restaurarea plastică.

Pentru punerea în valoare a cetății, proiectul prevede realizarea unui traseu turistic; folosirea spațiilor boltite existente în zidul cetății ca prăvălii, baruri, cluburi; folosirea peisajului, teren în pantă, pentru amenajarea unui amfiteatru în aer liber; patinoar artificial în șanțul cetății. De remarcat că cetatea are un bun sistem de aerisire și drenare, care trebuie doar repus în funcțiune acolo unde e defect.

Discuțiile scate în jurul valorificării spațiilor din cetate au condus la concluzia că cele două unități MAN care ocupă mai multe clădiri din cetate, precum și o parte a șanțului trebuie să le elibereze; este absolut necesară întocmirea unui studiu urbanistic, urmînd ca pe baza lui să se treacă la executarea eșalonată a lucrărilor, ce vor fi avizate de CNMASI fiecare în parte. Termenul pentru studii este de un an, în ședința actuală dîndu-se avizul de principiu pentru proiect. De asemenea s-a pus problema discutării cu MAN a constituirii unei comisii mixte pentru monumentele istorice ce se găsesc în folosința armatei.

În contextul discuțiilor restaurării și valorificării Cetății Alba Iulia, arh. H. Fabini a prezentat cazul Bisericii romano-catolice din cetate, la care piatra este de asemenea afectată. Cu această ocazie a anunțat redeschiderea carierei vechi de piatră de la Igheu — prețioasă sursă de materie primă pentru restaurări.

Un alt punct pe ordinea de zi a ședinței a fost reluarea discuției pentru avizarea proiectului *autostrăzii transeuropene NS* (tronsonul Cernavodă — Constanța). Beneficiarul (IPTANA), reprezentat prin ing. I. Pavelescu, a prezentat importanța internațională a lucrării (cca 10 000 km ce străbat Europa — Orientul Mijlociu — pînă în India, din care prin țara noastră trec 820 km), costurile foarte ridicate în prezent (175 milioane lei/km), precum și importanța deosebită ce o are autostrada pentru România — mijloc de a intra în circuitul internațional, iar în caz contrar marginalizarea. S-a subliniat faptul că autostrada va fi construită de firme particulare pe tronsoane, firme ce vor fi desemnate prin licitație. În cadrul discuțiilor s-a făcut precizarea că avizul trebuie să fie clar formulat și referindu-se la toată lucrarea, o schimbare ulterioară a traseului nemaifiind posibilă. De altfel, Comisia a fost înștiințată că la discuțiile de la Prefectura Constanța a fost hotărît traseul din proiectul prezentat și nu altul, ceea ce este cel puțin ciudat din punctul de vedere al CNMASI. Proiectul prevede ca autostrada să meargă pe cît posibil paralel cu Valul lui Traian, pe care îl taie o singură dată, iar pe o porțiune îl înglobează în construcția sa. Traseul nu trece prin localități.

Arh. Dan Nicolae, referent DMSI pentru Dobrogea, a prezentat Comisiei rezervele sale privind proiectul în problema rezolvării organizărilor de șantier; relația autostrăzii cu localitățile din zonă; găsirea specialiștilor și lucrătorilor pentru viitoarele șantiere arheologice deschise contra cronometru. Toate aceste dificultăți devin deosebit de importante în situația în care pămîntul Dobrogei este plin de surprize arheologice. Dl. S.

lospescu a precizat că în întreaga țară există doar 22 specialiști arheologi pe profil, ceea ce face și mai dificilă întreprinderea.

În concluzie, Comisia a avizat proiectul cu condiția precizărilor cerute, urmînd ca cererile arheologilor de extindere a șantierelor să fie incluse în studiul de impact, ca termen întreaga muncă de cercetare trebuind să fie încheiată pînă la începutul anului 1993, cînd amplasamentul va fi eliberat (lucrarea în ansamblu avînd termenul în iunie 1995).

Tot o reluire de discuție este aceea privind amplasamentul *Căsei de cultură a studenților din Brașov*. Cu această ocazie arh. Doina Cristea a prezentat un studiu de metodologie pentru păstrarea și protejarea zonelor rezervate, în cazul acesta din Brașov. Proiectul inițial al Căsei de cultură, amplasată chiar în „Zwinger”-ul cetății, agresa imaginea cetății și acoperea unghiul vizual asupra turnului Bisericii Negre, ceea ce a atras protestul CNMASI, și chiar dacă construcția clădirii este deja începută (în condiții cu totul ilegale) concluzia Comisiei este de a i se reduce volumul, iar înălțimea să nu depășească nivelul frontului de clădiri existent. În acest sens urmează să fie trimisă o adresă Primăriei Brașov.

Referitor la *mormîntul roman descoperit la Constanța — hipogeul (sec. II—III)* s-a ridicat problema alegerii soluției de conservare a mormîntului cu fresce, precum și aceea a construcției exterioare de protecție. Proiectantul a prezentat mai multe variante pentru construcția exterioară, ce urma să cuprindă și un mic muzeu. Proiectele nu au fost avizate, recomandîndu-se găsirea unui stil neutru, de factură contemporană.

În ceea ce privește conservarea mormîntului, au fost exprimate mai multe opinii de către arhitecți, ingineri, pictori restauratori, arheologi, cu argumente pro și contra acoperirii cu pămînt și accesul doar pentru specialiști, construcția de protecție urmînd să conțină replica monumentului destinată vizitatorilor, sau îmbrăcarea mormîntului într-o coajă cu sistem de climatizare (ceea ce este foarte costisitor și pretențios). Fapt este că în prezent, după ce multe secole s-a păstrat în stare bună, din cauza inundației de la o conductă apropiată, umiditatea zidurilor mormîntului a crescut și frescele sînt în pericol. În urma discuțiilor Comisia a căzut de acord că mai eficient este să se creeze un mediu controlat pentru mormînt, iar în privința construcției exterioare este necesar un studiu separat cu avizare ulterioară.

GEORGETA POP

INIȚIATIVE ECOVAST PENTRU SATELE ROMÂNIEI

În ultima săptămînă a lunii martie 1991, DMSI a avut ca oaspeți trei membri ai ECOVAST (European Council for the Village and Small Town). Programul dens al delegației a cuprins, pe de o parte, întrevederi cu dl. Horvath Andor, ministru secretar de stat în Ministerul Culturii, și specialiști ai DMSI și CNMASI, menite să stabilească punctele de joncțiune ale preocupărilor celor două părți și elementele unui program comun de acțiune, iar, pe de altă parte, incursiuni în teren care au oferit mostre ale materialului asupra căruia acest program poate fi aplicat.

După periplul în Banat, Muntenia și Transilvania, membrii delegației au desemnat România ca dețină-

toare a unui foarte valoros și original patrimoniu clădit, în mare parte încă nepervertit prin modernizări, lucru rar întîlnit în țările europene. Asupra păstrării acestui fond original al arhitecturii românești va fi îndreptată colaborarea țării noastre cu ECOVAST.

Informații mai concrete oferă răspunsurile la cele cîteva întrebări pe care le-am adresat specialiștilor englezi înainte de plecarea lor din România.

1. Ce este ECOVAST, cine sînteți dumneavoastră și cum ați format o echipă?

ECOVAST este o organizație formată din organizații-membri voluntare sau oficiale, ca și din persoane

individuale. Membrii ei sînt angajați în prezervarea și protecția satului, a culturii sale, a bunăstării oamenilor săi și într-o atență și susținută revitalizare a economiei sale. Organizația este fondată în 1984, după pregătiri începute în 1978. ECOVAST are statut de observator pe lîngă Consiliul European și are relații cu Comunitatea Europeană.

Sediul legal se află la „Maison de la Nature, Centre de l'Initiative pour l'Environnement Alsacienne”, în localitatea Muttersholtz, în Alsacia, lîngă Strasbourg. Secretariatul se află la Namur, în Belgia.

Noi reprezentăm o organizație-membru a ECOVAST: Angus Fowler (Förderkreis Alte Kirchen-Marburg, BRD), Jane Wade (Historic Farm Buildings Group, GB), John Sell (Society for the protection of Ancient Buildings, GB).

Sîntem cu toții membri ai unui grup de lucru al ECOVAST pentru arhitectură vernaculară tradițională.

2. Ce obiective are călătoria în România? Este singura țară pe care o vizitați acum?

Sîntem aici pentru a ne crea o imagine a satului românesc și a felului în care el prezervă vechea arhitectură, economia și obiceiurile tradiționale. Încercăm să depistăm problemele potențiale și să gîndim soluții posibile pentru România.

Am avut o întîlnire cu membrii Comitetului Internațional al ECOVAST în Ungaria, săptămîna trecută. Am vizitat de curînd Grecia și Bulgaria.

3. Ce locuri ați vizitat în România și ce impresii v-au produs?

Am călătorit în Muntenia și Transilvania; primul loc vizitat a fost satul Zăbrani, lîngă Lipova, unde ne-am bucurat de minunata ospitalitate a unui țaran care a împărțit cu noi casa și o masă tradițională. Am fost foarte impresionați de caracterul arhaic al vieții acestei familii, cu vechea ei casă, cu vechiul hambar și curtea plină de animale. Este un sat cu drumul mărginit de pomi fructiferi.

În Cluj am fost impresionați de noul muzeu organizat în fosta primărie. Culorile vechilor clădiri din centrul orașului ne-au uimit și ne-au delectat. Am descoperit mai tîrziu frumusețea culorilor de var și în alte locuri.

Ca și centrul Clujului, unele sate pe care le-am vizitat, cum sînt Cîsnădioara (Michelsberg), Viscri (Deutsch Weisskirch) și Teșila-Valea Doftanei, sînt remarcabil de intacte arhitectural, rămase nealterate încă din secolele XVII—XVIII și în aceasta rezidă marea lor valoare. Trebuie să devină posibil ca integritatea și frumusețea lor să constituie o atracție pentru vizitatorii României. Ele păstrează vii cîteva din vechile meșteșuguri și tehnici de construcție, iar casele se găsesc într-o stare rezonabilă. Am avut norocul să intrăm în case pline de comori etnografice în Valea Doftanei și Viscri.

4. Puteți face cîteva considerații asupra păstrării și tratamentului aplicat vechilor clădiri în România?

Cetatea satească de la Apold (Trappoid) (foto Edmund Höfer).

Sighișoara, strada școlii
(foto Edmund Höfer)

Casele tradiționale din sate par a fi în stare mai bună decât în multe țări europene, de pildă Germania de Est, Iugoslavia și Polonia. Multe case din România sînt încă reparate într-o manieră corectă, cu mortar de var, dar multe dintre construcțiile prestigioase cum sînt bisericile și castelele au fost, din nefericire, îmbrăcate în ciment care nu lasă trecutul clădirii să „respire”; în plus există pericolul ca, odată îndepărtat, acest ciment să ia cu sine suprafața minunatelor parame-
nte de piatră sau cărămidă.

Această restaurare drastică este de altfel neplăcută privirii, mai ales că este aplicată cu regularitate, făcînd ca vechile clădiri să pară foarte moderne. Castelul Bran și Piața Sfatului din Brașov au pierdut, prin aceasta mult din calitatea de martor al timpului. În Brașov am văzut cum intruziunea marilor vitrine de magazin de la parterul clădirilor sparge scara fațadelor către piață. În schimb, acoperișurile cu profilele lor originale, din țiglă sau șindriță, păstrează parfumul trecutului.

5. Cum plasați România din punctul de vedere al arhitecturii vernaculare în context european? Care sînt concluziile generale ale vizitei dumneavoastră și cum o veți valorifica?

România este importantă pentru Europa și pentru că păstrează atît de complet multe dintre satele și

orașele vechi. Problema dumneavoastră va fi să păstrați integritatea lor acum, cînd lucrurile se schimbă. Multora din vechile clădiri li s-a păstrat cu grijă caracterul original, așa că modernizările trebuie făcute într-un stil simpatetic; este cazul și pentru clădirile noi. Un bun exemplu de păstrare a formelor tradiționale în volume mai mari am văzut la „casa de ceai” din Muzeul etnografic de la Bran. Scara noilor clădiri este de asemenea importantă, așa cum fiecare român trebuie să-și fi dat seama văzînd cum noile blocuri distrug scara umană.

La întoarcerea noastră la Londra vom încerca să strîngem bani pentru a pune la punct un studiu pilot pentru două sau trei sate din România. Trebuie stabilit potențialul satului, ce produse pot găsi cea mai bună piață în țară și în afara ei; ce meșteșuguri ar interesa pe vizitatori și ce facilități li se pot oferi: ferme pentru vacanțe, hanuri de țară sau castele-hotel. Produse ca brînzeturile tradiționale, fructele și legumele crescute în mediul lor sînt toate bunuri cu mare căutare în Vest. Satele vor fi apoi un exemplu pentru celelalte.

Întrevedem o colaborare valoroasă cu viitoarea organizație română ce va fi afiliată Comitetului Internațional ECOVAST. Comitetul de inițiativă ce pregătește statutul acestei organizații a fost constituit la Ploiești, unde un grup de arhitecți și cercetători a elaborat un studiu asupra casei tradiționale româ-

nești, una dintre cele mai complete și bine gândite cercetări pe care o cunoaștem în Europa¹.

Gândim că viața în satele românești ar îmbia mulți vizitatori să revină; meșteșugurile, obiceiurile și frumosele clădiri constituie o valoare de neprețuit.

Vom raporta deci favorabil periplusul nostru în România la Consiliul European.

Proiectele ECOVAST nu pot deveni viabile decât după ce problema satelor din România va fi cunoscută și înțeleasă de către români. Situația cu totul specială a satelor noastre este greu de înțeles privită din afară.

Fenomenul de depopulare a satelor este, pare-se, mai drastic și mai nociv decât în alte țări europene, unde este contrabalansat, în parte, de moda reședinței pentru week-end. Nu se poate evalua perioada în care restabilirea materială a poporului român va face posibil ca acest fenomen să prolifereze și la noi. De asemenea, este greu de întrevăzut impactul noilor înproprietăriți asupra satului și caselor lui.

O altă problemă greu de surmontat este aceea a modernizării, foarte necesare de altfel, a caselor tradiționale românești, care sînt, prin excelență, de mici dimensiuni: apare astfel incompatibilitatea spațiu mic — confort și pericolul denaturării caracterului originar prin extinderi discordante. Soluții viabile, elaborate de profesioniști, ar putea preîntîmpina dorința

¹ Este vorba despre studiul „Locuința tradițională în mediul rural” elaborat în anul 1988 și avînd ca proiectant general Institutul de Proiectări Prahova.

Comitetul de inițiativă constituit la Ploiești în 29 martie 1991 are ca obiectiv stabilirea statutului și bazei juridice a viitoarei organizații ce va fi afiliată Comitetului Internațional ECOVAST. Se pregătesc formulare pentru adeziune pentru cei ce doresc să se implice în acțiunea de revitalizare a satelor din România.

oamenilor de a înlocui casele vechi cu construcții noi.

La fel de nociv ca oricare alt factor distructiv este totala derută estetică a populației de la sate, ruptă de tradiție și foarte permeabilă la elemente străine ei, pe care le preia fără discernămint. Arhitectura și decorațiile clădirilor noi, ca și modernizările celor vechi o confirmă pe deplin.

O problemă cum nu se poate mai gravă și fără egal în alte țări europene este părăsirea satelor săsești și, implicit, dispariția unei foarte valoroase civilizații, de o importanță indiscutabilă pentru România. Îngrijorarea este amplificată de absența oricărui alt tip de atitudine decât aceea de contemplare pasivă și uimită în fața devastării acestor bijuterii arhitectonice cu o grabă și o eficiență furibundă de către țigani.

Avînsînd pe traiectul problemelor greu de înțeles pentru străini, revin asupra ideii lansate de specialiștii englezi, aceea de a constitui tabere de vară pe lângă meșteri cunoscători ai vechilor tehnici de lucru. Sînt pregătiți oare tinerii români să lase mirajul noutăților occidentale, din ce în ce mai accesibile, fascinația îmbogățirilor spectaculoase, în favoarea îndeletnicirilor străvechi? Asistența occidentală este necesară pentru a convinge că o astfel de orientare poate deveni foarte rentabilă, și, bineînțeles, benefică pentru cultura românească.

Importanța vizitei ECOVAST rezidă, așadar, în primul rînd în reactualizarea acestor probleme. Nu putem răspunde altfel generozității lor decât prin cunoașterea aprofundată a situației satelor din România, pentru a putea elabora un program aplicat, sensibil și tenace, care ar putea să ne redea una dintre cele mai mari bogății ale țării și mîndria de a o avea.

INA POSTĂVARU

Protocoale de colaborare încheiate între Direcția Monumentelor, Ansamblurilor și Siturilor Istorice și organisme și instituții de profil din alte țări

Ungaria

PROTOCOLE DE COOPERATICE ET D'ENTRE — AIDE SCIENTIFIQUE ET TECHNIQUE

Les représentants de l'Intendance des Monuments Historiques de la Hongrie et de la Direction des Monuments, Ensembles et Sites Historiques de Roumanie, réunis à Budapest le 22 Mars 1991, ont pris connaissance de la similitude de leurs conceptions concernant les recherches, l'inventaire, la protection, la conservation, la restauration et la mise en valeur des monuments, des ensembles et des sites historiques, témoins de l'identité historique et culturelle de chacun des deux pays et parties du patrimoine européen et mondial dans le même temps.

Ils ont constaté également les pertes du patrimoine culturel provoquées par presque cinquante ans de dictature communiste dans les deux pays, et spécialement en Roumanie.

Animés par le sincère désir de coopérer pour une Europe unie dans leur domaine d'activité — les monuments, les ensembles et les sites historiques —, les

représentants des deux institutions ont établi les suivantes directions de collaboration:

1. Echanges de spécialistes pour des stages de recherche, de documentation et de travaux de conservation et de restauration, ainsi qu'aux cours de perfectionnement de courte ou de longue durée.

2. Echanges d'informations et de documentations archivistiques, photographiques etc., afin de compléter les dossiers des monuments historiques.

3. Echanges de publications, d'autres matériaux documentaires, de livres et d'expositions.

4. Participație reciprocă et/ou des travaux communs des spécialistes sur les chantiers de recherche et de restauration des monuments historiques.

5. Coopération et appui réciproque des représentants des deux institutions dans une Commission Mixte concernant les monuments, ensembles et sites historiques.

Intendance des Monuments
Historiques de la Hongrie

ZSOLT JEKELY
Directeur général

TAMAS FEJERDY
Directeur de la surveillance

Direction des Monument,
des Ensembles et des
Sites Historiques de la
Roumanie

PETER DERER
Directeur

SERGIU IOSIPESCU
Directeur scientifique

De asemenea, au fost elaborate propuneri pentru încheierea de protocoale de colaborare și sprijin cu mai multe țări, din care spicuum:

Germania

Propuneri pentru un protocol de cooperare și sprijin între Direcția Monumentelor, Ansamblurilor și Siturilor Istorice din București/ROMANIA și Oficiul pentru Ocrotirea Monumentelor din Renania/GERMANIA

— Schimburi de informații privind structura organizatorică, legislație și metodologie de aplicare;

— Schimburi de informații privind metode și tehnici de inventariere, supraveghere, inspecția lucrărilor și urmărirea comportării în sit;

— Schimburi de articole, studii, de publicații și literatură de specialitate;

— Schimburi și formare de specialiști: instruire practică;

— Organizarea în comun de expoziții și manifestări;

— Organizarea și realizarea în comun de investigații, proiecte și șantiere de lucru (tehnice și științifice);

— Susținerea morală și materială a eforturilor DMASI în atingerea nivelului internațional promovată de ICOMOS privind:

6. Les représentants des deux institutions feront les démarches nécessaires afin que le Ministère de la Protection de l'Environnement et de l'Aménagement des Territoires de la Hongrie, le Ministère de la Culture et la Commission Nationale des Monuments, Ensembles et Sites Historiques de la Roumanie appuient la réalisation de ce protocole.

Signé à Bucarest, le 23 Avril 1991.

— accesul la informație și prelucrarea științifică a acesteia (în domeniul specific de activitate);

— tehnicile și aparatura de lucru necesare asigurării evidenței, inspecției, protejării, conservării, restaurării și punerii în valoare (a monumentelor istorice);

— crearea de comitete mixte.

— Realizarea, restaurarea și punerea în valoare a câtorva monumente reprezentative în ambele țări, ca sedii ale unor activități comune tehnice și științifice (cabinete de studii, laboratoare, ateliere de proiectare, meșteșugărești, spații expoziționale, spații de cazare).

Franța

— Organizarea de seminarii pe teme de inventariere și restaurarea monumentelor, cercetare arheologică etc.;

— Schimburi de informații privind structura organizatorică, legislația și metodologia de aplicare;

— Acordarea de burse de specializare în Franța;

— Organizarea schimbului de specialiști pe șantiere de arheologie din România și Franța;

— Deschiderea unui șantier școală în care să colaboreze specialiștii români și francezi.

ARHITECTURA DIN ROMÂNIA ÎN CONTEXT EUROPEAN

Manifestări organizate cu ocazia centenarului Societății Arhitecților Români, 26 februarie — 2 martie 1991

Sub egida Uniunii Arhitecților din România, a Ministerului Culturii, Departamentului pentru Urbanism și Amenajarea Teritoriului și Primăriei Municipiului București, a avut loc, între 26—28 februarie 1991, reuniunea « *Arhitectura din România în context european*, manifestări organizate cu ocazia centenarului Societății Arhitecților Români, 1891—1991 ».

Constituindu-se acum un veac, SAR concretiza o realitate semnificativă a vieții sociale și culturale din România acelei epoci și anume recunoașterea profesionalismului pe care îl cere realizarea unei construcții încă din faza de proiect. Trecerea de la arhitectura vernaculară la arhitectura de autor determinase o creștere spectaculoasă a numărului creatorilor cu pregătire superioară de specialitate, prezenți în diferitele sectoare ale serviciilor publice: ministere, prefecturi, primării și în serviciul societății private. De aici și constatarea « Toate specialitățile [...] au cercurile lor care progresa în fiecare zi [...] arhitecții singuri s-au aflat întotdeauna izolați » (proces-verbal de constituire a SAR, 26 februarie 1891). Pe acest temei, 24 din cei mai cunoscuți și activi arhitecți ai epocii se declară membri fondatori ai SAR, propunându-și să discute și să susțină creația arhitecturală românească, să lupte pentru înființarea Școlii de arhitectură și să aplece clădirile istorice. Urmarea acestui program generos este lupta dusă pentru înființarea Școlii, gândită ca loc de formare de înaltă ținută profesională și științifică, înființare pentru care unii dintre membrii SAR își dăruiesc energia și timpul. De asemenea, punerea în discuția membrilor SAR a proiectului legii privind clădirile și obiectele istorice (martie 1892) și înaintarea unor observații pertinente către autoritățile competente, sau apărarea poziției profesionale prin solicitarea și includerea unor articole referitoare la meseria de arhitect în legi specifice sau normative atingătoare și a acestor domenii, toate au constituit momente ale istoriei societății.

Astfel SAR devine un liant benefic, ocrotind creații valoroase, făcându-le cunoscute prin paginile revistei « *Arhitectura* », contribuind, în mod decisiv, la constituirea aceluși nivel de cultură arhitecturală care impune profesionalismul și determină recunoașterea arhitectului ca glas esențial în conturarea specificului cetății.

Devenită, după al doilea război mondial, Uniunea Arhitecților din România, în noua societate politică, prestigiul breslei este voit diminuat, iar opiniile profesionale ascultate numai când coincid cu glasul puterii. De aceea aniversarea centenarului a constituit un moment de semnificație deosebită, dedicându-i-se o sesiune de comunicări științifice, două expoziții, ca și întruniri restrânse între specialiștii români și străini invitați să participe.

Sesiunea de comunicări s-a deschis prin cuvântul inaugural al academicianului dr. doc. prof. arh. Grigore Ionescu, președintele CNMASI, omagiu adus înaintașilor care în acel an minunat, 1891, au constituit SAR și, totodată, luptei lor pentru restaurarea corectă a monumentelor, precum și contra experimentelor cu urmări tragice făcute de arhitectul francez Lecomte de Noüy la câteva din monumentele valoroase.

În continuare comunicările s-au axat pe câteva teme de interes major pentru istoria arhitecturii românești și anume: *momente ale activității SAR*, ca în lucrarea prof. dr. arh. Sanda Voiculescu, *Rolul arhitecților români în organizarea învățămîntului de arhitectură*, ce urmărește eforturile teoretice și practice ale membrilor SAR de a organiza un învățămînt de înaltă exigență, ceea ce se reușește abia în 1897. Comunicarea arh. Zachi Arpad, *Istoricul revistei românești de arhitectură* va pune accentul pe importanța conștientizării rolului arhitectului prin presă, întâi cea culturală, « *Revista Română* », în care vor scrie arh. Berindei sau Alexandru Odobescu, apoi presa de specialitate « *Analele arhitecturii și ale artelor cu care se leagă* », director I. N. Socolescu (1891—1893), publicație ce se va pune la dispoziția SAR, dar nu în slujba ei, revista prezentându-i scopurile și activitatea și susținând Societatea în bunele ei intenții. În cadrul aceleiași tematici, dr. arh. Peter Derer va sublinia vocația europeană a SAR în lucrarea *Arhitecți străini în Societatea Arhitecților Români*, semnalind prezența, încă din timpul breslelor, a meșterilor veniți de pe alte meleaguri, iar odată cu creșterea solicitărilor pieței construcțiilor, a arhitecților străini, fie cei ce lucrează direct, fie cei onorifici, invitați să devină membri ai SAR, prezență ce se va diminua simțitor după război odată cu inițierea unei politici protecționiste.

Constituindu-se într-o introducere sintetică la istoria arhitecturii românești, lucrarea arh. Gh. Sebestyén, *Cu privire la istoricul arhitecturii României în context european* stabilește cele trei perioade mari — până la începutul secolului al XVI-lea, secolele al XVI-lea și al XVII-lea, și, în sfârșit, secolele XVIII-XIX — și raporturile lor cu arhitectura Europei.

În cadrul temei *urbanismul românesc* a fost prezentată comunicarea arh. Teodor Gheorghiu, *Modele urbane medievale europene implantate în spațiul românesc*, interesantă abordare a unui domeniu mai puțin studiat, care încearcă să stabilească anumite tipologii specifice orașelor medievale românești, analizând tipul de lotizare, rețelele stradale sau modelul de dezvoltare: linear, cartesian compact; dr. arh. Andrei Pănoiu în *Organizarea așezămintelor urbane și rurale în secolul al XVIII-lea și al XIX-lea în țările române*, pe linia unor mai vechi preocupări și cercetări, determină caracteristici ale modului de distribuție în teritoriu

la funcțiunilor specifice localităților, pe baza vechilor planuri existente în arhivă, considerînd gîndirea coerență un reflex al necesităților social-istorice, ce determină un anume mod de amplasare a clădirilor, de circulație sau de organizare a teritoriului.

Trecînd în domeniul *urbanismului contemporan*, comunicarea arh. Smaranda Gilea și arh. Elena Apreutesei, *Un secol de urbanism ieșean*, făcînd o scurtă prezentare a modului în care s-a constituit din punct de vedere urban orașul Iași, a analizat în principal «sistematierea» orașului în ultimele decenii de «renaștere sub influența realismului socialist», cînd s-a urmărit realizarea prin remodelare urbană a axei de compoziție și construirea unor ansambluri noi cu «elemente specifice». Concluzia era «lașul și-a definit caracterul». Din păcate lucrarea nu compara caracterul vechiului Iași cu cel nou stabilit pe planșetă, inclusiv modul în care se gîndește păstrarea zonei istorice și ce demersuri s-au făcut în favoarea acesteia.

Comunicarea dr. arh. Sandu Alexandru, *Particularitatea locului ca valoare de universalitate* a punctat tocmai acele aspecte teoretice necesare într-o abordare a problemelor urbanisticii: lipsa limbajului profesional, boala izolării, a detașării din context a clădirilor, necesitatea gîndirii raportului între obiectul nou realizat și obiectul istoric, stabilirea particularităților spațiului, arhitectul trebuind să țină cont de situl construit.

În cadrul temei *Valori ale arhitecturii românești* s-au înscris comunicările: *Arhitectura lui Grigore Cerchez în context european* de arh. Radu Florinel, analiză subtilă a compoziției «casei Niculescu Dorobanțu» (str. Lemnea, București), pe baza căreia arh. Grigore Cerchez poate fi considerat un creator de spațiu, deci un arhitect în chiar esența acestui cuvînt. O analiză similară a compoziției operei este realizată de arh. Cristina Ochinciu în comunicarea *Școala Centrală de fete din București la 100 de ani de existență*. Clădirea proiectată și construită de arh. Ion Mincu în anul 1885 este o compoziție de factură clasică, ce exprimă funcțiunile în fațadă și armonizează elementele decorative, reușind să treacă de la școala-templu, la școala concepută ca spațiu ludic.

Analiza cazurilor, independent de vechile formulări sau încadrări stilistice care determinau deja o poziție axiologică, a permis citirea unor valori neidentificate și înțelegerea aportului unor mari creatori.

Tema arhitecturii Bucureștilor a determinat lucrarea arh. Ștefan Mănculescu, *Arhitectura bucureșteană la sfîrșitul sec. al XIX-lea*, subliniere a modelului urbanistic original pe care l-a oferit orașul-capitală și a stabilirii unor tipologii de clădire: compacte cu grădini între ele, locuințe gemene, casele duble cu fațade identice etc., evidențiind rezolvările caracteristice ale fațadelor sau colțurilor de clădire între două case,

total de mare coerență și frumusețe plastică. De asemenea, *Arhitecții francezi în România*, lucrarea arh. Mihai Opreanu, care s-a ocupat în principal de operele acestora realizate în București, subliniind aportul lor la definirea identității stilistice a orașului. Ultima lucrare dedicată orașului, *Arhitectura Bucureștilui interbelic*, prezentată de arh. Șerban Popescu Criveanu, încearcă să stabilească jaloarele care au definit arhitectura epocii: neoromănesc, Jugend-stil, arhitectura anilor 30, apariția cartierelor noi, ieftine, a primelor planuri de urbanism, toate înscrisuri Bucureștiul în curentele estetice ale epocii.

Abordările istorice ale fenomenului arhitectural au fost întregite de unele susțineri teoretice precum eseul arh. Ioan Andreescu și arh. Vlad Goivoronschi, *Criza de substanță în arhitectura românească*, punînd în discuție criza modelelor, sau conferința arh. Jean Loberthoniè-re (Franța) dedicată edificiului ca obiect ieșit dintr-un context.

Arh. Șerban Cantacuzino (Marea Britanie) în conferința *Ideologie și arhitectură* a subliniat criza artistului în societatea din Marea Britanie dominată de interesele beneficiului economic, soluția după domnia sa fiind întoarcerea la arhitectura națională, provincială, prin promovarea formelor locale.

Scurta comunicare a arh. Vasile Mitrea, *Arhitectura românească contemporană*, a subliniat pierderea identității arhitecturii locale prin introducerea arhitecturii așa-zis moderne în zonele vechi ale orașelor. Tema se va relua în lucrarea arh. Adrian Bold, *Arhitectura ultimei șanse*, cu referire specială la București, oraș ce și-a pierdut naturalețea în urma cîtorva decenii de ignoranță. Au fost distruse imaginile arhetipale, iar individul a cunoscut înstrăinarea, fiind scos din ambientul său în mod brutal.

O viziune asupra «Arhitecturii totalitare» a adus-o arh. Florian Stanciu, subliniind condiția artistului și a operei de artă negate de puterea atotștiitoare.

Seria comunicărilor s-a încheiat cu conferința «tăcută» a arh. Imre Makovicz (Ungaria), care a prezentat imaginile propriei creații, mărturie a posibilității integrării totale a arhitecturii în peisajul natural.

Sesiunea de comunicări întregită de expozițiile «Casa poporului și realitatea orașului» și «Arhitectura din România în context european» au constituit evenimente ale vieții noastre științifice, meritînd o mai largă audiență din partea arhitecților, istoricilor și mai ales a studenților, căci ele au oferit puncte de vedere deosebite, constituind începutul unor noi demersuri, lipsite de prejudecăți, în descifrarea operei și valorilor arhitecturale din România.

Dr. CEZARA MUCENIC

PE MARGINEA SESIUNII DE RAPORTE ASUPRA REZULTATELOR SĂPĂTURILOR ARHEOLOGICE, CAMPANIA 1990*

Sesiunea anuală de rapoarte arheologice, ajunsă la a XXV-a ediție, s-a axat pe ilustrarea unor teme majore ce urmăresc să demonstreze, prin intermediul unor bogate și diverse vestigii și dovezi de locuire — furnizate de cercetarea arheologică desfășurată în 1990 — ale tuturor culturilor arheologice și perioadelor istorice, destinul istoric al poporului român.

Așezări și stațiuni arheologice complexe, precum cele de la Gura Baciiului (jud. Cluj), Lunca-Cetățuia (jud. Neamț), Chirnoși (jud. Călărași), Izvoare (jud. Neamț), Poduri (jud. Bacău) și Scînteia (jud. Iași).

Rapoartele au adus numeroase contribuții la cunoașterea unor culturi materiale: Criș, Gumelnița, Cucuteni, în ceea ce privește fazele, inventarul lor arheologic, semnificația plasticii decorative a vaselor (cele cucuteniene în speță).

Referiri la epoca bronzului — mai puțin din faza timpurie — și aprecieri pertinente au însoțit rapoartele, care au prezentat descoperirile din nordul Transilvaniei, din șantierele de la Cîndești (jud. Vrancea), Costlogeni (jud. Călărași) sau din tumulii, cu multe etape, aflați în raionul Slobozia, rezultatele acesteia din urmă cercetări fiind comunicate de arheologii din Chișinău.

La săpăturile de la Babadag, importantă stațiune a Hallstattului românesc din sud-estul țării, s-au adăugat cele din noua așezare hallstattiană descoperită la Tichilești (jud. Tulcea); de asemenea au fost expuse rezultatele cercetărilor din a doua epocă a fierului, cuprinzînd o bună parte din teritoriul Daciei antice pînă la cucerirea romană, cu stațiunile: Satu Nou, jud. Constanța, Poiana, jud. Bacău, Cugir, jud. Alba, Grădiștea Muncelului, jud. Hunedoara, Hîrtopu Mare (Rep. Moldova) apoi Racoș, jud. Brașov, Bunești, jud. Vaslui ș.a., precum și cercetările din zonele sacre, care aduc dovezi substanțiale asupra sistemului de apărare și locuire geto-dacică, a continuității neîntrerupte de viață în una sau alta dintre stațiuni, asupra cronologiei și ritualurilor foarte diferite de înmormîntare.

Antichitatea greco-romană a fost ilustrată de descoperirile obținute în obiective militare, necropole și mai ales în așezări aflate în special în mediul urban, făcîndu-se observația că fără cercetarea la sațe nu se va interpreta corect și complet procesul romanizării în Dacia.

Bogatul inventar arheologic de la Albești, jud. Constanța (amfore, ștampile și recipiente), documentează două perioade de vîrf ale activității comerciale desfășurate în secolul III a.ch. — I p.ch., reflectînd relația dintre colonie și populația autohtonă din zonă, în timp ce săpăturile arheologice de la Dunău de Jos localizează Halmyris la Murighiol (mila Zaporogeni).

Ample cercetări, desfășurate pînă acum în patru sectoare la Adamclisi, au permis investigarea Basilicii D cu transept precum și cele patru faze ale basilicii propriu-zise. Sondajul efectuat în special în dreptul altarului precizează o așezare de epocă romană timpurie, întreruptă de incendiu în secolul II și care a cunoscut un moment daco-roman.

O bună impresie a făcut-o, la secțiunea respectivă, prezentarea rezultatelor obținute pe șantierul de la Ulpia Traiana; colectivul de arheologi a continuat săpăturile anul trecut în curtea interioară a Palatului Augustalilor, dezvelind zidul de sud al basilicii, o parte a zidului porticului ca și a curiei, toate acestea permițînd, printre altele, stabilirea dispunerii altarului, a relației acestuia cu celelalte elemente de arhitectură antică precum și reconstituirea porticului cu ajutorul fragmentelor arhitecturale găsite: fus de coloană, plintă, fragmente de arhitravă și friză, toate arătînd modularea clară a clădirii.

La aceste informații despre construcțiile urbane romane se adaugă și cele furnizate de săpăturile ce au sectionat zona estică a porticului orașului antic ridicat la rangul de colonie sub numele de *Colonia Aurelia Apulensis*, azi Partos, sau cele care au dezvăluit aspecte ale ariei și evoluției lui urbane.

Cercetările de la Capidava au adîncit cunoașterea fazelor de funcționare (sec. III) și refacere a termelor aflate în afara cetății; în ultima campanie săpăturile au continuat și în instalația portuară, constatîndu-se că bogatul inventar arheologic (de la monede și fibule, la fragmente ceramice și de fier) este prezent în toate fazele de funcționare și că orașul a fost distrus de mișcările seismice produse de-a lungul secolelor.

Amintim în continuare raportul care a prezentat o descoperire interesantă din complexul necropolei de la Isaccea (Noviodunum) cuprinzînd: un mormînt monumental roman cu inscripție și o sculptură antoniniană din marmură (1,75 m); studierea unei importante zone de cercetare din județul Tulcea, Tichilești-Valea Teliței, care face dovada unei lungi perioade de locuire din epoca fierului, trecînd prin epoca romană, pînă în feudalismul timpuriu, identificîndu-se o așezare sătească de epocă romană și un bordei cu vatră.

Continuitatea istorică a autohtonilor în secolele următoare a fost bine documentată, pentru perioada secolelor V—VII, în așezările de la Șirna (jud. Prahova), Ștefan cel Mare (jud. Bacău), Davideni (jud. Neamț), Dipșa (jud. Bistrița-Năsăud) ș.a.

În discuții s-a pus problema afectării unor fonduri mai mari, atît pentru efectuarea unor cercetări mai complexe în stațiunile în care lucrările au început deja, cît și pentru abordarea unui număr mai mare de obiective din epocile post-romană și a migrațiilor în toate provinciile, în vederea îmbogățirii informației în ceea ce privește: relația autohtonilor cu goții, fortificațiile.

Rapoartele ce au avut ca obiect cercetarea evului mediu timpuriu au scos în evidență carențe în investigarea aspectelor satului medieval, această cercetare avînd mare importanță pentru perioada etnogenezei poporului și a formării statelor românești. S-a subliniat, de altfel, nevoia acută, a abordării cercetărilor interdisciplinare și a unei colaborări mai susținute între generațiile de arheologi. Evident, unele rapoarte s-au oprit cu interes în special la aspectele care privesc fortificațiile (Nufăru, jud. Tulcea, Cladova, jud. Arad), și necropolele (Platonești, jud. Ialomița-necropolă birituală din sec. IX—X).

Dense în date și informații, diversificate tematic, avînd caracterul unor micromonografii, de la încadra-

* Platra Neamț, 2—5 mai 1991, organizatori: Comisia Arheologică, Comisia Muzeelor și Colecțiilor, Complexul Muzeal Județean și Inspectoratul pentru cultură al județului Neamț.

rea istorică la evoluția monumentelor și așezărilor medievale pe baza elementelor arhitecturale și artistice, coroborate cu cele istorice, rapoartele avînd ca obiect civilizația medievală au impus prin ideile conținute care au prilejuit vii dezbateri.

Precizări asupra cronologiei și evoluției arhitecturale ale unor ansambluri medievale precum curțile domnești din Vaslui, curtea Domnească din Iași, a rolului jucat de acesta în maturizarea procesului de dezvoltare urbanistică (de exemplu interesanta cercetare efectuată în pivnița casei familiei cronicarului Grigore Ureche, monumente văzute în relație cu construcțiile din vatra istorică) facilitează adîncirea studierii unor realități care țin de un proces constructiv de vîrf al arhitecturii medievale urbane, unele dintre rapoarte și comunicări conținînd date importante pentru lămurirea problemelor formării, evoluției și trecerii spre epoca modernă a orașelor din Moldova.

Numeroase rapoarte s-au ocupat de monumente de arhitectură religioasă: Ribița (jud. Hunedoara), care, alături de Hălmațiu și Criscior constituie modelul de biserici din Țara Zarandului și Țara Crișurilor, asemănătoare cu monumentele Țării Hațegului; biserica fostei Mănăstiri Rîncăciov (jud. Argeș) cu pronaos și absidă poligonale, tip de plan frecvent odinioară, și-n Moldova și-n Transilvania; Biserica Precista (Galați) și relația cronologică cu complexul de morminte (sec. XVII—XIX) săpate în umplutura unor cuptoare (unul dintre ele de secol XVII). Direcția Monumentelor, Ansamblurilor și Siturilor Istorice a finanțat proiectul pentru protecția acestei zone și transformarea ei în parc arheologic; Biserica «Adormirea Maicii Domnului» — Suceava, atestată documentar la 1395, fază neidentificată încă în teren, spre deosebire de cele ulterioare, de piatră (sec. XVI) și de zid (sec. XVII).

Atît rapoartele cît și discuțiile purtate pe marginea lor au prilejuit un larg schimb de idei în ceea ce privește necesitatea cercetării fondului arhivistic și a monumentelor de secol XVIII aproape necunoscute, a studierii modului cum s-a făcut trecerea de la ceramica medievală tîrzie la cea populară, în ceea ce privește rezolvarea problemei ruinelor, a modalităților consolidării, conservării și restaurării lor.

Alte rapoarte au adus în atenție rezultatele cercetărilor de la: cetatea Făget (jud. Timiș), atestată documentar în prima jumătate a secolului al XVI-lea; cetatea Karahorman (jud. Constanța), deve-

nită rezervație arheologică, unde s-a descoperit, urmare a șapte campanii de săpături, un bogat tezaur medieval (secolele XVI—XVII), cuprinzînd 247 monede (176 din aur și 71 de argint), deosebit de important pentru istoria României, cercetătorii discutînd atît proveniența cît și repartitia pieselor; necropola medievală de la Hudum (jud. Botoșani) — 147 morminte succesive din care unele date în sec. XIII—XIV, și, respectiv, sec. XIV—XV.

Un material documentar asupra siturilor arheologice total necunoscute din Cîmpia Munteniei (cele din zona comunelor Scînteia și Grivița — jud. Ialomița) detectate prin fotointerpretare, ca și raportul, din păcate numai acesta, care a înfățișat aspecte topografice ale unor monumente din zona Sucevei (bazate pe cadastrelul din vremea demolării lui Vasile Lupu și delimitarea localităților făcută de austrieci în 1778, planul respectiv reflectînd situația din secolul al XVI-lea) au diversificat și completat evantaiul de aspecte și probleme abordate la recenta sesiune de rapoarte arheologice.

În finalul lucrărilor, s-au făcut unele observații și propuneri pentru îmbunătățirea activității de cercetare arheologică și anume: necesitatea intrării în preocupările arheologilor a problemelor de arheometrie pentru determinarea, zonarea și datarea descoperirilor; Comisia Muzeelor și Colectiilor va propune o secție pentru promovarea unor programe și va sprijini această activitate în viitor; lipsa unor rapoarte asupra topografiei arheologice; finalizarea repertoriului arheologic, unele județe sînd bine sub acest aspect.

Participanții la Sesiunea de rapoarte au avut prilejul să vadă pe viu descoperiri arheologice din Moldova, prezentate în cele două expoziții vernisate la Muzeul de Istorie Piatra Neamț: «Descoperiri arheologice din Moldova. Campania 1990» și «Plastica cucuteniană». Referindu-se la aceasta din urmă, menționăm că muzeele de istorie din Iași, Bacău, Piatra Neamț, Vaslui, Sfîntul Gheorghe, precum și din Chișinău au contribuit cu interesante exponate, făcînd dovada gradului înalt de înflorire a civilizației neolitice cucuteniene, în diferite faze și pe o vastă arie de răspîndire, exponate cuprinzînd: plastică antropomorfă și zoomorfă, statuete și ceramică (Dumești — Vaslui, Mărgineni, Tîrpești, Poduri, Fîntînele, Parîncea — Bacău, Rep. Moldova (Cultura Cucuteni—Tripolie); Ariușd — Covasna); vase și statuete antropomorfe și zoomorfe (Cîrniceni — Neamț, Scînteia — Iași) ș.a.

ELISABETA ANCUȚA — RUȘINARU

Dr. D. St. Pavlović,

Architecture traditionnelle des Balkans. Yougoslavie,

Éditions Melissa, Athènes, 1990, 72 p., 143 ill.

Monografia consacrată Iugoslaviei face parte din volumul «arhitectura tradițională din Balcani» care va cuprinde lucrări similare din următoarele țări: Albania (autori: Emin Riza, Pirro Thomo), Bulgaria (autor: Rachele Anguelova), România (autor: Georgeta Stoica), Turcia (autor: Haluk Sezgin) și Grecia (autor: Nikos Moutsopoulos). Monografiile prezintă arhitectura laică tradițională, cu referiri minime la arhitectura religioasă.

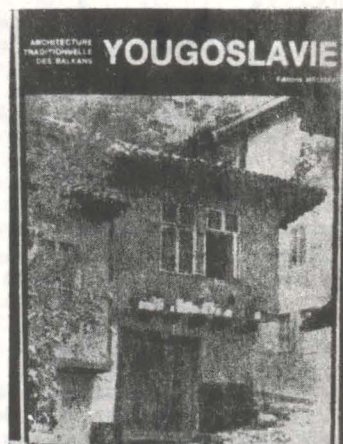
Lucrările separate apar pentru început în limba franceză iar volumul în care vor fi reunite toate monografiile va fi tipărit în limbile engleză și greacă. Autorii volumului sînt membri permanenți ai Comitetului Internațional de Arhitectură Vernaculară și au mai publicat împreună un grupaj de studii în numărul 10 al revistei UNESCO «Studii și documente privind patrimoniul cultural» consacrat arhitecturii vernaculare din Balcani.

Cu acest volum Editura Melissa își propune să prezinte cititorilor bogăția arhitecturii tradiționale din Balcani, originile, dezvoltarea, tipologia și destinul său istoric. În același timp, editura speră ca prin această operă să contribuie la efortul țărilor din zonă de conservare și punere în valoare a moștenirii culturale.

Autorul lucrării, dr. Dobroslav-Boïco St. Pavlović, inginer arhitect, a consacrat întreaga sa activitate conservării și restaurării monumentelor: (muzeolog-conservator, 1942—1944; arhitect proiectant, 1945—1950; arhitect șef, conservator general și consilier pentru monumente istorice în Serbia, 1950—1977; profesor titular la Universitatea din Belgrad, 1977—1983; membru permanent la Comitetului Internațional de Arhitectură Vernaculară; expert al Organizației Mondiale de Turism.

O incursiune plastică în spiritualitatea prin care arhitectura lumii balcanice s-a impus universalului poate avea aderența necondiționată a actualității numai dacă va fi bazată pe cercetarea intransigentă a condițiilor în care a apărut și s-a dezvoltat. Pentru că numai cunoașterea moștenirii culturale poate clătina deformația pozitivă a omului contemporan făcîndu-l să retrăiască lumea legendelor, miturilor și eresurilor. Este ceea ce încearcă și reușește pe deplin D. St. Pavlović.

După o scurtă prezentare a coordonatelor geografice ale Iugoslaviei, autorul subliniază legătura directă dintre particularitățile mediului și influențele economice, culturale, politice care s-au încrucișat de-a lungul timpului pe teritoriul iugoslav și arhitectura tradițională. Ca urmare, meșterii-constructorii s-au adaptat condițiilor geografico-climatice folosind materiale locale (lemn, piatră, lut) ca și împrejurărilor istorice care au determinat direcțiile schimburilor culturale, ceea ce a condus la realizarea unei arhitecturi originale, plină de farmec. Odată cu dezvoltarea industriei în a doua jumătate a sec. al XIX-lea meșterii au început să folosească noi materiale, mai ieftine și mai

rezistente, devenind în același timp mai sensibili la influențele alogene. Dar, prin introducerea elementelor străine tradiției, în special la decorarea cornișelor, brîielor, pilaștrilor, ancadramentelor de uși și ferestre inspirate din arhitectura barocă și clasică, activitatea meșterilor pierde din originalitate. În felul acesta, constructorii populari anonimi dispar și odată cu ei valorile arhitecturii populare, cu logica și soluțiile ei pline de sensibilitate, cu armonia și frumusețea dispoziției spațiale, proprii fiecărei regiuni și fiecărui constructor.

Fără a ocoli descrierea arhitecturii zonale, autorul știe să organizeze și să prezinte în așa fel bogăția datelor informative, încît acestea să susțină într-o manieră proprie problema arhitecturii tradiționale. De la bun început sînt stabilite mai multe zone cu arhitectură distinctă din punct de vedere al materialelor folosite, al planimetriei și elevației locuinței: casă de tip alpin realizată din piatră și lemn; casă balcanică construită pe schelet de lemn; casă panoniană construită din argilă; casă dinarică construită din lemn; casă mediteraneană construită din piatră. Diversitatea concepțiilor care au stat la baza realizării acestor construcții este demonstrată prin trecere în revistă analitică a monumentelor caracteristice fiecărei zone.

Construcțiile din materiale mixte sînt specifice așezărilor din partea orientală a Iugoslaviei. Folosirea materialelor respective a permis realizarea de forme mai libere și mai variate. Unele clădiri cîștigă în lărgime, altele în înălțime, fiind asemănătoare cu cele din Bulgaria vecină. Un portic cu dimensiuni armonioase și un fel de verandă («doksat») construite în manieră orientală, conferă un aspect pitoresc acestor construcții care au atins apogeul artistic în zona Ohrid.

Sculptura în lemn dispusă la ancadramente, uși, plafoane, scări exterioare și foisoare («tchardaks»), contribuie la aspectul somptuos al arhitecturii conacelor («konaks») folosite ca reședințe reprezentative. Conacele mănăstirești din sudul Iugoslaviei și în mod

excepțional cele din Serbia sînt folosite astăzi pentru loisir și turism.

În Cîmpia Panonică și spre sud, materialul de construcție cel mai răspîndit este piatra. Deosebit de interesante sînt casele din regiunea Mării Adriatice, zona carstică a Istriei, Lika, Dalmația, Herțegovina și Muntenegru. Casele din piatră sînt înalte, cu grajd și depozit la parter și încăperi de locuit la nivelul superior. Accesul la etaj se face pe o scară exterioară. Construcția cu acoperiș în două ape și învelitoare din dale de piatră este dominată totdeauna de un coș masiv care are și funcție decorativă.

Casele construite din lut și mai recent din cărămidă, cu pinion de factură barocă, asemănătoare celor din Ungaria și România datează din sec. al XVIII-lea. Acoperișul în două ape are învelitoare din trestie și țiglă.

Subliniind valoarea acestor construcții modeste, de o varietate infinită, autorul atrage atenția asupra pericolului în care se află datorită ritmului rapid de schimbare a modului de viață al oamenilor. În acest context D. Pavlović se întreabă cu îngrijorare care este viitorul monumentelor de arhitectură populară. Pornind de la faptul că monumentele de arhitectură populară sînt în general răspîndite pe o suprafață întinsă, că unele sînt părăsite, fără căi de acces convenabile pentru a le putea găsi o utilizare deci aproape imposibil de conservat, autorul consideră îndreptățită campania dusă în ultimul timp pentru strămutarea celor mai valoroase în parcuri etnografice, chiar dacă sistemul prezintă multe inconveniente.

Ținînd seama de dificultățile pe care le ridică conservarea, restaurarea și punerea în valoare a monumentelor de arhitectură tradițională, în Iugoslavia s-au folosit după caz metode diferite: aducerea de construcții pe lîngă muzee sau monumente medievale

(Skofia Loka, Sisak pe Valea Savei); conservarea unei părți de sat în situ și transformarea ei în parc etnografic la Surem; pregătiri pentru realizarea unui parc etnografic în apropiere de Belgrad; conservarea unui ansamblu rural autentic în regiunea Zagorje Croate. La Sirogojno s-au depus eforturi susținute încununată cu succes, pentru conservarea arhitecturii satului fără a împiedica asupra dezvoltării sale economice. Alături de casele existente au fost aduse o serie de construcții din lemn, tipice pentru «Stari Vlah», dintre care unele au devenit ateliere de produse artisanale. Prin acțiunea unor artiști talentați satul Sirogojno a devenit centru cu faimă internațională pentru tricotaje, valori, făcînd astfel tradiția locală în acest domeniu.

De o grijă atentă se bucură în concepția specialiștilor din Iugoslavia și vechile cartiere cu caracter etnografic din anumite centre urbane: Ohrid, Jajce, Sarajevo, Vlajevo etc.

Cu toate măsurile luate pentru salvarea unui număr de monumente prin folosirea de modalități variate, autorul este conștient că modul de viață tradițional nu poate fi reinviat, că singura soluție constă în conservarea urmelor sale materiale și integrarea lor în viața omului contemporan.

Scrisă într-un ritm alert, ilustrată cu admirabile fotografii color și desene, tipărită în condiții grafice excepționale, lucrarea oferă o privire de ansamblu asupra arhitecturii tradiționale din Iugoslavia, punînd în valoare trăsăturile sale specifice. Dr. Dobroslav-Pavlović a știut să construiască imaginea devenirii arhitecturii tradiționale și nu clișeuul unei ipostaze impuse de un anumit context sau de prejudecățile noastre culturale.

Dr. GEORGETA STOICA

«Guide technique», no. 1, Chauffage par panneaux radiants electriques de sol. Direction du Patrimoine, Mission technique (Janvier 1990)

Confortul termic, în înțelesul strict al cuvîntului, exprimă armonia dintre om și clima înconjurătoare. Realizarea lui depinde atât de stabilirea echilibrului fiziologic, cît și a celui psihic. În timp ce pentru echilibrul termic există valori măsurabile — deși foarte diferite după vîrstă, rasă, sex, ocupație etc. — care oferă puncte de orientare, pentru componenta psihică nu există o măsură care să permită introducerea ei în calculele matematice. Limitele confortului termic se definesc pe baza a 4 elemente: temperatura, umiditatea aerului, temperatura suprafețelor ce delimitează încăperea și viteza de mișcare a aerului interior.

În acest sens, la Institutul de Tehnologie din Massachusetts s-au făcut două teste cu privire la senzațiile fiziologice ale unor persoane aflate într-o cameră cu temperaturi diferite ale aerului interior și pereților ce delimitează încăperea. Persoanele aflate într-o cameră cu temperatura aerului de +37°C, dar cu temperatura pereților menținută la +10°C au avut senzația de frig, cînd pereții au avut temperatura de +37°C și aerul +10°C, persoanelor respective le-a fost foarte cald.

În concluzie, un om aflat într-un spațiu în care pereții, plafonul, pardoseala, mobilierul înconjurător și aerul au temperatura de 10—12°C, are senzația de frig. Acestea sînt în general condițiile din clădirile vechi (biserici, castele), acolo unde nu au existat sisteme

de încălzire sau acestea sînt incompatibile cu epoca actuală.

Din punct de vedere fiziologic omul resimte senzația de frig la extremitățile corpului. Dacă între pardoseala rece și picioarele omului se așază un podium de lemn, izolant, senzația de frig se atenuează.

Pe baza acestei constatări în anii '60, în Franța, unui constructor i-a venit ideea de a plasa sub mochete un sistem electric de încălzire. Din această categorie de echipamente electrice de încălzire fac parte panourile și covoarele radiante. Panourile radiante sînt echipamente electrice uzinale ce se pot monta în imediată apropiere a pardoselii, contribuind la îmbunătățirea substanțială a confortului termic.

Panourile se montează pe suportți izolanți electric, la aproximativ 2 cm de pardoseală, spațiu numit vid sanitar. Acest spațiu permite: aerisirea pardoselii, reglajul planimetriei și mascarea cablurilor electrice de alimentare a panourilor radiante. Aceste panouri trebuie să conțină: un suport rigid, dimensionat la încărcarea stabilită de destinația încăperii și un generator de căldură care este asigurat de o rezistență electrică.

S-au făcut teste pentru puteri de 180 W/m² și 360 W/m² cu temperaturile superficiale ale panourilor de 26°C și 35,5°C luînd în considerație diverse tempera-

turi interioare și exterioare ale aerului. Confortul termic s-a îmbunătățit substanțial pentru o rezistență de încălzire cu puterea de 180 W/m².

În anumite clădiri vechi (sec. XIV—XVIII) existența unor radiatoare electrice sau alte surse moderne de încălzire este dezagreabilă, dar este totuși necesar adeseori să se asigure o temperatură interioară de conservare de 12—14°C. În astfel de situații se pot folosi covoare radiante cu grosimea de 12—16 mm, cu o temperatură superficială de 20—30°C, pentru o rezistență de încălzire variind între 100—250 W/m².

În clădirile cu destinație muzeistică, covoarele radiante, prin modul lor de așezare constituie așa-numitele «câi de vizitare». În sezonul cald aceste covoare se pot depozita și păstra pentru următorul sezon rece. Covoarele radiante împreună cu echipamentele electrice componente sînt concepute astfel încît să fie permeabile la vaporii de apă și hidrofobe. Covoarele radiante se vor fixa pe parchet sau alte suporturi prin benzi adezive.

Pentru adoptarea unuia din sistemele menționate mai sus (panouri sau covoare radiante) sînt necesare următoarele studii și determinări:

— parametrul aerului interior în timpul și în afara timpului de utilizare a clădirii (concerte, vizite, slujbe) în toate sezonale;

— verificarea cu certitudine a existenței sau nu a curenților de aer în interiorul clădirii (convecție naturală datorată configurației sau stării clădirii);

— umiditatea solului, a fundațiilor și a pereților clădirii;

— frecvența utilizării, durata, localizarea în timpul săptămîinii, numărul de participanți.

Pentru a stabili eficiența sistemului se va face bilanțul economic de exploatare a vechiului sistem de încălzire

(dacă a existat), analizînd facturile de plată, condițiile de utilizare și rezultatele. Pe baza datelor obținute mai sus se determină suprafețele utile de a fi încălzite și modul de așezare a panourilor sau covoarelor radiante.

Alimentarea cu energie electrică a acestor echipamente electrice se face de la un tablou de comandă prin intermediul unor cabluri electrice montate îngropat sau mascate. Tablourile de comandă sînt uzinate și sînt dotate cu elemente de automatizare (ceas multi-program, procesor programabil) care reglează parametrii de funcționare ai instalației pe baza datelor transmise de senzorii montați în zona panourilor și covoarelor radiante. Puterea electrică instalată variază între 18 Kw și 25 Kw pentru 100 de metri pătrați de panouri sau covoare radiante. S-a făcut un calcul pentru numărul de ore mediu de funcționare timp de 6 luni și s-a ajuns la 360 ore anual (clădiri destinate cultelor), rezultînd un consum de 6 480 Kwh anual pentru fiecare sută pătrată de panouri montate. Pentru clădirile cu destinație muzeistică, consumul anual de energie electrică este variabil în funcție de numărul de ore de vizitare.

Sistemele de încălzire prezentate mai sus au cîteva avantaje deosebite:

— nu modifică aspectul interior;

— se creează o zonă de confort cu influență pînă la 3 m înălțime;

— în spațiile astfel echipate s-a constatat o netă ameliorare a acusticii;

— temperatura suprafețelor radiante se situează sub pragul fiziologic de +28°C;

— asigură în sezonul rece temperatura interioară de conservare.

IOAN MAREȘ

EXPOZIȚIA «ICOANE ROMÂNEȘTI DIN SECOLELE XVI—XVIII»

În viața culturală a Bucureștiului a avut loc un eveniment important și anume deschiderea în săptămîna Patimilor, pe data de 3 aprilie 1991, a unei expoziții de icoane organizată la sediul Muzeului Național de Artă.

Pentru muzeul nostru acest eveniment cultural are o dublă importanță și anume ea este prima manifestare expozițională cu lucrări de patrimoniu organizată după Revoluția din Decembrie 1989 și, în același timp, este prima expoziție de icoane organizată de la înființarea muzeului (1949), fiind în acest sens o premieră absolută.

Icoanele constituie un prețios tezaur artistic și spiritual al poporului român, integrîndu-se armonios în vasta arie de cultură de tradiție bizantină. Prin calitățile lor estetice icoanele se înscriu în ierarhia valorilor artistice, iar prin mesajul pe care-l poartă, ele aparțin cultului Bisericii ortodoxe.

Originea icoanelor trebuie căutată în pictura primelor secole ale creștinismului, în Egiptul copt, unde arta portretului juca un rol deosebit de important (sec. I—IV e.n.). Asemenea portrete vor sta la baza icoanelor bizantine răspîndite în tot Orientul Creștin, lumea balcanică și în Europa Răsăriteană.

Pentru teologia ortodoxă, temeiul icoanei sau reprezentării simbolice este realitatea Întrupării Fiului lui Dumnezeu. Icoana, ca reprezentare picturală, este o comunicare vizuală a realității invizibile, divine, mani-

festată în timp și spațiu. Ceea ce cuvîntul este pentru auzire, icoana este pentru vedere.

Teologia icoanei, în forma sa clasică, a fost fixată de Sf. Ioan Damaschin (cca. 730—760). Aceasta se bazează pe faptul asemănării firii omenești în persoana Cuvîntului. Ca urmare, icoanele se adoră pe temeiul asemănării chipului reprezentat cu persoana a cărui nume trebuie indicat pe icoană. Astfel, cinstirea dată icoanei trece la cel zugrăvit pe icoană.

Împotriva cultului icoanelor ia naștere în Imperiul Bizantin mișcarea iconoclastă (sec. VIII—IX). Deși Sinodul al II-lea de la Niceea (787) consideră iconoclastul drept erezie, persecuțiile continuă și în timpul împăratului Leon al V-lea Armeanul (813—820). Cultul icoanelor este restaurat pe timpul împărătesei Theodora, care în 842 fixează ziua de 11 martie drept ziua Ortodoxiei. Astăzi ea se sărbătorește în prima duminică din Postul Paștelui, cînd se fac procesiuni cu icoane.

Supunîndu-se riguros dogmelor creștine, icoanele reprezentau, în perioada de început, chipurile lui Iisus Hristos, Mariei și principalilor sfinți. Tendința de a idealiza treptat imaginea istorică a condus, mai tîrziu, la stabilirea de prototipuri.

La fixarea învățăturii ortodoxe despre reprezentarea iconografică a lui Iisus Hristos, a Maicii Domnului, a îngerilor și a sfinților a contribuit și patriarhul Tarasie (784—806).

Icoana Maica Domnului
cu Pruncul, începutul sec.
al XVI-lea, Mănăstirea
Bistrița, Vilcea.

Ulterior, în arta bizantină, ca și în arta popoarelor care au continuat tradiția culturală a Constantinopolului, spiritul narativ își face tot mai mult loc în pictura de icoane. Sînt figurate cu precădere ciclul Patimilor, al marilor sărbători (praznice), scene din viața unor sfinți sau întregul sinaxar. Acest fenomen este comun lumii creștine ortodoxe din Rusia, țările române, Balcani și Orientul Apropiat.

În trecutul spiritual al țărilor române, ca și în întreaga Europă Răsăriteană, icoanele jucau un rol important ca obiecte de cult și venerație în biserici și mănăstiri, alcătuiind ansambluri sub forma iconostaselor (cu cel puțin 41 de icoane diferite) care separau altarul (absida principală) de naos. De asemenea, le găsim în palatele domnești și metropolitane, în casele credincioșilor bogați ori săraci. Icoanele au circulat în decursul timpului odată cu meșterii lor, de la o provincie la alta, de la o țară la alta. Astfel, daruri ale domnilor români se află în vestitele mănăstiri de la Athos, în timp ce în mănăstirile din țară se păstrează, după tradiție, daruri ale împăraților bizantini.

Colecția de icoane a Muzeului Național de Artă este una dintre cele mai bogate de acest gen din țară; ea reunește opere valoroase și reprezentative din cele trei provincii românești, datînd din secolele XV—XIX. Alături de icoane românești colecția deține și un număr însemnat de icoane grecești, cretane, rusești, poloneze,

lucrări care au circulat în această perioadă și care desigur au influențat la un moment dat pictura autohtonă.

În expoziția de față mi-am propus să prezint icoane românești din secolul al XVI-lea pînă în secolul al XVIII-lea. Criteriile care au stat la baza selecției expozitelor au fost cel al reprezentativității și cel cronologic. În același timp, însă, pentru a surprinde mai clar trăsăturile generale comune ale icoanelor românești, în evoluția lor istorică, precum și pentru a releva particularitățile fiecărei zone determinate de un anumit specific local, lucrările au fost grupate și pe provincii: Țara Românească, Moldova și Transilvania.

În pictura de icoane distingem trăsăturile caracteristice pe care le îmbracă arta în evoluția sa, marcată de perioade de căutare și epoci de cristalizare și împlinire a unui anume stil. Circumscrise unor perioade istorice ce poartă amprenta marilor domni și ctitori de artă și cultură Ștefan cel Mare, Petru Rareș, Alexandru Lăpușeanu, Neagoe Basarab, Matei Basarab, Vasile Lupu, Șerban Cantacuzino și Constantin Brîncoveanu, aceste etape sînt definitorii pentru evoluția picturii de icoane din țara noastră.

O primă etapă o formează grupul de așa-zise « icoane-portret » — *Maica Domnului cu Pruncul și Iisus Hristos* de la mănăstirea Bistrița, Vilcea, datînd de la începutul secolului al XVI-lea, sau *Maica Domnului cu Pruncul* din secolul al XVI-lea, de la mănăstirea Pingărați,

Neamț — lucrări ale căror originalitate, grad de reprezentativitate și înaltă ținută artistică le conferă valoare de unicat. Ele se caracterizează printr-o concepție monumentală, avînd la bază arhetipuri stabilite în lumea bizantină în secolele XIII—XIV. Aceeași tratare monumentală o întîlnim și la *Plîngerea Domnului* de la biserica episcopală din Curtea de Argeș, scenă neobișnuită în pictura de icoane. Un grup aparte îl constituie « icoanele de familie » ale lui Neagoe Basarab, provenind de la Curtea de Argeș, avînd pictate pe ele portretele donatorilor, cum este cazul icoanei *Sf. Nicolae* sau *Sf. Simion și Sava*. O notă inedită, cu vădite influențe occidentale în concepție, relevă icoana *Coborîrea de pe cruce*. Autorul lucrării face o îndrăzneată apropiere între durerea sacră și cea pămîntească, prezentînd în paralel pe Fecioara Maria ținînd în brațe pe Iisus și Doamna Milița îndoliată, purtînd pe brațe pe fiul său mort, Theodosie.

Icoanele din secolul al XVII-lea își pierd caracterul sintetic al reprezentărilor, devenind manieriste, ilustrînd o nouă etapă în evoluția genului. Este cazul icoanelor *Arhanghelului Mihail* de la Topolnița, *Deisis* de la Tîrgoviște, *Sf. Gheorghe ucigînd balaurul* sau *Apostolul Petru și Apostolul Pavel* de la Putna.

Decorativismul accentuat manifestat prin abundența motivelor vegetale și geometrice, sculptate, stucate și aurite, ca și gama cromatică bogată sînt caracteristice pentru *Sf. Nicolae* de la Arnota, Vîlcea, opera lui Stroe din Tîrgoviște, pentru *Sf. Paraschiva* de la Dărmănești, Neamț, sau *Deisis* de la Petrifalău, Sibiu, constituind o altă trăsătură a picturii de icoane din secolul al XVII-lea.

Pictura de icoane de la sfîrșitul veacului al XVII-lea și începutul celui următor se înscrie, ca toate genurile artistice ale epocii, în stilul brîncovenesc, denumire legată de personalitatea lui Constantin Brîncoveanu, sub a cărui domnie arta și cultura din Țara Românească

Icoana Sf. Simion și Sava, începutul sec. al XVI-lea, Curtea de Argeș. Donator Milița Doamna, soția lui Neagoe Basarab, cu fiicele sale.

Icoana Maica Domnului
cu Pruncul, tempera pe
lemn, sec. al XVII-lea,
Țara Românească.

cunosc o mare strălucire. Icoanele se caracterizează prin fastuozitate, bogăție și prețiozitate. Chipurile personajelor păstrează tradiția picturii bizantine, dar sînt mai puțin expresive. Compozițiile ample, cromatică vie, strălucitoare și elementele baroce în tratarea mobilierului și arhitecturilor accentuează tendința spre fast și opulență.

Reprezentative pentru perioada de început a acestui stil sînt icoanele din tîmpla bisericii Cotroceni, București, atribuite lui Constantinos (cca 1680). Din perioada de maximă înflorire a stilului brîncovenesc pot fi enumerate icoanele Sf. Împărați Constantin și Elena, pictată de Athanasie zugrav la 1699, Maica Domnului cu Pruncul, opera lui Gheorghe zugrav. Adormirea

Maiii Domnului, lucrată la 1708 de Nicolae zugrav, sau Iisus Hristos, semnată de Pîrvu Mutu.

Începînd cu secolul al XVII-lea și tot mai frecvent în secolul al XVIII-lea, icoanele poartă semnătura autorilor. Faptul este grăitor pentru statutul social dobîndit de zugravii din această perioadă, datorat schimbărilor de mentalitate petrecute în societatea medievală românească, statut social total diferit față de veacurile anterioare, cînd anonimul era impus de smerenia artistului față de opera sa.

Două nume de zugravi s-au afirmat în vremea lui Constantin Brîncoveanu: Pîrvu Mutu și Constantinos. Aceștia au creat adevărate «școli», contribuind la definirea stilului brîncovenesc în pictură, stil care se prelungește și după domnia lui Constantin Brîncoveanu.

veanu. Stilul postbrîncovenesc se caracterizează pe de o parte printr-o provincializare a celui brîncovenesc, datorită repetării lui în centrele locale de pictură de către meşteri zugravii mai mult sau mai puţin « şcoliţi », iar de pe altă parte, prin înlocuirea comanditărilor reprezentate pînă acum de domni şi mari boieri, cu mici boieri, negustori şi obştile săteşti.

În cursul secolului al XVIII-lea, prin comenzi şi prin circulaţia meşterilor, stilul brîncovenesc şi postbrîncovenesc vor iradia Transilvania şi Moldova influenţind pictura din aceste provincii. Edificatoare în acest sens sînt scenele *Sf. Nicolae* de la Turnu Roşu, Sibiu, pictată de Mihail zugrav la 1754, *Arhanghelul Mihail* de la 1740 din Banat, şi *Iisus Hristos* din Moldova, pictată de Grigorie zugrav la 1703. După această fază, în Moldova, remarcăm în cursul secolului al XVIII-lea încercarea de împăcare a vechii iconografii de tradiţie bizantină cu un manierism de sursă occidentală. O dată cu această

fază pictura de icoane moldovenească tradiţională îşi încheie practic ciclul său de evoluţie.

Pictura de icoane din Transilvania veacului al XVIII-lea are trăsături deosebite faţă de cea din Moldova şi Ţara Românească, determinată fiind de condiţiile istorice specifice ale acestei regiuni.

Lucrările provenind din zona de nord şi Maramureş formează un grup caracterizat printr-un accentuat grafism. Dacă în secolele anterioare pictura de icoane este marcată de influenţa moldovenească, vizibilă la *Tripticul* de la Bica-Mănăstireni, cca 1563, şi *Uşile împărăteşti* din secolul al XVII-lea de la leud, începînd din secolul al XVIII-lea se fac resimţite ecourile picturii slovace şi rutene.

Icoanele din centrul Transilvaniei se impun prin decoraţia panourilor, amintind de cea a altarelor gotice evidente într-o lucrare ca *Maica Domnului cu Pruncul*, 1746, atribuită lui Nichita zugrav.

Icoana Sf. Împăraţi Constantin şi Elena, tempera pe lemn, lucrată de Athanasie zugrav la 1699, Ţara Românească.

Icoana Sf. Gheorghe ucigînd balaurul, tempera pe lemn, sec. al XVII-lea, atelier Moldova.

ARH. CONSTANTIN JOIA

Datorită zonei de contact direct cu Țara Românească, icoanele din sudul Transilvaniei sînt puternic înniruite de pictura brîncovenească și postbrîncovenească. În pictura bănățeană regăsim, pe de o parte, elemente ale picturii brîncovenești și postbrîncovenești, cum este cazul ușilor împărătești reprezentînd *Buna Vestire*, lucrute de Grigorie zugrav la 1745, pe de altă parte, trăsături ale picturii baroce, așa cum ni se dezvăluie ele în icoana *Maica Domnului cu Pruncul*, pictată de Nedelcu Popovici, la 1770.

Spre finele veacului al XVIII-lea, arta cultă de tip tradițional nu mai putea oferi directive estetice viabile. În acest sfîrșit de lume feudală elementele de stil nu se mai pot întrupa în opere de artă, ci, prin repetiție, dau naștere unor producții de serie, lipsite de valoare.

În căutarea unor soluții create, pictura de icoane va evolua pe două direcții principale: fie va apela la arta populară, în cadrul căreia meșterul, de obicei anonim va crea opere originale, prin îmbinarea elementelor tradiționale cu fantezia sa mereu vie, fie prin renunțarea definitivă la normele și tradițiile pic-

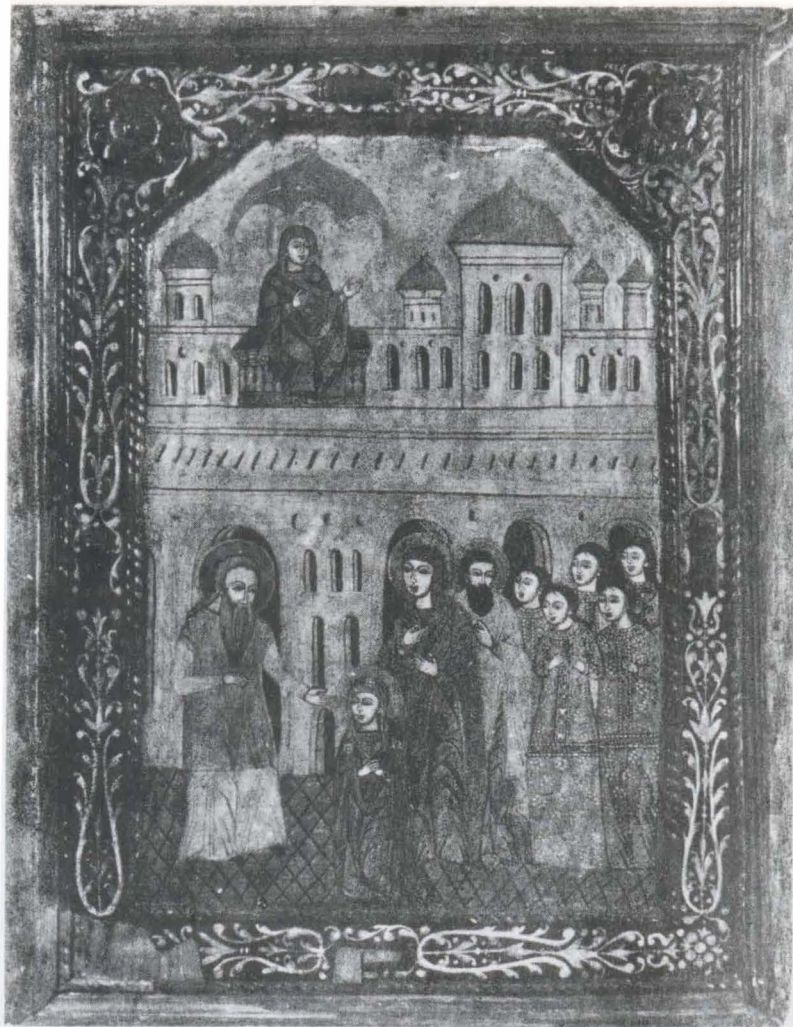
turii bizantine, se va orienta spre pictura de șevalet de sorginte occidentală.

Reunind un număr de peste 100 de lucrări remarcabile, de o înaltă valoare artistică, prezenta manifestare este — după cum am mai afirmat — prima expoziție de icoane provenind de pe întreg teritoriul țării, deschisă la Muzeul Național de Artă din București.

Interdicția care plana asupra acestui gen artistic, în special, ca și asupra artei medievale, în general urmare a unei politici culturale care reducea arta medievală, în ansamblul ei, la propagandă religioasă, făcea imposibilă organizarea unor asemenea expoziții, sau publicarea lucrărilor de specialitate în domeniu.

O excepție a constituit-o organizarea cu ocazia sărbătoririi Semicentenarului Unirii Transilvaniei cu România a unei expoziții deschisă la sediul muzeului, unde regretata Corina Nicolescu a prezentat o expoziție de icoane transilvănene ca preambul al lucrărilor de artă românească modernă și contemporană avînd ca temă marea Unire. Respectiva expoziție de icoane

Icoana Intrarea în Biserica a Maicii Domnului, tempera pe lemn, începutul sec. al XVIII-lea, nordul Transilvaniei.

a fost ulterior itinerată în țară la Cluj, Oradea, Sibiu și peste graniță la Torino și Düsseldorf.

Alături de lucrări cunoscute, sînt astăzi puse în circuit public icoane cărora, în urma studiilor și cercetărilor întreprinse de-a lungul anilor, le-am stabilit paternitatea, epoca, stilul sau școala, proveniența sau istoricul.

Lucrările expuse, în marea lor majoritate, au fost restaurate sau consolidate la atelierul de restaurare icoane din cadrul Muzeului Național de Artă, ceea ce a permis prelungirea duratei lor de viață; de asemenea, prin îndepărtarea repictărilor și adaosurilor târzii, piese valoroase au fost redat patrimoniului artistic național.

Dorim ca deschiderea acestei expoziții la sediul Muzeului Național de Artă să constituie un eveniment cultural care să ofere posibilitatea de receptare estetică și descifrare a mesajului spiritual al icoanelor prin prezentarea unora dintre cele mai importante realizări ale picturii de icoane românești.

ANA DOBJANSCHI

ARH. CONSTANTIN JOJA

Arhitectul Constantin Joja s-a stins din viață joi, 25 aprilie, la spitalul Fundeni, unde fusese internat încă din luna februarie 1991.

S-a născut în București la 9 iulie 1908.

Originea lui macedo-română o are prin tatăl său, Vasile Joja, venit în țară din munții Pindului în jurul anilor 1900 și stabilit în București¹. Mama sa Steliana, născută Dumitrescu, este din Ploiești, iar bunica dinspre mamă, Condurățeanu, este din satul Conduratu-Buzău.

Vasile și Steliana Joja erau oameni înstăriți și având 6 copii au hotărât să-și cheltuiască averea cu învățătura copiilor. Toți frații Joja, în ordinea nașterii Athanase, Nicolae, Constantin, Paul și Toader au fost premiați de onoare ai Liceului Cantemir, iar sora lor Elena, căsătorită Șoltuz, a fost o bună studentă.

Constantin Joja, mergând pe urmele fratelui său mai mare Athanase², care concomitent obținuse licența în filologie clasică și drept, se înscrie în anul 1926 la Facultatea de filosofie și la Academia de arhitectură³. Renunțând după primul an la frecventarea cursurilor facultății de filosofie în anul 1934 își susține diploma de arhitect⁴.

În timpul studenției face parte din Asociația Studenților Creștini Români, A.S.C.R., temporar fiind ales președinte al acestei asociații de mare prestigiu în lumea filozofilor și teologilor din acea vreme⁵. Discuțiile și prelegerile din ASCR, prin înalta lor fervoare cultural-teologizantă, au lăsat urme adânci în sufletul tânărului student arhitect, contribuind în mare măsură la formarea coordonatelor lui spirituale. Membrii ASCR au devenit pentru el cei mai buni prieteni. Citez dintre cei mai cunoscuți: Mircea Vulcănescu, Paul Sterian, Constantin (Dinu) Noica, Horia Stamatu,

„Clădirile în care nu s-au investit idei și poezie, muzică și spiritualitate nu vor fi niciodată arhitectură”.

CONSTANTIN JOJA

Paul Costin Deleanu, Arșavir Acterian, Sandu Tudor (fratele călugăr Daniel), Barbu Brezianu și alții. Cu studenții de la Arhitectură pleacă la inițiativa inimosului Toma Marinescu în două călătorii de studiu în Italia și în Grecia (Atena).

Se căsătorește în 1933 cu Tanți Vasilescu, licențiată în litere, pe care o cunoscuse la ASCR, și fac împreună o călătorie de studiu la Constantinopol. Au doi copii: Ruxandra, căsătorită Popa, filoloagă, și Ioana, căsătorită Mănăilă, arhitectă.

În 1934 construiește cu arhitectul italian Canella unul din cele mai mari blocuri de locuințe din centrul Bucureștiului, o «casă de raport» p + 6 cu fațadă pe B-dul Republicii și cu o a doua fațadă pe str. Moșilor. Purta numele de blocul «Prahova», după societatea care finanțase clădirea. Tot în 1934 este numit arhitect șef adjunct al Direcției «lucrări noi» din Primăria Capitalei. Mai vîrstnic cu cîteva ani, șef al secției era arhitectul Octav Doicescu.

Cei doi talentați arhitecți proiectează și conduc lucrările expoziției «Luna Bucureștilor», inaugurată în iunie 1935 pe malul lacului Herăstrău, de curînd asanat. Pe șantierul expoziției arhitectul Joja urmărește cu mare interes realizarea Muzeului Satului și are îndelungate convorbiri cu asistenții profesorului Dimitrie Gusti: prof. Focșa, Traian Herseni, H. H. Stahl, Golopenția și Vladimir Dumitrescu. Este uimit de aportul acestei fericeite realizări pentru cunoașterea țării de către fotografiile Ministerului propagandei. Tot pe acest șantier, de data aceasta în partea oficială dedicată «Micii Antante» unde se înalță pavilioanele țărilor înfrățite România, Iugoslavia și Cehoslovacia arhitectul Joja reîntîlnește un fost coleg de liceu, sculptorul Dumitru Anastase (Puiu) de curînd întors de la Paris și care pentru aceste pavilioane a executat mai multe basoreliefuli⁶.

Uniți printr-o trăsătură de caracter exprimată prin dinamism, Constantin Joja și Dumitru Anastase, amîndoi crezînd nestrămîtat în geniul creator al poporului român, vor marca în creațiile lor refuzul oricăror influențe străine. Concepția lor sculptural-arhitecturală echilibrată, profund tradițională, îi situează, pe linia celor mai reprezentativi maestri ai plasticii românești contemporane.

¹ Vechea așezare Haliki (Pietriș, în limba greacă) este locul de obîrșie al familiei Joja. Astăzi, cu case și garduri clădite numai din piatră, mai are 100 de locuitori și 10 biserici.

² Arhanase Joja, filozof și doctrinar de stînga. În 1936 șef al Tineretului comunist. Între 1940-1944 a fost internat în lagărul de la Tirgu Jiu. Este primul reprezentant al R.S.R. la O.N.U. Președinte al Academiei R.S.R. În totală divergență politico-ideologică cu fratele său, Constantin, pe care, totuși, în secret, îl admira.

³ Rector al Academiei de Arhitectură fiind atunci inginerul Emil Pangrati.

⁴ Printre colegii de serie amintim pe arhitecții: Gogu Naumescu, Haralamb Georgescu (Bubi), Costache Mînescu și Stavri Opari.

⁵ A.S.C.R. este înființat în 1923 sub patronajul și îndrumarea l.P.S. Tit Simețrea, mitropolitul Basarabiei și Bucovinei de Nord. La anexarea acestora de către U.R.S.S. în semn de protest, se retrage pînă la săvîrșirea din viață la Mănăstirea Cernica. Scriitorul francez Pierre Maury, în cartea sa de curînd editată *Religie și poezie*, descrie la superlativ activitatea A.S.C.R.

⁶ Silit la exil în 1948, sculptorul Dumitru Anastase ajunge celebru în Franța pentru mediile realizate la Mcnetăria Franceză. Se căsătorește cu Irina Gasperoni, de origine română. Vaticanul îl distinge cu titlul de Cavaler al Medaliei și cu dreptul de rezidență în Italia, unde moare în 1983.

Foto arh. Al. PETIT

În 1936, primarul general al Capitalei, Dem. Dobrescu, cel care a deschis marile bulevarde și a amenajat pădurea Snagov ca parc de agrement pentru Capitală, este schimbat din motive politice cu Al. Donescu. Arhitectul Joja cu întreg personalul direcției «lucrări noi» (cca 40 persoane) demisionează în semn de solidarizare cu arhitectul Doicescu, care avusese un incident cu noul primar. La sugestia Ing. Nicolae Caranfil ia ființă biroul particular de arhitectură Octav Doicescu, Constantin Joja și Sorin Mincu, din str. Saligny. Vor lucra proiecte pentru Stadionul Olimpic București și Palatul Scriitorilor Români. Din lipsă de fonduri bugetare aceste proiecte nu au fost realizate.

În 1937 arhitectul Joja părăsește biroul din str. Saligny pe motive de divergență strict profesională. În revista lui Paul Costin Deleanu apare publicat «Manifestul așezării românești» lucrare elaborată de arhitectul Joja pentru a sintetiza discuțiile ample cu o serie de intelectuali de mare clasă, care vizitau atelierul din str. Saligny. Arhitectul Doicescu își rezervă dreptul de a-și publica concluziile în viitoarea revistă «Simețria» pe care o va edita împreună cu arhitectul G. M. Cantacuzino.

Constantin Joja continuă studiul teoretic al plasticii românești în cadrul «Cenaclului Luchian» înființat cu pictorul Alexandru Bassarab⁷ și sculptorul Puiu Anastase. Participanții, arhitecți, pictori și sculptori sînt selecționați pe criteriul talentului, al pregătirii

profesionale și al tendințelor culturale⁸. O realizare practică a experienței acumulate teoretic cu pictorii și sculptorii din Cenaclul Luchian, se concretizează în expoziția de la Dalles intitulată «Arta în anul 1940». Arhitectul Joja expune aici macheta unei Catedrale și a unui Palat al Culturii, proiecte de arhitectură monumentală urmărind fuziunea perfectă a celor trei arte majore: arhitectura, sculptura și pictura.

Tot în anul 1940, an tragic pentru istoria țării noastre, arhitectii Joja și Cristofi Cerchez, la recomandarea arhitectului Silion alcătuiesc Comisia interimară a Corpului Arhitecților Români, comisie care conduce activitatea arhitecților timp de patru luni.

Între anii 1934 și 1940 Constantin Joja construiește mai multe case, din care cităm, pentru lirismul, autenticitatea și actualitatea lor, următoarele patru: Casa Mateescu de la Pucioasa, Dîmbovița; Casa Stănescu din Năeni, Buzău, Casa Noica din Putineiu, Teleorman și Casa Constantinescu din București, str. Aviator Zorileanu.

În anul 1942 un juriu prezidat de arhitectul Horia Creangă conferă premiul I unui proiect de Catedrală pentru orașul Odesa arhitecților Constantin Joja și Ilie Teodorescu, participanți fiind peste 60 de arhitecți români. În același an realizează în colaborare cu sculptorul Anastase și pictorul Ștefan Constantinescu pavilionul expoziției «Transnistria», pe locul actualului Teatru Național. Dan Botta, directorul Enciclopediei Române, invită pe arhitectul Joja să redacteze 150 de pagini cu titlul *Arhitectura populară a poporului român*, care urmau să apară în volumul V, încă nealcatuit. Studiul documentar etnografic început în 1942 va fi continuat de Constantin Joja (cu întreruperi dictate de forță majoră) în tot cursul vieții. Dovadă sînt miile de clișee, sutele de planșe cu relevee și desene rămase de la el și în mare măsură nepublicate.

Două au fost coordonatele spirituale care i-au orientat întreaga activitate: 1. ortodoxia ca forță religioasă și 2. promovarea arhitecturii autentice românești ca generatoare de noi valori în arhitectura universală.

Neînțelegînd să admită nici un compromis cu propria sa conștiință este arestat în anul 1948 și condamnat de Tribunalul Militar Ilfov la trei ani de închisoare. Pedepsa i-a fost prelungită cu încă doi ani prin sentința administrativă. Cunoaște rigourile închisorilor Jilava, Aiud, și ale lagărelor Midia și Poarta Albă. Eliberat în 1953, funcționează cîțiva ani la Institutul Proiect București, unde nu i se încredințează lucrări corespunzătoare capacității sale. Prof. Gh. Oprescu, în 1965, îi propune transferul la Institutul de istoria artei al Academiei. Este numit consilier al Direcției Monumentelor Istorice, Primăria, în 1967—1968, în cadrul unui colectiv de circa 100 proiectanți îi comandă «Studierea zonei Lipsani și restaurarea Hanului Manuc și a Hanului cu Tei». Secondat de arhitectii Nicolae Pruncu, Anghel Marcu, Dinu Antonescu, Vasile Marcu și istoricul Panait I. Panait acțiunea arată a fi de mare succes. Din nefericire, lucrările de restaurare sînt sistate de regimul nefast al lui Nicolae Ceaușescu calamitatea culturală culminînd cu desființarea Direcției Monumentelor Istorice.

⁷ Pictorul Alexandru Bassarab, prizonier la Chișinău în 1941, moare străpuns de baioneta unui ostaș sovietic în momentul protestului față de maltratarea comandantului său de batalion.

⁸ În atelierul sculptorului Anastase din str. Mătăsari, sau a studenței în Belle-Arte Zizi Ghenea, din Dealul Patriarhiei, iau parte printre alții pictorii Geo Zlotescu, Andronic Cantacuzino, Nicolae Stoica, Valentin Höflich, Gheorghe Vinătorul, Anatol Vulpe și

Zaina; sculptorii Gheorghe Anghel, Cristea Grosu și Ion Vlasiu Ion Grigore Popovici; arhitectii Valentin Stănescu, Ion Pușchilă și subsemnatul; poezii Horia Stamatu, Emil Botta sau oameni de cultură ca Mircea Nicolau și Paul Costin Deleanu. Marele compozitor și filozof Dimtrie Cuclin și-a depănat aici povestea crudă a vieții lui și amarăciunea de a vedea muzica românească deviată de la făgașul ei autentic.

În 1968 expune la Institutul de arhitectură « I. Mincu » tema « Arhitectura urbană românească din secolul al XIX-lea ». Reîntors la Institutul de istoria artei, Constantin Joja socotește că a venit timpul a-și arăta părerile asupra fenomenului românesc. Astfel îi apare în Editura Eminescu, în 1981, volumul *Sensuri și valori regăsite*, prefațată de Paul Petrescu; în 1984, la Editura Tehnică, *Actualitatea tradiției arhitecturale românești*, carte premiată de Uniunea Arhitecților din România; în 1989 tot la Editura Tehnică *Arhitectura românească în context european*, prefațată de Răzvan Theodorescu. Această carte, aparent paradoxală, după expresia autorului, citită atent are menirea de a arăta cititorilor valoarea, autenticitatea și originalitatea absolută a arhitecturii tradiționale românești.

Ca și prietenul său arhitectul Mihai Urzică, Constantin Joja a fost un credincios slujitor al Bisericii Ortodoxe Române, în cele mai dese cazuri neprimind onorarii, chiar dacă i se ofereau. A înființat Muzeele religioase ale Mănăstirilor Sinaia și Căldărușani, a ajutat și supravegheat consolidarea multor biserici monumente istorice din Capitală, printre altele: Biserica Sf. Apostoli, Biserica Sf. Ilie Gorgani, Biserica Doamnei și Biserica Ilioaara.

Între anii 1980 și 1989 întreprinde mai multe călătorii în Europa, cunoscând mai îndeaproape arhitecturile naționale ale Elveției, Germaniei, Franței, Italiei și Greciei. În mod special îl interesează și revede Constantinopolul și o parte din Balcani pentru a se convinge de deosebirea arhitecturală a acestor ținuturi față de arhitectura autentic românească.

După Revoluție, în 1990, întors din Elveția, deși handicapat de o boală de cord, își dedică ultimele puteri încercării de impunere a spiritualității românești în arhitectură. Este reales membru al Comisiei Monumentelor Istorice, unde militează pentru păstrarea patrimoniului autentic în arhitectura urbană. Lucrează mult întocmind schițele a peste 40 de biserici inspirate din ctitoriile voievodale. Socotea că ridicarea unor lăcașuri de cult într-o arhitectură autentică ar respitualiza moștenirea retardată a regimului comunist. A fost dezamăgit de cei ce nu înțelegeau această acțiune. După aprecierea regretatului prof. Adrian Gheorghiu, arhitectul Joja a inițiat un nou orizont actualizării arhitecturii românești. « Un mare reper al României adevărate » îl caracterizează dl. Andrei Pleșu « un savant ale cărui idei trebuiesc respectate » — dl. Ion Alexandru, « un om rar, o stea călăuzitoare » aprecia dl. Paul Anghel.

A murit întristat că nu vedea pe năicăieri o șansă pentru autenticitatea românească.

« A trebuit să moară, ca bobul de grâu din parabola biblică, pentru ca sămînța aruncată de el în cultura românească să poată rodi ». Cu această inspirată urare și-a încheiat Părintele Galeriu frumoasele cuvinte rostite la cimitirul Bellu înainte ca trupul arhitectului Constantin Joja să fie coborît în mormînt. Facă-se voia Domnului.

NICOLAE GOGA

● În intervalul 22 aprilie—25 aprilie 1991 DMASI a primit vizita unei delegații maghiare de la Institutul Național pentru Monumentele Istorice din Budapesta.

Din delegație au făcut parte: prof. dr. Entz Geza, Jékely Zsolt — directorul general al Institutului, Fejérdy Tamas — director al Departamentului inspectorial și arh. Varga István.

În discuțiile ce s-au purtat între conducerea DMASI și membrii CNMASI, pe de o parte, și delegația maghiară, pe de altă parte, au fost dezbătute probleme privind organizarea celor două instituții similare din România și Ungaria și legătura lor cu ministerul de resort. De asemenea a fost discutat și apoi semnat Protocolul de colaborare între cele două instituții.

Membrii delegației au avut ocazia să viziteze monumente reprezentative din București și din țară (Castelul Peleş și Pelișor la Sinaia, Biserica Neagră din Brașov, Castelul Bran, Mănăstirea și Biserica Sf. Nicolae Domnesc din Curtea de Argeș).

● La Muzeul Național de Artă din București, în 8 mai 1991 a avut loc sesiunea de comunicări științifice «Rezultate ale cercetării și restaurării icoanelor».

● La mijlocul lunii mai conducerea și membrii DMASI au avut plăcuta ocazie să se întâlnească cu două delegații de specialiști francezi:

— între 10—13 mai 1991 un numeros grup de arhitecți restauratori, membri ai „Asociației arhitecților diplomați ai Centrului de studii superioare de istorie și conservare a monumentelor istorice” (Școala de la Chaillot) și antreprenori;

— în intervalul 12—19 mai 1991 o delegație de specialiști din conducerea Serviciului de inventar general a monumentelor și bogățiilor artistice ale Franței (Direcția Patrimoniului).

Delegația arhitecților restauratori a vizitat sediul DMASI, unde au discutat cu specialiștii români. A fost de asemenea un prilej binevenit de a se populariza peste hotare publicațiile CNMASI.

În cadrul Institutului de arhitectură «Ion Mincu» a fost organizată o masă rotundă, cu ocazia căreia s-au discutat probleme de legislația monumentelor; finanțarea restaurărilor; conservarea clădirilor care nu sînt monumente istorice, dar care fac parte din zone de protecție etc. Toate problemele abordate au fost bogat exemplificate, schimbul de idei între specialiștii francezi și români fiind bine primit de ambele părți.

Delegația franceză pe probleme de inventariere a monumentelor a purtat discuții îndeosebi cu specia-

liștii din cadrul DMASI de la serviciile Evidență, Documentare, Aerofotografie. Temele abordate au tratat prezentarea sistemului de lucru în Franța: selecția monumentelor, întocmirea fișei de monument, introducerea datelor pe calculator, organizarea și fixarea arhivei fotografice — toate însoțite de demonstrații practice. Cu această ocazie delegația franceză a donat bibliotecii DMASI o serie de materiale documentare și lucrări informative.

Cele câteva zile petrecute în România s-au încheiat cu vizitarea a numeroase monumente din București și din țară (Tîrgoviște, Cîmpulung, Curtea de Argeș).

Scrisori primite în redacție

● [...] «Restituirea vechilor cruci bucureștene locurilor de origine: cea a lui PAPA BRÂNCOVEANU — ce zace undeva, ruptă în bucăți, prin depozitele Muzeului Național de Artă; crucea lui MATEI BASARAB de pe malul Lacului Fundeni (înlocuită prin 1925 cu una nouă, dispărută în anii '50); crucea CAIMATEI (ce este încastrată în zidul unei clădiri pe strada cu același nume, colț cu B-dul Republicii); crucea mare de la BIS. BRADULUI (1803), depusă la M-rea CERNICA; a celei de la BIS. SF. TREIME — DUDEȘTI (1843) — aflată tot la CERNICA (?) ori în depozitul M.I.A.B.; a «CRUCII DE PIATRĂ», de pe strada cu același nume, colț cu B-dul Dudești, azi dispărută etc. . . »

● [...] «Una dintre cele mai zguduitoare crime făcute de dictatură a fost dărîmarea Mănăstirii Mihai-Vodă din București și mutarea bisericii și turlei istorice (din timpul lui Brâncoveanu, aceasta din urmă) și îngrămădirea lor în spatele și între haznalele unor triste blocuri de locuințe uniforme, din strada Sapienței. Crimă făcută contra memoriei marelui Voievod Mihai cel Viteaz, cel dintîi unificator de la 1600 al țărilor române».

DAN IONESCU

● [...] «De aceea venim cu rugămîntea de a lua, de îndată, toate măsurile potrivite, pentru readucerea Bisericii Mihai-Vodă și refacerea mănăstirii pe locul ei, unde a dăinuit aproape 400 de ani și nimeni nu a îndrăznit să se atingă de flința ei pînă la acțiunea criminală a dictaturii cu oamenii ei».

ALEXANDRU DAIA

**Buletinul Comisiunii Monumentelor Istorice
1908—1945**

**Anuarul Comisiunii Monumentelor Istorice
1914—1915, 1942—1943**

**INDICI BIBLIOGRAFICI
(III)**

Tabla de materii:

A. Indici bibliografici pe materii:

I. Localități și monumente (V—Z)	186
II. Argintărie și obiecte de metal prețios	194
III. Arheologie preistorică și antică	194
IV. Arhitectură militară	195
V. Arhitectură musulmană	195
VI. Arme vechi	196
VII. Arta armeană	196
VIII. Arta românească (sinteze)	196
IX. Biserica — elemente de arhitectură . .	196
X. Broderii și țesături	197
XI. Ceramică ornamentală	197
XII. Ceremonii diverse	197
XIII. Colecții particulare	197
XIV. Comisiunea Monumentelor Istorice	198
XV. Icoane	202
XVI. Iconografie	202
XVII. Influențe străine în arta românească.	
Generalități	203
XVIII. Legături de cărți	203

XIX. Materiale și metode de construcție . .	203
XX. Măști	203
XXI. Miniaturi și manuscrise	204
XXII. Mobilier de cult. Generalități	204
XXIII. Muzeografie	204
XXIV. Necrologuri	204
XXV. Numismatică	204
XXVI. Pictura murală	205
XXVII. Recenzii și prezentări de publicații	205
XXVIII. Restaurarea, conservarea, întreție-	
nerea, protecția și inventarierea monu-	
mentelor istorice. Măsuri și principii	
generale	209
XXIX. Sculptură în lemn și piatră	210
XXX. Semne lapidare	210
B. Indice de persoane și popoare	210
C. Indice pe autori	217
D. Indice pe autori recenzați	231
Bibliografie generală	232

V, W

VAD, jud. Cluj

Biserica Adormirea Maicii Domnului a fostei Mănăstiri a Vadului RSR Cluj, 1925, XVIII, 1925, p. XXI [lucrări de restaurare și întreținere]; N. Iorga, *Icoana românească*, XXVI, 1933, p. 11 [icoană care se află acum la Muzeul Bathyaneum din Alba Iulia]; N. Ghika-Budești, *Artele minore bizantine și române*, XXX, 1937, p. 169 [icoană]; Șt. Balș, *Biserica lui Ștefan cel Mare de la Vad, jud. Someș*, XXXVI, 1943, p. 75—88 [istoric, descriere, icoană, relievee, desene, planuri, foto].

VAD, com. Copalnic-Mănăstur, jud. Maramureș

Biserica de lemn Cuvioasa Paraschiva: V. Brătulescu, *Bisericile din ținutul Baia-Mare*, XXVIII, 1935, p. 86 [descriere sumară, foto].

VAD, vezi Sighetul Marmației, sat Valea Izei, jud. Maramureș.

VADU, jud. Constanța

Cetate de piatră: *Descoperire nouă în Scythia Minor. Relație oficială*, V, 1912, p. 120 [ceretări sumare].

VADU SĂPAT, jud. Prahova

Biserica Buna Vestire: V. Brătulescu, *Biserică din Prahova*, XXXIII, 1940, fasc. 105, p. 25—30 [descriere, pictură, icoane, inscripție, foto, mormânt].

VADU-PIETROS, jud. Ialomița, neidentificat

C. Moisil, *Stațiunile preistorice*, III, 1910, p. 123 [pe harta lui Tocilescu].

VAIDEENI, jud. Vâlcea

Două biserici de lemn: V. Drăghiceanu, *Monumentele Olteniei*, II, XXVI, 1933, p. 64 [fără importanță].

VALEA, schit, jud. Argeș, vezi Valea Mănăstirii, jud. Argeș.

VALEA ALBĂ, jud. Neamț

Stațiuni La Tène, medievale și Curcuteni B, la Chirilași, Poieni și Cetățuia: C. Mătasă, *Cercetări din preistoria județului Neamț*, XXXI, 1938, p. 128; p. 131 [arme vechi].

VALEA ARGOVEI, jud. Călărași

Ruine curți brîncovenești în Obilești, „la Beci”: V. Drăghiceanu, *Curțile domnești brîncovenești*, III, *Potlogii*, III, 1910, p. 49—50 [la mănăstire (?!); în fața vadului Turtucaia-Oltenița (?!); aci primește Brîncoveanu în 1701 pe lordul Paget, ambasadorul Angliei]; *ibidem*, IV, *Curți și conace fărimate*, IV, 1911, p. 49—50, 75 nota 1—8 [la 60 kilometri de București și 30 kilometri de Dunăre; conac de drum spre vadurile Dunării; descriere; popasuri ale domnului; istoric, lordul Paget; distruse cca 1854].

VALEA BERHECIULUI, cetățuie, vezi Brăhășești, jud. Galați.

VALEA BOLVAȘNIȚA, jud. Caraș Severin

Biserica Sf. Gheorghe: N. Iorga, *Arta românească din Banatul muntos*, XXXI, 1938, p. 160 [foto interior].

VALEA BOTEI, vezi Izvoru Dulce, jud. Buzău.

VALEA BOULUI, fost jud. Dolj, vezi Urda de Jos, jud. Gorj.

VALEA CĂLUGĂREASCĂ, jud. Prahova

Biserică ruinată la Scheiu: A. Zagoritz, *Sculpturi în piatră*, VI, 1913, p. 69 și foto I [fereastră].

VALEA CĂȚINEI, jud. Buzău

Biserica de lemn Intrarea în biserică—Fundul Căținii: N. A. Constantinescu, *Biserică și mănăstiri din județul Buzău. Schitul Fundul Căținii*, XVII, 1924, p. 190—191 [descriere, inscripții, desene].

Biserica nouă. Intrarea în biserică: N. A. Constantinescu, *Biserică și mănăstiri din județul Buzău. Cătina*, XVII, 1924, p. 190 [din 1880].

VALEA CHEII, jud. Vâlcea

Biserica Intrarea în biserică—Chicioara: I. Virtosu, *Biserică de lemn*, XXVI, 1933, p. 135 [pisanie]; N. Ghika-Busești, *Evoluția arhitecturii*, IV, XXIV, 1936, p. 26, 29, 31, 41, 44, 57, 61, 122, fig. 114—121; idem, *L'ancienne architecture*, XXXV, 1942, p. 52, pl. XXIX.

Mănăstirea Sărăcinești cu biserică Adormirea Maicii Domnului: *Raport general CMI*, 1907, I, 1908, p. 42 [cerere de clasare]; I. Kalinderu, Al. Lapedatu, *Raport general CMI*, 1910, IV, 1911, p. 37 [învelirea bisericii, restaurare pridvor și chilii]; *Ședințele Comisiunii*, 1913, VI, 1913, p. 53 [lucrări de executat conform deviz], p. 96 [execuție lucrări], p. 201 [alocare de fonduri pentru restaurare], p. 202 [aprobare referat Trajanescu pentru lucrări]; I. Trajanescu, *Schitul Sărăcinești. Înainte de restaurare*, VII, 1914, p. 1—12 [descriere, pisanie, inscripție, ctitori, chilii vechi în ruină, relievee, plan, foto]; *Raport pe anul 1922*, XVIII, 1925, p. XIII [lucrări de conservare și consolidare, șindrillirea trapezei etc.]; *Raport pe anul 1924*, XVIII, 1925, p. XVII [reparații]; P. Demetrescu, *Lucrări executate în 1926*, III, XIX, 1926, p. XIV [înlocuirea cu tablă a învelitorii de olane a chiliilor]; V. Drăghiceanu, *Monumentele Olteniei II*, XXVI, 1933, p. 67 [pisanie, inscripții, portrete ctitori, descriere] I. Virtosu, *Biserică de lemn*, XXVI, 1933, p. 135 [inscripție pe clopot; pomelnic] N. Ghika-Budești, *Evoluția arhitecturii*, IV, XXIX, 1936, p. 13, 14, 15, 37, 44, 70—71, 104, 112, fig. 375—399; *Procese verbale*, ACMI, 1914, p. 22—23 [supravegherea lucrărilor], p. 28 [acont pentru lucrări de lemnărie] I. D. Trajanescu, *Memorii*, 2, ACMI, 1914, p. 67—69 [lucrări efectuate în 1914].

Schitul Viezuri cu biserică Buna Vestire, ruină: I. Virtosu, *Biserică de lemn*, XXVI, 1933, p. 135 [pisania].

„VALEA COCORULUI”, fost jud. Ilfov, neidentificat

C. Moisil, *Stațiunile preistorice*, III, 1910, p. 123 [pe harta lui Tocilescu].

VALEA CU APĂ, jud. Gorj

Biserica Intrarea în biserică: *Ședințele Comisiunii*, 1926, XIX, 1926, p. VI [reparații] *Procese verbale*, ACMI, 1943, p. 75 [lucrări].

VALEA DANULUI, jud. Argeș

Biserica Sf. Nicolae: N. Iorga, *Biserica Valea Danului*, X—XVI, 1917—1923, p. 193—196 [istoric, timpă adusă de la Biserica Episcopală din Argeș; cu foto]; *Raport pe anul 1922*, XVIII, 1925, p. XIV [refacerea învelitorii clopotniței, alte reparații]; P. Demetrescu, *Lucrări executate în 1926*, XIX, 1926, p. XIV; N. Ghika-Budești, *Evoluția arhitecturii*, IV, XXIX, 1936, p. 118; idem, *Artele minore bizantine și române*, XXX, 1937, p. 173 [catapeteasmă ce provine de la Biserica Episcopală de la Curtea de Argeș]; N. Iorga, *O nouă carte despre Curtea de Argeș*, XXXII, 1939, p. 142 [recenzie la Gr. Ionescu, *Curtea de Argeș. Istoria ora-*

șului prin monumentele lui, București, 1940]; *Procese verbale*, ACMI, 1915, p. 28 [clasare, repararea clopotniței]; V. Drăghiceanu, *Biserica din Valea Danului — Argeș*, ACMI, 1915, p. 68—74 [descriere, istoric, inscripții, icoane, foto]; *Procese verbale*, ACMI, 1942, p. 38 [restaurarea iconostasului], p. 57 [majorare deviz; condiții speciale].

VALEA DEȘULUI, jud. Gorj

C. Moisil, *Stațiunile preistorice*, IV, 1910, p. 174 [piese depuse la muzeul din Tîrgu Jiu].

VALEA GLODULUI, jud. Sucava

C. Moisil, *Istoricul cercetărilor preistorice*, III, 1910, p. 116 [săpături ale lui Beldiceanu și Gr. Buțureanu în 1895]; idem, *Stațiunile preistorice*, III, 1910, p. 173.

VALEA GREZIEI, vezi Făurei, jud. Călărași.

VALEA HOGEI, jud. Bacău

Biserică: Procese verbale, ACMI, 1942, p. 57 [consolidare după cutremur].

VALEA LARGĂ, jud. Alba

Biserica de lemn Sf. Treime: Procese verbale, ACMI, 1943, p. 79—80 [restaurare].

VALEA MĂNĂSTIRII, jud. Alba

Mănăstirea Rîmet cu biserica Nașterea Precistei: RSR Cluj, 1925, XVIII, 1925, p. XXI [lucrări de restaurare și întreținere]; *Procese verbale*, ACMI, 1943, p. 69 [aprobare devize și planuri pentru restaurarea caselor vechi și bisericii].

VALEA MĂNĂSTIRII, jud. Argeș

Mănăstirea Valea cu biserica Sf. Treime: N. Ghika-Budești, Evoluția arhitecturii. II, XXIII, 1930, p. 13 și fig. 25—33; ibidem III, XXV, 1932, fig. 487 [ușă și tetrapod], fig. 521 [piatră de mormînt]; V. Brătulescu, Mănăstirea Valea din județul Muscel. O citorie necunoscută a lui Radu Paisie, XXIV, 1931, p. 11—19 [istoric, descriere, inscripții, pomelnic, pietre de mormînt, foto]; N. Iorga, *Icoana românească*, XXVI, 1933, p. 16; idem, *Les arts mineurs en Roumanie. Seconde partie*, XXVI, 1933, p. 149 [iconostas]; idem, *Monumentele istorice românești și Daponte*, XXVI, 1933, p. 157 [țigani]; V. Drăghiceanu, *Mănăstirea Vintilă-Vodă (Buzău). Săpături la prima fundație*, XXVI, 1933, p. 168 [scoasă de sub închinare de Matei Basarab]; V. Brătulescu, *Cronică*, XXX, 1937, p. 44 [recenzie la articolul lui B. Slatineanu, *Trei plăci de ceramică românească din secolul al XVI-lea; motivul pelicanului*]; N. Ghika-Budești, *Restaurarea bisericii mari a mănăstirii Cozia*, XXXI, 1938, p. 28 [din 1532.; boltirea pronaosului]; idem, *L'ancienne architecture*, XXXV, 1942, p. 26 și pl. XI; M. Goleșcu, *Motive de animale*, XXXVI, 1943, p. 37 [motivul pelicanului].

VALEA MARE, jud. Argeș, vezi Pitești, sat Valea Mare — Podgoria.

VALEA ORLEI, vezi Ploiești, sat Valea Orlei.

VALEA PECHII, jud. Argeș

Biserica Sf.ții Trei Ierarhi a fostului schit Golești: D. Onciul, Raport despre schitul Golești de lângă Cîmpulung, III, 1910, p. 190—191 [descriere, pansie, inscripție, foto]; *Raport pe anul 1921*, XVIII, 1925, p. XIII [reparație acoperiș la clopotniță și case]; *Tablou de lucrări*, 2, XVIII, 1925, p. XIX [consolidarea icoanelor]; V. Drăghiceanu, *Cîteva monumente din Muntenia*, XXIV, 1931, p. 132, 134 [cu inscripție pe o cruce și cu foto biserică]; A. Sacerdoțeanu, *Recensii*, XXXVI, 1943, p. 126 [la I. Răuțescu, *Cîmpulung-Muscel. Monografie istorică*, Cîmpulung, 1943; era metoh al mănăstirii Negru-Vodă din Cîmpulung].

VALEA PÎRÎULUI, vezi Valea cu Apă, jud. Gorj.

VALEA POIENII, jud. Gorj

Biserica Sf. Gheorghe: Raport pe anul 1925, XVIII, 1925, p. XIX [diferite lucrări].

VALEA POPII, jud. Prahova

Biserica Buna Vestire: Procese verbale, ACMI, 1943, p. 71 [restaurare], p. 74 [lucrări].

VALEA PORCULUI, vezi Sighetul Marmăției, sat Valea Stejarului, jud. Maramureș.

VALEA RĂII, vezi Rîmnicul Vlcea, cartier Riureni, jud. Vlcea.

VALEA REA, vezi Brădești, jud. Dolj.

VALEA SĂLCIILOR, jud. Buzău

Schitul Barbu cu biserica Sf. Mihail: Redacțional, Comunicări, XIX, 1926, p. 89 [despre publicație I. C. Filitti în RI]; N. Ghika-Budești, *Evoluția arhitecturii*, III, XXV, 1932, p. 87; N. Iorga, *Biserica din Tisău*, XXVII, 1934, p. 28—29 [descriere, foto].

VALEA SCHEILOR, com. Călugăreni, jud. Prahova

Ruine case brîncovenesti: V. Drăghiceanu, Curțile domnești brîncovenesti. IV. Curți și conace fărîmate, IV, 1911, p. 51 [cu foto p. 52; ruinele pivniței, din 1707].

Biserica Buna Vestire: Procese verbale, ACMI, 1942, p. 62 [fonduri pentru lucrări].

Biserica Cuvioasa Paraschiva: Procese verbale, ACMI, 1942, p. 62 [fonduri pentru lucrări].

VALEA SCHEILOR — TOHANI, jud. Buzău, vezi Valea Scheilor, jud. Prahova.

VALEA SEACĂ, jud. Călărași

Stațiune preistorică: C. Moisil, Stațiunile preistorice, III, 1910, p. 123 [pe harta lui Tocilescu].

VALEA STANCIULUI, jud. Dolj

Stațiune preistorică la Țugurești: C. Moisil, Produsele industriei preistorice, IV, 1911, p. 84 [ciob cu ornamentații]; idem, *Colecțiunea Maria Istrati-Capșa*, IV, 1911, p. 140 [fragment de vas în formă de corabie, cu foto].

VALEA TEILOR, jud. Tulcea

C. Moisil, „*Bisericuțele*”. *Bisericuța de pe dealul Boclogea (Meidanchioi)*, III, 1910, p. 30—32 [rezultatele săpăturilor, inscripții publicate de Tocilescu și aflate la Muzeul Național de Antichități].

VALEA UNGUREASCĂ, vezi Valea Ungureni, jud. Olt.

VALEA UNGURENI, vezi Cîndești, jud. Olt.

VALEA VACILOR, vezi Coconi, jud. Călărași

VAMA, jud. Suceava

„*Stîlpu lui Vodă*”: P. Luția, *RSR Cernăuți 1921—1925. Secolul al XVIII-lea*, XIX, 1926, p. 128 [datarea monumentului]; idem, *RSR Cernăuți*, 1923, XX, 1927, p. 37—39 [construit de Mihai Racoviță la 1716 în amintirea campaniei din Ungaria, în tovărășia tătarilor; istoric, inscripție, restaurare, acoperire; foto înainte și după restaurare]; N. Iorga *Monumentele istorice în vechea noastră literatură*, XXVI, 1933, p. 108 [despre un desen de Al. Asachi de la 1872]; I. Nistor, P. Luța, *RSR Cernăuți*, 1935, XXVIII, 1935, p. 143 [moartea lui Iorgu G. Toma care a inițiat în 1922 restaurarea monumentului].

Biserica de lemn Înălțarea — Vama de Jos: Procese verbale, ACMI, 1942, p. 67 [șindrile].

VAMA DE JOS, vezi Vama, jud. Suceava.

VĂSIENI, jud. Orhei, azi în URSS

Biserica: Gh. Bezviconi, *Comunicări. Material istoric din Basarabia*, XXXIII, 1940, fasc. 103, p. 45 [ctitor, morminte].

VASILĂU, jud. Cernăuți, azi în URSS

Biserica din 1835: V. Brădulescu, *Biserici din Bucovina*, XXVIII, 1935, p. 87—88 [inscripții pe cruci de morminte, însemnări, document, foto].

VASLUI, jud. Vaslui

Curtea domnească, ruine: Al. Lapedatu, *Cronică. Noui monumente istorice*, I, 1908, p. 47—48 [Vasile Lupu interzice în 1635 folosirea pietrei de la curțile lui Ștefan cel Mare pentru clădirea unei biserici. Vezi și Corbu, jud. Vaslui]; idem, *Relațiune despre câteva monumente ale lașilor în 1672*, III, 1910, p. 143 [din călătoria lui Carlo Magni; curțile erau deja ruinate]; idem, *Știri mai vechi despre ruinele Curții Domnești din Tîrgoviște*, VIII, 1915, p. 91 [despre aceeași interzicere din 1635 a lui Vasile Lupu]; V. Drăghiceanu, *De la palatul lui Ștefan cel Mare din Vaslui*, VIII, 1915, p. 93—94 [fragment de piatră sculptată aflat azi la Mogoșoaia; foto]; G. Balș, *Bisericiile lui Ștefan cel Mare*, XVIII, 1925, Indice; *Bisericiile declarate monumente istorice*, ACMI, 1942, p. 13; *ibidem*, 1943, p. 14; *Procese verbale*, ACMI, 1943, p. 76 [săpături fără rezultat].

Biserica Sf. Ioan Botezătorul — Domnească: Al. Lapedatu, *Lucrările Comisiunii*, 1908, I, 1908, p. 133 [cercetarea cererii de restaurare a clopotniței]; *Raport general CMI*, 1908, I, 1908, p. 178 [aprobarea restaurării clopotniței]; Al. Lapedatu, *Lucrările Comisiunii*, 1909, II, 1909, p. 96 [cerere de reparație-restaurare], p. 143 [primire raport Ghika-Budești; cercetare]; *Raport general CMI*, 1909, II, 1909, p. 181 [aprobare lucrări] p. 184 [revenire la cerere de reparații], p. 187 [declarare pe baza raportului lui Ghika-Budești]; Al. Lapedatu *Relațiune despre câteva monumente ale lașilor la 1672*, III, 1910, p. 143 [ruine]; I. Kallinderu, Al. Lapedatu, *Raport general CMI*, 1911, V, 1912, p. 41 [studiu pentru restaurare]; idem, *Raport general CMI*, 1912, V, 1912, p. 188 [cojirea tencuiei exterioare; lucrări la proiectul de restaurare]; *Ședințele Comisiunii*, 1913, VI, 1913, p. 96 [aprobarea referatului lui Ghika-Budești despre lucrările de restaurare], p. 202 [recomandări la proiectul de restaurare al lui Ghika-Budești]; *Ședințele Comisiunii*, 1924, XVII, 1924, p. XI [strângerea de fonduri pentru reparații, V. Drăghiceanu va cerceta pietrele găsite la săpături]; G. Balș, *Bisericiile lui Ștefan cel Mare*, XVIII, 1925, p. 64—67 și Indice; *Ședințele Comisiunii*, 1925, XVIII, 1925, p. II [aprobări de prețuri la lucrări]; *Raport pe anul 1920*, XVIII, 1925, p. XII [fonduri pentru reparația învelitorii; lucrarea nu s-a executat]; *Raport pe anul 1921*, XVIII, 1925 [lucrare amânată pe 1922]; *Raport pe anul 1922*, XVIII, 1925, p. XIII [subzidiri și reparații ziduri]; *Raport pe anul 1924*, XVIII, 1925, p. XVI [lucrări de restaurare]; *Raport pe anul 1925*, XVIII, 1925, p. XVII [reparații]; V. Drăghiceanu, *Vaslui*, XIX, 1926, p. 124 [text pisanie veche și nouă, piatră de mormânt, inscripții]; *Ședințele Comisiunii*, 1926, XIX, 1926, p. IV [cerere a arhitectului Popovici], p. VII [aprobare fonduri pentru restaurare], p. XI [majorare fondului de restaurare]; N. Ghika-Budești, *Lucrări executate în 1926*, I, XIX, 1926, p. XIII [restaurarea fațadelor]; G. Balș, *Biserici sec. XVI, XXI*, 1928, p. 105 [plan asemănător cu cel al bisericii Sf. Gheorghe, Botoșani]; N. Ghika-Budești, *Oficiale. Raport de activitate pe anul 1930*, XXVI, 1933, p. 143 [reparații]; idem, *Oficiale. Raport*

pe anul 1935

, XXX, 1937, p. 191 [planuri pentru o nouă clopotniță și amenajarea grădini]; Gh. Lupu, *Memoriu*, ACMI, 1914, p. 65 [lista lucrărilor efectuate în 1914]; *Procese verbale*, ACMI, 1915, p. 41 [reparare acoperișului]; *Biserici declarate monumente istorice*, ACMI, 1942, p. 13; *ibidem*, 1943, p. 14; *Procese verbale*, ACMI, 1943, p. 70—71, 72 [reconstruirea turlei Pantocratorului], p. 71, 76 [alegerea locului clopotniței], p. 74 [lucrări].

Biserica din cartierul Moara Grecilor: *Procese verbale*, ACMI, 1943, p. 38 [restaurare].

VĂȘARHEI, vezi Tîrgu Secuiesc, jud. Covasna.

VATICI, jud. Orhei, azi în URSS

Mănăstirea Curchi cu biserica Sf. Dumitru: P. Gore, Șt. Ciobanu, *RSR Chișinău*, 1926, XIX, 1926, p. XV [măsurile de conservare].

VATRA MOLDOVIȚEI, jud. Suceava.

Ruinele bisericii reconstruite de Alexandru cel Bun: N. Iorga, *Cel dintăiu zugrav moldovean*, VII, 1914, p. 193 [zugrăvește biserica lui Alexandru cel Bun]; G. Balș, *Bisericiile lui Ștefan cel-Mare*, XVIII, 1925, p. 169 [cu foto ruine] și Indice; P. Luția, *RSR Cernăuți, 1921—1925. Secolul al XV-lea*, XIX, 1926, p. 127 [vechea mănăstire a lui Alexandru cel Bun, ruine].

Mănăstirea Moldovița cu biserica Buna Vestire a lui Petru Rareș: G. Balș, *Bisericiile lui Ștefan-cel-Mare*, XVIII, 1925, p. 192 [desen cu reprezentarea bisericii în tabloul votiv] și Indice; *RSR Cernăuți*, 1925, XVIII, 1925, p. XXI [lucrări planificate pentru 1926]; P. Luția, *RSR Cernăuți, 1921—1925. Secolul al XVI-lea*, XIX, 1926, p. 127 [ctitor, datare]; idem, *RSR Cernăuți, 1919—1920*, XIX, 1926, p. 128—129 [lucrări începute în 1914 și întrerupte de război, foto 1914], p. 130 [deteriorări], p. 131 [refacere acoperișuri]; idem, *RSR Cernăuți, 1921*, XIX, 1926, p. 132—134; [reparații la turnurile de apărare; acoperișuri de șindrilă; considerații asupra forme acoperișurilor în Bucovina; necesitatea curățirii picturii; cu foto p. 132 (înainte de restaurare) și p. 134, 135, 139 (egumenie)]; idem, *RSR Cernăuți, 1922*, XIX, 1926, p. 187 [reparații]; G. Balș, *Biserici sec. XVI, XXI*, 1928, p. 31—39 [biserica, cu planuri și foto], p. 192—207 [mănăstirea, cu foto și planuri], p. 347—348 [inscripții], p. 273 [pictură] și Indice; V. Drăghiceanu, *Bibliografie*, XXII, 1929, p. 46 [recenzie la I. D. Ștefănescu, *L'évolution de la peinture religieuse*]; N. Iorga, *Les arts mineurs en Roumanie. Seconde partie*, XXVI, 1933, p. 146 [tron], p. 147 [ancadramente]; I. Nistor, P. Luța, *RSR Cernăuți, 1933—1934*, XXVIII, 1935, p. 69 [restaurarea chiliilor, amenajarea capelei, foto ruine chilii înainte de restaurare]; P. Luța, *RSR Cernăuți, 1936*, XXX, 1937, p. 92 [lucrări de restaurare necesare]; N. Ghika-Budești, *Artele minore bizantine și romane*, XXX, 1937, p. 172 [jeț de la Petru Rareș].

VATRA SATULUI, vezi Berevoești, jud. Argeș.

VĂȚA, jud. Argeș.

Biserica Sf. Nicolae și Cuvioasa Paraschiva: *Raport pe anul 1925*, XVIII, 1925, p. XVIII [diferite lucrări].

VĂCĂREȘTI, jud. Dîmbovița

Ruine case Văcărescu: V. Drăghiceanu, *Palatul lui Bibescu de la Băneasa*, VII, 1914, p. 178 P.S.

VĂDASTRA, jud. Olt

Așezare din epoca neolitică „măgura Cetate” (Sculieni?): C. Moisi, *Istoric cercetărilor preistorice*, III, 1910, p. 116 [săpături ale lui C. Bolliac]; idem, *Stațiunile preistorice*, III, 1910,

p. 119—120 [rezultatul cercetărilor]; idem, *Produsele industriei preistorice*, IV, 1911, p. 87, 88, 90 [undrele și arme de os, topoare, greutate, linguri și podoabe de lut]; I. Andrieșescu, *Vasile Pârvan*, XXII, 1929, p. 147; D. Berciu, *O colecție de antichități din județul Romanai* — Gh. Georgescu — *Corabia*, XXVII, 1934, p. 75, 78—80; idem, *Săpături*, XXVIII, 1935, p. 28 [săpături și cercetări în județul Romanai 1934—1935].

Așezare din epoca neolitică la „Măgura Fetelor”: D. Berciu, *O colecție de antichități din județul Romanai* — Gh. Georgescu — *Corabia*, XXVII, 1934, p. 75—78 [cercetări în septembrie 1934].

Urme romane: D. Tudor, *Antichitățile din Romanai*, XXVI, 1933, p. 78 [resturi de ceramică și zidărie; pietre sculptate].

VĂDENI, jud. Brăila
Ruinele cetății „Caput Bovis”, pe Siret: N. Iorga, *În legătură cu o „Călduză” necunoscută a maiorului D. Papazoglu*, XXXII, 1939, p. 147 [cărămizi, pietre sculptate, monete de argint și aramă].

VĂDENI, vezi Tîrgu Jiu, jud. Gorj.

VĂDENI, jud. Soroca, azi în URSS

Biserica: Gh. Bezviconi, *Comunicări. Material istoric din Basarabia*, XXXIII, 1940, fasc. 103, p. 46 [morminte].

VĂLENI, jud. Argeș

Biserica Sf. Treime: N. Iorga, *O nouă publicație cu vederi de monumente*, XXX, 1937, p. 45 [vedere publicată în *Episcopia Argeșului. Glas pentru reînvierea ei*, 1937].

VĂLENI, com. Călinești, jud. Maramureș

Biserică de lemn: V. Brătulescu, *Biserici de lemn din Maramureș*, XXXIV, 1941, p. 74—83, 84, 85, 86, 87, pl. XXIV [descriere, pictură, icoane, uși împărătești, istoric, foto].

VĂLENI, com. Botești, jud. Neamț

Biserica 40 de mucenici: G. Balș, *Bisericile lui Ștefan cel Mare*, XVIII, 1925, p. 182—184 și Indice.

VĂLENI, jud. Neamț, vezi Piatra Neamț.

VĂLENI, jud. Olt

Biserica: *Ședințele Comisiunii*, 1926, XIX, 1926, p. IV [inventarierea obiectelor de preț pentru cazul dărîmării].

VĂLENI-DÎMBOVIȚA, jud. Dîmbovița

Biserica Adormirea Maicii Domnului (?): *Ședințele Comisiunii*, 1925, XVIII, 1925, p. VI [aprobare condiționată a reparațiilor cerute]; *Procese verbale*, ACMI, 1942, p. 54 [consolidare după cutremur].

VĂLENI DE MUNTE, jud. Prahova

Oraș: N. Iorga, *Mănăstirea din Vălenii de Munte*, XVII, 1924, p. 101 [gravură de Begheanu din 1860 cu perspectiva orașului].

Casa Nicolae Iorga: N. Ghika-Budești, *Evoluția arhitecturii*, IV, XXIX, 1936, p. 117; *Procese verbale*, ACMI, 1942, p. 19 [starea casei].

Casa Mîrzea: N. Iorga, *Mănăstirea din Vălenii de Munte*, XVII, 1924, p. 105 [foto]; idem, *Cronică*, XXIV, 1931, p. 143 [salvare de la distrugere].

Casa Papazopol: *Raport pe anul 1925*, XVIII, 1925, p. XVIII [diferite lucrări]; *Ședințele Comisiunii*, 1932, XXVI, 1933, p. 96 [clasare].

Casa țărănești: N. Iorga, *Ce este vechea noastră artă?*, XXXV, 1942, p. 128.

Casă veche: N. Iorga, *Mănăstirea din Vălenii de Munte*, XVII, 1924, p. 106, fig. 13 [desen].

Muzeu în curtea bisericii Filip (fosta casă a dascălului): *Raport pe anul 1925*, XVIII, 1925, p. XVIII [diferite lucrări]; N. Iorga, *Nouă știri asupra bisericii Mănăstirea de la Vălenii de Munte și asupra altor antichități religioase locale*, XIX, 1926, p. 50, 53 [icoane, cu foto]; *Ședințele cu Comisiunii*, 1926, XIX, 1926, p. XII [construcția unei noi aripi]; N. Iorga, *Icoana românească*, XXVI, 1933, p. 4—26 [icoane de la diferite biserici, aflate acum în muzeu]; V. Brătulescu, *Elemente profane în pictura religioasă. Sfîntul Ilie și căruța cu caii de foc*, XXVIII, 1935, p. 131 [despre icoană din muzeu]; N. Iorga, *Monumentele noastre și opera Comisiei Monumentelor Istorice*, XXXI, 1938, p. 62 [transformarea casei dascălului în muzeu și extinderea sa; cu foto înainte de transformare], p. 63, 64 [foto muzeu în starea actuală].

Biserica Adormirea Maicii Domnului — Berceni: *Procese verbale*, ACMI, 1942, p. 59 [aprobare deviz].

Biserica din cartierul Berevoiești N. Iorga, *Les arts mineurs en Roumanie. Seconde partie*, XXVI, 1933, p. 150 [pupitru, la Muzeul de Artă Religioasă Populară].

Biserica Intrarea în biserică — Filip: N. Iorga, *Mănăstirea din Vălenii de Munte*, XVII, 1924, p. 101 [reproducere după o acuară de Preziosi din 1868]; *Ședințele Comisiunii*, XVIII, 1925, p. V [dezvelire frescă], p. VI [plata pictorului], p. IX [plată fotograf]; *Raport pe anul 1925*, XVIII, 1925, p. XVIII [acordare de fonduri]; N. Ghika-Budești, *Raport de activitate pe anul 1930*, XXVI, 1933, p. 143 [reparații]; idem, *Raport pe anul 1935*, XXX, 1937, p. 191 [șindrillire parțială]; N. Iorga, *Monumentele noastre și opera Comisiei Monumentelor Istorice*, XXXI, 1938, p. 61 [foto după restaurare], p. 62 [restaurarea picturii, deschiderea pridvorului, foto].

Biserica Sf. Nicolae-Tabaci: V. Brătulescu, *Biserici din Valea Teleajenului*, XXXI, 1938, p. 167—175, 176 [descriere, pictură, pisanie, foto, plan].

Mănăstirea Vălenii de Munte cu biserica Adormirea: N. Iorga, *Mănăstirea din Vălenii-de-Munte*, XVII, 1924, p. 99—106 [istoric, descriere, pictură; cu foto]; *Ședințele Comisiunii*, 1924, XVII, 1924, p. XII [spălarea picturii; școală de zugrăvi]; idem, 1925, XVIII, 1925, p. I [desfacerea frescelor], p. V [înlucuirea corului de lemn și a amvonului], p. VIII [inspecție CMU]; *Raport pe anul 1925*, XVIII, 1925, p. XVII [scoaterea la iveală a vechilor fresce]; N. Iorga, *Nouă știri asupra bisericii Mănăstirea de la Vălenii de Munte și asupra altor antichități religioase locale*, XIX, 1926, p. 49—53 [descrierea, picturii, mobilier]; *Ședințele Comisiunii*, 1926, XIX, 1926, p. I [plată pentru spălarea picturii], p. IX [aprobarea lucrării executate, ordonanță fonduri], p. X [aprobare de lucrări suplimentare], p. XII [executare de cărți poștale; lucrări de pietrărie puse la concurs, cu probă]; S. Becu, *Lucrări executate în 1926. II*, XIX, 1926, p. XIII [desființarea marchiză și atic, refacere învelitoare și tencuie; trotuar de bolovani etc.]; N. Iorga, *Icoana românească*, XXVI, 1933, p. 13—14, 21, 25; N. Ghika-Budești, *Oficiale. Raport de activitate pe anul 1930*, XXVI, 1933, p. 143 [reparații]; V. Brătulescu, *Elemente profane în pictura religioasă*, XXVII, 1934, p. 56; N. Ghika-Budești, *Artele minore bizantine și române*, XXX, 1937, p. 169 [icoane descoperite

de N. Iorga]; N. Iorga, *Ce este vechea noastră artă?*, XXXV, 1942, p. 129 [frescă acoperită cu vopsea de ulei]; *Procese verbale*, ACMI, 1942, p. 56, 59 [consolidarea clopotniței după cutremur].

— FĂGETU, orașul Vălenii de Munte

N. Iorga, *Biserica de la Fundeni (Prahova)*, XXVI, 1933, p. 82 [resturile vechii biserici de la Scăoși].

VĂLHĂUȚI, vezi Dălhăuți, jud. Vrancea.

VĂRATEC, jud. Neamț

Mănăstirea Văratec cu biserica Adormirea Maicii Domnului și biserica Sf. Ioan: *Raport general CMI, 1909, II, 1909, p. 184* [cerere de întreținere și reparații]; N. Iorga, *Monumentele istorice în vechea noastră literatură*, XXVII, 1942, p. 104—105 [Gheorghe Asachi în 1838: despre călugărițe, donatori; hrisov]; *Procese verbale*, ACMI, 1942, p. 40 [lucrări de întreținere]; C. Bobulescu, *Candela de la temelia bisericii din Cotmeana*, ACMI, 1942, p. 115—116, nota 2 [alegerei locului bisericii mănăstirii, la 1782—83]; *Procese verbale*, ACMI, 1943, p. 39 [restaurare și întreținere], p. 64 [reparații la biserica Sf. Ioan], p. 69 [restaurarea bisericii Schimbarea la față].

VĂRATICI, com. Costești, jud. Vilcea

Biserica de lemn Adormirea Maicii Domnului și Sf. Nicolae; cruce din 1819: A. Sacerdoțeanu, *Inscripții și însemnări din Costești-Vilcea*, XXVIII, 1935, p. 100 nota 1, 108—109 [părăsită, în ruină; cu foto]; idem, *Raport*, XXX, 1937, p. 46, 47 [și despre manuscrise].

VĂRĂDIA, jud. Caraș-Severin

Localitatea romană Arcidava și castru: V. Pârvan, *Cetatea Tropaeum. Considerații istorice. I*, IV, 1911, p. 1—2, nota 6 [cetate dacică stăpînită de Burebista].

VĂRĂȘTI, jud. Călărași

Așezare și necropolă din neolitic (cultura Boian și Gumelnița) și din epoca fierului, la grindul „Grădiștea Ulmilor”: R. Vlădescu-Vulpe, *Mostiștea-Călărași*, XVII, 1924, p. 85, 86; I. Andrieșescu, *Vasile Pârvan*, XXII, 1929, p. 147.

VĂRĂȘTI, jud. Ilfov, vezi Dascălu, sect. agr. Ilfov

VĂRĂȘTII DE JOS, vezi Dascălu, sect. agr. Ilfov

VĂRBILA, jud. Prahova

Mănăstirea Vărbila cu biserica Adormirea Maicii Domnului: A. Zagoritz, *Sfeșnice*, VII, 1914, p. 25—26 [cu desene]; *Ședințele Comisiunii 1926*, XIX, 1926, p. X [lucrări planificate pe 1927]; N. Iorga, *Biserica din Verbila*, XXIV, 1931, p. 25—28 [descriere, foto]; N. Ghika-Budești, *Evoluția arhitecturii. III*, XXV, 1932, p. 57, fig. 213—219, 499 [sfeșnic]; idem, *L'ancienne architecture*, XXXV, 1942, p. 44 [uși], p. 45 [candelabru]; *Procese verbale*, ACMI, 1915, p. 29 [publicare de referat al lui Drăghiceanu]; V. Drăghiceanu, *Biserica fostului schit Vărbila-Prahova*, ACMI, 1915, p. 107—110 [ctitor, meșter, istoric, morminte, foto].

VĂRSĂTURA, jud. Vrancea

C. Moisil, *Stațiunile preistorice*, III, 1910, p. 173 [pe harta lui Tocilescu].

Biserica Sf. Vasile: *Ședințele Comisiunii*, 1925, XVIII, 1925, p. III [lipsă de fonduri pentru reparații]; *Procese verbale*, ACMI, 1942, p. 61 [restaurare]; *ibidem*, 1943, p. 49 [aprobare deviz lucrări suplimentare]

VĂRȘAND, jud. Arad

Așezare din epoca bronzului și necropolă din secolul XI, la movila „Între Vii”: M. Roska, *La situation stratigraphique*

de la colline Laposhalom de Ghiula-Vîrsand, dep. Arad, XXVIII, 1935, p. 185—191 [cu figuri].

VĂRZARI, vezi Borlești, jud. Argeș

VĂRZARU, jud. Argeș

Biserica Sf. Nicolae și Cuvioasa Paraschiva: N. Iorga, *O nouă publicație cu vederi de monumente*, XXX, 1937, p. 45 [Episcopia Argeșului. Glas pentru înzestrarea ei, 1937]; M. Golescu, *Crucea de piatră din Vărzari*, XXXV, 1942, p. 190 [din 1653; ctitorii].

VĂRZĂREȘTI, jud. Orhei, azi în URSS

Mănăstirea Vărzărești: *RSR Chișinău*, 1925, XVIII, 1925, p. XXII [consolidarea terenului].

VĂRZĂREȘTI, mănăstire, jud. Rîmnicul Sărat, vezi Urechești, jud. Vrancea

VĂSCĂUȚI, jud. Soroca, azi în URSS

Biserica din 1819: Gh. Bezviconi, *Comunicări. Material istoric din Basarabia*, XXXIII, 1940, fasc. 103, p. 47 [ctitor, mormint].

VĂTĂȘEȘTI, jud. Vilcea

Biserica Buna Vestire și Sf. Ioan: N. Iorga, *Cronică*, XXVIII, 1935, p. 95 [mențiune după preotul D. V. Georgescu, în „Păstorul Ortodox”, XV, 8—9; clădită 1805]; idem, *Cronică*, XXXI, 1938, p. 190 [despre descrierea preotului Georgescu, făcută în „Păstorul Ortodox”, XV, 8—9].

VĂVĂLUCILE, jud. Buzău

Stațiune preistorică: C. Moisil, *Stațiunile preistorice*, III, 1910, p. 122 [însemnată pe harta lui Gr. Tocilescu].

VELA, jud. Dolj

D. Berciu, I. Berciu, *Antichități medievale din Oltenia*, XXX, 1937, p. 75, 76—77 [fragment de fibulă].

VENEȚIA, Italia

V. Drăghiceanu, *Curțile domnești brîncovenești. III. Potlogii*, III, 1910, p. 65—67 [relații culturale cu principatele române]; Al. Lapedatu, *Meșterii bisericilor din Țara Românească*, V, 1912, p. 182 [Alexandru Lăpușeanul cere dogelui, în 1560, meșteri pietrari și pictori]; V. Drăghiceanu, *Mormîntul lui Constantin Brîncoveanu Basarab Voevod*, VII, 1914, p. 112, 115, 119, 121 [avere depusă la Veneția de Brîncoveanu]; N. Iorga, *Nouă știri asupra bisericii Mănăstirea de la Vălenii de Munte și asupra altor antichități religioase locale*, XIX, 1926, p. 49 și nota 2 [bursieri români trimiși pe vremea lui Constantin Mavrocordat].

Muzeul Correr: E. Vîrtosu, *Odoare românești la Stambul*, XXVIII, 1935, p. 15—16 [sabie brîncovenească dăruită muzeului de contesa rusă Kapnist d'Allonville, în 1875; comparație cu sabia de la Torino].

VERBILA, vezi Vărbila, jud. Prahova

VEREȘHAZA, vezi Strugureni, jud. Bistrița-Năsăud

VEREȘMART, jud. Turda, vezi Unirea, jud. Alba

VETREN, jud. Durostor, azi în Bulgaria

Castrul roman Tegulicium: D. Teodorescu, G. Mateescu, *Raport special Nr. 8. Cercetări arheologice între Silistra și Turtucaia în iulie—octombrie 1915*, ACMI, 1915, p. 213—216 [zidul cetății, fragmente preistorice, cărămizi]; vezi și Silistra, Muzeul Prefecturii.

VETRINA, vezi Vetren

VIDIN, Bulgaria

Oraș: N. Iorga, *În legătură cu o „Călduză” necunoscută a maiorului D. Popazoglu*, XXXII, 1939, p. 145 [evenimente istorice].

Cetatea: M. Popescu, *Cetățile turcești din prejurul principatelor române*, XX, 1927, p. 86—87 [și reședință episcopală; scurtă descriere cu plan și

perspectivă]; N. Iorga, *Les châteaux occidentaux en Roumanie*, XXII, 1929, p. 51 [cu elemente bizantine; bine conservată]; V. Drăghiceanu, *Monumentele Olteniei*, III, XXVII, 1934, p. 103 [vizitată de autor în 1909, descoperire de inscripții noi].

— „VAMA VIDINULUI”

Cetate, în fața Vidinului; M. Popescu, *Oltenia în timpul stăpînirii austriece (1718—1739)*, XIX, 1926, p. 106 [pe locul unei fortificații de pe vremea romanilor; cu plan].

VIDRA, jud. Giurgiu

Urme de civilizație Gumelnița A (= Sălcuța); D. Berciu, *Generalități asupra preistoriei Olteniei*, XXVII, 1934, p. 32 [secure de cupru].

VIDRA DE SUS, vezi Avram Iancu, jud. Alba VIENA, Austria

N. Iorga, *La figuration des évangélistes dans l'art roumain et l'école chypriote-valaque*, XXVI, 1933, p. 2 [manuscris cu miniaturi, aflat la Viena].

Hanul „la Cerbul de Aur”: I. Grămadă, *Hanul „La cerbul de aur” din Viena unde a locuit Mihai Vodă Viteazul*, III, 1910, p. 191—192 [cu desen de Wilhelm Kish].

VIEROȘI, vezi Pitești, jud. Argeș, sat Făgetu

VIERȘANI, jud. Gorj

Biserică; Al. Bărcăcilă, *Însemnări din Gorj*, XX, 1927, p. 45 [mențiune].

VIEZURI, jud. Gorj, vezi Bălănești.

VIEZURI, jud. Vâlcea, vezi Valea Cheii.

VIFORÎTA, vezi Tirgoviște, sat Viforîta

VILNIUS, Lituania, URSS

Catedrala; P. P. Panaiteanu, *Fundațiuni religioase românești în Galiția*, XXII, 1929, p. 12 [mormîntul Ecaterinei, fiica Mariei Movilă și a lui Ștefan Potocki].

VINETI (DRĂJENEȘTI), vezi Spineni, jud. Olt

VINTILĂ VODĂ, jud. Buzău

C. Moisil, *Stațiunile preistorice*, III, 1910, p. 122 [pe harta lui Tocilescu].

Mănăstirea Vintilă Vodă (Menedic) cu biserica Sf. Nicolae și ruinele primei biserici—în cartierul Răghinari; *Ședințele Comisiunii*, 1924, XVII, 1924, p. VII [repararea caselor parohiale]; *Raport pe anul 1925*, XVIII, 1925, p. XVIII [acordare de fonduri pentru reparații]; N. Iorga, *Două opere de artă românești din secolul al XVI-lea la Muntele Athos*, XXVI, 1933, p. 30 [ctitor]; V. Drăghiceanu, *Mănăstirea Vintilă Vodă (Buzău)*, *Săptămîni la prima fundație*, XXVI, 1933, p. 167—171 [istoricul primei mănăstiri clădită în 1532 și dăruită în 1748; săpături; pisană bisericii vechi; a doua biserică dăruită în 1846; din vechea mănăstire nu au rămas decît o pereche de rucavițe și o cruce aflate la Muzeul Național; cu planuri și foto ruine]; N. Iorga, *Mănăstirea Vintilă Vodă. Observațiuni și note istorice*, XXVI, 1933, p. 178—181 [istoricul celor două biserici; documente; cu foto urme de zid].

VINTU DE JOS, jud. Alba

Al. Lapedatu, *Din posesiunile domnilor noștri în Ardeal*, *Vințul și Vurperul*, II, 1909, p. 40—44 [istoricul posesiunii sub Radu de la Afumați și Radu Paisie; trecerea în posesiunea lui Martinuzzi; la început a fost posesiune săsească].

Castelul Martinuzzi; Al. Lapedatu, *Din posesiunile domnilor noștri în Ardeal*, *Vințul și Vurperul*, II, 1909, p. 43 [mănăstirea Predicatorilor, transformată în castel de Martinuzzi; cu foto p. 42, 43; aci a fost închis și ucis Aron Vodă]; *Ședințele Comisiunii*, 1924, XVII, 1924, p. II [expropriere]; *ibidem*, 1931, XXIV, 1931,

p. 94 [reparația acoperișului]; N. Ghika-Budești, *Oficiale. Raport de activitate pe anul 1931*, XXVI, 1933, p. 189 [cercetare, deviz].

Biserica reformată; RSR Cluj, 1925, XVIII, 1925, p. XXI [lucrări de restaurare-întreținere; vizitare].

VIȘINA, jud. Dîmbovița

Așezare-tell, de tip Gumelnița; D. Berciu, *Săpături*, XXVIII, 1935, p. 29.

VIȘTEA DE JOS, jud. Brașov

Biserica Sf.ții Arhangheli Mihail și Gavril; N. Iorga, *Cronică*, XXVIII, 1935, p. 95 și XXXI, 1938, p. 190 [cf. articolului lui V. Literat, *Biserici din Țara Oltului și de pe Ardeal, zugrăvite de o familie de pictori*, ACMIT, IV, 1935].

VITĂNEȘTI, jud. Olt

Biserica Adormirea Maicii Domnului (?); N. Iorga, *O explorație arheologică și istorică a județului Olt*, XXVI, 1933, p. 121 [recenzie la I. Ionașcu, *Biserici Olt; biserica nouă, zugrăvi*].

VITOȘ, muntele, Bulgaria

Sp. Cegăneanu, *Ceva despre proveniența și arta vechilor noastre argintării*, IV, 1911, p. 29 [daruri primite de la Ioan Asan II].

VIZANTEA RĂZEȘEASCĂ, jud. Vrancea

Mănăstirea Vizantea, cu biserica Sf. Cruce; Al. Lapedatu, *Lucrările Comisiunii*, 1908, I, 1908, p. 90 [cercetare privind lucrările de reparație cerute]; *Raport general CMI*, 1908, I, 1908 p. 178 [aprobarea cererii pentru lucrări de conservare]; *Raport general CMI*, 1909, II, 1909, p. 181 [aprobare lucrări]; N. Iorga, *Monumentele istorice în vechea noastră literatură*, XXVI, 1933, p. 103 [descrișă de Gheorghe Asachi în 1835].

VILCĂNEȘTI, jud. Prahova

Biserica nouă Sf. Gheorghe și Sf. Dimitrie; N. A. Constantinescu, *Comunicări adunate în 1925*, XXXII, 1939, p. 93 [pisanie].

Biserica veche; N. A. Constantinescu, *Comunicări adunate în 1925*, XXXII, 1939, p. 93 [în prefacere; portrete ctitori, cărți vechi].

VILCEA, județ

I. Vîrtosu, *Biserici de lemn*, XXVI, 1933, p. 133—138, 185—188; D. Berciu, *Săpături*, V. *Cercetări din județul Vâlcea (1935)*, XXVIII, 1935, p. 28—29; V. Brătulescu, *Biserici din Vâlcea*, XXX, 1937, p. 49—65, 97—109 [cu foto]; M. Golescu, *Ctitorii mărunte din Vâlcea*, XXXVII, 1944, p. 83—86 [cu foto].

VILCELELE, jud. Botoșani

C. Moisil, *Stațiunile preistorice*, III, 1910, p. 173 [pe harta lui Gr. Tocilescu].

VÎNĂTORI, jud. Ialomița

Biserica Sf. Gheorghe; V. Drăghiceanu, *Diferite inscripții. La biserica din Vinători-Vlașca*, IX, 1916, p. 47 [pisanie grecească].

VÎNĂTORI-NEAMȚ, jud. Neamț

Așezare „Cucuteni B”: C. Mătasă, *Cercetări din preistoria județului Neamț*, XXXI, 1938, p. 128.

Mănăstirea Secu cu biserica Tăierea capului Sf. Ioan; N. Iorga, *Ștefan cel Mare și Mănăstirea Neamțului*, III, 1910, p. 97 [clădită de Nestor Ureche, mare vornic, la sfîrșitul secolului XVI]; I. Kalinderu, Al. Lapedatu, *Raport general CMI*, 1910, IV, 1911, p. 36—37 [lucrări de întreținere]; *idem*, *Raport general CMI*, 1911, V, 1912, p. 41 [lucrări de întreținere și conservare]; *Ședințele Comisiunii*, 1913, VI, 1913, p. 96 [cerere de deviz], p. 199 [acoperirea mormîntului mitropolitului Varlaam]; *ibidem*, 1924, XVII, 1924, p. V [lemn pentru șindriță și căpriori];

G. Balș, *Bisericile lui Ștefan-cel-Mare*, XVIII, 1925, p. 20; *Raport pe anul 1925*, XVIII, 1925, p. XVIII [diferite lucrări]; P. Demetrescu, *Lucrări executate în 1926*, XIX, 1926, p. XIV; V. Drăghiceanu, *Bibliografie*, XXII, 1929, p. 45 [recenzie la I. D. Ștefănescu, *L'évolution de la peinture religieuse*]; N. Iorga, *Les arts mineurs en Roumanie. Seconde partie*, XXVI, 1933, p. 154 [epitaf, odăjdii]; N. Ghika-Budești, *Artele minore bizantine și române*, XXX, 1937, p. 173 [epitaf].

Schitul Sihla cu două biserici de lemn: Nașterea Sf. Ioan Botezătorul și Schimbarea la Față: Ședințele Comisiunii, 1924, XVII, 1924, p. VI [50 mc lemn de la Casa Pădurilor pentru reparațiile necesare].

Biserică: *Procese verbale*, ACMI, 1943, p. 58 [icoană prețioasă].

VÎNJU MARE, jud. Mehedinți

— OREVIȚA MARE orașul Vinju Mare

Cetate de pământ, la „Cetatea Latinilor”: C. Moisil, *Istoricul cercetărilor preistorice*, III, 1910, p. 116 [cercetări ale lui C. Bolliac]; idem, *Stațiunile preistorice*, III, 1910, p. 118 [cercetată de C. Bolliac în 1869: ceramică, oseminte omenești, obiecte de bronz și fier].

VÎRȚI, jud. Prahova, neidentificat

Biserică: A. Zagoritz, *Tîmpla și tronul*, VIII, 1915, p. 56—57, 60 [tîmplă, cu desen].

VÎRȘET, Iugoslavia

Muzeu: D. Berciu, *Asupra „Balaurului” dacic*, XXX, 1937, p. 87—90 [piesă de bronz provenită de la Nova Palanca, ce ar reprezenta steagul dacic; cu foto].

VÎRȚOP, jud. Dolj

Tumuluri cu morminte de incinerare: D. Berciu, *Generalități asupra preistoriei Olteniei*, XXVII, 1934, p. 33—34 [morminte tumulare, ceramică neagră].

Biserică Sf. Nicolae și Sf.ții Împărați: N. Ghika-Budești, *Oficiale. Raport de activitate pe anul 1930*, XXVI, 1933, p. 143 [deviz. control]; idem, *Oficiale. Memoriul pe 1932*, XXVI, 1933, p. 190 [lucrări de documentație].

VÎRȚOP, jud. Gorj, vezi Vîrțopu, jud. Gorj.

VÎRȚOPU, jud. Gorj

C. Moisil, *Stațiunile preistorice*, III, 1910, p. 174 [topoare sau ciocane de piatră la muzeul din Tîrgu Jiu].

VÎRȚU, vezi Șomânești, jud. Gorj.

VLADIMIR, URSS

Catedrala Sf. Dumitru: M. Golescu, *Motive de animale*, XXXVI, 1943, p. 38 [grifoni].

VLADNIC, Basarabia, azi în URSS

Biserică: N. Iorga, *Cronică*, XXVI, 1933, p. 139 [biserică podită cu pământ și învelită cu stuf].

VLAȘCA, județ

D. Berciu, *Săpături. VII. Săpăturile din județul Vlașca (1933, 1934 și 1935)*, XXVIII, 1935, p. 29—30.

VLĂDEȘTI, jud. Argeș

Biserică Tăierea capului Sf. Ioan Botezătorul: *Raport general CMI, 1908*, p. 182 [clasată monument istoric la semnalarea lui I. Brătianu, ctitor, datare]; Al. Lapedatu, *Lucrările Comisiunii, 1908, I, 1908*, p. 187 [clasare, deosebit interes arheologic și arhitectonic]; N. Ghika-Budești, *Biserică din Bărbulețu (Dîmbovița)*, VI, 1913, p. 83 [clopotniță pe naos]; P. Demetrescu, *Lucrări executate în 1926*, XIX, 1926, p. XIV; N. Ghika-Budești, *Evoluția arhitecturii*, III, XXV, 1932, p. 13, 45—46, fig. 100—112.

VLĂDEȘTI, jud. Vîlcea

Biserică Nașterea Maicii Domnului: I. Vîrtosu, *Biserici de lemn*, XXVI, 1933, p. 188.

VLĂDEȘTI DE SUS, vezi Vlădești, jud. Argeș. VLĂDUCENI, jud. Vîlcea

Biserică Sf.ții Constantin și Elena: I. Vîrtosu, *Biserici de lemn*, XXVI, 1933, p. 133 [pisanie].

VODIȚA, vezi Drobeta Turnu Severin, localitatea Vîrciorova.

VOETIN, jud. Vrancea

Biserică Adormirea Maicii Domnului: *Procese verbale*, ACMI, 1943, p. 45 [restaurare].

VOINEASA, jud. Olt

Urme romane: D. Tudor, *Antichitățile din Romanți*, XXVI, 1933, p. 78.

VOINEASA, jud. Vîlcea

Biserică de lemn Sf. Treime și Sf. Nicolae: V. Brătulescu, *Biserici din Argeș și Vîlcea*, XXVII, 1934, p. 43—44, 45 [pisanie, însemnări, foto].

VOINEȘTI, jud. Dîmbovița

Drum roman: D. Berciu, *Săpături*, XXVIII, 1935, p. 29 [păzit din loc în loc de puncte întărite].

Cetate: A. Vasilescu, *Cetatea Dîmboviței*, XXXVIII, 1945, p. 25—53 [istoric, localizare lângă Burlănești, jud. Dîmbovița: documente, foto, plan, hartă].

Crucea de piatră a lui Mihai Viteazul, din 1597: V. Drăghiceanu, *Lămuriri asupra Buzeștilor (după pisanile fundațiilor lor)*, IV, 1911, p. 122 [inscripție, localizare greșită: Gurbănești, în loc de Burlănești]; A. Vasilescu, *Cetatea Dîmboviței*, XXXVIII, 1945, p. 51—52 [inscripție, foto, istoric].

VOITEȘTI, jud. Gorj, vezi Voiteștii din Deal

VOITEȘTII DIN DEAL [sau DIN VALE?], jud. Gorj

C. Moisil, *Stațiunile preistorice*, III, 1910, p. 174 [topoare sau ciocane de piatră la muzeul din Tîrgu Jiu].

VOIEVODA (fost jud. Vlașca, azi în Teleorman) C. Moisil, *Stațiunile preistorice*, III, 1910, p. 123 [fragmente de silex și olărie groasă, găsite de C. Bolliac în 1874].

VOIVODENI, jud. Brașov

Biserică Sf. Nicolae—Voivodeni Mici: N. Iorga, *Cronică*, XXVIII, 1935, p. 95 și XXXI, 1938, p. 190 [cf. articolului lui V. Literat, *Biserici din Țara Oltului și de pe Ardeal, zugrăvite de o familie de pictori*, ACMIT, IV, 1935].

VOIVODENII MICI, vezi Voivodeni, jud. Brașov.

VOLODENI, jud. Bălți, azi în URSS

Biserică din 1830: G. Bezviconi, *Comunicări. Material istoric din Basarabia*, XXXIII, 1940, fasc. 103, p. 43.

VOLOVĂȚ, jud. Suceava

C. Moisil, *Istoricul cercetărilor preistorice*, III, 1910, p. 116 [săpături ale lui Buțureanu-Beldiceanu, după 1882].

Biserică Înălțarea Sf. Cruci: G. Balș, *Bisericile lui Ștefan cel Mare*, XVIII, 1925, p. 130—132 și Indice; P. Luția, *RSR Cernăuți 1921—1925, Secolul al XVI-lea*, XIX, 1926, p. 127 [ctitor, datare].

VORONA, jud. Botoșani

Mănăstirea Vorona cu biserică Adormirea și biserică Nașterea Maicii Domnului: N. Iorga, *O mănăstire de cărturari: Vorona*, XXVI, 1933, p. 120 [plîngere a egumenului Rafail în 1836 către Dracachi Roset, împotriva unor persecuții]; idem, *Din tesaurul de artă botoșănean*, XXXI, 1938, p. 5, 14, 19 [cafes; cu foto cafes și biserică].

VORONET, mănăstire, vezi Gura Humorului, jud. Suceava.

VOROTET, jud. Orhei, azi în URSS
 Biserică: G. Bezviconi, *Comunicări. Material istoric din Basarabia*, XXXIII, 1940, fasc. 103, p. 45 [ctitor, morminte].
 VOVIDENIA, schit, vezi Mănăstirea Neamț, jud. Neamț.
 VOVRIEȘTI, jud. Vaslui
 Biserică: N. Ghika-Budești, *Oficiale. Raport de activitate pe anul 1931*, XXVI, 1933, p. 189 [ceretare, deviz].
 VULTUREȘTI, jud. Olt
 Biserica Sf. Nicolae: *Ședințele Comisiunii*, 1924, XVII, 1924, p. X [încălcarea instrucțiunilor date de pictorul Mihail]; *Raport pe anul 1925*, XVIII, 1925, p. XVIII [diferite lucrări].
 VURPĂR, jud. Alba
 Posesiune a Țării Românești: Al. Lapedatu, *Din posesiunile domnilor noștri în Ardeal. Vințul și Vurperul*, II, 1909, p. 40—44 [stăpânire românească pe timpul lui Radu de la Afumați și Radu Paisie; apoi trece în stăpânirea lui Martinuzzi].
 WALLACHISCH MESERITSCH, Cehoslovacia (Moravia)
 Biserică românească: V. Drăghiceanu, *O biserică românească în Moravia*, XIX, 1926, p. 124 [scurtă descriere, foto].
 WEIMAR, Germania
 Casa lui Goethe și casa lui Schiller N. Iorga, *Ce este un monument istoric*, ACMI, 1914, p. 132 [importanța caselor].
 WILNO, vezi Vilnius, URSS.

Z

ZADAR, Iugoslavia
 Domul: Sp. Cegăneanu, *Cîteva observațiuni în legătură cu vechea mitropolie din Tîrgoviște*, VI, 1913, p. 124 [influența lombardă în Serbia; domul datează din 1324].
 ZADOVSCHI, moșie și mănăstire, vezi Uscie, Polonia
 ZAGAVIA, jud. Iași
 Schitul Zagavia cu biserica Nașterea Domnului: N. Iorga, *Cîteva însemnări*, 3, XXX, 1937, p. 45 [pietre de mormînt]; I. Popovici, *Un zugrav necunoscut din veac al XVIII-lea (1750—1838)*, XXXIII, 1940, fasc. 105, p. 44—48 [în legătură cu zugravul de la Burdujeni, arhimandritul Veniamin, egumen al mănăstirii Zagavia; biserica de zid din 1830].
 ZAHAREȘTI, jud. Suceava
 Biserica Sf. Dumitru: P. Luța, *RSR Cernăuți, 1921—1925. Secolul al XVI-lea*, XIX, 1926, p. 128 [ctitor, datare]; idem, *RSR Cernăuți, 1925, XX*, 1927, p. 42 [reparația pereților și a acoperișului turnului; cu foto]; G. Balș, *Biserici sec. XVI, XXI, 1928*, p. 72—76 [despre biserică], p. 334 [piatră de mormînt] și Indice; I. Nistor, P. Luța, *RSR Cernăuți, 1933—1934*, XXVIII, 1935, p. 69 [restaurare, curățirea și văruierea pereților]; P. Luța, *RSR Cernăuți, 1936, XXX*, 1937, p. 93 [nu se aprobă pictură exterioară ci numai văruiere].
 Biserica Sf. Ilie: *Bucovina. Proces verbal No. 1*, ACMI, 1943, p. 17 [lucrări de întreținere și restaurare].
 ZAHLUDOV, azi în URSS
 Mănăstire: P. P. Panaitescu, *Fundațiuni religioase românești în Galiția*, XXII, 1929, p. 13 [donăție făcută de Maria Radziwill, fiica lui Vasile Lupu].
 ZĂICANI, jud. Bălți, azi în URSS

Biserică din 1872: Gh. Bezviconi, *Comunicări. Material istoric din Basarabia*, XXXIII, 1940, fasc. 103, p. 44 [ctitor].

ZAMFIRA, jud. Prahova
 Mănăstirea Zamfira cu: a) biserica mare: Intrarea în biserică; b) biserica mică din cimitir: Sf. Treime: V. Brătulescu, *Mănăstirea Zamfira*, XXXII, 1939, p. 175—185 [descriere, mobilier, icoane, clopotniță, planuri, foto, ctitori].
 ZAMOSTEA, jud. Suceava
 Stațiuni paleolitice: C. Ambrojevici, *Raport*, ACMI, 1942, p. 171—172 [unelte din cremene turoniană și petrosilex].
 ZARA, vezi Zadar, Iugoslavia.
 ZAUM, Iugoslavia
 Biserică: N. Ghika-Budești, *Biserica din Hîrtiești-Muscel*, XXVII, 1934, p. 20—21 [despre plan].
 ZĂDĂRICIU, jud. Giurgiu
 Biserica Sf. Nicolae: V. Brătulescu, *Biserica din Zădăriciu*, XIX, 1926, p. 89 [inscripții, pomelnic, icoane].
 ZĂLAN, jud. Covasna
 Biserica reformată: *RSR Cluj, 1925*, XVIII, 1925, p. XXI [lucrări de restaurare, întreținere].
 ZĂNOAGA, jud. Olt
 Urme romane: D. Tudor, *Antichitățile din Romanți*, XXVI, 1933, p. 78.
 ZĂPODENI, jud. Vaslui
 Biserica din Zăpodenii de Sus: *Procese verbale*, ACMI, 1942, p. 35 [restaurarea clopotniței după cutremur]; *ibidem*, 1943, p. 79 [clopotniță provizorie].
 ZĂPODENII DE SUS, vezi Zăpodeni, jud. Vaslui
 ZĂRNEȘTI, jud. Argeș
 Biserică: N. Iorga, *Inscripțiile bisericii Rătovoiești-Muscel, și Zîrnești*, XX, 1927, p. 112 [pisanie].
 ZĂTRENI, jud. Vâlcea
 Biserica Sf. Nicolae: *Raport pe anul 1925*, XVIII, 1925, p. XVIII [diferite lucrări].
 ZĂVAL, jud. Dolj
 Măgură și locul „Cetățuia”: Șt. Ciucanu, *Raport*, ACMI, 1915, p. 142 [descrierea măgurelor, obiecte vechi găsite; localitate semnalată de Gr. Tocilescu].
 ZĂVIDENI, jud. Vâlcea
 Biserica Adormirea Maicii Domnului și Sf. Ioan Botezătorul: V. Drăghiceanu, *Biserica din Zăvideni-Vâlcea*, XXIV, 1931, p. 92 [pisanie, portrete]; N. Ghika-Budești, *Oficiale. Raport de activitate pe anul 1930*, XXVI, 1933, p. 143 [control deviz, restaurarea zugrăvelii]; idem, *Evoluția arhitecturii*, IV, XXIX, 1936, p. 8, 25, 26, 35, 45, 64, 120, 122, fig. 250—260; idem, *L'ancienne architecture*, XXXV, 1942, p. 52, pl. XXIX.
 ZĂVOIENI, jud. Vâlcea
 Biserică: M. Golescu, *O fabulă a lui Esop intrată în iconografia religioasă*, XXVII, 1934, p. 71, 72, 73 [cu foto].
 ZDRALEA, vezi Căciulătești, jud. Dolj.
 ZILVÉ, vezi Cappadocia.
 ZIMBOR, jud. Sălaj
 Biserică de lemn: V. Brătulescu, *Cronică*, XXXIII, 1940, fasc. 104, p. 95 [dăruită satului Poiana, municipiul Brașov].
 ZIMNICEA, jud. Teleorman
 Oraș: N. Iorga, *În legătură cu o „Călăuză” necunoscută a maiorului D. Papazoglu*, XXXII, 1939, p. 146 [colonia de negustori bulgari].

Necropolă tumulară din epoca bronzului și fierului: la „Cîmpul morților”: C. Moisil, *Istoricul cercetărilor preistorice*, III, 1910, p. 116 [cercetări ale lui C. Bolliac în 1869]; idem, *Stațiunile preistorice*, III, 1910, p. 122 [cercetări ale lui C. Bolliac]; I. Andrieșescu, *Vasile Pârvan*, XXII, 1929, p. 147.

Cetate de pămînt: C. Moisil, *Stațiunile preistorice*, III, 1910, p. 116 [cercetată de Bolliac, după indicațiile lui Laurian, în 1846].

ZÎMBREASCA, jud. Teleorman

Așezare din epoca neolitică (cultura Gumelnița), la „Măgura”: C. Moisil, *Istoricul cercetărilor preistorice*, III, 1910, p. 116 [săpături ale lui Bolliac și Butculescu].

ZLATNA, jud. Alba

Biserica ortodoxă: Sf. Nicolae: V. Brătulescu, *Biserici din Transilvania. Biserici întărite*, XXX, 1937, p. 26, 27 [descriere, foto].

Biserica unită Adormirea Maicii Domnului: V. Brătulescu, *Biserici din Transilvania. Biserici întărite*, XXX, 1937, p. 26, 27—30, 31—32, 39 [descriere, pictură, istoric, foto și relevu]; N. Iorga, *Biserica din Zlatna și problemele ei*, XXX, 1937, p. 189 [recenzie la articolul lui V. Vătășianu privind această biserică, apărut în ACMIT].

Capela cimitirului catolic: V. Brătulescu, *Biserici din Transilvania. Biserici întărite*, XXX, 1937, p. 26, 27, 31, 32, 39 [cu foto și relevu].

ZLĂTARI, jud. Dolj

C. Moisil, *Produsele industriei preistorice*, IV, 1911, p. 84, 85 [ciocan de diabas lustruit, aflat în colecția Maria Istrati-Capșa; desen].

ZLĂTIOARA, vezi Slătioara, jud. Vâlcea.

ZLODICA, jud. Iași

Pod de piatră al lui Ștefan cel Mare: S. Zotta, *Bisericiile din Hirău și Cotnar. După un raport din 1800 (?)*, XXVI, 1933, p. 92.

ZMEURĂTU, jud. Vâlcea

Biserica de lemn Sf. Dumitru: I. Vîrtosu, *Biserici de lemn*, XXVI, 1933, p. 136 [inscripție].

Biserica de lemn Vovidenia: I. Vîrtosu, *Biserici de lemn*, XXVI, 1933, p. 136 [inscripție].

ZNAGOV, vezi Snagov, sect. agr. Ilfov.

ZOGRAFU, mănăstire, vezi Corbu, jud. Vaslui.

ZOLKIEW, Polonia

V. Drăghiceanu, *O icoană din sicriul sfîntului Ioan-cel-Nou din Suceava*, IX, 1916, p. 21 [sicriul este adus aci la 1686 de Sobieski, regele Poloniei].

ZOLT, jud. Timiș

Biserica de lemn Sf.ții Apostoli: *Procese verbale*, 1943, p. 65 [restaurare].

ZORLEȘTI, jud. Gorj

Biserica Sf. Nicolae și Sf. Gheorghe: *Ședințele Comisiunii*, 1924, XVII, 1924, p. III [enoriașii sînt obligați să-și întrețină biserica]; *Raport pe anul 1924*, XVIII, 1925, p. XVI [lucrări de consolidare]; N. Ghika-Budești, *Evoluția arhitecturii*, IV, XXIX, 1936, p. 118.

ZVORSCA, jud. Dolj

Urme romane: D. Tudor, *Antichitățile din Romaniți*, XXVI, 1933, p. 78.

ZYWIECK, Polonia

Biserică: N. Iorga, *Cronică*, XXX, 1937, p. 143 [acoperiș asemănător cu cele din Bucovina, cu foto].

II. Argintărie și obiecte de metal prețios

Sp. Cegăneanu, *Din odoarele bisericesti ale Muzeului Național*, III, 1910, p. 1—10 [cu foto și desene]; idem, *Ceva despre proveniența și arta vechilor noastre argintării*, IV, 1911, p. 29—33 [cu foto]; I. Martian, *Un giuvaer domnesc pierdut. Știri și documente cu privire la marea cruce de aur a lui Alexandru Lăpușeanu*, VI, 1913, p. 78—81; N. Iorga, «Arginturile» lui Constantin Brâncoveanu, VII, 1914, p. 97—110 [cruci, sfeșnice, potire, patere, anafornite, ripide, chivot, evanghelii]; idem, *Argintăria moldovenească din veacul al XVIII-lea. Biserica armenescă din Focșani*, XX, 1927, p. 54—56 [cu foto]; T. Uspenschi, *Vasele moldovenești aflate în Sala Armelor din Moscova (Încercarea unei explicații arheologice)*, XX, 1927, p. 88—97 [cu foto și inscripții]; N. Iorga, *Două opere de artă românești din secolul al XVI-lea, la Muntele Athos*, XXVI, 1933, p. 27—28 [chivotul lui Neagoe Basarab, [cu foto]; E. Vîrtosu, *Odoare românești la Stambul*, XXVIII, 1935, p. 1—9 [relicvariul lui Neagoe Basarab de la Topkapı]; N. Ghika-Budești *Artele minore bizantine și române*, XXX, 1927, p. 170—171; N. Iorga, *Cronică*, XXXII, 1939, p. 143 [figuri de pe sicriul Sf. Simion din Zara și al lui Ludovic de Anjou, regele Ungariei, care seamănă cu argintăria românească din secolul al XVI-lea].

III. Arheologie preistorică și antică

1. Sinteze, generalități

C. Moisil, *Cetăți romane la Dunărea de Jos*, II, 1909, p. 85—92; Redacțional, *Din tezaurul arheologic al Dobrogei*, II, 1909, p. 144 [se anunță apariția unor studii de C. Moisil, reprezentant CMI la săpăturile din Dobrogea]; C. Moisil, *Din tezaurul arheologic al Dobrogei I—III*, II, 1909, p. 113—119, 165—170; III, 1910, p. 81—88; idem, «Bisericiuțele», III, 1910, p. 29—34, *Erata*, p. 95; idem, *Istoricul cercetărilor preistorice*, III, 1910, p. 115—117 [activitatea lui Al. Odobescu, C. Bolliac, Gr. Tocilescu, D. Butculescu, N. Beldiceanu Gr. Buțureanu, Gh. Diamandi, Th. Antonescu, I. Moisil, Al. Ștefulescu, Diaconovici, Ed. Honzik, D. G. Ionescu, G. Cobălcescu, Gr. Ștefănescu, S. Ștefănescu, S. Atanasiu, G. Munteanu-Murgoci]; idem, *Stațiunile preistorice*, III, 1910, p. 117—124, 171—176; idem, *Produsele industriei preistorice*, IV, 1911, p. 83—94; V. Pârvan, *Cetatea Trapaeum. Considerații istorice*, IV, 1911, p. 1—12, 163—191; C. Moisil, *Colecțiuni particulare de antichități în România*, IV, 1911, p. 133—134 [vezi și cap. A. XIII]; I. Kalinderu, *Oficiale. Cuvîntările rostite cu ocazia instalării noii comisiuni. Cuvîntarea d-lui I. Kalinderu*, VI, 1913, p. 92 [săpăturile arheologice trec sub autoritatea CMI]; *Ședințele Comisiunii*, 1913, VI, 1913, p. 143 [nu se aprobă săpături pentru căutarea de comori]; I. Andrieșescu, *Asupra epocii de bronz în România*, VIII, 1915, p. 154—169; R. Vlădescu-Vulpe, *Piscul Coconilor*, XVII, 1924, p. 46—48; idem, *Mostiștea-Căldrași*, XVII, 1924, p. 80—87; Gr. Florescu, *Seimenii Mari*, XVII, 1924, p. 88—90; *Ședințele Comisiunii*, 1924, XVII, 1924, p. II [aprobare săpături pentru Kozma Mor], p. IX [fonduri pentru săpăturile lui T. Sauciu-Săveanu, H. Metaxa, Gr. Florescu, Nicolaeșcu-Ploșor], p. XII [O. Tafrați trebuie să ceară aviz CMI pentru săpături]; *Idem*, 1925, XVIII, 1925, p. I [fonduri pentru săpăturile lui V. Pârvan și V. Drăghiceanu], p. VIII [săpăturile «antice» se vor executa numai sub direcția lui V. Pârvan]; *Raport pe anul 1924*, XVIII, 1925, p. XVII [fonduri pentru săpături]; *Raport pe anul 1925*, XVIII, 1925, p. XVIII

[fonduri pentru săpături]; *Ședințele Comisiunii*, 1926, XIX, 1926, p. I [fonduri pentru săpăturile lui V. Pârvan]; I. Andrieșescu, *Vasile Pîrvan*, XXII, 1929, p. 145—148 istoricul săpăturilor arheologice conduse de V. Pârvan]; V. Dumitrescu, *Ceramica pictată eneolitică din sud-estul Europei*, XXIV, 1931, p. 70—77; idem, *Inscripții preistorice în România?*, XXIV, 1931, p. 87—90; D. Berciu, *Generalități asupra preistoriei Olteniei*, XXVII, 1934, p. 30—38; idem, *Săpături*, XXVIII, 1935, p. 26—30; D. Berciu, I. B., *Antichități medievale din Oltenia*, XXX, 1937, p. 49—65, 97—109; Al. Bărcăcilă, *Știri noi din preajma Porților-de-Fier: Drubeta, Transdrubeta, Transdierna*, XXXII, 1939, p. 152—174 [cu foto, desene, planuri]; V. Brătulescu, *Hârșova*, XXXIII, 1940, fasc. 105, p. 4—16 [epoca pre-romană, epoca romană, epoca năvălirilor barbare, epoca bizantină; cu foto și hărți (plasa I—III)]; D. Tudor, *Castra Daciae inferioris. I—IV*, XXXIII, 1940, fasc. 103, p. 18—32; fasc. 105, p. 34—38; fasc. 106, p. 35—41; XXXV, 1942, p. 143—149 [cu planuri, desene, hărți și foto]; *Procese verbale*, ACMI, 1914, p. 33 [V. Pârvan poate autoriza săpături pentru descoperiri de comori]; *Ibidem*, 1942, p. 38 [fonduri pentru săpături], p. 38—39 [săpături Gh. Cantacuzino în jud. Dolj și Romanați], p. 44 [CMI, coordonator al săpăturilor arheologice pe toată țara]; C. Ambrojevici, *Raport*, ACMI, 1942, p. 171—173; *Procese verbale*, ACMI, 1943, p. 41 [fonduri pentru săpături], p. 48 [fonduri pentru săpături D. Berciu și Cantacuzino], p. 83 [săpături Berciu]. — Pentru detalii vezi fiecare regiune, județ și localitate în parte (Cap. A I).

2. Drumuri romane :

V. Pârvan, *Cetatea Tropaeum, Considerații istorice*, IV, 1911, p. 2—4 [drumuri construite de Traian], p. 164 [harta drumurilor romane în Dobrogea de Sud]; V. Drăghiceanu, *Curțile domnești brîncovenesti. V. Curți și conace fărmate*, IV, 1911, p. 53, 75—76, nota 20 [Calea lui Traian, Celei — Turnu Roșu]; A. T. Dumitrescu, *Tradiții și mărturii documentare despre drumul roman de la Reșca la Celei*, IV, 1911, p. 107—110; V. Pârvan, *Adaos*, V, 1912, p. 122—123 [d-umul roman care vine din Dobrogea, mergînd apoi pe malul Siretului, Trotușului și Oituzului, se unește la Brețcu] cu drumul ce venea pe valea Oltului]; G. Mateescu, *Tomii — Oescus. O inscripție inedită*, VIII, 1915, p. 36, nota 1 [drum de la Tomii la Carsium, prin Cîrșici, Cavargic, Chirișlic, Ulmetum, Terzichioi]; V. Drăghiceanu, *Monumentele Olteniei. II*, XXVI, 1933, p. 50 [drumul lui Traian]; V. Brătulescu, *Hârșova*, XXXIII, 1940, fasc. 105, p. 7—8 și pl. II [drumurile romane din Dobrogea]; D. Tudor, *Castra Daciae inferioris. I. Castele romane de la Bumbești-Gorj*, XXXIII, 1940, fasc. 103, p. 28—29; *II. Castrul și așezarea romană de la Sîlveni-Romanați*, XXXIII, 1940, fasc. 105, p. 34 [drumul roman pe malul drept al Oltului]; *III. Castrul Racovița-Argeș*, XXXIII, 1940, fasc. 106, p. 35 [drum pe malul stîng al Oltului]; Al. Bărcăcilă, *Raport*, ACMI, 1915, p. 172 [drum Ciovărnășani-Sișești-Ilovăț], p. 173 [drum Corcova-Crăgulești-Băsești-Bîlvănești]; D. Teodorescu, G. Mateescu, *Raport special Nr. 8. Cercetări arheologice între Silistra și Turtauca în iulie-octombrie 1915*, ACMI, 1915, p. 213—217 [drumul roman între Durcstorum și Transmarisca].

3. Valuri romane de apărare : Valul lui Traian etc.

Al. Lapadatu, *Lucrările Comisiunii*, 1908, I, 1908 p. 133 [valuri în Teleorman și Dobrogea, lucrări, de conservare]; *Raport general CMI*, 1908, 1908, p. 181 [trimiteri de circulară în jud. Teleorman și în Dobrogea,

cu măsuri de conservare]; *Ședințele Comisiunii* 1924, XVII, 1924, p. XII [interzicerea culturilor pe val la Turnu Severin]; *RSR Chișințu*, 1925, XVIII, 1925, n. XXII [studieria valului lui Traian în Basarabia de către generalul S. Panaitescu]; N. Iorga, *O descriere din 1859 a monumentelor Țării Românești*, XXX, 1937, p. 85, 86 [după Th. Margot, *O viațorie*, valul lui Traian («Troianul») la Antina și Reșca]; *Procese verbale*, ACMI, 1915, p. 23 [terenurile lui nu pot fi virdate].

IV. Arhitectură militară. Generalități

C. Moisil, *Cetăți romane la Dunărea-de-Jos*, II, 1909, p. 85—92; Idem, «*Bisericiutele*», III, 1910, p. 29—34; G. Murnu, *Cronica săpăturilor arheologice de la cetatea Tropaeum — Adamclisi în 1910*, III, 1910, p. 140—141; Idem, *Noi săpături la cetatea Tropaeum (1910)*, III, 1910, p. 155—161; Al. Lapadatu, *Două vechi cetăți românești. Poenarii și Dîmbovița. Schițe istorice*, III, 1910, p. 178—189 [cu foto, plan și note]; V. Pârvan, *Cetatea Tropaeum. Considerații istorice*, IV, 1911, p. 1—12, 163—191; C. Moisil, *Cetatea «Biroe»*, IV, 1911, p. 45—46; G. Murnu, *Noi săpături în cetatea Tropaeum Traiani, 1910. II. Canalul cetății*, IV, 1911, p. 79—82; V. Drăghiceanu, *Cetatea și schitul Negru-Vodă*, V, 1912, p. 89—94; V. Pârvan, *Raport asupra castrului roman de la Turnu Severin*, V, 1912, p. 87—88; *A doua campanie de săpături la cetatea «Ulmetum»*. *Relație oficială*, V, 1912, p. 119 Al. Lapadatu, *Cetatea Albă*, VI, 1913, p. 57—66; I. Fakler, *Cîteva note despre Cetatea Neamțului*, VI, 1913, p. 85—86; I. Antonovici, *Cetatea de pămînt de la Bîrlad*, VII, 1914, p. 13—15; Al. Lapadatu, *Cetatea Sorociei. Notiță istorică descriptivă*, VII, 1914, p. 85—91; idem, *Cîteva vederi nouă de la Cetatea Albă*, VII, 1914, p. 141—142; V. Drăghiceanu, *Inscripții referitoare la 1. Cetatea Craiovei*, VII, 1914, p. 194 [șant de apărare]; Al. Lapadatu, *Vechile cetăți românești după contele de Langeron*, VIII, 1915, p. 70—73 [cu plan]; idem, *Cele mai vechi stampe reprezentînd cetatea Sucevei și Cetatea Albă*, IX, 1916, p. 25—28 [cu reproduceri]; Popescu, M., *Oltenia în timpul stăpînirii austriece (1718—1739)*, XIX, 1926, p. 100—107 [cu reproduceri]; idem, *Cetățile turcești din prejurul Principatelor Române*, XX, 1927, p. 76—87; C. Solomon, *Cetătuia din Valea-Berheciului*, XXII, 1929, p. 34—39 [cu planuri și foto]; N. Iorga, *Les châteaux occidentaux en Roumanie*, XXII, 1929, p. 49—69 [cu foto]; N. Iorga, *Cele două Chilii*, XXII, 1929, p. 188—191; V. Brătulescu, *Biserici din Transilvania. Biserici întărite*, XXX, 1937, p. 1—42; Al. Bărcăcilă, *Cetatea Severinului. I. Început de cercetări arheologice*, XXX, 1937, p. 149—166; idem, *Știri noi din preajma Porților-de-Fier: Drubeta, Transdrubeta, Transdierna*, 1939, p. 152—174; idem, *Cetatea Severinului. II Raport sumar cu rezultatul săpăturilor din 1938, 1939, XXXII, 1939, p. 74—88; N. Iorga, Cetatea Silistrei la 1829*, XXXII, 1939, p. 186; D. Tudor, *Castra Daciae Inferioris I-IV*, XXXIII, 1940, fasc. 103, p. 18—33, fasc. 105, p. 34—38, fasc. 106, p. 35—41; XXXV, 1942 p. 143—149; V. Brătulescu, *Hârșova*, XXXIII, 1940, fasc. 105, p. 3—24+3 hărți; D. Tudor, *Arme și diferite obiecte din castrul Jidova*, XXXVII, 1944, p. 77—82; H. Teodoru, *Porțile Sucevei*, XXXVIII, 1945, p. 11—19; A. Vasilescu, *Cetatea Dîmboviței*, XXXVIII, 1945, p. 25—53; vezi și cap. A.I, la localități.

V. Arhitectura musulmană

N. Iorga, *Moschei pe pămînt românesc*, XX, 1929, p. 184—187 [cu foto].

VI. Arme vechi

C. Moisil, *Colecțiunea Maria Istrati-Capșa*, IV, 1911, p. 143; G. Olszewski, *O spadă din veacul al XIV-lea*, XVII, 1924, p. 79 [găsită la Curtea de Argeș; cu foto]; A. Culici, *Antichitățile din Tabla Buții și Crucea Mandii*, XIX, 1926, p. 90; C. Marinescu, *Trei săbii ale lui Constantin Brîncoveanu*, XIX, 1926, p. 93–99; C. Karadja, *Încă o sabie a lui Constantin Brîncoveanu*, XXIV, 1931, p. 42; N. Iorga, *Două evanghelii ale fiilor lui Petru Vodă Rareș descoperite de d. M. Beza*, XXVII, 1934, p. 90 [sabie a lui Constantin Brîncoveanu]; E. Vîrtosu, *Odoare românești la Stambul*, XXVIII, 1935, p. 9–18 [săbii brîncovenești la Topkapı, Luvru, colecția Șeremetev, București, visteria Sfîntului Mormînt din Ierusalim, Rusia, Turin, insula Sini; săbii moldovenești la Topkapı]; N. Iorga, *Sabia lui Constantin Paleologul*, XXX, 1937, p. 189; Al. Bărcăcilă, *Bârboiu, Botoșești. Paia*, XXX, 1937, p. 134, foto p. 135 [arme preistorice]; N. Iorga, *Cronică*, XXXI, 1938, p. 143 [recenzie la articolul lui G.L.A. din «Le messenger d'Athènes» despre sabia «domnului Constantin»]; P. Mihailovici, *Un buzdugan vechiu moldovenesc*, XXXIII, 1940, fasc. 104, p. 83–84 [cu foto]; D. Tudor, *Arme și diferite obiecte din castrul Jidova*, XXXVII, 1944, p. 77–82 [cu desene].

VII. Arta armeană

G. Balș, *Bisericile lui Ștefan cel Mare*, XVIII, 1925, p. 14 [influența armeană]; N. Iorga, *Argintărie moldovenească din veacul al XVIII-lea. Biserica armeană din Focșani*, XX, 1927, p. 54–56; N. Ghika-Budești, *Evoluția arhitecturii*, I, XX, 1927, p. 140–143 [influența armeană]; A. Sacerdoțeanu, *Recensii*, XXXVI, 1943, p. 123–124 [la H. Dj. Siruni, «Ani. Anuarul Culturii Armene», București, 1941 și «Ani. Anuar de cultură armeană», 1942–1943, București, 1943].

VIII. Arta românească. Sinteze

V. Drăghiceanu, *Curțile domnești brîncovenești I. Doicești*, II, 1909, p. 101–111, II. Mogoșoaia, II, 1909, p. 149–164; III. Potlogii, III, 1910, p. 49–70; IV. Curți și conace fîrimate, IV, 1911, p. 49–78; V. *Lămuriri asupra curții din Brîncoveni după planuri contemporane*, VI, 1913, p. 132–133; idem, *Histoire de l'art roumain ancien par N. Iorga et G. Balș*, X–XVI, 1917–1923, p. 196 [recenzie]; E. Bréhier, *Arta română (N. Iorga și G. Balș: «Istoria vechii arte române»)*, traducere de N. Ghika-Budești, XVII, 1924, p. 1–7, 51–57 [recenzie]; G. Balș, *Bisericile lui Ștefan cel Mare*, XVIII, 1925, p. 1–331; V. Drăghiceanu, *Monumente reprezentative din vechea artă românească expuse în expozițiile din Paris și Geneva în anul 1925*, XIX, 1926, p. 61–69; N. Ghika-Budești, *Evoluția arhitecturii*, I–IV, XX, 1927, p. 119–158 + LXXXVI pl.; XXIII, 1930, p. 1–63 + CXLVI pl.; XXV, 1932, p. 1–108 + CCCXXXV pl.; XXIX, 1936, p. 1–193 + DCXLVI pl.; G. Balș, *Biserici sec. XVI, XXI, 1928*, p. 1–397; N. Iorga, *Les arts mineurs en Roumanie. Seconde partie*, XXVI, 1933, p. 145–156 [sculptură în lemn, țesături]; N. Ghika-Budești, *Artele minore bizantine și române*, XXX, 1937, p. 167–174; idem, *Recensie*, XXX, 1937, p. 185–188 [la G. Ionescu, *Istoria arhitecturii românești*, București]; V. Brătulescu, *Cronică*, XXXI, 1938, p. 45–47 [răspuns la recenzia lui E. Haği-Mosco, despre N. Iorga, *Les arts mineurs en Roumanie*. I]; N. Iorga, *Monumentele noastre și opera Comisiei Monumentelor Istorice*, XXXI, 1938, p. 49–62; I. Chiafăzezi,

Inscripțiile bisericilor din Moscopole. Ce a fost Moscopolea pentru români. Urme de artă românești în Albania, XXXI, 1938, p. 134–142 [cu notă de D. Berciu și foto]; N. Iorga, *Arta românească în Banatul muntos*, XXXI, 1938, p. 145–166; idem, *Țări românești I–II*, XXXIII, 1940, fasc. 104, p. 49–67; V. Brătulescu, *Biserici de lemn din Maramureș*, XXXIV, 1941, p. 3–159 + XXXIV pl. + 1 hartă; N. Ghika-Budești, *L'ancienne architecture*, XXXV, 1942, p. 1–126 [inclusiv XXXII pl.]; N. Iorga, *Ce este vechea noastră artă? Conferință la cursurile din Vălenii de Munte (13 august 1939)*, XXXV, 1942, p. 127–142 [p. 128–129: urîțenia școlilor noastre și a clădirilor administrative, urîțenia icoanelor din școli; p. 131–133: biserici de lemn și biserici de zid; acoperișuri; turnurile bisericilor din Ardeal]; idem, *Ce este un monument istoric?*, ACMI, 1914, p. 128–140; vezi și cap. A, II, IX, X, XI, XV, XVII, XVIII, XXI, XXII, XXVI, XXIX.

IX. Biserica – elemente de arhitectură

Al. Lapedatu, *Noi documente cu privire la forma acoperimintelor vechilor biserici moldovene*, VII, 1914, p. 193–194 [cu două gravuri reprezentînd biserica, clopotnița și stăreția mănăstirii Neamț pe la 1816–1817]; G. Balș, *Bisericile lui Ștefan cel Mare*, XVIII, 1925, p. 190–198 [acoperiș, p. 185 [altar], p. 189 [absida], p. 185–189 [bolți], p. 187–189 [clopotnița], p. 213–215 [cornișă], p. 189–190 [fațada], p. 216–237 [fațada și decorația ei], p. 207–212 [ferestre], p. 185–186 [naosul], p. 215 [pisania], p. 185–189 [planul], p. 186–187 [pronaosul], p. 213 [soclul, contraforturi], p. 190 [turla], p. 203–207 [ușile]; P. Luția, *RSR Cernăuți*, 1921, XIX, 1926, p. 132–134 [considerații asupra învelitorilor, cu accent pe Bucovina]; G. Balș, *Biserici sec. XVI, XXI, 1928*, p. 227–228 [acoperiș, p. 222 [altar], p. 225–226 [abside], p. 222–225 [bolți], p. 222–223 [camera mormintelor], p. 226, 258–261 [cornișă], p. 226, 257–258 [contraforturi], p. 225–227 [fațade], p. 226, 236–254 [ferestre], p. 222 [naos], p. 267 [pardoseala], p. 226, 261–262 [pisania], p. 222–225 [planul], p. 224–225 [pridor], p. 223–224 [pronaos], p. 226, 257 [soclu], p. 226 [turla], p. 226, 230–236, 246–254 [uși]; N. Ghika-Budești, *Evoluția arhitecturii*, I–IV, (I, 1927; II, 1930; III, 1932; IV, 1936); XX, 1927, p. 137–143; XXIII, 1930, p. 18–19 [acoperișuri]; XX, 1927, p. 124–125, 135; XXIII, 1930, p. 14 [altar]; XXIX, 1936, p. 20 [abside], p. 17–18 [arcuri pe console]; XX, 1927, p. 126, 143; XXV, 1932, p. 21–22; XXIX, 1936, p. 18–19, 31–35 [bolți]; XX, 1927, p. 126, 130, 142–143; XXIII, 1930, p. 16–17; XXV, 1932, p. 20 [brîuri]; XXV, 1932, p. 25–26 [clopotnița]; XXIX, 1936, p. 30–31 [coloane, capetele]; XX, 1927, p. 126, 131, 133, 136, 143; XXIII, 1930, p. 17; XXV, 1932, p. 20; XXIX, 1936, p. 28–29 [cornișă]; XX, 1927, p. 137 [cruci]; XXV, 1932, p. 82–85 și fig. 426–527; XXIX, 1936, p. 119–122 și fig. 1052–1080 [decorații în piatră și lemn]; XX, 1927, p. 130, 136, 142; XXIII, 1930, p. 16–17; XXV, 1932, p. 16; XXIX, 1936, p. 27–28 [fațada și ornamentația ei]; XX, 1927, p. 126, 131, 136, 142; XXIII, 1930, p. 18; XXV, 1932, p. 20–21; XXIX, 1936, p. 29 [ferestre]; XX, 1927, p. 130, 136, 142; XXIII, 1930, p. 17–18; XXV, 1932, p. 19–20; XXIX, 1936, p. 31 [firide și arcade]; XX, 1927, p. 126, 130–131 [frontoane]; XX, 1927, p. 128, 141; XXIII, 1930, p. 14, 15; XXV, 1932, p. 17; XXIX, 1936, p. 19–20 [naos]; XX, 1927, p. 126; XXV, 1932, p. 19–20 [ocnițe];

XX, 1927, p. 126 [pardoseala]; XX, 1927, p.124—125, 129, 135—136, 140—141; XXIII, 1930, p. 14, 16,20; XXV, 1932, p. 11—13; XXIX, 1936, p. 16—17 [planul]; XX, 1927, p. 130—131, 136, 142—143; XXIII, 1930, p. 16—17; XXV, 1932, p. 18—19; XXIX, 1936, p. 25—27 [plastica decorativă]; XX, 1927, p. 135 și fig. 94—118; XXIII, 1930, p. 14; XXV, 1932, p. 9, 18; XXIX, 1936, p. 20—21 [pridor]; XX, 1927, p. 125, 129, 135, 140—141; XXIII, 1930, p. 14; XXIX, 1936, p. 20 [pronaos]; XX, 1927, p. 126, 130, 136, 142; XXIII, 1930, p. 17; XXV, 1932, p. 20 [soclu]; XX, 1927, p. 126, 131, 137, 143; XXIII, 1930, p. 18; XXV, 1932, p. 22—24; XXIX, 1936, p. 35—36 [turla]; XX, 1927, p. 126, 137, 142; XXIII, 1930, p. 18; XXV, 1932, p. 20—21; XXIX, 1936, p. 29—30 [uși]; G. Balș, *Grinda și arcul*, XXIV, 1931, p. 66—69 [critică la teoriile lui V. Vătășianu și Strzygowski]; R. Gassauer, *Teracote sucevene*, XXVIII, 1935, p. 145—164 [cu figuri]; B. Slătineanu, *Despre teracotele sucevene*, XXX, 1937, p. 138—142 [recenzie la articolul lui R. Gassauer, *Teracote sucevene*]; A. Sacerdoțeanu, *Recensii*, XXXVII, 1944, p. 95—96 [la I. Popescu-Cilieni, *Învelșurile vechilor noastre biserici*, 1943].

X. Broderii și țesături

N. Iorga, *Tapetiștele doamnei Tudosca a lui Vasile Lupu*, VIII, 1915, p. 145—154 [cu foto], XIX, 1916, p. 43 [desene după inele găsite în mormântul doamnei Tudosca și al lui Ioan-Vodă fiul lui Vasile Lupu]; V. Drăghiceanu, *Monumente reprezentative din vechea artă română, expuse la expozițiile din Paris și Geneva, în anul 1925*, XIX, 1926, p. 61—68 [cu foto]; idem, *Un epitaf al mitropolitului Ștefan din anul 1652*, XXII, 1929, p. 29—33 [cu reproducere]; Titus Tîrgovișteanu, *Obiecte de artă românești la mănăstirea bulgărească Rilo*, XXII, 1929, p. 143; N. Iorga, *Două opere de artă românești din secolul al XVI-lea la Muntele Athos*, XXVI, 1933, p. 28—31 [steagul lui Vintilă-Vodă; cu foto]; idem, *Les arts mineurs en Roumanie. Seconde partie*, XXVI, 1933, p. 150—156 [între altele, steaguri la p. 153]; V. Drăghiceanu, *Originea acoperimentelor noastre de morminte*, XXVI, 1933, p. 184; N. Ghika-Budești, *Artele minore bizantine și române*, XXX, 1937, p. 173—174; N. Iorga, *Patrafiurul de la Stănești al lui Stroie Buzescu*, XXX, 1937, p. 189 [descriere, inscripție].

XI. Ceramică ornamentală

G. Balș, N. Ghika-Budești, *Messembria*, V, 1912, p. 1—22 [cu foto]; G. Balș, *Bisericile lui Ștefan cel Mare*, XVIII, 1925, p. 224—237; idem, *Rotocoalele de smalt moldovenești*, XXII, 1929, p. 44; R. Gassauer, *Teracote sucevene*, XXVIII, 1935, p. 145—164 [cu figuri]; B. Slătineanu, *Despre teracotele sucevene*, XXX, 1937, p. 138—142 [recenzie la articolul de mai sus].

XII. Ceremonii diverse

C. I. Karadja, *Despre investitura domnilor români*, XX, 1927, p. 57—59 [cu reproducere]; N. Iorga, *Domniile fanarioți și ctitoriile*, XXII, 1929, p. 90—91 [hrisov al lui Grigore Alexandru Ghica, privind hirotonisirea preoților și interzicerea de a se zidi fără rost biserici «proaste care ieau credinșii de la cele bune»].

XIII. Colecții particulare

1. Generalități.

C. Moisil, *Colecțiuni particulare de antichități în România*, IV, 1911, p. 133—134; D. Tudor, *Monu-*

mente inedite din Romula, XXVIII, 1935, p. 31 [colecții particulare cu material găsit la Romula].

2. Ainslie, sir Robert, Anglia

O. Lugoșianu, *Stampe vechi înfățișând mândstirea Curții de Argeș*, IV, 1911, p. 24—28; idem, *Stampe vechi înfățișând vederi din București*, V, 1912, p. 79—82 [palatul domnesc și vedere din apropierea Bucureștilor; cu reproducere]; idem, *Stampe vechi înfățișând vederi din Țara-Românească*, V, 1912, p. 115—118 [vedere de pe Olt, Pitești în Valahia].

3. Antipa, Grigore, București

C. Moisil, *Stațiunile preistorice*, III, 1910, p. 123—174, 176 [cu desene].

4. Belu, Al. Ștefan, Urlați

A. Zagoritz, *Sculpturi în piatră*, VI, 1913, p. 69, 70, 72 și pl. I, VII, IX [cu desene].

5. Bolliac, Cezar, București

C. Moisil, *Istoricul cercetărilor preistorice*, III, 1910, p. 116 [colecție bogată, atunci inaccesibilă]; idem, *Stațiunile preistorice*, III, 1910, p. 174 [închisă de la 1880, din cauza unui proces].

6. Butculescu, Dimitrie, București

C. Moisil, *Istoricul cercetărilor preistorice*, III, 1910, p. 116; idem, *Stațiunile preistorice*, III, 1910, p. 174.

7. Buțoreanu, Grigore, Beldiceanu, Nicolae

vezi cap. A. I., București, Muzeul Național de Antichități.

8. Constantinescu, Ilie, Caracal

D. Tudor, *Monumente inedite din Romula*, XXVIII, 1935, p. 36, 37, 41, 42, 43, 114, 115, 125; XXX, 1937, p. 114—115, 117, 118, 119, 120—121, 122, 123; XXXI, 1938, p. 80, 82—85, 87—89, 91—92 [cu foto].

9. Diamandi, Gh., Iași

C. Moisil, *Istoricul cercetărilor preistorice*, III, 1910, p. 117; idem, *Stațiunile preistorice*, III, 1910, p. 176.

10. Georgescu-Corabia, Gh.,

D. Berciu, *O colecție de antichități din județul Romanai*, Gh. Georgescu-Corabia, XXVII, 1934, p. 74—83 [cu foto exponate]; D. Berciu, I. Berciu, *Antichități medievale din Oltenia*, XXX, 1937, p. 77 [fibulă de la Orlea], p. 78 [fibule germanice] cu foto p. 75; D. Tudor, *Monumente inedite din Romula*, XXVIII, 1935, p. 34, 43, 44, 45, 46, 47, 117, 124—125; XXX, 1937, p. 112, 115—116, 122, 123 [cu foto].

11. Ioanidu, I. C., București

I. C. Ioanidu, G. G. Rădulescu, *Icoane pe sticlă*, XXXV, 1942, p. 151—166 [icoane pe sticlă].

12. Iorga, Nicolae, Vălenii de Munte

V. Brătulescu, *Elemente profane în pictura religioasă*, XXVII, 1934, după p. 53 [icoană cu Sf. Haralambie, reproducere color]; M. Golescu, *Icoana pe sticlă a zugravului Ioniță ot Brașov*, XXXVIII, 1945, p. 7 [era la Vălenii de Munte].

13. Istrati-Capșa, Maria, Cîmpina, apoi București

C. Moisil, *Produsele industriei preistorice*, IV, 1911, p. 83, 85, 86, 90, 93, 94 [exponate, reproducere]; idem, *Colecțiunea Maria Istrati-Capșa*, IV, 1911, p. 135—145 [cu inscripții și foto], *Rectificare*, p. 162, subsol; D. Tudor, *Monumente inedite din Romula*, XXVIII, 1935, p. 33—34 [istoricul colecției], 38, 39, 40, 42, 114, 117—124 [cu foto]; XXX, 1937, p. 113—114, 117, 118, 119, 120, 122, 123; XXXI, 1938, p. 79—82, 86—87, 89.

14. Kogălniceanu, Mihail

vezi cap. A. I., București, Muzeul Național de Antichități.

15. Kretzulescu, Emil E., București
D. Tudor, *Monumente inedite din Romula*, XXVIII, 1935, p. 46, 125—126.
16. Lahovary, Ana, București
V. Drăghiceanu, *Un epitaf al mitropolitului Ștefan din anul 1652*, XXII, 1929, p. 29—33 [cu foto]; N. Iorga, *Les arts mineurs en Roumanie. Seconde partie*, XXVI, 1933, p. 155.
17. Morgan, Pierpont, USA
G. Jerphanion, *Les églises rupestres de Cappadoce. IV. La place des peintures cappadociennes dans le développement de l'iconographie chrétienne*, XXVII, 1934, d. 170 [tipsii de argint cu istoria lui David].
18. Neamtu, Sebastian, Craiova
D. Tudor, *Monumente inedite din Romula*, XXXI, 1938, p. 84, 85—86, 91, 92—93 [cu foto].
19. Negrescu, C., Craiova
D. Berciu și I. B., *Antichități medievale din Oltenia*, XXX, 1937, p. 73 [fibulă de argint, piese de harnament; foto].
20. Olszewski, Gheorghe, București
G. Olszewski, *O spadă din veacul al XIV-lea*, XVII, 1924, p. 79 [găsită la Curtea de Argeș, foto].
21. Papazol, avocat
V. Brătulescu, *Elemente profane în pictura religioasă*, XXVII, 1934, p. 65 [icoană, foto].
22. Pappasoglu, Dimitrie, București
C. Moșil, *Stațiunile preistorice*, III, 1910, p. 174 [colecție împrăștiată, expozate dubioase]; D. Tudor, *Monumente inedite din Romula*, XXVIII, 1935, p. 116; N. Iorga, *În legătură cu o «Călduză» necunoscută a maiorului D. Papazoglu*, XXXII, 1939, p. 147—149 [despre «Muzeul Pappasoglu»].
23. Peucescu, Matei, București
N. Iorga, *Țări românești. II*, XXXII, 1940, fasc. 104, p. 65 [documente care vor apare în «Buletinul Comisiei Istorice»].
24. Romalo Nadejda Gr., București
M. Golescu, *Icoana pe sticlă a zugravului Ioniță ot Brașov*, XXXVIII, 1945, p. 8—10 [cu reproducere color].
25. Severeanu, George, doctor, București
C. Moșil, *Monetele lui Radu I Basarab*, X—XVI, 1917—1923, p. 130 [tezaurul monetar de la Slatina].
26. Sion, Gheorghe, Bacău
Al. Lapedatu, *Cele mai vechi stampe reprezentând cetatea Sucevii și Cetatea Albă*, IX, 1916, p. 25 [stampe].
27. Sion, vezi cap. A. I., Cluj, Universitatea.
28. Slobozianu, H., doctor, București
V. Brătulescu, *Elemente profane în pictura religioasă*, XXVII, 1934, p. 51, 52 [«Cavalerul Trac»; cu foto]; idem, *Colecția Dr. H. Slobozianu*, XXXIII, 1940, fasc. 106, p. 42—43 [potir].
29. Șerban, N., Iași
N. Iorga, *Cîteva însemnări*, XXX, 1937, p. 44 [însemnare pe o icoană].
30. Șeremetev, Rusia
E. Vîrtosu, *Odoare românești la Stambul*, XXVIII, 1935, p. 11, 13 [săbie brîncovenească în Rusia].
31. Șuțu, Mihai
V. Brătulescu, *Elemente profane în pictura religioasă*, XXVII, 1934, p. 51 [cavalerul trac; cu toto].
32. Teclu, doamna
V. Brătulescu, *Elemente profane în pictura religioasă*, XXVII, 1934, p. 65 [icoană, foto].
33. Tzudagu, maior
D. Tudor, *Monumente inedite din Romula*, XXVIII, 1935, p. 34.

XIV. Comisiunea Monumentelor Istorice

1. Istoric, organizare, activitate (nu însă și activitatea de restaurare pentru care vezi capitolul special A. XXVIII).
Raport general CMI, 1907, I, 1908, p. 29—33 [istoric CMI începînd din 1892], p. 45—46 [rolul Comisiei este mai mult consultativ]; *Raport general CMI*, 1908, I, 1908, p. 184—186 [reorganizare]; Al. Lapedatu, *Lucrările Comisiunii*, 1908, I, 1908, p. 187 [reorganizare propusă de I. Kalinderu]; I. Kalinderu, *Cronică*, † Gr. G. Tocilescu, II, 1909, p. 142 [decedatul a sprijinit în parlament, la 1892, legea de înființare a CMI-ului]; *Raport general CMI*, 1909, II, 1909, p. 188—189 [local nou la Casa Bisericii, reorganizarea activității și lucrărilor]; I. Kalinderu, Al. Lapedatu, *Raport general CMI*, 1912, V, 1912, p. 191—192 [necesitatea lărgirii atribuțiilor]; *Oficiale. Noua lege pentru conservarea și restaurarea monumentelor istorice*, VI, 1913, p. 87 [art. 1: Înființarea noii Comisii pe lângă Casa Bisericii (Decret regal)]; *Oficiale. Cuvîntările rostite cu ocazia instalării noii Comisii*. *Cuvîntarea d-lui I. Kalinderu*, VI, 1913, p. 90—92 [lărgirea atribuțiilor Comisiei. Înființarea Casei Monumentelor], cu *Răspunsul d-lui ministru C. Dissescu*, p. 92—94 [directive privind activitatea CMI; meritele lui I. Kalinderu]; *Ședințele Comisiunii*, 1913, VI, 1913, p. 188, 189 [problema creditelor]; E. A. Pangrati, † Ion Kalinderu, VII, 1914, p. 41—45 [istoric și activitate CMI, începînd cu 1892; legea Boerescu din 1874 și rezultatele sale; contribuția decedatului la activitatea CMI]; D. Onciul, *Regele Carol I întemeietorul*, VII, 1914, p. 145—147 [începuturile activității CMI]; *Ședințele Comisiunii*, 1924, XVII, 1924, p. XII [colaborare insuficientă a Secțiunilor Regionale cu CMI]; *Idem* 1925, XVIII, 1925, p. I [convocarea Secțiunilor Regionale pentru stabilirea planului de activitate], p. IV [sprijin acordat de Focillon, Dezarrois și Millet expoziției române din Paris; mutarea Expoziției de artă românească veche de la Paris la Geneva sub îngrijirea lui V. Drăghiceanu], p. V [expoziție de artă veche românească la palatul Toma Stelian; se cer rapoarte de activitate de la Secțiunile Regionale], p. VI [expoziția de la Paris și Geneva]; p. VIII [expoziție de produse mănăstirești; conferințe asupra-monumentelor istorice, pentru diplomați]; *Idem*, 1926, XIX, 1926, p. II [cerere de aviz pentru Comisia Reparațiilor], p. XI [membrii CMI invitați la Congresul de Bizantinologie de la Belgrad în 1927], p. V [V. Drăghiceanu va organiza secția bisericească a expoziției române din Philadelphia]; N. Iorga, *Monumentele noastre și opera Comisiei Monumentelor Istorice. Conferință ținută în 1937*, XXXI, 1938, p. 49—64; *Procese verbale*, ACMI, 1914, p. 54—55 [conferințe la «Casa Școalelor» despre monumentele istorice; cărți poștale după clișeele din Buletin]; *Ibidem*, 1915, p. 21—22 [lipsă de fonduri], p. 38—39 [conflict între E. Pangrati și membrii Comisiei, demisia sa]; *Ibidem*, 1942, p. 28 [modul de lucru al Comisiei]; *Ibidem*, 1943, p. 66 [se cere cooptarea în Consiliul tehnic superior al Ministerului Lucrărilor Publice, a unui membru CMI pentru lucrări de specialitate].
2. Membri. Membri corespondenți
Raport general CMI, 1907, I, 1908, p. 29—30 [membrii, începînd din 1892]; I. Kalinderu, *Noi membri ai Comisiunii Monumentelor Istorice*, IV, 1911, p. 111 [V. Pârvan și E. A. Pangrati; cu decretul regal respectiv]; *Oficiale. Noua Comisiune a Monumentelor Istorice*, VI, 1913, p. 90 [D. D. Nițon episcop al Dunării de Jos, I. Kalinderu, C. I. Istrati, D. Onciul, E. A. Pangrati, Gr. Cerkez, G. Murmu, G. Balș]; *Oficiale. Cuvîntările*

rostitute cu ocazia instalării noii Comisiuni. Cuvîntarea d-lui I. Kalinderu, VI, 1913, p. 90–92 [dreptul de a numi membri corespondenți ai CMI]; Ședințele Comisiunii, 1913, VI, 1913, p. 95, 96, 198, 201 [membri corespondenți: profesor Sever Mureșeanu, G. Coriolan, C. Moisil, D. G. Ionescu, arhitect Sterian, A. G. Verona, Al. Bărcăcilă, O. Tafrați, I. Ghibănescu], p. 198 [instrucțiuni pentru membrii corespondenți; numirile se vor publica în Monitorul Oficial], p. 203–204 [elogierea decedatului I. Kalinderu; succesiunea la președinție; rechemarea ca membru a lui V. Pârvan]; *Oficiale. Membri corespondenți ai Comisiunii*, VI, 1913, p. 144 [Gh. Sterian, Gh. Coriolan, C. Moisil, Sever Mureșeanu, D. Atanasiu, Al. Bărcăcilă, D. G. Ionescu, A. G. Verona]; *Oficiale. Schimbări și numiri noi la Comisiune*, VI, 1913, p. 196–197 [C. I. Istrati președinte în locul lui I. Kalinderu; V. Pârvan e numit membru (decrete regale)]; E. A., Pangrati, † Ion Kalinderu, VII, 1914, p. 43 nota 5 [lista primilor membri CMI]; *Ședințele Comisiunii*, 1924, XVII, 1924, p. V [preotul Ursăceanu, membru corespondent, este propus la decorare], p. XI [profesorul T. Bulat, membru corespondent], p. XIII [fond pentru ridicarea unui bust lui D. Onciul]; *Idem* 1925, XVIII, 1925, p. I [G. Olszewski, membru corespondent], p. V [A. Verona, N. Iorga, G. Balș realeși membri], p. VI [profesor Șapcăliu, membru corespondent; V. Drăghiceanu este decorat]; *Idem*, 1926, XIX, 1926, p. XI [bust pentru profesorul D. Onciul]; *Idem*, 1931, XXIV, 1931, p. 191 [Scarlat Lambriano, membru corespondent și șef al săpăturilor de la Histria]; *Idem* 1932, XXVI, 1933, p. 98 [C. Sterian, membru corespondent, demisionează]; *Comisiunea Monumentelor Istorice*, ACMI, 1914, p. 9 [Comisiunea], p. 12 [corespondenții], p. 10 [N. Iorga numit membru al Comisiunii (decret regal)]; *Ibidem*, 1915, p. 5–8 [Comisiunea, foștii membri, corespondenții]; *Ibidem*, 1942, p. 7 [Comisiunea], p. 10 [membrii corespondenți]; *Ibidem*, 1943, p. 7 [Comisiunea], p. 8 [foștii membri], p. 11–12 [membri corespondenți]; *Procese verbale*, ACMI, 1914, p. 21, 26, 27, 32, 37, 33 [profesor A. D. Atanasiu, I. Antonovici, Șt. Ciuceanu, C. Dimitriu, N. Velichi sînt aleși membri corespondenți ai Comisiei], p. 22 [preotul Bălășel nu este aprobat membru corespondent], p. 30 [imprimare speciale pentru corespondența membrilor corespondenți cu Comisiunea], p. 34 [preot V. Ursăchescu nu este aprobat membru corespondent], p. 52–53 [N. Iorga este confirmat membru al Comisiunii], p. 55–56 [profesor O. Tafrați demis din funcția de membru corespondent]; *Ibidem*, 1915, p. 37 [profesor E. A. Pangrati este rugat să nu mai lipsească la ședințele Comisiunii], p. 24 [se acordă permis CFR profesorului Naum din Iași, pentru studierea monumentelor]; *Ibidem*, 1942, p. 52 [profesor Al. Borza, membru corespondent; intervenție pentru plata țețoanelor de prezență], p. 73 [plată pentru prezența la ședințele Comisiunii], p. 76 [Al. Lapedatu este rugat să revină asupra demisiei sale]; *Ibidem*, 1943, p. 22 [Al. Lapedatu revine asupra-demisiei sale din postul de președinte], p. 25–26 [numiri de membri corespondenți: general I. Rășcanu primarul capitalei, inginer G. Minescu, director al Institutului Național al Cooperăției, Eugen Demetrescu, secretar general la Ministerul de Finanțe, doctor C. Dăniță, director general al Casei Asigurărilor Sociale], p. 79 [profesor Șt. Ciobanu, cooptat în Comisia Centrală, pentru problemele din Basarabia], p. 83 [Gr. Stratulat, procuror, numit membru corespondent].

3. Servicii (Serviciul Tehnic, Bibliotecă, Colecții, Arhivă, Fototecă), Personal

Raport general CMI, 1907, I, 1908, p. 43 [înființarea bibliotecii, problema arhivelor]; Al. Lapedatu, *Lucrările Comisiunii*, 1908, I, 1908 p. 133, 187 [fotografii donate]; *Raport general CMI*, 1908, I, 1908, p. 183–184 [formarea arhivei și bibliotecii]; *Raport general CMI*, 1909, II, 1909, p. 188 [sporirea colecțiilor și arhivei], p. 190 [copii executate la Ravena pentru colecțiile CMI]; Al. Lapedatu, *Lucrările Comisiunii*, 1909, II, 1909, p. 143 [organizarea serviciului de control]; idem, *Colecțiile istorico-artistice ale Comisiunii Monumentelor Istorice și ale Casei Bisericii*, III, 1910, p. 197–198; I. Kalinderu, Al. Lapedatu, *Raport general CMI*, 1910, IV, 1911, p. 38 [nou local și custode pentru colecții]; *Oficiale III. Sculptor în serviciul Comisiunii*, IV, 1911, p. 112 [C. Bălăcescu va executa muluri pentru colecțiile Casei Bisericii]; I. Kalinderu, Al. Lapedatu, *Raport general CMI*, 1911, V, 1912, p. 41–42 [executare de muluri după piese din biserică]; I. Kalinderu, Al. Lapedatu, *Raport general CMI*, 1912, V, 1912, p. 189 [organizarea serviciilor]; *Anexe. Cuvîntări rostite la Comisiune în 1912. II. Cuvîntarea d-lui Ion Kalinderu*, V, 1912, p. 191–192 [necesitatea măririi numărului de arhitecți aflați sub conducerea lui N. Ghika-Budești, necesitatea unei arhive pe lângă bibliotecă]; *Ședințele Comisiunii*, 1913, VI, 1913, p. 53 [recepție mulaje], p. 95 [noi funcționari], p. 199 [completarea colecțiilor de muluri], p. 200 [fixarea orelor de birou, înființarea unei arhive separate], p. 201 [problema salariilor, școlarizarea personalului], p. 202 [Ion Odor numit la secretariat]; *Oficiale. Noua lege pentru conservarea și restaurarea monumentelor istorice*, VI, 1913, p. 88–89 [organizarea serviciilor, statutul de lefti anexat la lege]; *Oficiale. Cuvîntările rostite cu ocazia instalării noii Comisiuni. Cuvîntarea d-lui I. Kalinderu*, VI, 1913, p. 90–92 [drept de a angaja personal temporar; numirea de persoane cu cunoștințe istorice și arheologice; formarea unei arhive arheologice; muzeu de artă religioasă înființat de P. Girboviceanu; muzeu de artă plastică]; *Idem, Răspunsul d-lui ministru C. Disescu*, VI, 1913, p. 92–94 [numire de conservator și arhivar; rolul arhitecților din Biroul Tehnic condus de N. Ghika-Budești]; *Ședințele Comisiunii*, 1924, XVII, 1924, p. II [birou CMI la Rîmnicul Vilcii, condus de arhitectul Referendaru], p. III [dotarea Biroului Tehnic], p. IX, X [sculptorul Hahn va lucra în atelierul CMI; clișee pentru Comisiune], p. II, III, IV, V, VI, VII, VIII, IX, X, XI [probleme de personal]; *Idem*, 1925, XVIII, 1925, p. I [muzeu donat Arhivei de către G. Olszewski], p. III [cumpărare icoană], p. VI [cumpărare de publicații din Egipt și Rusia], p. IV [donație Pârvan la bibliotecă], p. VIII [arhizitie de tablouri de la M. Zăgănescu], p. II, IV, VI, VIII, IX [probleme de personal]; *Idem*, 1926, XIX, 1926, p. IV [cumpărare de tablouri, primire de monede de la Arhivele Statului], p. V [clișee CMI pentru un album de stampe istorice], p. VI, VIII [cumpărări de clișee], p. VI [clișee CMI pentru propagandă în străinătate], p. XI [cumpărare de picturi], p. II, III, IV, VI, VII, VIII, IX, X, XI, XII [probleme de personal]; *Idem*, 1931, XXIV, 1931, p. 191 [muzeul de artă veche bisericească se mută în casa Kretzulescu]; *Idem*, 1932, XXVI, 1933, p. 95 [sanctiuni date personalului], p. 97, 99 [probleme de personal], p. 99 [problema deplasărilor personalului CMI]; V. Brătulescu, *Elemente profane în pictura religioasă*, XXVII, 1934, p. 50, 66 [icoane din colecția CMI, foto]; *Comisiunea Monumentelor Istorice*, ACMI, 1914, p. 111 [personal];

Ibidem, 1915, p. 7 [personalul]; *Ibidem*, 1942, p. 8 [personalul]; *Ibidem* 1943, p. 9 [personalul]; *Procese verbale*, ACMI, 1914, p. 21, 22, 27, 28, 32, 34—35, 46, 57 [probleme de personal]; p. 25 [teză de doctorat susținută la Berlin pe baza colecțiilor CMI]; p. 30 [refuz de cumpărare de picturi și icoane pentru colecție]; p. 33 [schimb de publicații cu muzeul din Belgrad]; p. 56 [creșterea colecțiilor pe 1914]; *Ibidem*, 1915, p. 44 [despre sporul colecțiilor în 1915]; p. 44 [C. Bobulescu primește publicațiile CMI]; p. 18, 22—23 [probleme de personal]; *Ibidem*, 1942, p. 19 [cerere de raport asupra colecțiilor]; p. 22 [colecțiile Comisiunii]; p. 39, 66 [probleme de personal]; p. 66 [transferul arhitectului Atanasescu la primăria Craiovei]; *Ibidem* 1943, p. 22 [întâlniri în Corpul Tehnic]; p. 26 [arhitectul St. Becu nu se poate transfera fără a da un înlocuitor]; p. 43, 49 [aprobare angajare arhitect Traian Chiulescu]; p. 61 [arhitectul Chiulescu renunță la postul solicitat]; p. 62 [arhitectii Comisiunii trebuie să-l secondeze pe arhitectul șef Teodoru la bunul mers al Serviciului Tehnic]; p. 66 [arhitectii vor lucra ore suplimentare]; p. 67 [plata arhitectului Chiulescu pentru studii făcute pentru Comisiune]; p. 70 [angajarea unui pictor în locul lui I. Mihail, decedat]; p. 76 [Alexandru Moscu ales în locul lui I. Mihail]; p. 79 [angajare bibliotecar].

4. Burse. Bursieri
Al. Lapedatu, *Lucrările Comisiunii*, 1908, I, 1908, p. 133 [burse pentru studiul picturii bizantine la Athos, Ravenna, Veneția]; *Raport general CMI*, 1908, I, 1908, p. 182 [acordare de burse pentru studiul picturii bizantine]; Al. Lapedatu, *Lucrările Comisiunii*, 1909, II, 1909, p. 143 [obligațiile bursierilor]; *Raport general CMI*, 1909, II, 1909, p. 189—190 [bursieri, activitate; executarea la Ravenna a unor copii de picturi bizantine pentru colecțiile CMI]; I. Kalinderu, *Oficiale*. IV. *De la ședințele Comisiunii Monumentelor Istorice*, IV, 1911, p. 113—114 [comunicare privind programul și activitatea bursierilor]; I. Kalinderu, Al. Lapedatu, *Raport general CMI*, 1911, V, 1912, p. 42 [activitatea bursierilor]; *Anexe. Cuvântări rostite la Comisiune în 1912*. II, V, 1912, p. 191—192 [I. Kalinderu despre scopul burselor]; *Ședințele Comisiunii*, 1913, VI, 1913, p. 96 [prelungirea unor burse, numiri de bursieri]; p. 199 [plecarea bursierilor la Veneția, trimitere de instrucțiuni]; E. A. Pangrati, † Ion Kalinderu, VII, 1914, p. 45 [înființarea burselor]; *Ședințele Comisiunii*, 1924, XVII, 1924, p. XIII [burse pentru arhitecți; cumpărarea unei case în Veneția]; *Idem*, 1925, XVIII, 1925, p. II [concurs pentru bursă la Roma]; p. IV, V [propunere de bursieri]; p. VI, VIII [program de studiu]; *Idem*, 1926, XIX, 1926, p. VI [achitarea burselor la Roma]; p. IX [concurs pentru bursă pentru studiul restaurărilor]; p. XI [cerere de bursă (arhitect Becu)]; *Idem*, 1931, XXIV, 1931, p. 191 [aprobare de bursă]; *Procese verbale*, ACMI, 1914, p. 22 [cerere de prelungire de bursă; bursierii CMI vor trebui la întoarcere să intre în serviciul Comisiunii]; p. 28 [bursa vacantă pentru pictură bizantină se va acorda prin concurs]; p. 37 [modalități de acordare a bursei pentru pictură bizantină]; *Ibidem*, 1915, p. 31 [activitatea lui P. Popescu în Sicilia; acordare de ajutor]; *Ibidem* 1942, p. 52 [trimiterea a doi bursieri la Roma pentru studii restaurării tablourilor].

5. Atelierul de reparații (vezi și cap. A. I: București, biserica Stavropoleos)
Tablou de lucrări, XVIII, 1925, p. XIX [1. Lucrări executate. 2. în curs de execuție 1925]; N. Ghika-Budești, *Oficiale. Raport de activitate pe anul 1929*, XXVI, 1933, p. 142 [activitatea atelierului; pensiona-

rea șefului său; nevoie de reorganizare]; *idem*, *Oficiale. Raport de activitate pe anul 1930*, XXVI, 1933, p. 143 [lucrări efectuate]; *idem*, *Oficiale. Raport de activitate pe anul 1931*, XXVI, 1933, p. 190 [lucrări executate]; *idem*, *Oficiale. Memoriile pe 1932*, XXVI, 1933, p. 191 [lucrări executate]; *Procese verbale*, ACMI, 1942, p. 38 [fonduri aprobate]; *Procese verbale*, ACMI, 1943, p. 78 [executare de timpă pentru mănăstirea Soveja].

6. Publicații

a) ACMI

Indicele alfabetic al Anuarului Comisiunii Monumentelor Istorice. Pe autori, XVII, 1924, fasc. 44, p. IV; V. Brătulescu, *Prefață*, ACMI, 1942 și 1943, p. 3; *Procese verbale*, ACMI, 1942, p. 17—18 [program de publicație]; p. 65 [stabilirea sumarului pe 1942]; p. 76 [stadiul publicațiilor CMI]; *ibidem*, 1943, p. 81 [stabilirea sumarului p. 1943].

b) BCMI

Extras din Deciziunea Ministerială privitoare la redactarea Buletinului, I, 1908, p. 2 [citată o singură dată cu toate că apare în fruntea fiecărui fascicol pînă în 1912]; *Cuvinte înțeleptoare*, I, 1908, p. 5—8 [scop și programul Buletinului]; *Raport general CMI*, 1908, I, 1908, p. 183 [editarea se face pe spezele Casei Bisericii; succesul revistei]; *Raport general CMI*, 1909, II, 1909, p. 187 [lărgirea programului de publicație, noi colaboratori]; Al. Lapedatu *Redacțional*, III, 1910, p. 199—200 [la trei ani de apariție a Buletinului; program, colaboratori]; I. Kalinderu, *Oficiale. II. Schimbări în comitetul de redacție al Buletinului*, IV, 1911, p. 111—112 [Pangrati și Pârvan în locul lui Gabrielescu și Murnu]; D. Boroianu în locul lui P. Gârboviceanu; *discursul lui Kalinderu*; I. Kalinderu, Al. Lapedatu, *Raport general CMI*, 1911, V, 1912, p. 42 [condiții de apariție; noi colaboratori]; *Oficiale. Noua lege pentru conservarea și restaurarea monumentelor istorice*, VI, 1913, p. 87 [despre cuprinsul Buletinului și despre comitetul de redacție]; *Oficiale. Cuvântările rostite cu ocazia instalării noii Comisiuni. Răspunsul d-lui ministru C. Dissescu*, VI, 1913, p. 93—94 [mulțumiri aduse lui Kalinderu și Lapedatu pentru felul apariției; promovarea studiilor arheologice]; *Ședințele Comisiunii*, 1913, VI, 1913, p. 95 [D. Onciul, G. Murnu și G. Balș în redacția Buletinului]; p. 143, 198 [difuzare în străinătate]; p. 201 [difuzare în țară]; *Redacțional*, X—XVI, 1917—1923, p. 3 [întreruperea apariției în timpul războiului; consacrarea primului număr studiilor despre Biserica Domnească de la Curtea de Argeș]; V. Stănescu, *Indicele alfabetic al Buletinului Comisiunii Monumentelor Istorice pe anii 1908—1923. Pe autori*, XVII, 1924, fasc. 44, p. I—III; *Ședințele Comisiunii*, 1924, XVII, 1924, p. I [difuzare în țară; se cer oțerte pentru tipărire]; p. III, IV [difuzare în țară și străinătate]; p. V [problema tipăririi; difuzare]; p. VIII [se cer probe de tipar de la ofertații pentru tipărire]; p. IX [Buletinul va continua cf. vechiului regulament]; p. XIII [bust al lui D. Onciul, plătit din vânzarea Buletinului]; *Ședințele Comisiunii*, 1925, XVIII, 1925, p. II, V [difuzare în străinătate]; p. V [studiul despre Biserica lui Ștefan cel Mare de G. Balș va fi inclus în Buletin (fasc. 43—46) anul XVIII]; p. VI [din economiile realizate la Buletin să se cumpere cărți, mai ales din Rusia]; *Raport pe anul 1922*, XVIII, 1925, p. XIV [alocație de fonduri pentru publicația Buletinului]; *Raport pe anul 1923*, XVIII, 1925, p. XV [alocație pentru publicarea Buletinului]; *Raport pe anul 1925*, XVIII, 1925, p. XVIII [alocație pentru publicarea Buletinului]; *Ședințele Comisiunii*, 1926, XIX, 1926, p. VI, VII [difuzare în țară]; p. VIII [memoriile și releveele decedatului arhitect

Referendaru vor fi publicate într-un număr special al Buletinului], p. XI [fond din venitul Buletinului pentru bustul lui D. Onciul]; N. Iorga, *Monumentele noastre și opera Comisiunii Monumentelor Istorice*, XXXI, 1938, p. 50 [grija cu care se publică și se tipărește]; A. Sacerdoțeanu, *Tablă și indice [pentru anul XXXV, 1942]*, XXXV, 1942, p. 201—207 [supliment]; I. Barnea, *Indice [pentru anul XXXVI, 1943]*, XXXVI, 1943, p. 127—130; idem, *Indice [pentru anul XXXVII, 1944]*, XXXVII, 1944, p. 99—103; idem, *Indice [pentru anul XXXVIII, 1945]*, XXXVIII, 1945, p. 89—93; *Procese verbale*, ACMI, 1914, p. 26 [vânzarea Buletinului], p. 27 [articolele din Buletin vor avea pe viitor un rezumat în limba franceză], p. 35 [aprobare de reproducere a unor ilustrații din BCMI], p. 46 [trimiterea Buletinului la Capela română din Paris], p. 52 [trimiterea colecției BCMI la Institutul Arheologic Imperial din Petrograd, în schimbul publicațiilor Institutului], p. 56 [se trimite Buletinul la Școala de Arte Frumoase din Iași]; *Ibidem*, 1915, p. 20 [colecție BCMI trimisă la Biblioteca Arhivelor Statului], p. 23 [BCMI trimis la Cercul Artistic Internațional din Roma], p. 31 [plată pentru clișee]; *Ibidem*, 1942, p. 17—18 [program de publicație], p. 19 [stabilire sumar], p. 22, 28, 31 [studii de publicat], p. 38 [fonduri aprobate], p. 65, 72 [aprobarea proiectului de copertă pentru N. Ghika-Budești, *Essai de synthèse sur l'architecture religieuse...*], p. 76 [stadiul publicațiilor CMI]; *Ibidem*, 1943, p. 21—22 [materialul dat spre publicare de N. Ghika-Budești este oprit și dat la verificare lui Șt. Balș și P. Antonescu], p. 32 [despre instrucțiuni pentru colaboratorii revistei și eventual onorarii pentru autori], p. 35 [ședința comitetului de redacție al Buletinului; indice făcut de Sacerdoțeanu (1942)], p. 81 [stabilirea sumarului pe 1943; rezumatele franceze se vor face de Institutul Francez]; indice model de A. Sacerdoțeanu].

c. Alte publicații

Raport general CMI, 1908, I, 1908, p. 183 [publicarea unei «Călăuze» a Monumentelor Istorice]; *Raport general CMI, 1909, II, 1909, p. 187—188* [broșură despre Curtea de Argeș; publicarea unei «Călăuze» și a unor monografii despre mănăstirile Polovragi, Strîmba (1906), Tismana (1908), Crasna și Govora]; Al. Lapedatu, *Cîteva cuvinte drept postfață la albumul «Odoarele de la Neamtu și Secu»*, IV, 1911, p. 160—161; *Ședințele Comisiunii, 1913, VI, 1913, p. 200* [profesorul R. Caracăș va îngrîși de publicarea unui *Corpus Inscriptionum Slavo-Romanicarum*]; *Idem, 1925, XVIII, 1925, p. III* [pregătirea unui album cu monumente istorice din Bucovina], p. VII [redactarea unei Călăuze a Bucureștilor], p. IX [album pentru profesorul Focillon]; *Raport pe anul 1924, XVIII, 1925, p. XVII* [fonduri pentru publicații]; *Raport pe anul 1925, XVIII, 1925, p. XVIII* [fonduri pentru publicații]; *Ședințele Comisiunii, 1926, XIX, 1926, p. VII* [fonduri pentru Bisericiile moldovenești, a lui G. Balș].

7. Rapoarte anuale

Raport general CMI, 1907, I, 1908, p. 29—46; *Raport general CMI, 1908, I, 1908, p. 169—186*; *Raport general CMI, 1909, II, 1909, p. 181—190*; I. Kalinderu, Al. Lapedatu, *Raport general CMI, 1910, IV, 1911, p. 34—39*; idem, *Raport general CMI, 1911, V, 1912, p. 39—42* și Anexe p. 43—48; idem, *Raport general CMI, 1912, V, 1912, p. 185—190* și Anexe, p. 191—192; *Raport pe anul 1919, XVIII, 1925, p. X—XI*; *Raport pe anul 1920, XVIII, 1925, p. XI—XII*; *Raport pe anul 1921, XVIII, 1925, p. XII—XIII*; *Raport pe anul 1922, XVIII, 1925, p. XIII—XIV*; *Raport pe anul 1923, XVIII, 1925, p. XIV—XV*; *Raport pe anul 1924, XVIII, 1925,*

p. XV—XVII; *Raport pe anul 1925, XVIII, 1925, p. XVII—XIX*; *Tablou de lucrări, 1, 2, XVIII, 1925, p. XIX*; *Rapoartele domnilor membri ai Comisiunii Monumentelor Istorice*. [Raportul lui A. Verona], XVIII, 1925, p. XX; *Rapoartele Secțiunilor Regionale pe anul 1925, XVIII, 1925, p. XXI—XXIII*; N. Ghika-Budești, S. Becu, P. Demetrescu, *Lucrări executate în 1926, XIX, 1926, p. XIII—XIV*; N. Ghika-Budești, *Oficiale. Raport de activitate pe anul 1929, XXVI, 1933, p. 141—142*; idem, *Oficiale. Raport de activitate pe anul 1930, XXVI, 1933, p. 142—143*; idem, *Oficiale. Raport de activitate pe anul 1931, XXVI, 1933, p. 189—190*; idem, *Oficiale. Memoriul pe 1932, XXVI, 1933, p. 190—191*; idem, *Raport pe anul 1935, XXX, 1937, p. 190—191*; idem, *Referat, 1914, ACMI, 1914, p. 61*; idem, *Memoriu, ACMI, 1914, p. 62*; Gh. Gh. Lupu, *Memoriu, ACMI, 1914, p. 63—65*; I. D. Trajanescu, *Memorii 1...6 ACMI, 1914, p. 66—71*; I. Antonovici, *Raport, ACMI, 1914, p. 93—95*; I. Ghibănescu, *Raport, ACMI, 1914, p. 96—97*; Șt. Ciuceanu, *Raport, ACMI, 1914, p. 97—113*; *Memorii 1915, ACMI, 1915, p. 49—57*; Gh. Lupu, *Memoriu, ACMI, 1915, p. 52—54*; I. D. Trajanescu, *Memoriu, ACMI, 1915, p. 55—57*; Șt. Ciuceanu, *Raport, ACMI, 1915, p. 119—169*; Al. Bărcăcilă, *Raport, ACMI, 1915, p. 170—173*; P. Popescu, *Raport, ACMI, 1915, p. 174—176*; V. Pârvan, *Raport 1915, ACMI, 1915, p. 179—183, 190—200, 210—213, 217*; general Papp, *Raport general asupra muzeului regional Alba Iulia, ACMI, 1942, p. 90—94*; C. Daicovici, *Raport, ACMI, 1942, p. 99—105*; P. Nicorescu, *Raport, ACMI, 1942, p. 169—170*; C. Ambrojevici, *Raport, ACMI, 1942, p. 171—173*; *ibidem, 1943, p. 95—96*; C. Daicoviciu. *Raport 1943, ACMI, 1943, p. 182—186.*

8. Ședințe de lucru

Raport general CMI, 1907, I, 1908, p. 33 [în 1907 s-au ținut 14 ședințe]; Al. Lapedatu, *Lucrările Comisiunii, 1908, I, 1908, p. 90—91, 133—134, 187—188* [13 ședințe]; idem, *Lucrările Comisiunii 1909, II, 1909, p. 45, 95—96, 143* [7 ședințe]; *Oficiale. IV. De la ședințele Comisiunii Monumentelor Istorice, IV, 1911, p. 113—114* [comunicări făcute de I. Kalinaeru privind activitatea bursierilor și a sculptorului Comisiunii]; *Anexe. Cuvîntări rostite la Comisiune în 1912, V, 1912, p. 191—192* [I. Kalinderu, C. C. Arion, C. G. Dissescu]; *Ședințele Comisiunii, 1913, VI, 1913, p. 51—54* și Anexe, p. 55—56 [necrologuri rostite de I. Kalinderu pentru Spiru Haret și arhitect I. Mincu], p. 94—96, 198—204 [24 ședințe]; *Idem, 1924, XXVII, 1924, p. I—XIII* [15 procese verbale]; *Idem, 1925, XVIII, 1925, p. I—IX* [11 procese verbale]; *Idem, 1926, XIX, 1926, p. I—XII* [15 procese verbale]; *Idem, 1931, XXIV, 1931, p. 94—95, 190—191* [7 ședințe]; *Idem, 1932, XXVI, 1933, p. 95—99* [9 ședințe în 1932]; *Procese verbale, ACMI, 1914, p. 21—58* [19 procese verbale]; *Ibidem, 1915, p. 17—45* [11 procese verbale]; *Ibidem, 1942, p. 17—78* [15 procese verbale]; *Ibidem, 1943, p. 21—85* [27 procese verbale].

9. Secțiunea regională Cernăuți (apoi Bucovina) înființată în 1921; desființată 1940; reînființată 1942

Raport pe anul 1922, XVIII, 1925, p. XIV [acordări de fonduri]; *Raport pe anul 1924, XVIII, 1925, p. XVII* [acordări de fonduri]; *Raport pe anul 1925, XVIII, 1925, p. XVIII* [acordări de fonduri]; *RSR Cernăuți, 1925, XVIII, 1925, p. XXI* [și preliminarea bugetului necesar pe 1926]; P. I. Luția, *RSR Cernăuți, 1921—1925, XIX, 1926, p. 126—140, 186—188*; XX, 1927, p. 34—43; — XIX, 1926, p. 126 [sediul este la Universitatea din Cernăuți; președinte, profesor I. Nistor; membri:

Dimitrie Dan, Teofil Gramatovici, inginer Hugo Rezori; secretar, Oreste Luția], p. 186 [sediu la Palatul Administrativ, piața Ghica-Vodă; I. Nistor devine ministru], p. 188 [pregătirea inventarului monumentelor istorice și obiectelor de artă din Bucovina]; — XX, 1927, p. 39 [moartea în 1924 a secretarului secțiunii, profesor Oreste Luția, înlocuit cu doctor Petre Luța], p. 41 [secretariatul și arhiva la Palatul Administrativ], p. 42 [culegere de material pentru inventarul monumentelor; redeschiderea în 1925 a Muzeului Diecezan]; p. 42—43 [colaborare la expoziția de artă românească din Paris și Elveția];

Ședințele Comisiunii, 1926, XIX, 1926, p. IV [proponeri ale secției, aprobate de CMI], p. XI [primiri de fonduri din bugetul CMI]; I. Nistor, P. Luța, RSR Cernăuți, 1933—1934, XXVIII, 1935, p. 65—74; idem, RSR Cernăuți, 1935, XXVIII, 1935, p. 136—143; P. Luța, RSR Cernăuți, 1936, XXX, 1937, p. 94 [Consiliul Eparhial al Bucovinei acordă Secțiunii un fond de 2 milioane; mitropolitul Visarion ales membru al Comisiei]; p. 95 [Muzeul Regional Cernăuți fuzionează cu Muzeul-Industrial, sub denumirea de «Muzeul Regele Carol II»]; N. Iorga, *Trei conferințe de orientare. I. Monumentele noastre și opera Comisiei Monumentelor Istorice*, XXXI, 1938, p. 57 [trimitere anuală de rapoarte, fond acordat de episcopul Visarion din economiile realizate la Fondul Bisericesc; bună gospodărire]; *Secțiunile Regionale ale Comisiunii Monumentelor Istorice. Secțiunea pentru Bucovina*, ACMI, 1942, p. 9 [membri]; *Ibidem*, 1943, p. 10 [membri]; *Procese verbale*, ACMI, 1942, p. 32 [înființarea Secției Regionale CMI; organizare], p. 77 [intrarea în funcțiune la 29 decembrie a Secției Regionale pentru Bucovina]; *Comisiunea Monumentelor Istorice. Secțiunea Regională pentru Bucovina. Proces verbal No. 1*, ACMI, 1943, p. 15—18 [președinte: mitropolitul Tit al Bucovinei; probleme de organizare; lucrări de efectuat]; *Procese verbale* ACMI, 1943, p. 28 [se aprobă atribuțiile Secțiunii Regionale].

10. Secțiunea Regională Chișinău Ședințele Comisiunii, 1924, XVII, 1924, p. II [trimitere de acte justificative pe 1921—1923]; *Idem*, 1925, XVIII, 1925, p. III [N. Iorga elogiază activitatea secțiunii și felul cum este tipărit Anuarul Secțiunii; intervenție pentru oprirea dărîmării vechilor cetăți]; *Raport pe anul 1922*, XVIII, 1925, p. XIV; *Idem pe anul 1923*, XVIII, 1925, p. XV; *Idem pe anul 1924*, XVIII, 1925, p. XVII; *Idem pe anul 1925*, XVIII, 1925, p. XVIII [fonduri alocate Secțiunii de către CMI]; RSR Chișinău, 1925, XVIII, 1925, p. XXII [tipărirea Anuarului și a unei monografii despre Chișinău; înființarea bibliotecă; necesitatea unui imobil nou și a unui muzeu istoric]; P. Gore, Șt. Ciobanu, RSR Chișinău, 1926, XIX, 1926, p. XV [bogată colecție de fotografii; lucrări în pregătire, scrise de membrii Comisiei: P. Gore, despre fotografierea monumentelor și despre *Monedele moldo-valahe din 1771—1774*; inginer Tișcanu: *Studiu arhitectural despre bisericile din Basarabia*; Șt. Berechet: *Monografia Mănăstirii Căpriana, Bibliografia cărților românești apărute în Basarabia*; Șt. Ciobanu: *Monografia cetății Tighina*]; Ședințele Comisiunii, 1932, XXVI, 1933, p. 95 [profesor Vasile Radu și L. Boga numiți membri ai Secțiunii]; N. Iorga, *Trei conferințe de orientare. I. Monumentele noastre și opera Comisiei Monumentelor Istorice*, XXXI, 1938, p. 57 [Comisia lucrează prea independent].

11. Secțiunea regională Cluj (Transilvania)

Raport pe anul 1923, XVIII, 1925, p. XV; *Idem pe anul 1924*, XVIII, 1925, p. XVII; *Idem pe anul 1925*, XVIII, 1925, p. XVII [fonduri acordate de CMI]; RSR

Cluj, 1925, XVIII, 1925, p. XXI—XXII [activitate]; N. Iorga, *Cronică*, XXVIII, 1935, p. 95 [notă despre articolul lui V. Literat, *Biserici din Țara Oltului și de pe Ardeal*, zugrăvite de o familie de pictori, ACMIT, IV, 1935]; idem, *Biserica din Zlatna și problemele ei*, XXX, 1937, p. 189 [despre articolul lui Vătășianu, apărut în ACMIT]; idem, *Trei conferințe de orientare. I. Monumentele noastre și opera Comisiei Monumentelor Istorice*, XXXI, 1938, p. 57 [Secțiunea lucrează independent și nu trimite rapoarte decât rareori]; *Procese verbale*, ACMI, 1942, p. 32 [C. Daicovici, exponentul Comisiunii pentru Transilvania și Banat].

12. Secțiunea Regională Lugoj

Ședințele Comisiunii, 1925, XVIII, 1925, p. VIII [nu se pot executa săpături decât sub conducerea lui V. Pârvan]; *Raport pe anul 1922*, XVIII, 1925, p. XIV; *Idem pe anul 1923*, XVIII, 1925, p. XV; *Idem pe anul 1925*, XVIII, 1925, p. XVIII [ajutor acordat de CMI]; RSR Lugoj 1925, XVIII, 1925, p. XXIII.

XXV. Icoane

C. Moisil, *Colecțiunea Maria Istrati-Capșa*, IV, 1911, p. 144 [icoane vechi]; Al. Lapedatu, *Icoanele lui Barnovski Vodă de la Moscova și zugrăfii Trei Erarilor din Iași*, V, 1912, p. 110—114; V. Drăgheanu, *O icoană din sicriul Sfântului Ioan cel Nou din Suceava*, IX, 1916, p. 21—24 [cu foto]; idem, *O icoană la biserica Doicești-Dîmbovița*, XIX, 1926, p. 88; idem, *O icoană din Bulgaria*, XIX, 1926, p. 88; idem, *Icoana lui Vladislav Vodă din Muntele Athos, aflată la Lavră*, XIX, 1926, p. 123; N. Iorga, *Une icône byzantine au Portugal*, XXII, 1929, p. 88—89; idem, *Cea mai veche icoană din Moldova care însă nu e veche*, XXIV, 1931, p. 29—30 [cu foto]; idem, *Icoanele de la muzeul Sinaii*, XXIV, 1931, p. 61—65; idem, *Icoana românească*, XXVI, 1933, p. 5—26; erata p. 48; V. Brătulescu, *Elemente profane în pictura religioasă*, XXVII, 1934, p. 50—67 [cu foto]; idem, *Elemente profane în pictura religioasă. Sfântul Ilie și căruța cu caii de foc*, XXVIII, 1935, p. 131 [icoane la muzeul din Vălenii de Munte și la Muzeul de Artă Religioasă din București], p. 130—132 [icoană de la «catedrala» din Giurgiu]; N. Iorga *Cîteva însemnări*, XXX, 1937, p. 44 [însemnare pe o icoană a lui N. Șerban din Iași]; N. Ghika-Budești, *Artele minore bizantine și române*, XXX, 1937, p. 169—170; Al. Bărcăcilă, *Cîteva icoane cu mucenici și arhangheli ostași căldreți*, XXXIII, 1940, fasc. 104, p. 88—93 [cu foto]; V. Brătulescu, *Icoane românești*, XXXIII, 1940, fasc. 105, p. 1, 38 bis.; fasc. 106, p. 4 bis; XXXIV, 1941, p. 8 bis [plasă color]; I. C. Ioanidu, G. G. Rădulescu, *Icoane pe sticlă*, XXXV, 1942, p. 151—166 [istoric, iconari, foto]; M. Golescu, *Icoana pe sticlă a zugrăvului Ioniță ot Brașov*, XXXVIII, 1945, p. 7—10 [reproducere color].

XXVI. Iconografie

O. Tafrali, *Iconografia imnului acatist*, VII, 1914, p. 49—84, 127—140, 153—168 [cu reproduceri]; N. Iorga, *La figuration des évangélistes dans l'art roumain et l'école chypriote-valaque*, XXVI, 1933, p. 1—4; M. Golescu, *Folosirea temelor musicale în iconografia bisericii răsăritene*, XXVI, 1933, p. 176—177 [cu foto]; V. Brătulescu, *Elemente profane în pictura religioasă*, XXVII, 1934, p. 49—67 [cu foto și reproduceri color]; M. Golescu, *O fabulă a lui Esop trecut în iconografia religioasă*, XXVII, 1934, p. 70—73 [cu foto]; père G. de Jerphanion, *Les églises rupestres de Cappadoce...*, XXVII, 1934, p. 145—184 [cu planuri și foto]; V. Brătulescu,

Elemente profane în pictura religioasă. Sfântul Ilie și căruța cu caii de foc, XXVIII, 1935, p. 127—135 [foto pictură la biserică; icoană rusească din secolul XVI, foto]; M. Golescu, *Saint Georges délivre l'adolescent emmené en captivité par les infidèles*, XXX, 1937, p. 128—131 [cu foto și reproduceri]; idem, «*Prea puternicul Samson*», XXXIII, 1940, fasc. 104, p. 85—87 [cu foto]; idem, *Motive de animale*, XXXVI, 1943, p. 36—48 [cu foto].

XVII. Influențe străine în arta românească. Generalități

A. Baltazar, *Decorațiunile de la paracisul metropolitan din București*, II, 1909, p. 34—35 [influență armeană a decorațiilor pe valea Dunării, în special la Curtea de Argeș, Tîrgoviște, Dragomirna (după Choisy)]; Sp. Cegăneanu, *Ceva despre proveniența și arta vechilor noastre argintării*, IV, 1911, p. 29—33 [influență bizantină și italiană venite prin Sud, meșterii brașoveni, foto]; G. Balș, N. Ghika-Budești, *Messembria*, V, 1912, p. 1—22 [cu foto, planuri, desene]; Al. Lapedatu, *Meșterii bisericilor moldovene*, V, 1912, p. 23—29; idem, *Meșterii bisericilor din Țara Românească*, V, 1912, p. 177—183; G. Balș, *Sfântul Munte*, VI, 1913, p. 1—8, 34—38; M. Al. Zagoritz, *Înfluriri gotice în arhitectura românească*, IX, 1916, p. 44—46 [biserică Sf. Gheorghe-Olari din Cîmpulung; cu secții, plan, desene]; G. Balș, *Bisericile lui Ștefan cel Mare*, XVIII, 1925, p. 11—16 [influență bizantină (prin Serbia), gotică, armeană]; N. Ghika-Budești, *Evoluția arhitecturii*, I, XX, 1927, p. 122, fig. 1—13 [influență medievală occidentală], p. 123, fig. 14—17 [influențe medievale orientale], p. 124—126, fig. 18—50 [influență bizantină din Constantinopol], p. 129—131, fig. 51—80 [influențe sîrbești], p. 132—134, fig. 81—93 [influență macedo-balcanică], p. 135—137, fig. 94—116 [influență athonită], p. 140—143, fig. 119—182 [influență armeană]; *Ibidem*, II, XXIII, 1930, p. 5—8 [influență directă de la Constantinopol; influență balcanică; școala Muntelui Athos, influență sîrbească]; *Ibidem*, III, XXV, 1932, p. 5—10 [influență bizantină din Constantinopol, sîrbească din valea Moravei, sîrbească cu decor armenesc, balcanică, athonită]; L. Bréhier, *Arta română* (N. Iorga și G. Balș, «*Istoria vechii arte române*»), XVII, 1924, p. 1—7, 51—57; G. Balș, *Biserică sec. XVI, XXI, 1928*, p. 6—10 [cuvînt înainte despre influența bizantină, gotică, renaștinistă, athonită, etc.]; N. Iorga, *La figuration des évangélistes dans l'art roumain et l'école chypriote-valaque*, XXVI, 1933, p. 1—4, idem, *Icoana românească (după niște conferințe)*, XXVI, 1933, p. 5—26; idem, *Les arts mineurs en Roumanie. Seconde partie*, XXVI, 1933, p. 145—156 [sculptură în lemn, țesături]; père G. de Jerphanion, *Les églises rupestres de Cappadoce et la place de leurs peintures dans le développement de l'iconographie chrétienne*, XXVII, 1934, p. 168—184 [cu foto]; N. Ghika-Budești, *Artele minore bizantine și române*, XXX, 1937, p. 167—174; idem, *Restaurarea bisericii mari a mîndștirii Cozia*, XXXI, 1938, p. 22—31 [influență sîrbească la Cozia, la Mitropolia Veche din Tîrgoviște, la biserică Episcopală din Curtea de Argeș și la Mîndștirea Dealului]; idem, *L'ancienne architecture*, XXXV, 1942, fasc. 1—2, p. 1—60 [influențe balcanice, sîrbești, bizantine, athonite, orientale, italo-venețiene, mixte, otomane].

XVIII. Legături de cărți

N. Iorga, *Cîteva legături românești*, XXII, 1929, p. 180—183 [cu foto].

XIX. Materiale și metode de construcție

G. Balș, *Bisericile lui Ștefan cel Mare*, XVIII, 1925, p. 238—240; *Raport pe anul 1919*, XVIII, 1925, p. X [proasta calitate a materialelor]; *Ședințele Comisiunii*, 1926, XIX, 1926, p. XI [depozit de șită pentru monumente]; G. Balș, *Biserică sec. XVI, XXI, 1928*, p. 322—323; N. Ghika-Budești, *Evoluția arhitecturii*, I, XX, 1927, p. 125, 130, 136, 141; *Ibidem*, II, XXIII, 1930, p. 15—16; *Ibidem*, III, XXV, 1932, p. 13—16; *Ibidem*, IV, XXIX, 1936, p. 21—25; G. Balș, *Grinda și arcul*, XXIV, 1931, p. 66—69 [critică la teoriile lui V. Vătășianu și Strzygowski]; N. Iorga, *Note moldovenești în legătură cu clădirile biserești și profane. Contracte de clădire*, XXVI, 1933, p. 124—125, idem, *Cum se zidia acum o sută de ani*, XXVI, 1933, p. 159—166.

XX. Meșteri (zidari, argintari, fierari, zugravi)

Sp. Cegăneanu, *Ceva cu privire la meșterul Manole*, III, 1910, p. 44—47 [cu foto]; E. Minea, *Un pictor român în secolul al XVII-lea*, III, 1910, p. 143—144 [Toma Turbulea, la curtea lui Bathory, în Transilvania]; Sp. Cegăneanu, *Ceva despre proveniența și arta vechilor noastre argintării*, IV, 1911, p. 29—33 [meșteri sași, în special George Mai, cu foto argintării]; V. Drăghiceanu, *Curțile domnești brîncovenești*, III. *Patlogii*, III, 1910, p. 62—69; *Ibidem*, IV. *Curți și conace fărîmate*, IV, 1911, p. 57, 58, 60 [crucea lui Levin Pesena, cu foto]; Al. Lapedatu, *Meșterii bisericilor moldovene*, V, 1912, p. 22—29 [și despre Ion Zidarul: p. 25—26]; idem, *Ioan zidarul lui Petru Vodă Rareș*, V, 1912, p. 84—86; idem, *Icoanele lui Barnovschi-Vodă de la Moscova și zugrafiile Trei Erarhilor din Iași*, V, 1912, p. 110—114; idem, *Meșterii bisericilor din Țara Românească*, V, 1912, p. 177—183; N. Iorga, *Cel d'intăiu zugrav moldovean*, VII, 1914, p. 193; idem, *Un pictor român în Ardeal*, VIII, 1915, p. 46; idem, *Sculptorul lui Duca Vodă*, VIII, 1915, p. 46; idem, *Un zugrav la 1742*, VIII, 1915, p. 46 [Mihaelachi din tîrgul Troțușului]; V. Drăghiceanu, *Semne lapidare la Biserica din Păpăuți*, VIII, 1915, p. 93; G. Balș, *Bisericile lui Ștefan cel Mare*, XVIII, 1925, p. 215—216 [semne lapidare], p. 268—270 [meșteri]; idem, *Biserică sec. XVI, XXI, 1928*, p. 262—267 [semne lapidare], p. 318—322 [meșteri]; N. Iorga, *Pictor străin la curtea lui Brîncoveanu*, XXII, 1929, p. 44; idem, *Cronică*, XXII, 1929, p. 95 [contract pentru zidirea caselor lui Ioan Odobescu; zugravi greci în veacul al XVII-lea]; G. Balș, *Zugravi moldoveni*, XXII, 1929, p. 141; N. Iorga, *Note moldovenești în legătură cu clădirile biserești și profane. Contracte de clădire*, XXVI, 1933, p. 124—125 [Lazăr Șperlic se angajează să facă mobile pentru poetul Conachi]; idem, *Un contract de «calfă de pietrari» (1839)*, XXVI, 1933, p. 128 [boltirea unei hrube la hanul lui Buzilă din Iași]; M. Golescu, *Folosirea temelor musicale în iconografia bisericii răsăritene*, XXVI, 1933, p. 177 [familia Dozești, zugravi]; idem, *O fabulă a lui Esop în iconografia religioasă*, XXVII, 1934, p. 73 [frații Dozești]; R. Gassauer, *Teracote sucevene*, XXVIII, 1935, p. 145—164 [și despre Ion Zidarul, p. 146—147]; N. Iorga, *Cronică*, XXXII, 1939, p. 143 [recenzie la ATG, martie-iunie 1940, cu un articol al lui Onisifor Ghibu despre Picu Pătruț și picturile sale]; M. Golescu, «*Prea puternicul Samson*», XXXIII, 1940, fasc. 104, p. 85—87 [cu foto; meșterii zugravi din Dozești], I. Popovici, *Un zugrav român necunoscut din veacul al XVIII-lea*

(1750–1838), XXXIII, 1940, fasc. 105, p. 39–48 [arhimandritul Veniamin]; I. C. Ioanidu, C. G. Rădulescu, *Icoane pe sticlă*, XXXV, 1942, p. 156–166 [meșteri iconari]; M. Golescu, *Un arhitect român de la începutul veacului al XIX-lea: meșterul Ilie Guie*, XXXVI, 1943, p. 109–113 [cu foto]; H. Teodoru, *Încă un nume de meșter constructor*, XXXVI, 1943, p. 119 [Albu, semnat pe o fereastră la biserica din Broșteni, Buzău].

XXI. Miniaturi și manuscrise

N. Iorga, *Ștefan cel Mare și mândstirea Neamțului*, III, 1910, p. 100–102 [evanghelie din 1435/1436, cu foto]; C. Moisil, *Colecțiunea Maria Istrati-Capșa*, IV, 1911, p. 144–145 [peste 1 000 manuscrise din secolele XV–XIX]; V. Drăghiceanu, *Miniaturi din timpul lui Ștefan cel Mare*, XVII, 1924, p. 93 [Apostol și Evangheliar din 1491, la Muzeul Istoric din Moscova]; *Ședințele Comisiunii*, 1924, XVII, 1924, p. I [evangheliar de la Humor, aflat la muzeul Comisiunii, urmează să fie predat Consistoriului Arhiepiscopal Ortodox al Bucovinei; Evangheliar de la Voroneț rămâne încă la muzeu]; C. I. Karadža, *Notiță despre unele miniaturi înfățișând pe Matei Vodă Basarab și pe doamna Elena*, XIX, 1926, p. 54–57; Titus Tîrgovișteanu, *Obiecte de artă românești la mândstirea bulgărească Rilo*, XXII, 1929, p. 143; N. Iorga, *Miniaturi românești în secolul al XVII-lea*, XXIV, 1931, p. 145–153 [la mândstirea Sf. Sava, lângă Ierusalim; cu reproduceri]; idem, *Noi obiecte de artă găsite la Ierusalim în mândstirea Sf. Sava și la Muntele Sinai*, XXIV, 1931, p. 181–187 [cu reproduceri]; N. Iorga, *La figuration des évangélistes dans l'art roumain et l'école chypriote-valaque*, XXVI, 1933, p. 1–4; idem, *Evangheliarul lui Alexandru-Vodă Mircea la Muntele Sinai*, XXVII, 1934, p. 85–86 [cu foto]; idem, *Două evangheliare ale fiilor lui Petru Rareș descoperite de d. M. Beza*, XXVII, 1934, p. 87–90 [din 1543 și din 1551, cu foto]; idem, *Un caiet de miniaturist*, XXX, 1937, p. 125–127 [din secolul XIX (1807); cu reproduceri de litere ornate]; N. Ghika-Budești, *Artele minore bizantine și române*, XXX, 1937, p. 171–172; I. M. Chiafăzezi, *Moscopole*, XXXI, 1938, p. 135–142 [manuscrise ale scriitorului și profesorului Cavalotti născut cca 1718, descoperite la Bitcuhi, la Berat și Moscopole; foto manuscrise p. 141]; N. Iorga, *Cel din urmă manuscris de datină artistică în Muntenia*, XXXII, 1939, p. 133–140 [fost la mândstirea Cernica, «acum» la Institutul de Istorie Universală]; I. Barnea, *Un manuscris grecesc cu miniaturi din Biblioteca Academiei Române*, XXXVI, 1943, p. 102–108 [Tetraevanghelul provenit de la Sfântul Munte; fost în colecția Pappasoglu; reproduceri]; idem, *Tetraevanghelul de la Căldărșani*, XXXVII, 1944, p. 58–68 [la Academie; întors de la Moscova în 1935; cu reproduceri].

XXII. Mobilier de cult. Generalități

Sp. Cegăneanu, *Din odăile bisericesti ale Muzeului Național*, III, 1910, p. 1–10 [cu desene și foto]; idem, *Observațiuni asupra sfeșnicului de la Vieros*, V, 1912, p. 124–125 [cu foto]; Al. Zagoritz, *Sfeșnice*, VII, 1914, p. 16–26 [cu desene și foto]; I. Veslovski, *Cele mai vechi cruci de mînd din Bucovina*, VIII, 1915, p. 21–29 [cu foto]; Al. Zagoritz, *Timpla și tronul*, VIII, 1915, p. 55–69 [cu foto și desene]; G. Balș, *Bisericile lui Ștefan cel Mare*, XVIII, 1925, p. 241–244 [cap. VI. Mormintele], p. 266–267 [cap. VIII. Clopotele]; idem, *Biserici sec. XVI, XXI*, 1928, p. 268–270 [cap. V. Mormintele], p. 306–317 [cap. VII. Mobilierul],

p. 326–346 [cap. X. Pietre de mormînt]; N. Iorga, *Les arts mineurs en Roumanie. Seconde partie*, XXVI, 1933, p. 145–150; N. Ghika-Budești, *Artele minore bizantine și române*, XXX, 1937, p. 172–173.

XXIII. Muzeografie

Sp. Cegăneanu, *Din odăile bisericesti ale Muzeului Național*, III, 1910, p. 1–10 [cu desene și foto]; Al. Lapedatu, *Colecțiile istorico-artistice ale Comisiunii Monumentelor Istorice și ale Casei Bisericii*, III, 1910 p. 196–197; C. Moisil, *Colecțiuni particulare de antichități în România*, IV, 1911, p. 133–134; idem, *Colecțiunea Maria Istrati-Capșa*, IV, 1911, p. 135–145 [cu foto și desene]; G. Murnu, *Monumente de piatră din colecția de antichități a muzeului de la Adamclisi*, VI, 1913, p. 97–122 [cu foto]; V. Drăghiceanu, *Monumente reprezentative din vechea artă română, expuse în expozițiile din Paris și Geneva în anul 1925*, XIX, 1926, p. 61–68 [cu foto]; *Ședințele Comisiunii*, 1932, XXVI, 1933, p. 96 [V. Drăghiceanu delegat să facă un proiect de lege al muzeelor]; D. Berciu, *O colecție de antichități din județul Romanai*. — Gh. Georgescu — *Corabia*, XXVII 1934, p. 74–84 [cu foto]; V. Brătulescu, *Cronică*, XXXI, 1938, p. 45–47 [răspuns la recenzie publicată de Em. Hagî Mosco la N. Iorga, *Les arts mineurs en Roumanie. I*, în RIR V–VI (1935–1936) p. 418–423]; N. Iorga, *Ce este un muzeu istoric. Conferință la Tîrgoviște, cu prilejul terminării muzeului*, XXXI, 1938, p. 63–70 [cu foto]; N. Iorga, *Ce este un muzeu de artă. Conferință la Iași*, 1938, XXXI, 1938, p. 70–77 [cu foto]; *Procese verbale*, ACMI, 1915, p. 31, 36 [întocmirea unui regulament de funcționare al muzeelor regionale]; general Papp, *Raport general asupra muzeului regional Alba-Iulia*, ACMI, 1942, p. 90–94; *Bucovina. Proces verbal Nr. 1*, ACMI, 1943, p. 17–18 [problema conservării obiectelor de muzeu, problema obiectelor evacuate]; vezi și cap. A. XIII, *Colecțiuni particulare* și cap. A. I., la orașele respective: muzeu.

XXIV. Necrologuri

Vezi capitolul B, *Indice de persoane*, la: B. P. Hașdeu, G. Tocilescu, Al. Baltazar, Spiru C. Haret, I. Mincu, I. Kalinderu, Carol I, regina Elisabeta, D. Onciul, G. Lupu, Al. Zagoritz, C. I. Istrati, C. C. Arion, Al. Referendaru, Gr. Cerkez, V. Pârvan, G. Balș, N. Iorga, D. Marcu., N. Ghika-Budești, I. Mihail, I. Andrieșescu, C. Petranu, P. Smarandescu.

XXV. Numismatică

C. Moisil, *Monede vechi romane la Tulcea*, III, 1910 p. 95; idem, *Colecțiunea Maria Istrati-Capșa*, IV, 1911, p. 144 [monede vechi românești]; idem, *Monetele lui Radu I Basarab*, X–XVI, 1917–1923, p. 122–133; p. 133, P. S. de V. Drăghiceanu [stema Basarabilor]; idem, *Monete vechi găsite în săpăturile de la Curtea de Argeș*, X–XVI, 1917–1923, p. 150–152; idem, *Monete găsite la Măgureni*, XVII, 1924, p. 45 [perioada ocupației rusești 1768–1774 și din Austria, Rusia, Germania]; P. Gore, Șt. Ciobanu, *RSR Chișinău*, 1926, XIX, 1926, p. XV [se anunță o lucrare despre monedele moldo-valaha 1771–1774]; G. Severeanu, *Moneda lui Vlad I-lui, domn al Țerei Românești de la 1395/96–1397 Decembrie*, XXVI, 1933, p. 33–36 [cu foto]; A. Sacerdoțeanu, *Recensii*, XXXVII, 1944, p. 95 [la: C. Secășanu, *Numismatică*, București, 1934];

XXVI. Pictură murală la edificiile de cult

Extras din Deciziunea Ministerială privitoare la redactarea Buletinului, I, 1908, p. 2 [paragraful c, f.]; Al. Lapedatu, *Portretele murale de la Hurezi*. Descriere, I, 1908, p. 73—78, 156—160 [cu foto]; A. Baltazar, *Frescurile de la Colțea*, I, 1908, p. 120—132 [cu foto]; idem, *Decorațiunile de la paraclisul metropolitan din București*, II, 1909, p. 33—39 [cu foto]; idem, *Frescurile de la Hurezi*. Biserica cea mare, II, 1909, p. 73—84, 123—132 [cu foto]; *Raport general CMI*, 1909, II, 1909, p. 189—190 [pregătirea specialiștilor în pictură]; A. Baltazar *Frescurile de la Hurezi*. Bolnița, III, 1910, p. 11—16 [cu foto]; E. Minea, *Comunicări. Un pictor român în secolul al XVI-lea*, III, 1910, p. 143—144 [Toma Turbulea]; Al. Lapedatu, *Portretele ctitoricești de la Sf. Nicolae Domnesc din Iași*, V, 1912, p. 130—132 [cu foto]; I. Kalinderu, Al. Lapedatu, *Raport general CMI*, 1912, p. 189 [despre o circulară trimisă privind conservarea picturilor vechi]; *Ședințele Comisiunii*, 1913, VI, 1913, p. 199 [solicitarea profesorului Viertelberger din Viena pentru cercetarea picturii la unele biserici]; N. Iorga, *Cel dintîiu zugrav moldovean*, VII, 1914, p. 193 [Ștefan zugravul, 1443]; idem, *Portretele lui Constantin Brâncoveanu și ale familiei sale*, VIII-, 1915, p. 49—53 [cu foto]; I. Mihail, *Pictura Bisericii domnești din Cecea de Argeș*, X—XVI, 1917—1923, p. 172—189 [cu foto și scheme]; *Fresce din veacul al XIV-lea aflate în Biserica domnească*, X—XVI, 1917—1923, p. 196—252; *Ședințele Comisiunii* 1924, XVII, 1924, p. III [cercetarea regulamentului picturilor bisericesti]; G. Balș, *Bisericile lui Ștefan cel Mare*, XVIII, 1925, p. 245—265; A. Verona, [Raport], XVIII, 1925, p. XX [despre conservarea, restaurarea și spălarea picturilor murale]; *Ședințele Comisiunii*, 1925, XVIII, 1925, p. II [despre modificarea și adnotarea legii pentru apărarea vechilor picturi bisericesti; înființarea unei școli de zugravi], p. VII [cumpărarea de copii de picturi din Italia; delegați CMI pentru studiul și cercetarea monumentelor din Italia și peninsula Balcanică]; A. Veress, *Frescele cetății Făgărașului*, XIX, 1926, p. 74—77 [cu gravură]; P. Luția, *RSR Cernduți*, 1921, XIX, 1926, p. 136—137 [urgența reparării picturilor la mănăstirile Moldovița, Sucevița, Dragomirna și la bisericile din Humor, Voroneț, Arbore, Rădăuți și Părhăuți]; I. Mihail, *Pictura bisericii din Săcuieni-Dîmbovița*, XIX, 1926, p. 152—166 [cu foto]; C. Petrescu-Drăgoe, *Restaurarea picturii bisericii din Săcuieni-Dîmbovița*, XIX, 1926, p. 167—169 [cu scheme]; *Ședințele Comisiunii*, 1926, XIX, 1926, p. V [pictarea din nou a bisericilor se va face sub controlul Direcției Artelor din Ministerul Culturii. Pictura veche este sub controlul CMI], p. VI [dispoziții cu privire la restaurarea picturilor]; I. Mihail, *Pictura bisericii Șubești din Cîmpulung*, XX, 1927, p. 63—75 [cu foto și scheme]; G. Balș, *Biserici sec. XVI, XXI*, 1928, p. 227, 271—305; N. Iorga, *Pictor străin la curtea lui Brâncoveanu*, XXII, 1929, p. 44; V. Drăghiceanu, *Bibliografie*, XXII, 1929, p. 45—47 [recenzie la I. D. Ștefănescu, *L'évolution de la peinture religieuse*]; I. Rezori, *Conservarea monumentelor istorice*, XXII, 1929, p. 119; M. Iorga, *Un album de l'art populaire religieux, en Pologne*, XXVI, 1933, p. 129—130; N. Ghika-Budești, *Oficiale. Raport de activitate pe anul 1929*, XXVI, 1933, p. 142 [lipsă de pictori bine pregătiți]; idem, *Oficiale. Raport de activitate pe anul 1931*, XXVI, 1933, p. 190 [îmbunătățirea activității de restaurarea picturii]; N. Iorga, *Mai vechi apărători ai stilului monumentelor bisericesti*, XXVII, 1934, p. 91—94 [discuții în Sf. Sinod la 1891—92] G. de Jerphanion, *Les églises rupestres de Cappadoce et la Place de leurs*

peintures dans le développement de l'iconographie chrétienne, XXVII, 1934, p. 145—184 [cu planuri și foto]; N. Iorga, *Cronică*, XXVIII, 1935, p. 95 și XXXI, 1938, p. 190 [recenzie la articolul lui V. Literat, *Biserici din Țara Oltului și de pe Ardeal, zugrăvite de o familie de pictori*, ACMIT, IV, 1935]; idem, *Monumentele noastre și opera Comisiei Monumentelor Istorice*, XXXI, 1938, p. 52 [scoaterea la iveală a frescelor]; idem, *Cronică*, XXXI, 1938, p. 143 [recenzie la I. N. Teștiban, *Dintr-un pridvor cu fresce*, Roman, 1939 (frescele Episcopiei din Roman)]; idem, *Cronică*, XXXII, 1939, p. 143 [recenzie la articolul lui Onisifor Ghibu privind picturile lui Picu Pătruț, din Săliștea Sibiului, apărut în ATG, martie-iunie 1940]; I. Popovici, *Un zugrav român necunoscut din veacul al XVIII-lea (1750—1838)*, XXXIII, 1940, fasc. 105, p. 39—48 [arhimandritul Veniamin; cu foto]; I. D. Ștefănescu, *L'église «Doamnei» (de la Princesse) à București. Les peintures murales*, XXXVI, 1943, p. 7—35 [cu scheme și foto]; idem, *L'église de Bălinești*, XXXVII, 1944, p. 7—40 [cu foto]; A. Sacerdoțeanu, *Recensii*, XXXVII, 1944, p. 96—97 [la A. G. Verona, *Pictura, studiu tehnic*, Mănăstirea Neamț, 1943]; *Procese verbale*, ACMI, 1914, p. 33 [Nina Z. Arbore se oferă să facă lucrări de pictură bisericască], p. 44 [se cere o nouă lege a fabricării luminărilor, pentru protejarea picturilor interioare]; vezi și capitolul A. XVI. Iconografie.

XXVII. Recenzii și prezentări de publicații

a) Argintării

1. Ch. Bayet, *L'Art byzantin*, p. 271, 273 (N. Iorga, *Cronică* XXXI, 1938, p. 190 [origine probabil românească a unei cutii de moaște și a unei cruci, aflate la Karyes (sic) la Sf. Munte].

2. Sebastianov, [Cătuie de la Muntele Athos], reproducă în RA, XV' (1856) pl. 328 (N. Iorga, *Cronică*, XXXI, 1938, p. 191).

3. *The Hungarian Quarterly*, VI, 1 (N. Iorga, *Cronică*, XXXII, 1939, p. 143 [asemănare între sicriul de argint al Sf. Simion din Zara și argintăria noastră din secolul XVI]).

b) Arheologie

1. I. Marțian, *Archäologisch-prähistorisches Repertorium für Siebenbürgen*, extras din MABV XXXIX, 1909 (C. Moisil, *Călăuză arheologică-preistorică a Transilvaniei*, III, 1910, p. 48 [760 localități, în majoritate românești]).

2. I. Weiss, *Die Dobrudscha in Altertum*, Sarajevo, 1911 (C. Moisil, *Bibliografie*, IV, 1911, p. 162).

3. R. Netzhammer, *Constantin cel Mare și România*, extras din «Revista Catholică», București, 1913 (Al. Lapedatu, I. Kalinderu, *Bibliografie*, VI, 1913, p. 50 [prezentarea articolului de către Al. Lapedatu; împărțit rezidește cetatea Tropaeum de la Adamclisi, construiește «cetătuia» Constantiniana Daphne și un pod pe Dunăre între Oescus și Sucidava; scrisoarea lui I. Kalinderu către autor, prin care rectifică unele identificări de localități: Celeul corespunde cu Sucidava și nu cu Malva, care ar corespunde cu Reșca, și face unele completări]).

4. O. Tafrafi, *Inscriptions néolithiques en Roumanie*, în R.A., XXXIII, ianuarie-aprilie 1931, p. 14—18 (V. Dumitrescu, *Inscripțiuni preistorice în România?*, XXIV, 1931, p. 87—90 [recenzientul arată că astfel de inscripțiuni nu există]).

5. I. Minea, N. Grigoraș, Gh. Cojoc, *Din trecutul Cetății Neamțului — în legătură cu campania noastră de săpături din vara anului 1939*, Iași, 1940 (N. Iorga, *Cronică*, XXXIII, 1940, fasc. 104, p. 94).

6. Luigi Ugolini, *Butrinto. Il mito d'Enea. Gli scavi*, Roma, 1937 (A. Sacerdoțeanu, *Recensii*, XXXVI, 1943, p. 124).

c) Arhitectură militară

1. Johann Weiss, *Kurze Beschreibung des vornemster Klöster u. anderen haltbahren Orten in der Kais. Oster. Wallachei*, Viena, 1731 (M. Popescu, *Oltenia în timpul stăpînirii austriece (1718-1739)*, XIX, 1926, p. 100-107 [cu reproducere de gravuri]).

d) Arme vechi

1. G.L.A., articol în «Le Messenger d'Athènes», 28 mai (N. Iorga, *Cronică*, XXXI, 1938, p. 143 [despre o sabie a lui Constantin Brîncoveanu și o scrisoare a directorului muzeului din Torino]).

e) Biografii

1. Gabriel Millet, *Portraits byzantins*, în «Revue de l'Art Chrétien», Paris, 1911 (I. Kalinderu, *Bibliografie*, V, 1912, p. 36-38).

2. S. Petrides, articol despre *Imaculata Concepție*, în «Echos d'Orient», VIII, p. 262 și următoarele (N. Iorga, *Cronică*, XXVI, 1933, p. 139-140 [autorul reproduce după Gh. A. Kyriakides o biografie completă a lui Sevastos Kymenites]).

3. O. Ghibu, articol despre *Picu Pătruț*, în ATG, martie-iunie 1940 (N. Iorga, *Cronică*, XXII, 1939, p. 143).

4. C. Georgescu, *Matei Basarab*, București, 1936 (N. Iorga, *Cronică*, XXXIII, 1940, fasc. 104, p. 95 [cu ilustrații reprezentînd, între altele, biserica din Soveja și biserica Sf-ții Împărați-din Tîrgoviște]).

f) Broderii și țesături

1. M. Romanescu, articol în «AO», XVII, p. 95-96, despre patrafirul Buzeștilor de la Banja, lângă Risano în Bocche di Cattaro. (N. Iorga, *Patrafirul de la Stănești al lui Stroe Buzescu*, XXX, 1937, p. 189 [patrafirul, după autor, este adus de la Milișevo, dar de fapt provine de la Stănești; danie de la Matei Basarab și Constantin Brîncoveanu la mănăstirea Trebinje în Hertegovina; despre un patrafir de la Belgrad]).

2. A. Filimon, articol în ATG, martie-iunie 1940 (N. Iorga, *Cronică*, XXXII, 1939, p. 143 [diferite țesături de la mănăstirile Slatina, Hurez, Tismana și Neamț]).

g) Călători

1. Cornelio Magni, *Viaggi* (Al. Lapedatu, *Relațiune despre cîteva monumente ale lașilor la 1672*, III, 1910, p. 143).

2. Luigi Mayer, *Views in Turkey* (O. Lugoșianu, *Stampe vechi înfățișînd mîndșuirea Curții de Argeș*, IV, 1911, p. 24-28; idem, *Stampe vechi înfățișînd vederi, din București*, V, 1912, p. 79-82; idem, *Stampe vechi înfățișînd vederi din Țara Românească*, V, 1912, p. 115-118).

3. Andr. conte de Langeron, *Memorii asupra campaniilor întreprinse de ruși împotriva turcilor la 1806-1812*, apud Hurmuzaki, supliment I, volumul III, p. 70-390 (Al. Lapedatu, *Vechile cetăți românești după contele de Langeron*, VIII, 1915, p. 70-73; N. Iorga, *Cronică*, XXVI, 1933, p. 140).

4. A. Vaillant, *La Roumaie*, Paris, 1844 (N. Iorga, *O inscripție pierdută*, VIII, 1915, p. 122-123).

5. Gh. Asachi, [Jurnale de călătorie, cu desene], publicate în «Almanahul de învățătură și de petrecere». Iași, 1872 și în «Calendarul pentru Români pe anul 1871» (N. Iorga, *Monumentele istorice în vechea noastră literatură*, XXVI, 1933, p. 101-107).

6. Al. Asachi, [Desene], publicate în «Almanac de învățătură și de petrecere pe anul 1868» și în «Almanac de învățătură și de petrecere ilustrat cu stampe», Iași, 1872 (N. Iorga, *Monumentele istorice în vechea noastră literatură*, XXVI, 1933, p. 107-108).

7. Constantin (Chesarie) Daponte, *Ephemeridse Daces*, Paris, 1880 (N. Iorga, *Monumentele istorice românești și Daponte*, XXVI, 1933, p. 157-158).

8. A. de Gérard, *La Transylvanie et ses habitants* (N. Iorga *Cum apar monumentele românești din Ardeal unui călător francez*, XXVIII, 1935, p. 110-112).

9. Théodore Margot, *O viatorie* (N. Iorga, *O descriere din 1859 a monumentelor Țării Românești*, XXX, 1937, p. 84-86).

10. E. O. Hoppe, *În gypsy camp and royal palace. Wanderings in Romania*, 1924 (N. Iorga, *Cronică*, XXX, 1937, p. 189).

11. Paul Lindau, *Nord und Süd*, 1893, p. 265, apud Bernhard Stern, «Vom Kaukasus zum Hindukush» (N. Iorga, *Cronică*, XXXII, 1939, p. 143).

12. D. Pappasoglu, *Călduză pe riul Dunării* (N. Iorga, *În legătură cu o «Călduză» necunoscută a maiorului D. Papazoglu*, XXXII, 1939, p. 145-151).

13. Charles Boner, *Ardealul, țara și oamenii*, Leipzig, 1868 (N. Iorga, *Vederi ardeleni în cartea unui englez*, XXXIII, 1940, fasc. 103, p. 1-4).

h) Ceramică ornamentală

1. B. Slătineanu, *Trei plăci de ceramică românească din secolul al XVI-lea*, în RIR, 1935-1936, nr. 184-190 (V. Brătulescu, *Cronică*, XXX, 1937, p. 44).

2. R. Gassauer, *Teracote sucevene*, în BCMI, XXVIII, 1935, p. 145-164 (B. Slătineanu, *Despre teracote sucevene*, XXX, 1937, p. 135-142).

i) Etnografie

1. A. de Gérard, *La Transylvanie et ses habitants* (N. Iorga, *Cum apar monumentele românești din Ardeal unui călător francez*, XXVIII, 1935, p. 110 [descrierea portului popular din Zlatna]).

2. I. B. Mureșianu, articol în «Tribuna», Cluj, din 17 martie 1939, în care se reproduce un articol dintr-o revistă vieneză, din 1845, despre românii din Transilvania și bisericile lor (N. Iorga, *Cronică*, XXXI, 1938, p. 189).

3. Charles Boner, *Ardealul, țara și oamenii*, Leipzig 1868 (N. Iorga, *Vederi ardeleni în cartea unui englez*, XXXIII, 1940, fasc. 103, p. 1-4 [cu reproduceri reprezentînd costume țărănești și considerații asupra românilor din Ardeal. Caracterul profund ostil al acestor considerații nu este semnalat de Iorga]).

4. Read Wooliocrافت, *Chats on costume*, London, 1906, p. 111 (N. Iorga, *Cronică*, XXXIII, 1940, fasc. 104, p. 95 [cassone italian din secolul XV aflat la South Kensington Museum, Londra, ce poate fi comparat cu sicriul Sf. Ioan din Suceava]).

j) Istoria artei

1. St. Petrescu, *Odoarele de la Neamțu și Secu* (Al. Lapedatu, *Cîteva cuvinte drept postfață la albumul ...*, IV, 1911, p. 160-161).

1 bis Gabriel Millet, *Portraits byzantins*, în «Revue de l'Art Chrétien», Paris, 1911 (I. Kalinderu, *Bibliografie*, V, 1912, p. 36-38 [personalitatea autorului; fresce la Mistra, portrete zugrăvite în bisericile noastre; Barbu Craiovescu]).

2. N. Iorga, G. Balș, *Histoire de l'art roumain ancien*, Paris, 1922 (V. Drăghiceanu, *Bibliografie*, X-XVI, 1917-1923, p. 196; L. Bréhier, *Arta română*, traducere de N. Ghika-Budești din «Journal des Savants» nr. 9-10, 1923, XVII, 1924, p. 1-7, 51-57).

3. I. D. Ștefănescu, *L'évolution de la peinture religieuse* (V. Drăghiceanu, *Bibliografie*, XXII, 1929, p. 45-47).

4. I. Mortkowicz, *Drzeworyt ludowy w Polsce*, Varșovia, f.a. (N. Iorga, *Un album de l'art populaire religieux en Pologne*, XXVI, 1933, p. 129-130).

5. L. Bréhier, *La sculpture et les arts mineurs byzantins*, Paris, 1936 (N. Ghika-Budești, *Artele minore bizantine și române*, XXX, 1937, p. 167—168).

6. N. Iorga, *Les arts mineurs en Roumanie*, 2 volume, București, 1934—1936 (N. Ghika-Budești, *Artele minore bizantine și române*, XXX, 1937, p. 168—174).

7. Gr. Ionescu, *Istoria arhitecturii românești*, București, 1931, N. Ghika-Budești, *Recensie*, XXX, 1937, p. 185—188).

8. Emanoil Haği-Mosco, [recenzie la] N. Iorga, *Les arts mineurs en Roumanie*. I în RIR, V—VI, 1935—1936, p. 418—423 (V. Brătulescu, *Cronică*, XXXI, 1938, p. 45—47).

9. Al. Gayet, *L'art arabe*, (N. Iorga, *Cronică*, XXXI, 1938, p. 189—190 [elemente arabe la Biserica Episcopală de la Curtea de Argeș]).

10. Ch. Bayet, *L'art byzantin*, p. 271—273 (N. Iorga, *Cronică*, XXXI, 1938, p. 190 [origine probabil românească a unei cutii de moaște și a unei cruci aflate la Karyes (sic), la Sfântul Munte]).

11. *La Serbie glorieuse. L'Art et les artistes* (N. Iorga, *Cronică*, XXXI, 1938, p. 190 [influențe sârbești asupra arhitecturii noastre vechi; cu fotografiile de Millet]).

12. I. D. Ștefănescu, *Arta balcanică și arta religioasă a Țărilor românești*, în RIR, 1943, XIII, fasc. III, p. 1—18 (H. Teodoru, *Recensii*, XXXIII, 1943, p. 124—125 [cu planuri]).

13. A. G. Verona, *Pictura. Studiu tehnic*, Mănăstirea Neamț, 1943. Cuvânt înainte de I. D. Ștefănescu (A. Sacerdoțeanu, *Recensii*, XXXVII, 1944, p. 96—97).

14. G. Oprescu, *Manual de istoria artei*. Volumele I—III, București, 1943—1945 [A. Sacerdoțeanu, *Recensii*, XXXVIII, 1945, p. 86—87].

k) Istoria culturii

1. H. Dj. Siruni, *Ani. Anuarul culturii armene*, București, 1941 (A. Sacerdoțeanu, *Recensii*, XXXVI, 1943, p. 123).

2. Idem, *Ani. Anuar de cultură armeană, 1942—1943*, București, 1943 (A. Sacerdoțeanu, *Recensii*, XXXVI, 1943, p. 123—124).

l) Manuale școlare

A. M. Michaelescu, *Istoria Țerei Românești pentru clasa V rurală și a IV-a urbană*, Ploiești, 1894 (N. Iorga, *Cronica*, XXXII, 1939, p. 143 [nivel scăzut al manualului, erori comice]).

m) Materiale și metode de construcție

V. Vătășianu, *Contribuție la cunoașterea vechilor biserici de lemn din Moldova*. (Închinare lui N. Iorga), Cluj, 1931; idem, *Bolțile moldovenești, originea și evoluția lor istorică*, în AIN, Cluj V, 1929 (G. Balș, *Grinda și arcul*, XXIV, 1931, p. 66—69).

n) Monumente

1. Articol din «Convorbiri Literare», aprilie 1909 (Al. Lapedatu, *Cîteva cuvinte de lămurire cu privire la conservarea monumentelor*, II, 1909, p. 93 [răspuns la acuzațiile aduse Casei Bisericii și CMI, care ar neglija monumentele istorice]).

2. Gabriel Millet, *Monuments byzantins de Mistra*, Paris, 1910, (O. Tafrali, *Bibliografie. Monumentele bizantine din Mistra*, III, 1910, p. 96).

3. Cornelio Magni, *Viaggi*, Parma, 1678 (Al. Lapedatu, *Relație despre cîteva monumente ale lașilor la 1672*, III, 1910, p. 143).

4. Alex. conte de Langeron, *Memorii asupra campaniilor întreprinse de ruși împotriva turcilor la 1806—12*, apud Hurmuzaki, supliment I, volumul III, p. 70—390 (Al. Lapedatu, *Vechile cetăți românești după contele de*

Langeron, VIII, 1915, p. 70—73; N. Iorga, *Cronică*, XXVI, 1933, p. 140 [fereastră gotică la Hîrșova și biserică gotică la Nicopol]).

5. Luigi Mayer, *Views in Turkey*, London, 1801 (O. Lugoșianu, *Stampe vechi înfățișînd mănăstirea Curții de Argeș*, IV, 1911, p. 24—28).

6. T. Pamfile, V. G. Nicolau, *Însemnări cu privire la moșia, satul și biserica de la Strîmba, comuna Puești-Tutova, Bîrlad, 1914* (V. Drăghiceanu, *Bibliografie*, VII, 1914, p. 144; I. Antonovici, *Raport b*, ACMI, 1914, p. 94).

7. J. Vaillant, *La Roumanie*, Paris, 1944 (N. Iorga, *O inscripție pierdută*, VIII, 1915, p. 122—123).

8. Theochar Alexi Karpathen Röschen, 1868 (N. Iorga, *Biserica Episcopală din Argeș, în literatură*, XXIV, 1931, p. 136).

8 bis. Dj. Boškovič. Recenzie la G. Millet, *Cozia et les églises serbes de la Morava (Mélanges Iorga)*, publicată în «Stăruinar», 1933—1934 (G. Balș, *Cronică*, în privința Coziei, XXVI, 1933, p. 93—94).

9. Gh. Asachi, [Jurnal de călătorie] cu desene, publicat în «Almanahul de învățătură și de petrecere», Iași, 1872 și «Calendarul pentru Români pe anul 1871» (N. Iorga, *Monumentele istorice în vechea noastră literatură*, XXVI, 1933, p. 101—107).

10. Al. Asachi, [Desene], publicate în «Almanac de învățătură și de petrecere pe anul 1868» și în «Almanac de învățătură și de petrecere, ilustrat cu stampe», Iași, 1872 (N. Iorga, *Monumentele istorice în vechea noastră literatură*, XXVI, 1933, p. 107—108).

11. Al. Macedonski, [Diferite rapoarte, 1882] (N. Iorga, *Monumentele istorice în vechea noastră literatură*, XXVI, 1933, p. 108).

12. P. Verussi, [Studii] apărute în CL (N. Iorga, *Monumentele istorice în vechea noastră literatură*, XXVI, 1933, p. 108—115 [în special Biserica Episcopală de la Curtea de Argeș]).

13. R. Scriban, *Poeme*, București, 1866 (N. Iorga, *O descriere în versuri a Bisericii Episcopale din Curtea de Argeș*, XXVI, 1933, p. 116—117).

14. I. Ionașcu *Biserici Olt*, (N. Iorga, *O exploratie arheologică și istorică a județului Olt*, XXVI, 1933, p. 121—123).

15. A. B., VI, 2 (N. Iorga, *Cronică*, XXVI, 1933, p. 139 [construcții și reparații de biserici în Basarabia la începutul secolului XIX]).

16. I. Sobieski, [Jurnal], reproduc parțial de Al. Lapedatu în AARMSI, seria III, t. XIII, mem. 13, p. 24 (N. Iorga, *Cronică*, XXVI, 1933, p. 139 [biserica Sf. Nicolae și palatul domnesc din Iași]).

17. D. Gh. Ghibănescu, *Biserica Sf. Dimitrie (Balș), biserica Sf. Andrei și biserica Sf. Nicolae Domnesc*, Iași, 1934 (N. Iorga, *Bibliografie*, XXVI, 1933, p. 140).

18. Constantin (Chesarie) Daponte, *Ephemerides Daces*, Paris, 1880 (N. Iorga, *Monumentele istorice românești și Daponte*, XXVI, 1933, p. 157—158).

19. Idem, *Cronică*, apud Erbiceanu, *Cronicarii greci*, p. 14—15 (N. Iorga, *Cu privire la Cetățuia (Iași)*, XXVI, 1933, p. 158).

20. V. Literat, *Biserici din Țara Oltului și de pe Ardeal zugrăvite de o familie de pictori*, ACMIT, IV, 1935 și Extras (N. Iorga, *Cronică*, XXVIII, 1935, p. 95 și XXXI, 1938, p. 190).

21. D. Georgescu, *Biserica din Vătășești*, în «Păstorul Ortodox», XV, nr. 8—9 (N. Iorga, *Cronică*, XXVIII, 1935, p. 95 și XXXI, 1938, p. 190).

22. Giorgio Pullé, [articol despre Polesia polonă] în «L'Universo», martie 1935, p. 234 (N. Iorga,

Cronică, XXVIII, 1935, p. 95 și XXXI, 1938, p. 190 [biserica din Bereznica Samy are ornamente cu zimți de tip muntean]).

23. I. Donat, *Despre schitul Zdrelea sau Roaba-Dolj, ctitorie necunoscută a Craioveștilor*, în A.O., 1935, numerele 79—82, p. 344—359 (N. Iorga, *Cronică*, XXVIII, 1935, p. 95 și XXXI, 1938, p. 191).

24. Episcopia Argeșului. *Glas pentru reînregistrarea ei*, 1937 (N. Iorga, *O nouă publicație cu vederi de monumente*, XXX, 1937, p. 45).

25. Théodore Margot, *O viațorie*, București, 1859 (N. Iorga, *O descriere din 1859 a monumentelor Țării Românești*, XXX, 1937, p. 84—86).

26. Polen ladet Sie ein, 1934 (N. Iorga, *Cronică*, XXX, 1937, p. 143 [biserica din Zywieck, asemănătoare cu bisericile din Bucovina, cu foto]).

27. A. C. Corbu, H. Opreșcu, *București, documente iconografice (Arhivele Bucureștilor Nr. 1)* (N. Iorga, *Cronică*, XXX, 1937, p. 143).

28. O. Dobrotă-Odorheiu, [articol despre biserica din Porumbeni Mari, în Secuime], în «Anuarul liceului din Ploiești pe 1936», Ploiești, 1937 (N. Iorga, *Cronică*, XXX, 1937, p. 143).

29. ATG (N. Iorga, *Cronică*, XXX, 1937, p. 143 [coloane-sculptate la bisericile din Berca și Olari, Argeș]).

30. V. Vătășianu, *Raport cu privire la arhitectura și pictura bisericii unite din Zlatna*, ACMIT, 1932/1938 (N. Iorga, *Biserica din Zlatna și problemele ei*, XXX, 1937, p. 189 [tendința autorului de a muta înapoi data zidirii la fel ca și la Cotmeana]).

31. I. Ionașcu, *Contribuții la istoricul mănăstirii Hurez*. Extras din AO, mai-decembrie 1935, (N. Iorga, *Cronică*, XXX, 1937, p. 189).

32. E. O. Hoppe, *In gypsy camp and royal palace. Wanderings in Romania*, 1924, (N. Iorga, *Cronică*, XXX, 1937, p. 189).

33. Jules Brun, *L'ame roumaine*, (N. Iorga, *Poesia franceasă asupra monumentelor istorice românești*, XXXI, 1938, p. 78).

34. I. Teștiban, *Dintr'un pridvor cu fresce*, Roman, 1939 (N. Iorga, *Cronică*, XXXI, 1938, p. 143 [frescele bisericii episcopale din Roman]).

35. Al. Gayet, *L'Art Arabe*, (N. Iorga, *Cronică*, XXXI, 1938, p. 189—190 [elemente arabe la Biserica Episcopală din Curtea de Argeș]).

36. I. Floașiu, *O demascare și spulberarea unor calomnii; fapte și documente, partea I*, Sibiu, 1936, (N. Iorga, *Cronică*, XXXI, 1938, p. 190 [iconostasul din Bungard]).

37. C. D. Ionescu, [Vederi din Cerneți], publicate în «Vatra», V, 10, Craiova (N. Iorga, *Cronică*, XXXI, 1938, p. 190 [biserica Sf. Nicolae din Cerneți, cula lui Tudor]).

38. Ch. Bayet, *L'Art byzantin*, p. 271, 273 (N. Iorga, *Cronică*, XXXI, 1938, p. 190 [cutie de moaște și cruce, aflate la Karyes (Muntele Athos), care par a fi de origine românească]).

39. I. Negrea, [articol despre mănăstirea Tazlău], publicat în «Anuarul liceului Petru Rareș», Piatra-Neamț, anul 1934—36, p. 36—38 (N. Iorga, *Cronică*, XXXI, 1938, p. 190).

40. Gh. P. Cranarciuc, *O biserică din Bucovina*, București, 1939, (N. Iorga, *Cronică*, XXXI, 1938, p. 190 [biserica din Corcești]).

41. *La Serbie glorieuse, L'art et les artistes* (N. Iorga, *Cronică*, XXXI, 1938, p. 190 [influența sârbească asupra bisericilor de la Cozia, Sf. Nicolae Domnesc și Biserica Episcopală din Curtea de Argeș etc.]).

42. Gh. T. Kirileanu, *Schitul Cozla. Un scump odor de artă bisericască*, în «Cuvîntul», Piatra-Neamț, 1939, 13 august (N. Iorga, *Cronică*, XXXI, 1938, p. 190).

43. «Byzantium», V (N. Iorga, *Cronică*, XXXI, 1938, p. 190 [ornamentele bisericii din Caimaclii (Trapezunt) se aseamănă cu acelea ale bisericii mănăstirii Dealu]).

44. Sebastianov, [Cătuie de la Muntele Athos] reprodusă în R.A., XVI (1856), pl. 328 (N. Iorga, *Cronică*, XXXI, 1938, p. 191 [identică cu cea reprodusă de Sp. Cegăneanu în BCMI]).

45. Gr. Ionescu, *Curtea de Argeș. Istoria orașului prin monumentele lui*, București, 1940, (N. Iorga, *O nouă carte despre Curtea de Argeș*, XXXII, 1939, p. 141—142).

46. Paul Lindau, *Nord und Süd*, 1893, p. 265, după Bernhard Stern, *Vom Kaukasus zum Hindukush*, (N. Iorga, *Cronică*, XXXII, 1939, p. 143 [de comparat tehnica bisericilor românești cu cea a «catedralei» lui David din Tiflis]).

47. «Izvorașul», XXI, 3 (N. Iorga, *Cronică*, XXXII, 1939, p. 143 [vedere a bisericii din Apșa de Jos]).

48. Ios. Chmelar, Stan. Klima, Jar. Nečar, *Podkarpatska Rus*, Praga, 1923 (N. Iorga, *Cronică*, XXXII, 1939, p. 143).

49. I. Sachelarescu, *Din istoria Bucureștilor. Plumbuita*, București, 1940 (N. Iorga, *Cronică*, XXXIII, 1940, fasc. 104, p. 94).

50. I. Minea, N. Grigoraș, Gh. Cojoc, *Din trecutul cetății Neamțului — în legătură cu campania noastră de săpături din vara anului 1939*, Iași, 1940, (N. Iorga, *Cronică*, XXXIII, 1940, fasc. 104, p. 94).

51. Erast, (Horliuc) Costea, *Mănăstirea Sânt Ilie, ctitoria voevodului Ștefan cel Mare (1488—1783—1938)*, Cernăuți, 1940 (N. Iorga, *Cronică*, XXXIII, 1940, fasc. 104, p. 94—95).

52. Stoica Nicolaescu, *Schitul Maicilor din București, metohul mănăstirii Țigănești*, în G.M., IX, 1940, nr. 433, 437 (N. Iorga, *Cronică*, XXXIII, 1940, fasc. 104, p. 95).

53. Fornvännan, Stockholm, 1940, 4 (N. Iorga, *Cronică*, XXXIII, 1940, fasc. 104, p. 95 [picturi din biserica de la Ysane]).

54. *Dansmarks Kirker udgivet an Nationalmuseet* (N. Iorga, *Cronică*, XXXIII, 1940, fasc. 104, p. 95 [descriere ilustrată a 170 monumente]).

55. *Plaiuri Săcelene*, VII, 4—5 (N. Iorga, *Cronică*, XXXIII, 1940, fasc. 104, p. 95 [bisericiile din Turcheș]).

56. G. A. Sotiriu, *Odoarele Patriarhiei ecumenice: biserică și skevofilakiul patriarhal*, în greacă, Atena, 1938 (I. Barnea, *Cronică*, XXXIII, 1940, fasc. 106, p. 46—47 [icoane, mobilier și țesături în tezaurul Patriarhiei ecumenice din Constantinopol, donații românești]).

57. P.E. Miculescu, *Biserici de lemn (o biserică regăsită la Bascov-Argeș)*, în «Arhitectura», nr. 3—4, iulie-decembrie 1942, p. 41—43 (H. Teodoru, *Recenzie*, XXXV, 1942, p. 197).

58. I. Ionașcu, *Un plan inedit al Curții vechi, din 1799*, în RIR, XIII, 1943, fasc. I, p. 55—57 (H. Teodoru, *Recensii*, XXXVI, 1943, p. 120—123 [cu planuri]).

59. C. Mușlea, *Biserica Sf. Nicolae din Scheiu Brașovului. Vol. I (1292—1742)*, Brașov, 1943 (A. Sacerdoțeanu, *Recensii*, XXXVII, 1944, p. 95).

60. I. Popescu-Cilieni, *Învelșurile vechilor noastre biserici*, Craiova, 1945 (A. Sacerdoțeanu, *Recensii*, XXXVII, 1944, p. 95—96).

61. N. Șerbănescu, *Istoria mănăstirii Snagov*, București, 1944 (A. Sacerdoțeanu, *Recensii*, XXXVII, 1944, p. 96).

62. I. Ionașcu, *Documente bucureștene* (A. Sacerdoțeanu, *Recensii*, XXXVIII, 1945, p. 84—86).

63. G. Potra, *Hanurile bucureștene*, București, 1943 (A. Sacerdoțeanu, *Recensii*, XXXVIII, 1945, p. 87).

o) Numismatică

C. C. Secășanu, *Numismatică*, București, 1934 (A. Sacerdoțeanu, *Recensii*, XXXVII, 1944, p. 95).

p) Orașe și regiuni din România

1. I. Weiss, *Die Dobrukscha in Altertum*, Sarajevo, 1911 (C. Moisil, *Bibliografie*, IV, 1911, p. 162).

2. Luigi Mayer, *Views in Turkey*, London, 1801 (O. Lugoșianu, *Stampe vechi înfățișând vederi din București*, V, 1912, p. 79—82; idem, *Stampe vechi înfățișând vederi din Țara-Românească*, V, 1912, p. 115—118).

3. I. Ionașcu, *Biserici Olt* (N. Iorga, *O explorație arheologică și istorică a județului Olt*, XXVI, 1933, p. 121—123).

4. V. Brătulescu, *Călimăneștii și monumentele istorice din împrejurimi*, București, 1934 (N. Iorga, *Bibliografie*, XXVI, 1933, p. 140).

5. A. de Gérando, *La Transylvanie et ses habitants* (N. Iorga, *Cum apar monumentele românești din Ardeal unui căldtor frances*, XXXVIII, 1935, p. 110—112).

6. A. C. Corbu, H. Opreșcu, *București, documente iconografice*, în « Arhivele Bucureștilor » nr. 1 (N. Iorga, *Cronică*, XXX, 1937, p. 143).

7. C. H. Economu, *Alba Iulia, Itinerar turistic*, Alba Iulia, 1939 (N. Iorga, *Cronică*, XXXI, 1938, p. 143).

8. Gr. Ionescu, *Curtea de Argeș* (N. Iorga, *O nouă carte despre Curtea de Argeș*, XXXII, 1939, p. 141—142).

9. Charles Boner, *Ardealul, țara și oamenii*, Leipzig, 1868 (N. Iorga, *Vederi ardeleni în cartea unui englez*, XXXIII, 1940, fasc. 103, p. 1—4).

10. E. Nicoară, *Vrednicii mureșene, realizări românești în județul Mureș, 1920—1940, o sută de imagini*, Reghin, [1940] (N. Iorga, *Cronică*, XXXIII, 1940, fasc. 104, p. 95).

11. « *Vatra* », VI, 13, Craiova (N. Iorga, *Cronică*, XXXIII, 1940, fasc. 104, p. 95 [stampe din vechea Moldovă și cetăți din Basarabia]).

12. N. Iorga, *Istoria Bucureștilor*, București, 1939 (P. Smarandescu, *Note și reflexii*, XXXV, 1942, 192—196).

13. I. Răuțescu, *Cîmpulung-Muscel. Monografie istorică*, Cîmpulung, 1943 (A. Sacerdoțeanu, *Recensii*, XXXVI, 1943, p. 126).

14. V. Bilciurescu, *București și bucureștenii de ieri și de azi*, București, 1945 (A. Sacerdoțeanu, *Recensii*, XXXVIII, 1945, p. 82).

15. G. Costescu, *Bucureștii vechiului regat*, București, 1944 (A. Sacerdoțeanu, *Recensii*, XXXVIII, 1945, p. 82).

16. Gh. Cruzescu, *Podul Mogoșoai* (A. Sacerdoțeanu, *Recensii*, XXXVIII, 1945, p. 82—84).

r) Diverse

Henry Stanley, *Rouman anthology*, 1856, lucrare prezentată de I. Pilat, în ATG, martie-iunie 1940 (N. Iorga, *Cronică*, XXXII, 1939, p. 143).

monumentelor din Bucovina]; Al. Lapedatu, *Lucrările Comisiunii*, 1908, I, 1908, p. 187 [modificări de adus la legea pentru conservarea și restaurarea monumentelor]; idem, *Cîteva cuvinte de lămurire cu privire la conservarea monumentelor*, II, 1909, p. 93, I. Kalinderu, *În cestiunea fondurilor de restaurări*, II, 1909, p. 94—95 [cerere de majorare a fondurilor; rezoluția lui Spiru Haret]; Al. Lapedatu, *Lucrările Comisiunii*, 1909, II, 1909, p. 96, 142 [arhitectul N. Gabrielescu va redacta un regulament pentru organizarea, conducerea și supravegherea lucrărilor de restaurare, întreținere și conservare a monumentelor]; *Raport general CMI*, 1909, II, 1909, p. 187 [C. Moisil va răspunde pentru aplicarea în Dobrogea a legii pentru conservarea monumentelor și pentru descoperirea obiectelor antice], p. 188—189 [propuneri pentru ameliorarea restaurărilor], p. 189—190 [viitorul rol al bursierilor la restaurări]; I. Kalinderu, Al. Lapedatu, *Raport general CMI*, 1910, IV, 1911, p. 38 [revizuirea inventarului monumentelor; întocmirea unei « Călăuze »: responsabil V. Drăghiceanu]; idem, *Raport general CMI*, 1912, V, 1912, p. 189 [folosirea foștilor bursieri la restaurări; conservarea picturilor vechi; organizarea lucrărilor de restaurare]; *Anexe. Cuvîntări rostite la Comisiune în 1912*, V, 1912, p. 191—192 [cuvîntările lui I. Kalinderu, C. C. Arion și C. G. Disescu în ședințele din 9 iunie și 1 decembrie 1912 privind: restaurarea corectă a monumentelor inclusiv pictura; rolul bursierilor, lărgirea atribuțiilor și mărirea fondurilor CMI]; *Ședințele Comisiunii*, 1913, VI, 1913, p. 52 [se propune ca lucrările de restaurare să fie controlate de CMI, bugetul CMI să fie unificat cu cel al serviciului lui Lecomte du Noüy, iar arhiva acestuia să fie predată la CMI], p. 94—95 [mod de inventariere; Ministerul de Interne să contribuie la întreținerea și repararea monumentelor aflate în paza sa (închisori)], p. 96 [bisericele clasate vor fi anunțate asupra fondurilor de care dispun pentru reparații și întreținere], p. 200 [județele sînt obligate să contribuie la conservarea și restaurarea monumentelor istorice]; I. Kalinderu, † *Spiru C. Haret*, VI, 1913, p. 55 [decedatul ca inițiator al legii pentru conservarea monumentelor]; *Oficiale. Noua lege pentru conservarea și restaurarea monumentelor istorice*, VI, 1913, p. 87—89 [decret regal semnat de Carol I; raportor C. G. Disescu]; E. A. Pangrati, † *Ion Kalinderu*, VII, 1914, p. 43 [regulamentul lui B. Boerescu din 1874 pentru conservarea și restaurarea monumentelor, felul cum a fost aplicat (Serviciul autonom al lui Lecomte du Noüy în 1875); prima lege a monumentelor; votată la 24 noiembrie 1892], p. 43—44 [primele activități de restaurare, cu arhitecți numiți de minister, fără controlul Comisiunii], p. 44 [Gr. Tocilescu începe inventarierea monumentelor]; *Ședințele Comisiunii*, 1924, XVII, 1924, p. IX [bursă de specializare în restaurări, restaurări nesatisfăcătoare executate de arhitectul, Traianescu]; *Idem*, 1925, XVIII, 1925, p. II [modificări de adus la proiectul de lege pentru apărarea vechilor picturi bisericești], p. V [bisericele clasate vor rămîne sub efectul legii de conservare și restaurare a monumentelor], p. VII [problema valabilității legii de restaurare și conservare a monumentelor în ținuturile alipite], p. VIII [Secțiile Regionale vor executa numai lucrări de întreținere; pentru restaurări vor trebui să ceară avizul Comisiei Centrale]; P. Luția, *RSR Cernăuți*, 1921, XIX, 1926, p. 138—140 [principii de conservare a monumentelor aplicate în Bucovina sub austrieci]; N. Iorga, *Cea d'intîiu vizită domnească la monumente istorice și opera lui Grigore Matei-Vodă Ghica*, XIX, 1926, p. 143—146; *Ședințele Comisiunii*, 1926, XIX,

XXXVIII. Restaurarea, conservarea, întreținerea, protecția și inventarierea monumentelor istorice. Măsuri și principii generale

Raport general CMI, 1907, I, 1908, p. 30—31 [inventarierea monumentelor], p. 45—46 [starea « jalnică » a majorității monumentelor, măsuri de luat, rolul CMI]; Al. Lapedatu, *Nouii monumente istorice*, I, 1908, p. 47 [inventarierea monumentelor]; *Raport general CMI*, 1908, I, 1908, p. 182—183 [studiul și restaurarea

1926, p. IX [burse în străinătate pentru studiul restaurărilor], p. X [principii de recepție a lucrărilor]; N. Iorga, *Domniile fanarioșii și ctitoriile*, XXII, 1929, p. 90—91; I. Rezori, *Conservarea monumentelor istorice*, XXII, 1929, p. 117—120; *Ședințele Comisiunii 1932*, XXVI, 1933, p. 96 [aprobarea lucrărilor de arhitectură se dau numai de N. Ghika-Budești], p. 98 [inventarul monumentelor cade în sarcina arhitecților Comisiei]; N. Iorga, *Note moldovenești în legătură cu clădirile bisericesti și profane. Vechi măsuri de îngrijirea bisericilor*, XXVI, 1933, p. 125—128; N. Ghika-Budești, *Oficiale. Memorii pe 1932*, XXVI, 1933, p. 191 [terminarea inventarierii pentru județele Vlcea, Romanți, Gorj, Mehedinți, Dolj, Prahova, Iași și București]; N. Iorga, *Mai vechi apărători ai stilului monumentelor bisericesti*, XXVII, 1934, p. 91—95; idem, *Monumentele noastre și opera Comisiei Monumentelor Istorice. Conferință ținută în 1937*, XXXI, 1938, p. 41—64 [cu foto; activitatea dăunătoare a arhitectului Rezori în Bucovina], p. 55—57 [restaurările înainte de înființarea CMI]; P. Smarandescu, *Note și reflexii*, XXXV, 1942, p. 193—194 [rolul CMI în activitatea de restaurare; lista arhitecților care au executat restaurări sub egida CMI]; *Noi monumente istorice (decrete regale)*, ACMI, 1914, p. 13—18 [bisericele din Puchen-Crainici, Cornul de Sus, Mișunești Mari]; *ibidem*, 1915, p. 9—14 [bisericele din Turbați (Ilfov), Sf. Elefterie, București, Bucov, Plătărești, Bordești, geamia din Teke (Teche); toate bisericile și mănăstirile anterioare anului 1834]; *Biserici declarate monumente istorice*, ACMI, 1942, p. 12—13 [se mențin listele din 1914 și 1915 la care se adaugă monumente istorice din Balotești, Cetățeni-Muscel, Golești, Clejani, București (casa Moruzi), Deagurile-Argeș, Mălureni-Bohari, Telejna, Vaslui (biserica Sf. Ioan și palatul domnesc)]; *ibidem*, 1943, p. 13—14 [se mențin listele anterioare, la care se adaugă Sfatul orașului din Brașov (casa Sfatului), casa din Strada Spătar 22—24 — București, Casa Costache Negri — Costache Negri (jud. Covurlui)]; *Procese verbale*, ACMI, 1914, p. 21 [cerere de credite pentru lucrări de conservare și întreținere], p. 23 [CMI cere acte justificative lui Lecomte du Noüy înainte de a aviza favorabil sumele cerute de acesta de la Minister], p. 25 [Direcția Închisorilor și Direcția Serviciului Sanitar trebuie să verse o sumă anuală la «Casa Monumentelor» pentru întreținerea bisericilor folosite de ele; fabrica de cărămizi «Bertoli» de la Socola, Iași, ofertează cărămizi și olane], p. 36 [lucrările ce depășesc 10 000 lei se vor executa în regie; ca atare se aplică această măsura lucrărilor de la: mitropolia din Tîrgoviște, biserica din Brîncoveni, mănăstirea Hurez, paraclisul episcopiei Rîmnicu Vlcea, biserica Sf. Ioan din Vaslui, Curtea-Veche din București, biserica din Baia, Cetățuia din Iași, biserica Sf. Nicolae Domnesc din Dorohoi], p. 37—38 [repartizare de fonduri CMI], p. 37 [favorizare nejustificată a Serviciului de Restaurări condus de arhitectul Lecomte], p. 38, 52 [nu se aprobă fonduri pentru săpături efectuate de O. Tafra], p. 43 [monumentele antice sînt folosite drept cariere de piatră], p. 45 [la icoane și tîmple se va folosi numai lemn antisepțizat; lucrările nu pot fi recepționate decît după completa lor terminare], p. 47 [lipsă de îngrijire a monumentelor], p. 48 [organizarea unui serviciu de-inspecție a monumentelor restaurate], p. 56 [afișarea la primărie, școli și biserici a dispozițiilor legii privitoare la conservarea monumentelor istorice]; Șt. Ciuceanu, *Raport*, ACMI, 1914, p. 106—113 [măsuri de luat pentru protecția monumentelor istorice]; N. Iorga, *Ce este un monument istoric*, ACMI, 1914, p. 128—140 [conferință

ținută la «Casa Școalelor» la 13 decembrie]; Al. Lapedatu, *Studierea, conservarea și restaurarea monumentelor istorice*, ACMI, 1914, p. 128 [conferință menționată]; *Procese verbale*, ACMI, 1915, p. 21 [toate bisericile anterioare anului 1834 vor fi declarate monumente istorice], p. 24 [revizuirea inventarului monumentelor istorice]; p. 25 [repartizări de fonduri], p. 41—42 [tipărire de instrucțiuni pentru conservarea monumentelor; introducerea acestui capitol în programele școlare; studii privind monumentele, recomandate a se tipări de «Casa Bisericii»]; *ibidem* 1942, p. 18 [inventarierea monumentelor], p. 28 [reorganizarea serviciilor Comisiunii, buget], p. 73 [întocmirea la timp a documentațiilor]; *ibidem*, 1943, p. 22 [autoritățile care dețin clădiri declarate monumente istorice trebuie să le îngrijească], p. 69—70 [restaurarea și curățirea picturilor vechilor biserici].

XXIX. Sculptură în lemn și în piatră

A. M. Zagoritz, *Sculpturi în piatră*, VI, 1913', p. 67—72 + 10 planșe cu desene; Sp. Cegănean, *Observațiuni asupra sfeșnicului de la Vierosi*, V, 1912', p. 124—126; A. M. Zagoritz, *Timpla și tronul*, VIII, 1915, p. 55—69; idem, *Pietre părăsite*, VIII, 1915, p. 182—185; idem, *Sfeșnice*, VII, 1914, p. 16—26 [cu foto și desene]; N. Iorga, *Les arts mineurs en Roumanie. Seconde partie*, XXVI, 1933, p. 145—150; N. Ghika-Budești, *Artele minore bizantine și române*, XXX, 1937, p. 172—173; V. Brătulescu, *Cronică*, XXXI, 1938, p. 45—47 [răspuns la recenzia lui Emanoil Hagi-Mosco despre N. Iorga, *Les arts mineurs en Roumanie*. I]; Vezi și: G. Balș, *Bisericele lui Ștefan cel Mare*, XVIII, 1925 [capitolul IV, Cercetarea amănuntelor; capitolul VI, Mormintele]; idem, *Biserici*, sec. XVI, XXI, 1928 [capitolul IV, Cercetarea amănuntelor; capitolul V, Mormintele; capitolul VII, Mobilierul]; N. Ghika-Budești, *Evoluția arhitecturii, I—IV, 1927—1936*, Indice general al ilustrațiilor. Vezi capitolul A. IX. *Biserica*, din prezenta bibliografie.

XXX. Semne lapidare

Al. Lapedatu, *Meșterii bisericilor moldovene*, V, 1912, p. 21 nota 4; p. 25 nota 21; V. Drăghiceanu, *Semne lapidare la Biserica din Păpăuți*, VIII, 1915, p. 93; G. Balș, *Bisericele lui Ștefan cel Mare*, XVIII, 1925, p. 215—216 [cu figuri]; idem, *Biserici* sec. XVI, XXI, 1928, p. 262—267 [cu figuri].

B. INDICE DE PERSOANE ȘI POPOARE¹

A

ALEXANDRU MIRCEA, domn al Țării Românești N. Iorga, *Piatra de mormînt a lui Alexandru-Vodă Mircea*, XXII, 1929, p. 161 [cu foto]; idem, *Fintina lui Alexandru-Vodă Mircea*, XXVI, 1933, p. 32 [cu foto piatra de fîntînă]; idem *Evangheliarul lui Alexandru-Vodă Mircea la muntele Sinai*, XXVII, 1934, p. 85—86.

ANASTASIEVICI, Mișa, maior sîrb V. Brătulescu, *Ctitoriile lui Mișa Anastasievici. Biserica din Clejani-Vlășca și cea din Brînceni-Teleorman*, XVII, 1924, p. 187.

¹ Conform mențiunii din *Introducere*, acest indice cuprinde articolele care se referă în principal la persoane, familii sau popoare și nu la monumente istorice. Indicarea paginilor nu privește întreg articolul, ci doar partea referitoare la persoana sau poporul respectiv.

ANDRIEȘESCU, Ioan, arheolog român
T. Sauciuc-Săveanu, *Necrologie*. † Profesorul Ion Andrieșescu, 2 mai 1888 — 17 decembrie 1944, XXXVIII, 1945, p. 80.

ARBORE, Luca, portar de Suceava
D. Dan, *Ctitoria hatmanului Luca Arbore*, XIX, 1926, p. 37—46 [scurtă biografie, biserică, mormânt]; I. Mihail, *Curțile lui Luca Arbore din Șipote-Iași*, XXII, 1929, p. 141 [descrierea ruinelor].

ARION, Constantin C., jurist și om politic, român, membru CMI
V. Drăghiceanu, † C. C. Arion, XVII, 1924, p. 144 [necrolog, foto].

ARON TIRANUL, domn al Moldovei
Al. Lapedatu, *Mănăstirea lui Aron Vodă din țarina Iașilor*. Note istorice, II, 1909, p. 5—19, idem, *Din posesiunile domnilor noștri în Ardeal, Vințul și Vurperul*, II, 1909, p. 44 [închis în castelul de la Vinț și ucis după doi ani (1597)].

ASACHI, Gheorghe, scriitor român
N. Iorga, *Monumentele istorice în vechea noastră literatură*. I. Gh. Asachi și monumentele istorice ale Molaovei, XXVI, 1933, p. 101—108 [călătorii în 1835 și 1838; desene].

AURELIAN, împărat roman
V. Brătulescu, *Hârșova*, XXXIII, 1940, fasc. 105, p. 10.

AVARI, popor migrator
V. Brătulescu, *Hârșova*, XXXIII, 1940, fasc. 105, p. 12.

B

BALȘ, George, inginer român, membru CMI
N. Iorga, † George Balș, XXVII, 1934, p. 97—98 [necrolog și bibliografie, cu foto]; Dj. Boškovič, *Le narthex de Cozia avait-il un étage supérieur? A la mémoire de Georges Balș*, XXVII, 1934, p. 121—125; A. N. Grabar, *Cronică*, XXVII, 1934, p. 143 [necrolog publicat în *Seminarium Kondakovianum*, VII]; A. Sacerdoțeanu, *Recensii*, XXXVI, 1943, p. 123—124 [la H. Dj. Sirunii, *Ani. Anuar de cultură armeană, 1942—1943*, București, 1943, număr închinat lui George Balș].

BALTAZAR, Abgar, pictor și arhitect român
Al. Lapedatu, † A. Baltazar, II, 1909, p. 144 [necrolog].

BARNOVSKI, Miron, domn al Moldovei
Al. Lapedatu, *Icoanele lui Barnovschi-Vodă de la Moscova și zăgrăfii Trei-Ierarhilor*, V, 1912, p. 110—114.

BAȘARAB, I, domn al Țării Românești
D. Onciul, *Anul morții marelui Basarab Voevod*, X—XVI, 1917—1923, p. 101—104.

BASTARNI, neam germanic
E. Dunăreanu-Vulpe, *Chestiunea Bastarnilor în legătură cu piatra sepulcrală de la Dragomirna*, XVII, 1924, p. 177—184.

BATHORY, Baltazar, fratele lui Andrei Bathory
A. Veress, *Frescele cetății Făgărașului*, XIX, 1926, p. 75—77 [constructorul castelului, biografie].

BĂLAȘA, fiica lui Constantin Brîncoveanu
V. Drăghiceanu, *Bis. de la Doamna Bălașa — București*, VIII, 1915, p. 95 [inscripție pe o piatră în curte; pietre de mormânt].

BĂLĂCEANU, familie boierească din Țara Românească
V. Drăghiceanu, *Inscripții referitoare la ... 5. Boierii Bălăceni*, VII, 1914, p. 195—196 [pisanie și piatră de mormânt la biserica din Balaci-Teleorman; pietre de mormânt la schitul Gâlmeiele-Olt și la biserica din Tătăreștii de Sus, Teleorman].

BĂLĂCESCU, Dionisie, arhimandrit
D. I. Trajanescu, *Mănăstirea Hurezi*. II. *Foișorul lui Dionisie Bălăcescu*, II, 1909, p. 173—180.

BENGESCU, Maria, soția boierului Staico Bengescu
V. Drăghiceanu, *Costumul jupinesei Maria Bengescu consiliereasa*, XIX, 1926, p. 147—151 [descrierea costumului găsit în mormântul aflat la biserica din Bengești (începutul secolului al XVIII)].

BIBESCU, Gheorghe, domn al Țării Românești
V. Drăghiceanu, *Palatul lui Bibescu de la Băneasa*, VII, 1914, p. 174—179.

BOGDAN I, domn al Moldovei
V.—Brătulescu, *Biserici de lemn din Maramureș. Prin Maramureșul lui Dragoș și Bogdan*, XXXIV, 1941, p. 147—150.

BRÎNCOVEANU, Constantin, domn al Țării Românești și familia sa

Al. Lapedatu, *Mănăstirea Hurezii*. Note istorice, I, 1908, p. 53—72 [familia lui Brîncoveanu, cu foto fresce]; V. Drăghiceanu, *Curțile domnului Brîncovenesci*. I. Doicești, II, 1909, p. 101—111; II. Mogoșoaia, II, 1909, p. 149—164; III. Potlogii, III, 1910, p. 49—70; IV. Curți și conace fărîmate, IV, 1911, p. 49—78; V. *Lămuriri asupra curții lui Brîncoveanu, după planuri contemporane*, VI, 1913, p. 132—133; *Rectificare*, VI, 1913, p. 144; N. Iorga, «Arginturile» lui Constantin Brîncoveanu, VII, 1914, p. 97—110 [argintării cu foto]; V. Drăghiceanu, *Mormântul lui Constantin Brîncoveanu Basarab voevod*. 1. *Ultimii ani din domnia domnului*, 1712—1714. 2. *Chestionarea, moartea și înmormântarea*. 3. *Istoricul mănăstirii Halki*. 4. *Soarta familiei Brîncovenesci, reconstruirea Casei Brîncovenilor și aducerea oaselor Voievodului în țară*, VII, 1914, p. 111—126, 196 [la p. 196, *Îndreptări*]; N. Iorga, *Portretele lui Constantin Brîncoveanu și ale familiei sale*, VIII, 1915, p. 49—54 [cu foto fresce]; V. Drăghiceanu, *Bis. de la Doamna Bălașa — București*, VIII, 1915, p. 95 [mormânt]; idem, *Palatul lui Constantin Vodă Brîncoveanu din București*, XIX, 1926, p. 1—8 [cu plan și reproduceri]; C. Marinescu, *Trei săbii ale lui Constantin Brîncoveanu*, XIX, 1926, p. 93—99 [cu foto]; N. Iorga, *Pictor străin la curtea lui Brîncoveanu*, XXII, 1929, p. 44; C. Karadja, *Încă o sabie a lui Constantin Brîncoveanu*, XXIV, 1931, p. 42; E. Virtosu, *Odoare românești la Stambul*, XXVIII, 1935, p. 9—18 [săbii Brîncovenesci]; N. Iorga, «*Sabia lui Constantin Paleologul*», XXX, 1937, p. 189; *Proces-verbale*, ACMI, 1914, p. 50 [mormântul lui Constantin Brîncoveanu].

BULGARII, neam turc
V. Brătulescu, *Hârșova*, XXXIII, 1940, fasc. 105, p. 12—13 [năvălire, lupte cu bizantinii].

BUȚUREANU, Grigore, arheolog român
C. Dascălu, *Săpăturile de la Cucuteni și colecția Buțureanu*, IV, 1911, p. 106—107; I. Andrieșescu, *Raport special nr. 1. Achiziția colecției preistorice Gr. Buțureanu*, ACMI, 1915, p. 183—186.

BUZESCU, familie boierească din Țara Românească

I. D. Trajanescu, *Schitul Stănești (Vilcea)*, IV, 1911, p. 16—17 [mormântul lui Stroe Buzescu]; V. Drăghiceanu, *Lămuriri asupra Buzeștilor (după pisanile fundațiilor lor)*, IV, 1911, p. 119—124; idem, *Rectificare*, IV, 1911, p. 218; Al. Lapedatu, *Meșterii bisericilor din Țara Românească*, V, 1912, p. 183 [pietre de mormânt]; N. Iorga, *Cronică. Patraful de la Stănești al lui Stroe Buzescu*, XXX, 1937, p. 189.

C

CANTACUZINO, familie boierească din Țara Românească și Moldova

V. Drăghiceanu, *Casa Cantacuzinilor din Măgureni*, XVII, 1924, p. 12–45 [cu foto]; Gh. Ungureanu, *Raport asupra mândririi Pionul sau schitul Silvestru. Castelul cnejilor Cantacuzini*, XXVI, 1933, p. 45–46; G. D. Florescu, *Casa cu lanțuri (Casa Cantacuzino—Crețulescu—Moruzi)*, ACMI, 1943, p. 101–114.

CAROL I, rege al României

D. Onciul, *Regele Carol I Intemeietorul*, VII, 1914, p. 145–147 [necrolog, cu foto].

CAVALIOTI, Teodor, scriitor și profesor la Moscopol (Albania)

II. M. Chiafăzezi, *Moscopol*, XXI, 1938, p. 134–141 [despre viața și activitatea scriitorului; cu foto manuscris].

CERKEZ, Grigore, inginer și arhitect român, membru CMI

N. Iorga, + *Grigore Cerkez, fost președinte al Comisiunii Monumentelor Istorice.* + *Maiu*, 1927, XXII, 1929, p. 42 [cu foto].

CIPARIU, Timotei, filolog și lingvist român

N. Iorga, *Încă o piatră de mormintă a lui Matei Basarab. O mărturie a lui Timotei Cipariu*, XXIV, 1931, p. 78, 96.

CIURCU, proprietar de casă în București

V. Drăghiceanu, *Case vechi din București. Casele Ciurcu, strada Labirint*, IX, 1916, p. 96 [despre planul casei, dărîmată «lunile trecute»].

CÎNDEA, familie de cnezi români din Țara Hațegului

N. Iorga, *Ștefan cel Mare și mănăstirea Neamțului*, III, 1910, p. 105 nota 4.

CONSTANTIN CEL MARE, împărat roman

I. Kalinderu, *Bibliografie*, VI, 1913, p. 50 [recenzie la R. Netzhammer, *Constantin cel Mare și România*, București, 1913].

CONSTANTIN XI PALEOLOG, împărat al Bizanțului.

N. Iorga, *Sabia lui Constantin Paleologul*, XXX, 1937, p. 189 [greșit atribuită, se află la Torino].

CORBEANU, familie boierească din Țara Românească

V. Drăghiceanu, *Biserica din Corbii Mari (Vlașca)*, VI, 1913, p. 73–75.

CORNESCU, Grigore, sculptor român

N. Iorga, *Sculptorul lui Duca Vodă*, VIII, 1915, p. 46; idem, *Sculptorul refacerii de la Biserica Episcopală din Argeș*, IX, 1916, p. 19–20 [iscălit pe partea dreaptă a ușii].

CUMANII, popor migrator de origină turcă

V. Brătulescu, *Hârșova*, XXXIII, 1940, fasc. 105, p. 14–16 [năvălirea lor, organizare, izgonire în Ungaria în 1241 și în Dobrogea].

D

DACII, popor trac în spațiul carpato-dunărean V. Pârvan, *Cetatea Tropaeum, Considerații istorice*, IV, 1911, p. 1–3 [Dacii, campaniile lui Traian împotriva dacilor, romanizare]; D. Berciu, *Asupra «balaurului» dacic*, XXX, 1937, p. 87–90 [reprezentare sculptată la muzeul din Virșeț, cu foto]. Vezi și cap. A I, DACIA.

DAPONTE, Chesarie, cronicar grec

N. Iorga, *Monumentele istorice românești și Daponte*, XXVI, 1933, p. 157–158.

DOBRESCU, negustor român din Ploiești

T. T. Socolăscu, *Casa Dobrescu din Ploiești*, XIX, 1926, p. 58–60 [cu releveu și desene].

DOBROTICI, despot al Dobrogei

V. Brătulescu, *Hârșova*, XXXIII, 1940, fasc. 105, p. 17.

DOBROMIR, mare ban în Țara Românească

V. Drăghiceanu, *Biserica lui Dobromir banul, Runcu, Vilcea*, V, 1912, p. 184 [pisanie].

DRAGOȘ, domn al Moldovei

V. Brătulescu, *Biserici de lemn din Maramureș. Prin Maramureșul lui Dragoș și Bogdan*, XXXIV, 1941, p. 147–150.

DUCA, Gheorghe, domn al Moldovei și al Țării Românești (și familia sa) -

V. Drăghiceanu, *Cetățuia din Iași. I. Studiu arheologic*, VI, 1913, p. 146–151; N. Iorga, *Sculptorul lui Duca Vodă*, VIII, 1915, p. 46.

DUDESCU, familie boierească din Țara Românească

V. Drăghiceanu, *Case vechi în București, Casele Ciurcu, strada Labirint*, IX, 1916, p. 96 [despre planul casei Dudescu].

E

ECATERINA, soția lui Alexandru III Mircea

N. Iorga, *Biserica Doamnei Ecaterina*, XXIV, 1931, p. 38–39.

ELENA, soția lui Petru Rares

Al. Lapedatu, *Biserica Sf. Gheorghe din Botoșani. 1. Istoric*, V, 1912, p. 49–52.

ELISABETA, regină a României

D. Onciul, *Regina Elisaveta*, IX, 1916, p. 1–9 [necrolog, cu foto].

ESOP, fabulist grec

M. Golescu, *O fabulă a lui Esop trecută în iconografia religioasă*, XXVII, 1934, p. 70–73.

F

FANARIOȚII, domni ai Moldovei și ai Țării Românești

N. Iorga, *Domnii fanarioți și ctitoriile*, XXII, 1929, p. 90–91; A. Busuioceanu, *Un palat domnesc din vremea fanarioților. Curtea nouă din București*, XXII, 1929, p. 123–137 [cu planurile Szulzer (1781) și Borroczy (1852); acuarele de R. Bielitz (secolul al XIX-lea) și Bouquet (1840); gravură de Danielis (1847); cu foto și desen].

FILITTI, Ioan istoric și jurist român

Redacțional, *Comunicări*, III, XIX, 1926, p. 89 [publicații ale lui Ioan C. Filitti în periodicele SOV, RI, LAR, CL].

FLORESCU, familie boierească din Țara Românească

P. Smarandescu, *Biserica Floreasca din București*, XXVIII, 1935, p. 20–22.

FREYWALD, «inginer»

N. Iorga, *Raport al lui Freywald și I. Schlatter*, VIII, 1915, p. 46.

G

GEORGESCU-CORABIA, Gheorghe, director al Băncii comerțului

D. Berciu, *O colecție de antichități din județul Romanți* — Gh. Georgescu-Corabia, XXVII, 1934, p. 74–83 [cu foto exponate].

A. de GÉRANDO, călător francez

N. Iorga, *Cum apar monumentele românești din Ardeal unui călător francez*, XXVIII, 1935, p. 110–112.

GHICA, GRIGORE II, domn al Moldovei

N. Iorga, *Cea d'întăiu vizită domnească la monumente istorice și opera lui Grigore Matei-Vodă Ghica*, XIX, 1926, p. 143—146.

GHICA, GRIGORE III, domn al Moldovei
C. Karadja, *Despre investitura domnilor români*, XX, 1927, p. 58 [cu portretul domnului în costum de «bimbașa»].

GHICA, GRIGORE, domn al Țării Românești
V. Brătulescu, *Un fiu al lui Grigorașcu Ghica-Vodă înmormintat la biserica Mihai Vodă din București*, XXIV, 1931, p. 43 [Ioan, mort în 1664; cu foto piatră de mormânt].

GHICA-BUDEȘTI, Nicolae, arhitect român, membru CMI
A. Sacerdoțeanu, *Necroloage. N. Ghika-Budești*, XXXVII, 1944, p. 93—94 [cu foto]; *Procese verbale*, ACMI, 1943, p. 82 [elogiu adus dispărutului de către Al. Lapedatu].

GOLIA, Ioan, mare logofăt al Moldovei și familia sa
S. Zotta, *Mănăstirea Golia. Schiță istorică*, XVII, 1924, p. 107—127, 185—186 [cu arbore genealogic la p. 127].

GOTII, neam germanic
V. Brătulescu, *Hârșova*, XXXIII, 1940, fasc. 105, p. 10—11 [năvălire, așezarea în Dobrogea].

GRĂDIȘTEANU, familie boierească din Țara Românească
V. Brătulescu, *Biserica din Grădiștea-Vlașca*, XVII, 1924, p. 174—176 [istoricul familiei ctitorilor].

GRECEANU, familie boierească din Țara Românească
N. Iorga, *O explorație arheologică și istorică a județului Olt*, XXVI, 1933, p. 123.

GULIE, Ilie, meșter român
M. Golescu, *Un arhitect român de la începutul veacului al XIX-lea: meșterul Ilie Gulie*, XXXVI, 1943, p. 109—113.

H

HAGI-PRODAN, negustor căldărar din Ploiești
T. T. Socolescu, *Casa lui Hagi-Prodan din Ploiești*, IX, 1916, p. 82—90 [cu foto casă].

HARET, Spiru, matematician, sociolog și om politic român
I. Kalinderu, *Anexe. Cuvîntare rostită în ședința de la 19 ianuarie*, I, VI, 1913, p. 55.

HASDEU, Bogdan-Petriceicu, istoric român membru CMI
Raport general CMI 1907, I, 1908, p. 30 [necrolog, cu portret].

HUNII, neam mongolic
V. Brătulescu, *Hârșova*, XXXIII, 1940, fasc. 105, p. 12 [năvălire, lupte cu romanii și bizantinii].

I

IOAN CEL NOU, martir, ucis la Cetatea Albă
V. Drăghiceanu, *O icoană din sicriul sfîntului Ioan-cel-Nou din Suceava*, IX, 1916, p. 21—24.

IOANICHIE, arhimandrit, apoi mitropolit al Stavropolei
Gh. Nedioglu, *Stavropoleos*, XVII, 1924, p. 147—155 [ctitor al bisericii Stavropoleos].

ION, meșter zidar sas, din Suceava
Al. Lapedatu, *Ioan, zidarul lui Petru Vodă Rareș*, V, 1912, p. 84—86 [viață și activitate]; G. Balș, *Biserici*, sec. XVI, XXI, 1928, p. 318—319.

IONIȚĂ OT BRAȘOV, zugrav român
M. Golescu, *Icoana pe sticlă a zugravului Ioniță ot Brașov*, XXXVIII, 1945, p. 8—10 [cu reproducere color].

IORGA, Nicolae, istoric român, președinte CMI
V. Brătulescu, † *N. Iorga 1871—1940*, XXXIII, 1940, fasc. 106, p. 3—4 necrolog; cu foto]; P. Smarandescu, *Note și reflexii*, XXXV, 1942, p. 192—196; S. Sacerdoțeanu, *Recensii*, XXXVI, 1943, p. 123 [la: H. D. Siruni, *Ani. Anuarul culturii armenie*, București, 1941 — număr închinat lui N. Iorga].

IOSIF, episcop de Argeș
V. Drăghiceanu, *Epitaful primului episcop al Argeșului, Iosif*, IV, 1911, p. 107 [inscripție funerară, în versuri, la biserica Antim din București]; Al. T. Dumitrescu, *Mărturii documentare despre mănăstirea Argeșului*, VII, 1914, p. 142—144 [activitatea gospodărească a episcopului în cadrul mănăstirii].

IPSILANTI, Constantin, domn al Țării Românești
C. Karadja, *Despre investitura domnilor români*, XX, 1927, p. 57—59 [cortegiul în timpul ceremoniei, reproducere stampă din 1802].

ISTRATI, Constantin, chimist și medic român, președinte CMI
† *Dr. C. I. Istrati*, XVII, 1924, p. 142 [necrolog; cu foto].

ISTRATI-CAPȘA, Maria, colecționară
C. Moisil, *Colecțiunea Maria Istrati-Capșa*, IV, 1911, p. 135—145 [cu *Rectificare* la p. 162, subsol].

K

KALINDERU, Ion, scriitor, consilier regal, președinte CMI
E. A. Pangrati, † *Ion Kalinderu*, VII, 1914, p. 41—47 [necrolog; cu foto].

KEKAVMENOS, Katakolon, general bizantin
V. Brătulescu, *Hârșova*, XXXIII, 1940, fasc. 105, p. 13—14 [viața și cariera sa].

KREZULESCU, familie boierească din Țara Românească
Em. Krezulescu, *Istoricul bisericii din Crețulești-Mănăstirea*, XXVII, 1934, p. 126—132; G. D. Florescu, *Casa cu lanțuri (casa Cantacuzino-Crețulescu-Moruzi)*, ACMI, 1943, p. 101—114.

L

LANGERON, N. Andrault, conte de, general francez în serviciul Rusiei
Al. Lapedatu, *Vechile cetăți românești după contele de Langeron*, VIII, 1915, p. 70—73.

LĂPUȘNEANU, Alexandru, domn al Moldovei
I. Marțian, *Un giuvaer domnesc pierdut. Știri și documente cu privire la marea cruce de aur a lui Alexandru Lăpușneanu*, VI, 1913, p. 78—81 [cu documente în germană]; P. P. Panaitescu, *O stampă represintînd o solie a lui Alexandru Lăpușneanu*, XVII, 1924, p. 76—77 [cu reproducere].

LECOMTE DU NOÛY, Emmanuel-Alexandre, arhitect francez
E. A. Pangrati, † *Ion Kalinderu*, VII, 1914, p. 43 [însărcinat cu restaurările de la Curtea de Argeș — mănăstirea — (1875), Trei Ierarhi — Iași (1882), Sf. Nicolae Domnesc — Iași (1884), mitropolia din Tîrgoviște (1884), Sf. Dumitru din Craiova (1885). Nu a făcut restaurări ci reclădiri din temelie, fără control tehnic]; N. Iorga, *Mai vechi apărători ai stilului monumentelor bisericesti*, XXVII, 1934, p. 92—93 [în 1891, Lecomte du Noüy a fost propus de ministru Cultelor, Take Ionescu, membru al unei comisii ce urma să analizeze criticile formulate în Sf. Sinod la adresa unor picturi religioase de curînd executate]; N. Ghika-Budești, *Restaurarea bisericii mari a mănăstirii Cozia. Memoriul*, XXXI, 1938

p. 22—23 [Lecomte du Noüy este primul care a afirmat că biserica mănăstirii Cozia este de tip sîrbesc]; N. Iorga, *Monumentele noastre și opera Comisiei Monumentelor Istorice*, XXXI, 1938, p. 53—35 [activitate nefastă de restaurator împreună cu fratele său]; P. Smarandescu, *Note și reflexii*, XXXV, 1942, p. 193 [critica restaurărilor sale]. Vezi și monumentele la care a lucrat (cap. A I).

LEVIN, Pesena, meșter italian la curtea lui Constantin Brîncoveanu

V. Drăghiceanu, *Curțile domnești brîncovești IV, Curți și conace fărîmate*, IV, 1911, p. 60—63 [scurtă biografie, crucea de pe mormîntul său de la Brîncoveni].

LITOVOL, voievod al țării Litua

V. Drăghiceanu, *Săpăturile de la Vodîta, Bisericile sfîntului Nicodim și a lui Litovoivu Vodă*, XXII, 1929, p. 149—156.

LUCA, pictor român din Iclod

N. Iorga, *Un pictor român în Ardeal*, VIII, 1915, p. 46 [iconar la 1699].

LUPU, Gheorghe, arhitect român la CMI

† *Arhitectul G. Lupu*, XVII, 1924, p. 91 [necrolog; cu foto].

M

MACEDONSKI, Alexandru, scriitor român

N. Iorga, *Monumentele istorice în vechea noastră literatură. II. Macedonski și monumentele istorice*, XXVI, 1933, p. 108 [raport din 1882].

MAGHERU, Ioan, comandant de panduri

N. Iorga, *Biserica polcovnicului Ioan Măgheriu*, XXIV, 1931, p. 46.

MANOLE, meșter zidar

S. Cegăneanu, *Ceva cu privire la meșterul Manole*, III, 1910, p. 44—47. Vezi și cap. A XX. Meșteri.

MANUC BEY, bogătaş armean, dragoman al Porții

H. Teodoru, *Bucureștii Vechi. Hanul Manuc, după o fotografie din anul 1856*, XX, 1927, p. 60—62 [cu foto, litografie și desen].

MARCU, Dumitru, inginer român la CMI

H. Teodoru, † *Inginerul Dumitru Marcu*, XXXV, 1942, p. 198 [necrolog].

MATEI BASARAB, domn al Țării Românești

V. Drăghiceanu, *O tocmeală a lui Matei Basarab*, IV, 1911, p. 148; idem, *Morminte domnești. Matei Basarab, Domna Elena și fiul lor Mateiaș. Ultimele zile, meșteri și stil*, VIII, 1915, p. 170—175 [cu foto pietre de mormînt]; C. Karadja, *Notiță despre unele miniaturi înfățișînd pe Matei Vodă Basarab și pe Doamna Elena*, XIX, 1926, p. 54—57 [cu reproduceri]; V. Drăghiceanu, *O tocmeală a lui Matei Basarab*, XIX, 1926, p. 88; idem, *Pictorii lui Matei Basarab la Arnota, Vilcea*, XX, 1927, p. 138; N. Iorga, *Mormîntul lui Udriște Năsturel?*, XXII, 1929, p. 113—115 [piatră este la Muzeul Național]; idem, *Încă o piatră de mormînt a lui Matei Basarab?*, XXIV, 1931, p. 78; V. Drăghiceanu, *Secretarul polon al lui Matei Basarab*, XXIV, 1931, p. 42 [piatră de mormînt]; N. Iorga, *Cronică*, XXXIII, 1940, fasc. 104, p. 95 [recenzie la C. Georgescu, *Matei Basarab*, București, 1936].

MAVROCORDAT, Constantin, domn al Țării Românești

V. Brătulescu, *Inscripții de curînd descoperite. IV. Piatra de mormînt a Stancii din timpul domniei lui Constantin Mavrocordat*, XXXIII 1940, fasc. 103, p. 16 [foto piatră la p. 14, 15]l.

MĂLDĂRESCU, familie boierească din Oltenia.

I. D. Traianescu, *Biserica și culele din Măldărești (Vilcea)*, V, 1912, p. 60—78.

MELIK, familie armeană în București

P. Smarandescu, *O casă veche: casa Melik*, XXIV, 1931, p. 137—142 [date despre familie, relevul și foto ale casei].

MIHAI VITEAZUL, domn al Țării Românești

I. Grămadă, *Hanul «La cerbul de aur» din Viena, unde a locuit Mihai-Vodă Viteazul*, III, 1910, p. 191—192 [cu desen de W. Kish]; N. Iorga, *Biserica lui Mihai Viteazul la Făgăraș*, XXX, 1937, p. 45; V. Brătulescu, *Hârșova*, XXXIII, 1940, fasc. 105, p. 18—19; *Procesee-verbale*, ACMI, 1943, p. 23 [nu se va modifica inscripția redactată în 1877 de pe soclul statuii din București].

MIHAIL, I., pictor român la CMI

V. Brătulescu, † *Pictorul I. Mihail*, XXXVII, 1944 p. 94 [necrolog, foto].

MIHALACHE, zugrav român din Tîrgul Troțușului

N. Iorga, *Un zugrav la 1742*, VIII, 1915, p. 46.

MIHNEA al III-lea (Mihai-Radu), domn al Țării Românești

V. Drăghiceanu, *Însemnări referitoare la Mihnea al III-lea*, XXVI, 1933, p. 184—185 [scrise în 1657 pe un Nou Testament, tipărit în 1648 la Bălgrad—Alba Iulia].

MILLET, Gabriel, bizantinolog și istoric de artă francez

I. Kalinderu, *Bibliografie*, V, 1912, p. 36—37 [personalitatea și opera savantului].

MINCU, Ion, arhitect român

I. Kalinderu, *Anexe. Cuvîntare rostită în ședința de la 19 ianuarie. II.*, VI, 1913, p. 56 [necrolog]; *Ședințele Comisiunii*, 1913, VI, 1913, p. 51 [meritele decedatului; aprobarea ridicării unui bust în localul Comisiunii]. Vezi și cap. A.I. Bis. Stavropoleos.

MIRCEA CEL BĂTRÎN, domn al Țării Românești

V. Drăghiceanu, *Mormîntul lui Mircea Vodă cel Bătrîn*, XXIV, 1931, p. 20—24; V. Brătulescu, *Hârșova*, XXXIII, 1940, fasc. 105, p. 17 [stăpînirea Dobrogei de către Mircea cel Bătrîn].

MORUZI, familie boierească și domnească în Țara Românească și Moldova

G. D. Florescu, *Casa cu lanțuri (Casa Cantacuzino—Crețulescu—Moruzi)*, ACMI, 1943, p. 101—114.

MOVILĂ, familie boierească și domnească din Moldova

P. P. Panaitescu, *Fundațiuni religioase românești în Galiția*, XXII, 1929, p. 1—17.

N

NEAGA, soția lui Mihnea al III-lea domnul Țării Românești

V. Drăghiceanu, *Inelul lui Vlaicu clucerul, tatăl doamnei Neaga*, XXVI, 1933, p. 39.

NEGRU VODĂ (Radu I), domn al Țării Românești

V. Drăghiceanu, *O biserică a lui Radu Vodă (Negru). Zghiabul, Vilcea*, V, 1912, p. 135 [inscripție, pomelnic]; idem, *Statua lui Negru-Vodă din Argeș*, VI, 1913, p. 195. Vezi și RADU I.

NICODIM, călugăr greco-sîrb

V. Drăghiceanu, *Săpăturile de la Vodîta. Bisericile sfîntului Nicodim și a lui Litovoivu-Vodă*, XXII, 1929, p. 149—156; Al. Bărcăcilă, *Un tropar al prea-cuviosului Nicodim*, XXVI, 1933, p. 43.

O

OËRENOVICI, familie domnitoare sîrbească

V. Drăghiceanu, *Un mormînt al Obrenovicilor în București*, XX, 1927, p. 138 [inscripție pe o cruce la Mogoșoaia].

ONCIUL, Dimitrie, istoric român, președinte CMI *Omagiu memoriei lui Dimitrie Onciul, lămuritorul originelor Principatelor Române*, X—XVI, 1917—1924, p. 1 [necrolog; cu foto].

P

PAPPASOGLU, Dimitrie, maior român, colecționar N. Iorga, *În legătură cu o «Călduză» necunoscută a maiorului D. Papazoglu*, XXXII, 1939, p. 145—151 [detalii biografice despre autor și familia sa].

PĂTRUȚ, Picu, pictor miniaturist și caligraf român N. Iorga, *Cronică*, XXXII, 1939, p. 43 [despre reproducerea în ATG, martie-iunie 1940].

PĂRVAN, Vasile, arheolog român, membru CMI I. Andrieșescu, *Vasile Pârvan*, XXII, 1929, p. 145—148 [necrolog; cu foto].

PECENEGIL, neam turcic, migrator V. Brătulescu, *Hârșova*, XXXIII, 1940, fasc. 105, p. 14 [în Dobrogea].

PETRANU, Coriolan, istoric de artă român, la Cluj G. Oprescu, *Necroloage. † Coriolan Petranu*, XXXVIII, 1945, p. 80—81 [viață, activitate].

PETRU RAREȘ, domn al Moldovei Al. Lapedatu, *Ioan, zidarul lui Petru Vodă Rareș*, V, 1912, p. 83—86; N. Iorga, *Două evanghelii ale fiilor lui Petru Rareș descoperite de d. M. Beza*, XXVII, 1934, p. 87—90 [din 1543 și din 1551, cu foto]; idem *La biserică lui Petru Rareș din Tîrgul Frumos*, XXVIII, 1935, p. 80.

POTEMKIN, Grigori, cneaz, om politic și militar rus

S. Zotta, *Mănăstirea Golia. Schiță istorică*, XVII, 1924, p. 116 [moartea și îngroparea sa la biserică Golia din Iași].

R

RADU I, domn al Țării Românești C. Moisil, *Monetele lui Radu I Basarab*, X—XVI, 1917—1923, p. 122—133.

RADU CEL MARE, domn, al Țării Românești G. Balș, *O biserică a lui Radu cel Mare în Serbia, la Lopașna*, IV, 1911, p. 194—199.

RADU DE LA AFUMAȚI, domn al Țării Românești.

V. Brătulescu, *Hârșova*, XXXIII, 1940, fasc. 105, p. 4 și nota 1 [uciderea domnitorului; piatra de mormînt].

RADU PAISIE, domn al Țării Românești V. Brătulescu, *Mănăstirea Valea din județul Muscel, o ctitorie necunoscută a lui Radu Paisie*, XXIV, 1931, p. 11—19 [istoric, descriere, pomelnic, inscripție, pietre de mormînt, foto]. -

REFERENDARU, Alexandru, arhitect român la CMI V. Drăghiceanu, *† Alexandru Referendaru*, XIX, 1926, p. 87 [necrolog, foto].

RUDEANU, familie boierească din Țara Românească V. Drăghiceanu, *Biserica din Ruda—Argeș*, XXII, 1929, p. 121; N. Iorga, *O explorație arheologică și istorică a județului Olt*, XXVI, 1933, p. 122.

RUȘII, neam slav V. Brătulescu, *Hârșova*, XXXIII, 1940, fasc. 105, p. 12—13 [lupte cu bizantinii].

S

SAMSON, judecător israelit M. Golescu, *«Prea puternicul Samson»*, XXXIII, 1940, fasc. 104, p. 85—87 [teme iconografice].

SAȘII, coloniști germani în Transilvania

S. Cegăneanu, *Ceva despre proveniența și arta vechilor noastre argintării*, IV, 1911, p. 29—33 și nota 6 [colonie de sași fierari și argintari la Kiprovaț (Bulgaria), Ianevo și Novo-Brdo (Serbia); despre argintarul George Mai, cu foto argintării]; Al. Lapedatu *Meșterii bisericilor moldovene*, V, 1912, p. 23—29 [meșteri din Bistrița; Ion Zidarul]; G. Balș, *Biserici* sec. XVI, XXI, 1928, p. 318—320 [meșteri din Ardeal, în special din Bistrița]; N. Iorga, *Pietrele de mormînt ale Sașilor din Baia*, XXIV, 1931, p. 1—6; R. Gassauer, *Teracote sucevene*, XXVIII, 1935, p. 145—146 [olarii sași din Radna se instalează la Baia în a doua-jumătate a secolului al XIII-lea; zidari din Bistrița; Ion Zidarul; sculptorul Veit Stoss; ceramica de la cetatea Sucevei e probabil de origină săsească]; B. Slătineanu, *Despre teracotele sucevene*, XXX, 1937, p. 135—142 [combate teoria lui Gassauer despre originea săsească a teracotelor găsite la Suceava].

SĂCUIANU, Neagoe, mare ban V. Drăghiceanu, *Testamentul marelui ban Neagoe Săcuianu și ctitoriile sale*, XXVI, 1933, p. 38 [biografie]. SCHLATTER, I., «arhitect monasticesc» N. Iorga, *Raport a lui Freywald și I. Schlatter*, VIII, 1915, p. 46.

SCRIBAN, Romulus, poet român N. Iorga, *O descriere în versuri a bisericii episcopale din Curtea de Argeș*, XXVI, 1933, p. 116—117 [poezie din 1866].

SEVASTOS KYMENITES, profesor grec la București pe vremea lui Constantin Brîncoveanu N. Iorga, *Piatra de mormînt a lui Sevastos Chimenitul din Trapezunt*, XXIV, 1931, p. 154—155 [se afla la Muzeul de anticități; cu foto]; idem, *Cronică*, XXVI, 1933, p. 139—140 [detalii biografice].

SILVESTRU, patriarh al Antiohiei N. Iorga, *O biserică siriacă în București*, XXII, 1929, p. 97—100 [ctitorul bisericii Sf. Spiridon Vechi din București].

SLOBOZIANU, dr. H., colecționar român V. Brătulescu, *Colecția dr. H. Slobozianu*, XXXIII, 1940, fasc. 106, p. 42—43.

SMARANDESCU, Paul, arhitect român P. Antonescu, *Necroloage. † Arhitectul Paul Smarandescu*, XXXVIII, 1945, p. 81.

SOCOL, mare vornic în Țara Românească V. Drăghiceanu, *Podul lui Socol din Cornățeni*, III, 1910, p. 144.

SOLOMON, colonel român N. Iorga, *O explorație arheologică și istorică a județului Olt*, XXVI, 1933, p. 122—123.

STANCA, V. Brătulescu, *Inscripții de curînd descoperite. IV. Piatra de mormînt a Stanței din timpul domniei lui Constantin Mavrocordat*, XXXIII, 1940, fasc. 103, p. 16 [cu foto piatră la p. 14 și 15].

STOSS, Veit, sculptor și pictor german Al. Lapedatu *Meșterii bisericilor din Țara Românească*, V, 1912, p. 181 [activitate; a avut copii în Transilvania (Brașov); Veit fiul a lucrat la Curtea de Argeș]. Vezi și cap. A. XX. Meșteri.

SZATHMARY, Carol Popp de, pictor și grafician român

Al. Lapedatu, *Biserica cea mare a mănăstirii Cozia*, I, 1908, p. 92 [se anunță că CMI posedă o serie de lucrări ale pictorului la Administrația Casei Bisericii: Mitropolia din Tîrgoviște, biserică Radu-Vodă, mănăstirea Cozia, mitropolia din București, biserică Stavropoleos, mănăstirea Surpatele, schitul Măgureanului. Se publică ca

supliment mănăstirea Cozia]; idem, *Mănăstirea Radu-Vodă și biserica Bucur din Capitală*, I, 1908, p. 189 [descrierea acuașelor, publicarea primei ca supliment].

Ș

ȘTEFAN CEL MARE, domn al Moldovei

Al. Lapedatu, *Un vechi epitaf și o nouă inscripție de la Probota*, I, 1908, p. 166—167 [Doamna Oltea, mama lui Ștefan]; N. Iorga, *Ștefan cel Mare și mănăstirea Neamțului*, III, 1910, p. 97—106 [istoricul mănăstirii până la Ștefan cel Mare; cu foto m-re]; Al. Lapedatu, *O biserică a lui Ștefan cel Mare în Țara Românească*, III, 1910, p. 107—109 [Sf. Paraschiva din R. Sărat; cu foto]; V. Drăghiceanu, *Cronică. De la palatul lui Ștefan cel Mare din Vaslui*, VIII, 1915, p. 93—94 [capitel sculptat, cu foto]; idem, *Palatul lui Ștefan din Iași*, IX, 1916, p. 48; idem, *Miniaturi din timpul lui Ștefan cel Mare*, XVIII, 1924, p. 93 [Apostol și evangheliar, în Rusia]; G. Balș, *Bisericile lui Ștefan cel Mare*, XVIII, 1925, p. 1—331 [cu foto și indice]; V. Drăghiceanu, *Comunicări, Incinta palatului din Iași*, XXVI, 1933, p. 38 [urme descoperite în fața Palatului administrativ]; Șt. Balș, *Biserica lui Ștefan cel Mare de la Vad, jud. Someș*, XXXVI, 1943, p. 75—83 [cu foto și relevu].

ȘTEFAN II MUȘAT, fiul lui Alexandru cel Bun, domn al Moldovei.

N. Iorga, *Ștefan cel Mare și mănăstirea Neamțului*, III, 1910, p. 100—105 [al doilea ctitor al mănăstirii Neamț; uciderea sa în 1447; îngropat la m-rea Neamț; cu foto piatră de mormânt].

ȘTEFAN, mitropolit al Ungrovlahiei pe vremea lui Matei Basarab

V. Drăghiceanu, *O ctitorie mitropolitană. Biserica din Râmnești-Vâlcea*, IV, 1911, p. 130—131; idem, *Un epitaf al mitropolitului Ștefan din anul 1652*, XXII, 1929, p. 29—33 [în colecția Ana Lahovari; cu foto].

ȘTEFAN, zugrav moldovean
N. Iorga, *Cel dintîiu zugrav moldovean*, VII, 1914, p. 193 [ante 1443].

ȘTIRBEL, familie boierească și domnească din Țara Românească

N. Iorga, *O explorație arheologică și istorică a județului Olt*, XXVI, 1933, p. 122.

T

TĂTARII, neam mongol migrator

V. Brătulescu, *Hârșova*, XXXIII, 1940, fasc. 105, p. 17 [năvălire; prezență în Dobrogea].

TATTARESCU, Gheorghe pictor român

H. Teodoru, *Schitul Mărculești—Flămînda în Albumul Național al pictorului Gheorghe Tattarescu*, XXXVI, 1943, p. 114—116 [cu reproduceri].

TĂUTUL, Ion, mare logofăt în Moldova

N. Ghika-Budești *Biserica Logofătului Tăutu din Bălinești*, IV, 1911, p. 200—211 [cu relevu, planuri, foto]; Al. Lapedatu, *Inscripțiile bisericii din Bălinești*, IV, 1911, p. 212—218 [pisanie, morminte, detalii despre familie].

TOCILESCU, Grigore, istoric și arheolog român, membru CMI

I. Kalinderu, *Cronică. † Gr. G. Tocilescu*, II, 1909, p. 141—142 [necrolog; cu foto].

TRACII, neam indoeuropean

G. Mateescu, *Cercetări cu privire la Traci*. A) *Emendațiuni la Corpus I.L.*, IX, 1916, p. 29—42.

TRENK, Henric, pictor și grafician de origine elvețiană

Al. Lapedatu, *Schiturile și metoașele mănăstirii Bistrița din Vâlcea*, I, 1908, p. 94 [peste 100 acuarele și desene făcute la indicațiile lui Al. Odobescu, privind monumentele din jud. Argeș și Vâlcea. Se găseau în 1908 la Muzeul etnografic și de artă națională al lui A. Tzigara Samurcaș].

TUDOSCA, soția lui Vasile Lupu domn al Moldovei
N. Iorga, *Tapiseriile doamnei Tudosca a lui Vasile Lupu*, VIII, 1915, p. 145—153.

TURBULEA, Toma, pictor român

E. Minea, *Un pictor român în secolul al XVI-lea*, III, 1910, p. 142—144.

U

UDRIȘTE, Năsturel, boier cărturar din Țara Românească

N. Iorga, *Mormîntul lui Udriște Năsturel?*, XXII, 1929, p. 113—115 [piatră de mormînt la Muzeul Național]; idem, *Încă o piatră de mormînt a lui Matei Basarab?*, XXIV, 1931, p. 78; vezi și cap. A. I Herăști, jud. Giurgiu.

V

VAILLANT, Jean, A., cărturar și profesor francez
N. Iorga, *O inscripție pierdută*, VIII, 1915, p. 122—123.

VENIAMIN, arhimandrit, egumenul mănăstirii Zagavia, jud. Iași

I. Popovici, *Un zugrav român necunoscut din veacul al XVIII-lea (1750-1838)*, XXXIII, 1940, fasc. 105, p. 39—48.

VERUSSI, Petru, pictor român

N. Iorga, *Monumentele istorice în vechea noastră literatură. III. Petru Verussi*, XXVI, 1933, p. 108—115 [cercetări efectuate post 1870].

VLAD I, domn al Țării Românești

G. Severeanu, *Moneda lui Vlad I-iu domn al Țării Românești de la 1395/96—1397 Decembre*, XXVI, 1933, p. 35—36.

VLAD ȚEPEȘ, domn al Țării Românești

C. C. Giurescu, *O biserică a lui Vlad Țepeș la Tîrșor*, XVII, 1924, p. 74—75.

VLADISLAV I (VLAICU), domn al Țării Românești

V. Drăghiceanu, *Icoana lui Vladislav-Vodă din Muntele Athos, aflată la Lavră*, XIX, 1926, p. 123; A. Sacerdoțeanu, *Mormîntul de la Argeș și zidirea Bisericii Domnești*, XXVIII, 1935, p. 54—57.

VLAHII (românii), la sud de Dunăre și în Peninsula Balcanică

V. Brătulescu, *Hârșova*, XXXIII, 1940, fasc. 105, p. 16—17 [teritoriul ocupat de Vlahi; imperiul româno-bulgar, informații din cronicari bizantini și francezi].

VLAICU, clucer, tatăl doamnei Neaga

V. Drăghiceanu, *Inelul lui Vlaicu clucerul, tatăl Doamnei Neaga*, XXVI, 1933, p. 39.

Z

ZAGORITZ, Alexandru, arhitect CMI

† *Arhitectul Al. Zagoritz*, XVII, 1924, p. 91 [necrolog; cu foto].

C. INDICE PE AUTORI (BCMI—ACMI)¹

A

- AMBROJEVICI, C.
— *Raport**, ACMI, 1942, p. 171—173.
— *Raport**, ACMI, 1943, p. 95—96.
- ANDRIEȘESCU, Ion
— *Asupra epocii de bronz în România**, VIII, 1915, p. 154—166, (167—169).
— *Sultana. Descoperirile arheologice din vara anului 1923*, XIX, 1926, p. 170—185 (189—190); XXII, 1929, p. 17—87 (96), 165—171 (192).
— *Vasile Pârvan**, XXII, 1929, p. 145—148 (192).
— *Raport special nr. 1. Achiziția colecției preistorice Gr. Buțureanu*, ACMI, 1915, p. 183—186.
— *Raport special nr. 2. Orînduirea secției preistorice a Muzeului Național*, ACMI, 1915, p. 186.
— *Raport special nr. 3. Obiectele preistorice din colecțiunea prefecturii de Durostor*, ACMI, 1915, p. 187—190.
- ANTONESCU, Petre
— † *Arhitectul Paul Smarandescu*, XXXVIII, 1945, p. 81.
- ANTONOVICI, Ion
— *Cetatea de pământ de la Bîrlad*, VII, 1914, p. 13—15, (15).
— *Raport a, b, c**, ACMI, 1914, p. 93—95.
- ARION, Constantin C.
— *Cuvîntări rostite la Comisiune în 1912*, I, 2, V, 1912, p. 191.
— *Deciziune*, IV, 1911, p. 112 [numirea sculptorului C. Bălăcescu în serviciul Comisiunii].
- ATANASESCU, Ion
— *Restaurarea bisericii mari de la mănăstirea Cozia. Extras din memoriul de șantier*, XXXI, 1938, p. 32—33.

B

- BALȘ, George
— *O biserică a lui Radu cel Mare în Serbia, la Lopușna*, IV, 1911, p. 194—199.
— *Messembria**², V, 1912, p. 1—22.
— *Sfîntul Munte**, VI, 1913, p. 1—49.
— *Mănăstirea din Nicopoli*, VII, 1914, p. 148—152.
— *Biserica de lemn din Pârșoi*, VIII, 1915, p. 124—125.
— *Bogdan Serai*, IX, 1916, p. 10—14.
— *Biserica Mirăuți din Suceava*, XVII, 1924, p. 169—173 (193).
— *Bisericile lui Ștefan cel Mare*, XVIII, 1925, p. 1—290, 317—331, (291—315).
— *Sfînta Paraschiva din Ștefănești-Botoșani*³, XIX, 1926, p. 28—36 (48).
— *Cîteva observațiuni în privința bolniței Coziei*, XX, 1927, p. 49—53 (114).
— *Biserică sec. XVI**, XXI, 1928, p. 1—349, 384—397, (350—383).
— *Rotocoale de smalt moldovenești*, XXII, 1929, p. p. 44 (48).
— *Zugrăvi moldoveni*, XXII, 1929, p. 141 (144).

¹ Articolele notate cu asterisc au titlul prescurtat; pentru titlul complet, vezi *Introducere*. ⁶ *Prescurtări bibliografice*. Unele articole, de obicei scurte, sînt cuprinse în cadrul unor generice ca: *Însemnări*, *Cronică*, *Note*, *Comunicări*, *Oficiale*. Pentru simplificarea, aceste generice au fost menționate doar atunci cînd ajută la înțelegerea textului.

Cifrele în paranteză reprezintă pagina la care articolul are un rezumat în limba franceză. Acolo unde acest rezumat se află pe aceeași pagină cu sfîrșitul articolului, faptul nu mai este menționat.

² În colaborare cu N. Ghika-Budești.

³ În colaborare cu R. Bolomey.

- *Chenarele ferestrelor bisericii din Dolheștii Mari*, XXII, 1929, p. 162—164, (192).
— *Grinda și arcul*, XXIV, 1931, p. 66—69, (96).
— *Despre biserica Pristopolului*, XXIV, 1931, p. 97—100, (144).
— *Cronică: În privința Coziei*, XXVI, 1933, p. 93—94, (100);
— *O piatră de mormînt de la Dragomirești*, Ibidem, p. 94.
— *Biserica din Fundeni—Prahova*, ACMI, 1914, p. 75—79.
- BALȘ, Ștefan
— *Biserica Sf. Elefterie din București*, XXVII, 1934, p. 133—142 (144).
— *Vechea pardoseală a bisericii Precista din Bacău*, XXVIII, 1935, p. 91 (96).
— *Biserica lui Ștefan cel Mare de la Vad*, jud. Someș, XXXVI, 1943, p. 75—83.
— *Casa din Leordeni*, XXXVIII, 1945, p. 64—71 (72—76).
- BALTAZAR, Alexandru
— *Frescurile de la Colțea*, I, 1908, p. 120—132.
— *Decoratiunile de la paraclisul metropolitan din București*, II, 1909, p. 33—39.
— *Frescurile de la Hurezi*, II, 1909, p. 73—84, 123—132; III, 1910, p. 11—16.
- BARNEA, Ion
— *Cronică XXXIII*, 1940, fasc. 106, p. 46—47, (48) [recenzie la cartea lui G.A. Sotiriu privind odoarele patriarhiei din Constantinopol].
— *Un manuscris grecesc cu miniaturi din Biblioteca Academiei Române*, XXXVI, 1943, p. 102—108.
— *Indice*, XXXVI, 1943, p. 127—130.
— *Tetraevanghelul de la Căldărușani*, XXXVII, 1944, p. 58—68.
— *Indice*, XXXVII, 1944, p. 99—103.
— *Indice*, XXXVIII, 1945, p. 39—93.
- BĂLĂȘEL, Teodor
— *Cronică: Schitul Jghiabul*, XXXI, 1938, p. 94—95 (96).
- BĂRCĂCILĂ, Alexandru
— *Raport despre starea monumentelor din Turnu Severin*, VI, 1913, p. 139—142.
— *Cărămizi romane de la Drobetae*, VII, 1914, p. 39.
— *O inscripție romană de la T—Severin*, VIII, 1915, p. 192.
— *Însemnări din Gorj**, XX, 1927, p. 44—47.
— *De la Vodița: o nouă inscripție latină*, XXIV, 1931, p. 43—44 (48).
— *Un tropar al prea-cuviosului Nicodim*, XXVI, 1933, p. 43 (47).
— *Propuneri în legătură cu anticlitățile și monumentele de la Turnu Severin*, XXVII, 1934, p. 94—95 [Scrisoare către N. Iorga].
— *Cronică* [ruinele de la Firizul Ilovățului. Ruine la Turnu Severin. Urme romane la Drajna], XXVIII, 1935, p. 92—94 (96).
— *Mănăstirea Coșuștea—Crivelnicu, Mehedinți. Descoperire arheologică*, XXVIII, 1935, p. 165—184 (192).
— *Comunicări: «Bârboiu, Botoșești-Paia»*, XXX, 1937, p. 132—135 (144).
— *Cetatea Severinului. Început de cercetări arheologice*, XXX, 1937, p. 149—166, (192).
— *Cetatea Severinului. Raport sumar cu rezultatul săpăturilor din 1938, 1939*, XXXII, 1939, p. 74—88 (96).
— *Știri noi din preajma Porților de Fier: Drubeta, Transdrubeta, Transdierna*, XXXII, 1939, p. 152—174 (192).
— *Cîteva icoane cu mucenici și arhangheli ostași căldreți*, XXXIII, 1940, fasc. 103—104, p. 88—93 (96).
— *Raport**, ACMI, 1915, p. 170—173.

— *Raport asupra cercetărilor de la Drajna de Sus, Prahova*, ACMI, 1942, p. 106—109.

— *Raport asupra acoperişurilor protectoare la terme și la palestră lor de la Cetatea Severinului*, ACMI, 1942, p. 157—158.

BECU, St.

— *Lucrări executate în 1926**, XIX, 1926, p. XIII.

— *Comunicări: Biserica Sf. Gheorghe din Cîmpulung Muscel*, XXVIII, 1935, p. 89—90 (96); *Biserica Fundeni din Cîmpulung Muscel*, ibidem, p. 90—91 (96).

BERCIU, Dumitru

— *Generalități asupra preistoriei Olteniei**, XXVII, 1934, p. 30—38 (48).

— *O colecție de antichități din județul Romanați: Gh. Georgescu-Corabia*, XXVII, 1934, p. 74—83 (84).

— *Săpături**, XXVIII, 1935, p. 26—30 (48).

— *Antichități medievale din Oltenia⁴*, XXX, 1937, p. 72—83 (96).

— *Asupra « balaurului » dacic*, XXX, 1937, p. 87—90 (96)

— *Notă [la articolul lui Chiafăzezi despre Moscopole]*, XXXI, 1938, p. 141—142.

BERCIU, Ion

— *Antichități medievale din Oltenia⁵*, XXX, 1937, p. 72—83 (96).

BEZVICONI, Gheorghe

— *Comunicări: material istoric din Basarabia*, XXXIII, 1940, fasc. 103, p. 43—47 (48).

BOBULESCU, Constantin

— *Cronică: O inscripție a palatului episcopal din Buzău de la începutul secolului al XVIII-lea; Poate fi vorba de o nouă pictură a mănăstirii Rîșca în secolul al XVI-lea?*, VIII, 1915, p. 190—191.

— *Candela de la temelia bisericii din Cotmeana*, ACMI, 1942, p. 110—136.

BOGDAN, Ion

— *Raport înaintat Academiei Române cu privire la Biserica Domnească de la Curtea de Argeș⁶*, VIII, 1915, p. 141—143

BOGDAN, R.

— *Cronică: Urme preistorice în valea Troțușului*, XXIV, 1931, p. 143 (144).

BOLOMEY, Radu

— *Sfînta Paraschiva din Ștefănești-Botoșani⁷*, XIX, 1926, p. 28—36, (48).

BOROIANU, Dumitru

— *Anexe II, III⁸* [pietre de mormînt de la biserica Precista din Bacău], IV, 1911, p. 158.

BOŠKOVIČ, Dj.

— *Le narthex de Cozia avait-il un étage supérieur?* À la mémoire de Georges Balș, XXVII, 1934, p. 121—125 (144).

— *Quelques observations sur l'architecture de l'église de Tismana*, XXVII, 1934, p. 185—189, (192).

— *Du nouveau au Mont-Athos*, XXXII, 1939, p. 64—69, (96).

BRĂTULESCU, Victor

— *Inscripții slave religioase din Biserica Domnească de la Curtea de Argeș*, X—XVI, 1923, p. 190—191, (192).

— *Biserica din Grădiștea-Vlașca*, XVII, 1924, p. 174—176 (193).

— *Ctitoriile lui Mișa Anastasievici: biserica din Clejani-Vlașca și cea din Brînceni-Teleorman*, XVII, 1924, p. 187 (194).

— *Comunicări: Biserica din Crevedia, Biserica din Crevedia Mică. Biserica din Zădăriciu, Biserica cimitirului*

din Clejani. Biserica din Obedeni, XIX, 1926, p. 88—89.

— *Comunicări: Biserica Sf. Ilie din Roșiorii de Vede. Biserica Sf. Vineri din Roșiorii de Vede. Biserica Sf. Spiridon din Roșiorii de Vede. Biserica Țigănia-Drăgănești.*

Biserica din Grăția-Vlașca, XIX, 1926, p. 124—125.

— *Biserici din Olt*, XXII, 1929, p. 138—141, (144).

— *Mănăstirea Valea din județul Muscel. O ctitorie necunoscută a lui Radu Paisie*, XXIV, 1931, p. 11—19, (48)

— *Un fiu al lui Grigorașcu Ghica-Vodă, înmormîntat la biserica Mihai Vodă din București*, XXIV, 1931, p. 43, (44).

— *Schitul Valea-Mare (Muscel)*, XXIV, 1931, p. 46, (48).

— *Biserici din județul Argeș*, XXVI, 1933, p. 39—43, (47).

— *Comunicări: Biserica din Racovița-Muscel. Cula din Racovița-Muscel. Călimănești. Crucea din Căciulata, Mănăstirea Frâsineul din județul Vlcea. Schitul Bunea-Dîmbovița. Cîineni—Argeș. Păpușa din j. Argeș*, XXVI, 1933, p. 83—91, (100).

— *Comunicări: Biserici din Argeș și Vlcea*, XXVII, 1934, p. 39—47, (48).

— *Elemente profane în pictura religioasă*, XXVII, 1934, p. 49—67, (96).

— *Comunicări: I. Biserici din Transilvania și Bucovina. II. Bisericiile din ținutul Baia Mare. III. Biserici din Bucovina*, XXVIII 1935, p. 81—89, (96).

— *Elemente profane în pictura religioasă. Sfîntul Ilie și căruța cu caii de foc*, XXVIII, 1935, p. 127—135, (144).

— *Biserici din Transilvania. Biserici întărite*, XXX, 1937, p. 1—42, (48).

— *Cronică*, XXX, 1937, p. 44 [recenzie la Barbu Sătimeanu, *Trei plăci de ceramică românească din secolul al XVI-lea*].

— *Biserici din Vlcea*, XXX, 1937, p. 49—65 (96), 97—109, (144).

— *Pietrele mormîntale de la muzeul din Folticeni*, XXXI, 1938, p. 38—44, (48).

— *Cronică*: XXXI, 1938, p. 45—47, (48) [răspuns la recenzia lui Em. Hagji-Mosco despre *Les arts mineurs en Roumanie. I* de N. Iorga].

— *Biserici din valea Teleajenului*, XXXI, 1938, p. 167—188, (192).

— *Biserici din Prahova*, XXXII, 1939, p. 15—34, (48) 49—63, (96); XXXIII, 1940, fasc. 104, p. 68—82, (96), fasc. 105, p. 25—33, (48).

— *Biserici de cîmp*, XXXII, 1939, p. 97—132, (144).

— *Mănăstirea Zamfira*, XXXII, 1939, p. 175—185, (192)

— *Inscripții de curînd descoperite*, XXXIII, 1940, fasc. 103:

— I. *Biserica Sf. Vineri din Tîrgoviște*, p. 5; II. *Pietrele de mormînt de la Suslănești-Muscel*, p. 5—12; III. *Brătieni-Argeș*, p. 12—15; IV. *Piatra de mormînt a Stancăi din timpul domniei lui Constantin Mavrocordat*, p. 16; V. *Crucea din curtea bisericii de la Jiblea*, p. 17; VI. *Biserica Sf. Ilie Gorgan, București*, p. 17.

— *Cronică: mutare de biserică*, XXXIII, 1940, fasc. 104, p. 95.

— *Hîrșova**, XXXIII, 1940, fasc. 105, p. 3—24 + 3 pl. (48).

— † *N. Iorga, 1871—1940*, XXXIII, 1940, fasc. 106, p. 3—4.

— *Mănăstirea Polovragi*, XXXIII, 1940, fasc. 106, p. 5—33 + 6 pl. (34).

— *Comunicări: Biserica din Telești-Costești, Argeș, Biserica Udricani din București, Colecția Dr. H. Slobozianu*, XXXIII, 1940, fasc. 106, p. 42—43 (48).

— *Biserici din Maramureș. Introducere*, XXXIV, 1941, p. 3—7.

— *Biserici de lemn din Maramureș*, XXXIV, 1941, p.

⁴ În colaborare cu I. Berciu.

⁵ În colaborare cu D. Berciu.

⁶ În colaborare cu D. Onciul și cu aprobarea lui N. Iorga.

⁷ În colaborare cu G. Balș.

⁸ La articolul lui V. Drăghiceanu, *Mormintele de la Precista-Bacău*.

—150, 153–165, (151–152) + XXXIV pl. + hartă; Cu 259 foto.

— *Icoane românești*, XXXIII, 1940, fasc. 105, p. 2bis, 38 bis; fasc. 106, p. 4 bis.; XXXIV, 1941, p. 8 bis [planșe color afară din text].

— † *Pictorul I. Mihail*, XXXVII, 1944, p. 94.

— *Prefață*, ACMI, 1942, p. 3.

— *Dare de seamă**, ACMI, 1942, p. 79–89.

— *Prefață*, ACMI, 1943, p. 3.

BRÉHIER, Louis

— *Arta română (N. Iorga și G. Balș: «Istoria vechii arte române»)*, XVII, 1924, p. 1–7, 51–57 (traducere de N. Ghika-Budești).

BUGAN, Constantin, medelnicer

— [*Raport*], vezi Zotta, Sever.

BULAT, Toma G.

— *Măndstirea Berislăvesti, județul Argeș*, XVII, 1924, p. 78.

BUSUIOCEANU, Alexandru

— *Un palat domnesc din vremea fanarioților: Curtea Nouă din București*, XXII, 1929, p. 123–137 (144).

C

CANCEL, Petre

— *Inscripții slave de pe filactere*, X–XVI, 1917–1923, p. 192.

CANTACUZINO, Grigore G.

— *Biserica din Popești-Vlăsca*⁹, XXIV, 1931, p. 40–42.

CAROL I, regele României

— *Decret pentru palatul de la Potlogi*, III, 1910, p. 140.

— [*Decret pentru numirea lui Er. A. Pangrati în Comisiune*], IV, 1911, p. 111.

— [*Decret pentru numirea sculptorului C. Bălăcescu în serviciul Comisiunii*], IV, 1911, p. 112.

— *Raport ministerial și decret regal pentru declararea ca monument istoric a schitului Negru Vodă din Cetățeni-Muscel*, V, 1912, p. 136.

— *Noua lege pentru conservarea și restaurarea monumentelor istorice*, VI, 1913, p. 87–89.

— *Schimbări și numiri noi la Comisiune [decrete]*, VI, 1913, p. 196–197.

— *Noi monumente istorice [decrete]*, VI, 1913, p. 197–198.

CEGĂNEANU, Spiridon P.

— *Din odoarele bisericesti ale Muzeului Național*, III, 1910, p. 1–10.

— *Ceva cu privire la meșterul Manole*, III, 1910, p. 44–47.

— *Ceva despre proveniența și arta vechilor noastre argintării*, IV, 1911, p. 29–33.

— *Cîteva observațiuni asupra bisericii Colțea*, IV, 1911, p. 47–48.

— *O fotografie din 1856 a orașului București*, IV, 1911, p. 48.

— *Cîteva observațiuni asupra basilicii cu bapstieriu de la Adamclisi*, IV, 1911, p. 192–193.

— *Observațiuni asupra sfeșnicului de la Vieroș*, V, 1912, 124–125.

— *Constatări și ipoteze asupra construcției bisericii Tismana*, V, 1912, p. 128–130.

— *Cîteva observațiuni în legătură cu vechea mitropolie din Tîrgoviște*, VI, 1913, p. 123–127.

CERKEZ, Grigore

— *Raport general al CMI 1907**¹⁰, I, 1908, p. 29–46.

— *Raport general CMI 1908**¹⁰, I, 1908, p. 169–186.

— *Raport general CMI 1909**¹¹, II, 1909, p. 181–190.

— *Restaurarea Bisericii domnești*, X–XVI, 1917–1923, p. 77–94, (270–272).

CHIAFĂZEZI, Ilie M.

— *Moscopole**, XXXI, 1938, p. 134–141, (144).

CHIȚULESCU, Traian

— *Biserica fostei mândstiri Berca*, XXXVII, 1944, p. 69–75, (75–76).

CIOBANU, Ștefan

— *RSR Chișinău 1926**¹², XIX, 1926, p. XV.

CIUCEANU, Ștefan

— *Raport**, ACMI, 1914, p. 97–113.

— *Raport**, ACMI, 1915, p. 119–150 + 26 anexe:

1. *Măndstirea Gura Motrului (jud. Mehedinți)*, p. 151–152.

2. *Biserica din Țințăreni (fostă mândstire) jud. Dolj*, comunicate de preot Nicolae Pretorian, p. 152–154.

3. *Dela biserica Jitianu (Dolj)*, p. 154–155.

4. *Pisania bisericii din comuna Piscu-Sadova (Dolj)*, p. 156.

5. *Pisania bisericii Sîrșca (cătun al comunei Belot, jud. Dolj)*, p. 150.

6. *Biserica Mintuleasa, Craiova*, p. 156–158.

7. *Biserica Sf. Mina, Craiova*, p. 158–159.

8. *Biserica Sfinții Apostoli — Craiova*, p. 160–161.

9. *Biserica Sfinții Apostoli — Craiova*, p. 161.

10. *Biserica Obedeau — Craiova*, p. 161–162.

11. *Inscripția de pe o icoană împărătească de la biserica Mintuleasa din Craiova*, p. 163–164.

12. *Biserica Sf. Nicolae Brîndușa (Brîndușul?) Craiova* p. 165.

13. *La biserica Sf. Spiridon Craiova*, p. 165–166.

14. *Pisania bisericii Așu din Craiova*, p. 166–167.

15. *Inscripții pe clopotele bisericii «Sf. Treime», Craiova*, p. 166.

16. *Inscripții pe clopotele bisericii Sf. Gheorghe-Nou Craiova*, p. 166.

17. *Pe clopotele de la biserica Sf. Gheorghe-Vechiu din Craiova*, p. 168.

18. *Inscripții pe clopotele bisericii Sf. Spiridon, Craiova*, p. 168.

19. *Pe clopotele bisericii Sf. Nicolae-Craiovița (Craiova)*, p. 168.

20. [*Inscripții*] pe clopotul de la biserica Sf. Apostoli Craiova, p. 168.

21. [*Inscripții*] pe clopotul de la biserica Sf. Nicolae — Brîndușu, Craiova, p. 168.

22. [*Inscripții*] pe clopotele de la biserica Mintuleasa — Craiova p. 169.

23. [*Inscripții*] pe clopotele de la biserica Sf. Dumitru (Băneasa), p. 169.

24. [*Inscripție*] pe un clopot al bisericii Sf. Arhangheli — Craiova, p. 169.

25. [*Inscripții*] pe clopotele bisericii Sf. Mina — Craiova, p. 169.

26. [*Inscripție*] pe un clopot sîrbesc de la biserica Hagi-Enuș, Craiova, p. 169.

COMAN, P.

— *Cele mai vechi cruci ale Mățăului (Muscel)*, XXIV, 1931, p. 102–104 (144).

CONSTANTINESCU, D.

— *Campania de săpături din anul 1940 de la Cetatea Neamțului*, ACMI, 1943, p. 115–136.

— *Raport asupra săpăturilor din anul 1942 de la Cetatea Neamțului*, ACMI, 1943, p. 136–178.

⁹ În colaborare cu George D. Florescu.

¹⁰ În colaborare cu I. Kalinderu, Gr. G. Tocilescu, N. Gabrielescu, Al. Lapedatu.

¹¹ În colaborare cu I. Kalinderu, N. Gabrielescu, G. Murnu Al. Lapedatu.

¹² În colaborare cu P. Gore.

CONSTANTINESCU, Nicolae A.

— *Biserici și mănăstiri din județul Buzău*, XVII, 1924, p. 141—142, 188—191 (194).

— *Comunicări adunate în 1925. Inscricții și însemnări din Scorțeni, Bordeni (județul Prahova) și satele vecine*, XXXII, 1939, p. 89—94 (96), 187—191 (192).

CORIOLAN, G.

— *Resturi istorice în satele Coșlegi, Dîrvari și Rădila din județul Prahova*, XIX, 1926, p. 120—122 (141).

CORNESCU, C.

— [Antichități din Caramurat], ACMI, 1915, p. 118.

COSTESCU, Emanuel

— *Restaurarea bisericii Mihai Vodă din București*, XXXVI, 1943, p. 49—73. (73—74).

CULICI, Al. colonel

— *Comunicări IV: Antichitățile din Tabla Buții*, XIX, 1926, p. 90 (92).

D

DAICOVICIU, Constantin (ortografiat DAICOVICI în 1942)

— *Raport**, ACMI, 1942, p. 99—105.

— *Raport**, ACMI, 1943, p. 182—186.

DAN, Dimitrie

— *Biserica Sf. Gheorghe din Suceava*, III, 1910, p. 134—139

— *Ctitoria hatmanului Luca Arbure*, XIX, 1926, p. 37—46 (48).

DASCĂLU, Constantin

— *Săpăturile de la Cucuteni, septembrie-octombrie 1909 și 1910*, III, 1910, p. 195—196.

— *Săpăturile de la Cucuteni și colecția Buțureanu*, IV, 1911, p. 106—107.

DEMETRESCU, P.

— *Brădet: note arhitectonice*, XVII, 1924, p. 72—73 (96).

— *Lucrări executate în 1926**, XIX, 1926, p. XIII—XIV.

DISSESCU, Constantin G.

— *Cuvîntări rostite la Comisiune în 1912*, II, 2, V, 1912, p. 192.

— *Noua lege pentru conservarea și restaurarea monumentelor istorice*, VI, 1913, p. 87—89.

— *Cuvîntările rostite cu ocazia instalării noii comisii: Răspunsul d-lui ministru C. Dissescu*, VI, 1913, p. 92—94.

— *Schimbări și numiri noi la Comisiune*, VI, 1913, p. 196—197 [decrete].

— *Noi monumente istorice*, VI, 1913, p. 197—198 [decrete].

DOBRESCU-

— *Anexe VII¹⁸ IV*, 1911, p. 159 [telegramă către V. Drăghiceanu privind săpăturile de la biserica Precista-Bacău].

DRĂGHICEANU, Virgil

— *Curtile domnești brîncovenesti:*

I. *Doicești*, II, 1909, p. 101—111.

II. *Mogoșoaia*, II, 1909, p. 149—164; *Erată*, III, 1910, p. 48.

III. *Potlogii*, III, 1910, p. 49—70.

IV. *Curți și conace fărîmate*, IV, 1911, p. 49—78; *Rectificare*, VI, 1913, p. 144.

V. *Lămuriri asupra curții din Brîncoveni după planuri contemporane*, VI, 1913, p. 132—133.

— *Noi pietre de la Doicești*, III, 1910, p. 48.

— *Antichitățile din Afumați*, III, 1910, p. 95—96.

— *Vechea biserică de lemn din Grămeștii Vîlcii*, III, 1910, p. 110—114.

— *Ruina Sf. Împărați din Tîrgoviște*. *Note istorice*, III, 1910, p. 125—126.

— *Podul lui Socol din Cornățeni*, III, 1910, p. 144.

— *Zidurile băniei Craiovei*, III, 1910, p. 192—194.

— *Epitaful primului episcop al Argeșului, Iosif*, IV, 1911, p. 107.

— *O piatră de hotar a vechilor București*, IV, 1911, p. 107.

— *Lămuriri asupra Buzeștilor (după pisaniile fundațiilor lor)*, IV, 1911, p. 119—124, 218.

— *O ctitorie mitropolitană. Biserica din Râmeștii Vîlcii*, IV, 1911, p. 130—132.

— *O tocmeală a lui Matei Basarab*, IV, 1911, p. 148.

— *O biserică domnească*, IV, 1911, p. 149.

— *Mormintele din biserica Precista-Bacău*, IV, 1911, p. 152—159.

— *Cetatea și schitul Negru-Vodă*, V, 1912, p. 89—94.

— *Comunicări: Inscricțiile de la biserica Sf. Nicolae Domnesc din Curtea de Argeș*, V, 1912, p. 95—96.

— *Vodița. Istorie și descriere*, V, 1912, p. 97—109; *Rectificare*, idem, p. 184.

— *Comunicări: Biserica domnească din Ocnele-Mari, Vîlcea; Diferite inscripții de biserici și mănăstiri (biserica Teica, lângă Ocnele Mari; biserica Adormirea, Ocnele Mari; biserica Sf. Ioan Botezătorul, Ocnele Mari; o biserică a lui Radu Vodă (Negru) Zghiabul, Vîlcea)*, V, 1912, p. 132—135.

— *Comunicări: Diferite inscripții de biserici și mănăstiri (biserica lui Dobromir Banul, Runcu, Vîlcea; pe o cruce, spre Cetățuia, Rîmnic; biserica din Călimănești, Vîlcea; mănăstirea Turnul, Argeș; mănăstirea Stănișoara, Argeș)*, V, 1912, p. 184.

— *Biserica din Corbii Mari (Vlașca)*, VI, 1913, p. 73—77.

— *Inscricții de la biserica din Cotnari (Iași) și de la mănăstirea Sadova (Dolj)*, VI, 1913, p. 134.

— *Cetățuia din Iași. Studiu arheologic*, VI, 1913, p. 145—179; *Îndreptări și adaose*, VII, 1914, p. 48.

— *Comunicări: Inscricțiile de la Hîrlău, Nucșoara (Prahova) și Gura Motrului (Mehedinți); Statua lui Negru Vodă din Argeș*, VI, 1913, p. 195.

— *Inscricții de la bisericile și mănăstirile: Ișalnița, Moșleni. Dintr-un Lemn*, VII, 1914, p. 39—40.

— *Mormîntul lui Constantin Brîncoveanu Basarab Voevod*, VII, 1914, p. 112—125, (125—126); *Îndreptări*, p. 196.

— *Comunicări: Pisania mănăstirii Plăvicieni-Olt; Pisania bisericii Măgureni—Prahova*, VII, 1914, p. 144.

— *Bibliografie*, VII, 1914, p. 144 [recenzie la T. Pamfilie și V. G. Nicolau, *Însemnări cu privire la moșia, satul și biserica de la Strîmba, comuna Puești—Tutova, Bîrlad*, 1914].

— *Palatul lui Bibescu de la Băneasa*, VII, 1914, p. 174—178 (179).

— *Comunicări: Inscricții referitoare la: 1. Cetatea Craiovei; 2. Mănăstirea Segarcea, Dolj; 3. Biserica Sf. Dimitrie Bîrza, Dolj; 4. Mănăstirea Gura Motrului, Mehedinți; 5. Boierii Băldăeni; 6. Biserica Titireci, Vîlcea; 7. Schitul Cornet, Vîlcea*, VII, 1914, p. 194—196.

— *Cronică. Inscricții de la Negoști, Preajba, Olteni, Bengești, Ostrov, Pietrarii-de-Jos, Bordești și Gugesti*, VIII, 1915, p. 46—48.

— *Mănăstirea Hurezii în 1731, după planuri contemporane*, VIII, 1915, p. 88—90; *Erată*, p. 144.

— *Cronică: Semne lapidare la bis. din Păpăuți. De la palatul lui Ștefan cel Mare din Vaslui. Podeala stradelor vechiului Iași. Poarta de sud a cetății Tîrgoviște. Inscricții de la bis. din Călinești—Prahova. Bis. de la Doamna Bălașa, ucurești*, VIII, 1915, p. 95.

¹⁸ La articolul lui V. Drăghiceanu: *Mormintele din biserica Precista-Bacău*, IV, 1911, p. 152—159.

- Inscricții. Pe o cruce din cerdacul muntelui Rusu, m-rea Neamțul. La bis. schitului Lespezi—Prahova. La bis. din Roznov-Neamț, VIII, 1915, p. 143—144.
- Morminte domnești: Matei Basarab, doamna Elena și fiul lor Mateiaș VIII, 1915, p. 170—175 (176).
- Cronică: Bis. Sf. Dimitrie—Craiova. Pisania bis. Sf. Gheorghe-Nou din Craiova. Palatul de la Brîncoveni, VIII, 1915, p. 191—192.
- O icoană din sicriul sfîntului Ioan cel Nou din Suceava, IX, 1916, p. 21—24.
- Cronică I. Diferite inscripții: La bis. din Pașcani—Suceava. La biserică din Vinători—Vlașca. Coloana din piața Sf. Anton, București, IX, 1916, p. 47.
- Cronică, II: Arcul de triumf al Academiei Mihăilene. Palatul lui Ștefan din Iași, IX, 1916, p. 48.
- Inscricții: Bis. din Ostrov—Vîlcea. Bis. Brad—Botoșari, Curtea de Argeș. Bis. Sf. Arhangheli, Curtea de Argeș. Bis. Olari, Curtea de Argeș. M-rea Arnota—Vîlcea. Bis. din Bărbuleț—Dîmbovița, IX, 1916, p. 95—96.
- Case vechi în București: Casele Ciurcu, str. Labirint. Casele Dudesco, IX, 1916, p. 96.
- Curtea domnească din Argeș. Note istorice și arheologice, X—XVI, 1917—1923, p. 9—76 (253—270).
- P.S. Ia: Moaisil, C., Monetele lui Radu I Basarab, X—XVI, 1917—1923, p. 133.
- Jurnalul săpăturilor din Curtea Domnească a Argeșului, X—XVI, 1917—1923, p. 134—150.
- Bibliografie. Histoire de l'Art roumain ancien par N. Iorga et G. Balș, X—XVI, 1917—1923, p. 196.
- Casa Cantacuzinilor din Măgureni, XVII, 1924, p. 12—45, 50 (49).
- Biserica Spirea-Veche din București. Note istorice, XVII, 1924, p. 58—59 (95).
- Schitul Brădetul, Argeș, XVII, 1924, p. 68—72 (96).
- Cîteva note asupra Curtii Arse, XVII, 1924, p. 66—67 (95).
- Cîteva note asupra bisericilor din Tîrșor, XVII, 1924, p. 75.
- Comunicări: Miniaturi din timpul lui Ștefan cel Mare. Biserica Brezoele—Brîlloi, Dîmbovița. Biserica Drugănești, Ilfov. Filipeștii de Tîrg. Prahova. Săsenii Noi. Gura—Nișcov, Buzeu. Biserica Izvoranul, Buzeu, XVII, 1924, p. 93—94.
- Comunicări: Cocorăști—Prahova. Măglași—Vîlcea. Biserica Bolintinul-din-Vale, Ilfov, XVII, 1924, p. 192.
- Palatul lui Constantin Vodă Brîncoveanu din București, XIX, 1926, p. 1—8, (48).
- Biserica din Dragomirești, Dîmbovița, XIX, 1926, p. 47.
- Palatul din Mogoșoaia, XIX, 1926, p. 47.
- Monumente reprezentative din vechea artă română expuse în expozițiile din Paris și Geneva în anul 1925, XIX, 1926, p. 61—69, (91).
- † Alexandru Referendaru, XIX, 1926, p. 87.
- Comunicări. O tocmeală a lui Matei Basarab. O veche icoană. O icoană la biserică Doicești—Dîmbovița. O icoană din Bulgaria. Biserica din Cîmpina. Biserica Sf. Gheorghe Nou. Pe un clopot din Slatina, XIX, 1926, p. 88, (92).
- Comunicări: Mănăstirea Samurcășești—Ilfov. Biserica din Pașcani. Icoana lui Vladislav-Vodă din Muntele Athos, aflată la Lavră. Văsluiu. O biserică românească în Moravia, XIX, 1926, p. 123—124, (141).
- Costumul japănesei Maria Bengescu consiliereasa, XIX, 1926, p. 147—151, (189).
- Comunicări. Schitul Rugi-Basarabia. Atachi-Basarabia. Biserica Săpata de Sus. Budeasa—Argeș, XX, 1927, p. 48.
- Un epitaf al mitropolitului Ștefan din anul 1652, XXII, 1929, p. 29—33, (48).
- Bibliografie. I. D. Ștefănescu, L'Evolution de la peinture religieuse . . ., XXII, 1929, p. 45—47 (48).
- Biserica din Gîltofani, Bălcești—Argeș, XXII, 1929, p. 116 (144).
- Biserica din Ruda—Argeș, XXII, 1929, p. 121—122, (144).
- Comunicări: Cula din Almaj-Dolj. Biserica din Poenari—Dolj. Biserica din Genuneni—Vîlcea. Pictorii lui Matei Basarab la Arnota—Vîlcea. Mănăstirea Văcărești. Un mormînt al Obrenovicilor în București. Biserica Bujorofca—Basarabia, Iîngă Soroca, XXII, 1929, p. 138, (144).
- Săpăturile de la Vodîța. Bisericile Sfîntului Nicodim și a lui Litovoiu-Vodă, XXII, 1929, p. 149—156, (192).
- Mormîntul lui Mircea Vodă cel Bătrîn, XXIV, 1931, p. 20—24, (48).
- Mănăstirea Snagov, XXIV, 1931, p. 42, (48).
- Secretarul polon al lui Matei Basarab, XXIV, 1931, p. 42 (48).
- Cu privire la Biserica Domnească din Curtea de Argeș, XXIV, 1931, p. 44, (48).
- Însemnări: Biserica din Borlești—Muscel. Biserica din Leordeni. Mănăstirea Mărgineni (Prahova). Mănăstirea Seaca (Olt), XXIV, 1931, p. 47, (48).
- Comunicări: Mănăstirea Bogdana—Bacău. Biserica Răducanu, Tîrgu-Ocna. Biserica Șubești—Cîmpulung. Biserica Sfîntul Gheorghe—Cîmpulung. Inscricție de la Biserica Domnească din Curtea de Argeș. Biserica din Zăvideni—Vîlcea. Biserica Slăvitești—Vîlcea. Inscricții din Tîrgoviște. Biserica Sfînta Vineri. Biserica Star-Chiojdu (Prahova). Mănăstirea Bradului—Buzău, XXIV, 1931, p. 91—93, (96).
- Monumentele istorice din Oltenia. Raport din anul 1921, XXIV, 1931, p. 105—132, (144).
- Cîteva monumente din Muntenia, XXIV, 1931, p. 132—135, (144).
- Săpăturile din Buda, Lapaș și Tisău—Buzău, XXIV, 1931, p. 159—176, (192).
- Comunicări: Antichitățile din Cotnari. Testamentul marelui ban Neagoe Săcuianu și ctitoriile sale. Incinta palatului din Iași. Inelul lui Vlaicu clucerul, tatăl doamnei Neago, XXVI, 1933, p. 37—39, (47).
- Mănăstirea Tisăului, XXVI, 1933, p. 44.
- Monumentele Olteniei. Raportul al II-lea, XXVI, 1933 p. 49—75 (100).
- Inscricțiile de la Snagov, XXVI, 1933, p. 91.
- Mănăstirea Vintilă-Vodă (Buzău), XXVI, 1933, p. 167—171 (192).
- Comunicări: Inscricții asemănătoare celor de pe inelele de la Curtea de Argeș. Originea acoperimintelor noastre de morminte. Însemnări referitoare la Mihnea al III-lea. XXVI, 1933, p. 184—185 (192).
- Considerațiuni asupra vechimii bisericii mănăstirii Tismana, XXVII, 1934, p. 1—16 (48).
- Monumentele Olteniei. Al III-lea raport, XXVII, 1934, p. 99—120 (144).
- Biserica din Balaci—Teleorman, ACMI, 1914, p. 81—84.
- Biserica din Baldovinești—Teleorman, ACMI, 1914, p. 84—85.
- Biserica fostului schit Gâlmele—Olt, ACMI, 1914, p. 86.
- Biserica din Micșunești—Mari—Ilfov, ACMI, 1914, p. 87—92.
- Biserica fostei mănăstiri Bordești—R. Sărat, ¹⁴ ACMI, 1915, p. 63—68.
- Biserica din Valea Danului—Argeș, ACMI, 1915, p. 68—74.

¹⁴ În colaborare cu Gr. Pișculescu.

- Biserica din Turia, com. Buicești—Olt, ACMI, 1915, p. 74—76.
- Biserica din Negoști-Dolj, ACMI, 1915, p. 77—85.
- Biserica din Buciuiești—Neamțu, ACMI, 1915, p. 85—87.
- Biserica din Drăgușeni—Suceava, ACMI, 1915, p. 88—92.
- Biserica din Păușești-Măglași, Vilcea, ACMI, 1915, p. 93—98.
- Biserica din Ogetrin—Prahova, ACMI, 1915, p. 99—101.
- Biserica fostei m-ri Negoști-Ilfov, ACMI, 1915, p. 102—106.
- Biserica fostului schit Vărbila—Prahova, ACMI, 1915, p. 107—110.
- Biserica din Turia—Olt, ACMI, 1915, p. 111—112.
- Biserica din Călinești—Prahova, ACMI, 1915, p. 113—114.

DUCA, Ion G.

- Noi monumente istorice (decrete regale), ACMI, 1914, p. 13—18; ACMI, 1915, p. 9—14.

DUMITRESCU, AL. T.

- Inscricția sarcofagului de la Barboși, IV, 1911, p. 45.
- Tradiții și mărturii documentare despre drumul roman de la Reșca la Celei, IV, 1911, p. 107—110.
- Despre schitul Hotărani, V, 1912, p. 125—128.
- Mărturii documentare despre mănăstirea Argeșului, VII, 1914, p. 142—144.

DUMITRESCU, Vladimir

- Ceramica pictată eneolitică din sud-estul Europei, XXIV, 1931, p. 70—77, (96).
- Inscricțiuni preistorice în România?, XXIV, 1931, p. 87—90 (96).
- Raport*, ACMI, 1943, p. 93—94.

DUNĂREANU-VULPE, Ecaterina

- Chestiunea Bastarnilor, în legătură cu piatra sepcală de la Dragomirna, XVII, 1924, p. 177—184 (193—194).

F

FAKLER, I.

- Citeva note despre Cetatea Neamțului, VI, 1913, p. 85—86.

FERDINAND I, regele României

- Noi monumente istorice (decrete regale), ACMI, 1914, p. 13—18; ACMI, 1915, p. 9—14.

FILITTI, Ion C.

- Comunicări: Biserica din Albești (Prahova). Biserica din Corbeasca (Ilfov). Biserica din Corlătești (Ploiești), XIX, 1926, p. 89—90.

- Biserica Adormirea Maicii Domnului sau Precista din Slatina (Olt), XXII, 1929, p. 40—41 (48).

- Comunicări: Inscricții și ctitori din bisericile Doljului: I. Argetoaia, jud. Dolj. II. Brădești din Față (Dolj). III. Braloștița (Dolj), 1760. IV. Coțofani (Dolj), 1830. V. Almaju (Dolj), XXII, 1929, p. 43—44 (48).

FLORESCU, George D.

- Biserica din Popoști—Vlașca¹⁶, XXIV, 1931, p. 40—42 (48).

- Casa cu lanțuri*, ACMI, 1943, p. 101—114.

FLORESCU, Grigore

- Seimenii Mari*, XVII, 1924, p. 88—90 (98).
- Raport asupra săpăturilor arheologice de la Capidava, ACMI, 1942, p. 174—175.
- Raport asupra activității arheologice de la Hîrșova în 1943, ACMI, 1943, p. 179—180.

- Raport asupra activității arheologice la Capidava în 1943, ACMI, 1943, p. 181—182.

FRUNZESCU, AI.

- Comunicări: Biserica mănăstirii Robaia. Însemnări pe un miniat (1742) din Ploiești, dăruit d-lui prof. N. Al. Constantinescu. Însemnări vechi, XXV, 1942, p. 190—191.

G

GABRIELESCU, Nicolae

- Raport general CMI, 1907*¹⁶, I, 1908, p. 29—46.
- Biserica Stelea din Tîrgoviște din punct de vedere arhitectonic și artistic, I, 1908, p. 79—86.
- Raport general CMI, 1908*¹⁶, I, 1908, p. 169—186.
- Raport general CMI, 1909*¹⁷ II, 1909, p. 181—190.

GALA GALACTION

vezi PIȘCULESCU, Grigore

GASSAUER, Rudolf

- Teracote sucevene, XXVIII, 1935, p. 145—164 (192).

GHEORGHIU, N. A.

- Mici ctitori ai unei biserici de sat, XXX, 1937, p. 43

(48)

GHIBĂNESCU, Ilie

- Raport*, ACMI, 1914, p. 96—97.
- Raport*, ACMI, 1915, p. 115—118.

GHIKA-BUDEȘTI, Nicolae

- Mănăstirea Comana. II. Note arhitectonice și lucrări noi, I, 1908, p. 22—28.

- Mănăstirea lui Aron Vodă din țarina lașilor II. Descriere arhitectonică, II, 1909, p. 19—22.

- Mănăstirea Hurezi. Biserica cea mare, II, 1909, p. 23—32; III, 1910, p. 42—43.

- Raport despre lucrările de restaurare ale mănăstirii Hurezi¹⁸, II, 1909, p. 46—48.

- Antichitățile de la Baia. II. Note arhitectonice și lucrări noi, II, 1909, p. 65—72.

- Clopotnița de la Păpăuți, II, 1909, p. 133—134.

- Mănăstirea Hurezi. Paraclisul, II, 1909, p. 171—174.

- Restaurarea mănăstirii Hurezi. Lucrările din 1909 (Memoriu)¹⁸, II, 1909, p. 191—193.

- Biserica domnească din Tîrgoviște, III, 1910, p. 17—28.

- Ruina Sf. Împărați din Tîrgoviște. Note arhitectonice, III, 1910, p. 127—133.

- Biserica din Vădeni. Note arhitectonice și lucrări noi, III, 1910, p. 164—170.

- Biserica domnească din Tîrgoviște, Memoriu de restaurare, IV, 1911, p. 40—44.

- Biserica Sf. Arhangheli sau Voievozi din Tîrgoviște IV, 1911, p. 102—105.

- Biserica logofătului Tăutu din Bălinești, IV, 1911, p. 200—211.

- Messembrica*¹⁹, V, 1912, p. 1—22.

- Anexe. I. Memoriu asupra lucrărilor de restaurare ale bisericii Sf. Gheorghe din Botoșani, V, 1912, p. 43—44.

- Biserica Sf. Gheorghe din Botoșani. I. Descriere, V, 1912, p. 57—59.

- Comunicări: I. Biserica din Bărbulețu (Dîmbovița), VI, 1913, p. 82—83; II. Biserica din Bordești (R. Sărat), ibidem, p. 84 [foto și la p. 83].

¹⁶ În colaborare cu I. Kalinderu, Gr. G. Tocilescu, Gr. Cerkez A.I. Lapedatu.

¹⁷ În colaborare cu I. Kalinderu, Gr. Cerkez, G. Murnu, A.I. Lapedatu.

¹⁸ În colaborare cu D. I. Trajanescu.

¹⁹ În colaborare cu G. Balș.

¹⁶ În colaborare cu Gr. G. Cantacuzino.

- *Arhitectura Bisericii domnești*, X—XVI, 1917—1923, p. 105—121, (273—276).
- *Mănăstirea Golia. II. Studiu arhitectonic*, XVII, 1924, p. 128—140, (146).
- *Raport pe anul 1919, 1920, 1921, 1922, 1923, 1924, 1925*²⁰, XVIII, 1925, p. X—XIX.*
- *Tablou de lucrări*²¹, XVIII, 1925, p. XIX.*
- *Cîteva biserici de lemn din Oltenia²², XIX, 1926, p. 9—10, (48).*
- *Lucrări executate în 1926*, XIX, 1926, p. XIII.*
- *Evoluția arhitecturii**:
I XX, 1927, p. 119—158 + LXXXVI pl.
II. XXIII, 1930, p. 1—63 + CXLVI pl.
III. XXV, 1932, p. 1—108 + CCCXXXV pl.
IV. XXIX, 1936, p. 1—193 + DCXLVI pl.
- *Mănăstirea Cotmeana*, XXIV, 1931, p. 177—180, (192).
- *Oficiale. Raport de activitate pe anul 1929: Raport de activitate pe anul 1930*, XXVI, 1933, p. 141—143, (144).
- *Oficiale: Raport de activitate pe anul 1931*, XXVI, 1933, p. 189—190, (192).
- *Oficiale: Memoriul pe 1932*, XXVI, 1933, p. 190—191, (192)
- *Biserica din Hîrtiești—Muscel*, XXVII, 1934, p. 19—27, (25).
- *Biserica din Rebegești*, XXVII, 1934, p. 126—132, (144).
- *Ceva despre biserica mănăstirii Tismana*, XXX, 1937, p. 145—148, (192).
- *Artele minore bizantine și române*, XXX, 1937, p. 167—174, (192)
- *Comunicări*, XXX, 1937, p. 185—188, (192), [recenzie la G. Ionescu, *Istoria arhitecturii românești*].
- *Raport pe anul 1935*, XXX, 1937, p. 190—191, (192).*
- *Restaurarea bisericii mari a mănăstirii Cozia. Memoriul*, XXXI, 1938, p. 22—31, (48).
- *La restauration de l'église du monastère de Cozia*, XXXI, 1938, p. 34—37.
- *L'Ancienne architecture*, XXXV, 1942, p. 1—126 (inclusiv XXXII pl.).*
- *Referat 1914*, ACMI, 1914, p. 61.*
- *Memoriu*, ACMI, 1914, p. 62.*
- *Biserica din Cornul de Sus—Prahova*, ACMI, 1914, p. 80—81.
- *Memoriu*, ACMI, 1915, p. 49—51.*
- **GIURESCU, Constantin C.**
— *O biserică a lui Vlad Țepeș la Tîrgșor*, XVII, 1924 p. 74—75, (96).
- **GOLESCU, Maria**
— *Folosirea temelor musicale în iconografia bisericii răsăritene*, XXVI, 1933, p. 176—177 (192).
- *O fabulă a lui Esop trecută în iconografia religioasă*, XXVII, 1934, p. 70—73 (96).
- *Saint Georges délivre l'adolescent emmené en captivité par les infidèles*, XXX, 1937, p. 128—131 (144).
- *« Prea-puternicul Samson »*, XXXIII, 1940, fasc. 104, p. 85—87 (96).
- *Comunicări: Biserica din Bohari. Crucea de piatră din Vărzari*, XXXV, 1942, p. 188—190.
- *Un arhitect român de la începutul veacului al XIX-lea-meșterul Ilie Gulie*, XXXVI, 1943, p. 109—113.
- *Motive de animale*, XXXVI, 1943, p. 36—48.*
- *Cîtorii mărunte din Vlcea*, XXXVII, 1944, p. 83—86.
- *Icoana pe sticlă a zugravului Ioniță ot Brașov*, XXXVIII, 1945, p. 7—10.
- **GORE, Paul**
— *R.S.R. Chișinău*²³, XIX, 1926, p. XV.*
- **GRABAR, D. A. N.** [probabil André Grabar]
— *Cronică*, XXVII, 1934, p. 143, (144) [necrologul lui George Balș, în *Seminarium Kondakovianum VII*]
- **GRĂMADĂ, Ion**
— *Comunicări. Hanul «La Cerebul de aur» din Viena, unde a locuit Mihai-Vodă Viteazul*, III, 1910, p. 191—192.
- *Notă*, VIII, 1915, p. 21 [la I. Veslovski, *Cele mai vechi cruci de mîndă din Bucovina*].
- **GROSMAN-BULUGHIN, Nadia**
— *Comunicări IV: Cum se distrug monumentele*, XX, 1927, p. 112—113.
- **HARET, Spiru C.**
— [Discurs], I, 1908, p. 135—136 [în Al. Lapedatu, *Serbarea de la mănăstirea Proboata*].
- *O scrisoare cu privire la Bucureștii de la 1856*, IV, 1911, p. 150—151.
- **IANCOVICI, arh.**
— *Restaurarea Bisericii domnești. Jurnalul lucrărilor*, X—XVI, 1917—1923, p. 94—100.
- **IOANIDU, I. C.**
— *Icoane pe sticlă²⁴, XXXV, 1942, p. 151—166.*
- **IONAȘCU, Ion**
— *Mănăstirea Seaca-Mușetești (Olt)*, ACMI, 1942, p. 137—154.
- **IONESCU, En.**
— *Bisericele din Olănești și Muiereasca de Sus (județul Rîmnicu-Vlcei)*, VIII, 1915, p. 177—181.
- **IONESCU, Grigore**
— *Biserica din Călinești—Prahova*, XXIV, 1931, p. 82—88 (96).
- **IORGA, Nicolae**
— *Biserica din Băiteni. II. Note descriptive*, I, 1908, p. 112—113.
- *Ștefan cel Mare și mănăstirea Neamțului*, III, 1910, p. 97—106.
- *Schitul Fedeleșcioiu*, V, 1912, p. 30—35. *Rectificare*, p. 136.
- *« Arginturile » lui Constantin Brîncoveanu*, VII, 1914, p. 97—109, (110).
- *Comunicări: Cloc dințiu zugrav moldovean*, VII, 1914, p. 193.
- *Palatul de la Filipeștii-de-Tîrg*, VIII, 1915, p. 1—4, (5).
- *Cronică: Un pictor român în Ardeal. Raport al lui Freywald și I. Schlatter. Sculptorul lui Duca Vodă. Un zugrav la 1742*, VIII, 1915, p. 46.
- *Portretele lui Constantin Brîncoveanu și ale familiei sale*, VIII, 1915, p. 49—53, (54).
- *O inscripție pierdută*, VIII, 1915, p. 122—123.*
- *Stema Moldovei pe clopotnița bisericii din Todireni (Burdujeni)*, VIII, 1915, p. 139—140.
- *Raport înaintat Academiei Române cu privire la Biserica domnească de la Curtea de Argeș²⁵, VIII, 1915, p. 143.*
- *Tapîțeriile doamnei Tudosca a lui Vasile Lupu*, VIII, 1915, p. 145—153; IX, 1916, p. 43.
- *Sculptorul refacerii de la Biserica Episcopală din Argeș*, IX, 1916, p. 19—20.
- *Biserica din Valea Danului*, X—XVI, 1917—1923, p. 193—196 (285—286).

²⁰ Nesemnăat. Pentru titlul complet, vezi cap. VI *Prescurtări*, la *Raport pe anul 1919—1925*.

²¹ Nesemnăat. Pentru titlul complet, vezi cap. VI *Prescurtări*, la *Tablou de lucrări*.

²² Vezi G. Referendaru, *Memorii I—IV*.

²³ În colaborare cu Șt. Ciobanu.

²⁴ În colaborare cu G. G. Rădulescu.

²⁵ Autorul aprobă raportul lui D. Onciul și I. Bogdan.

- *Picturi și obiecte de artă din biserica Șcheilor Brașovului*. XVII, 1924, p. 8—11 (49).
- [Nota] nr. 1 la *Virgil Drăghiceanu, Biserica Spirea-Veche din București*, XVII, 1924, p. 59 [despre corpul de gardă grecesc al lui Ipsilanti și despre familia Venețchi].
- *Mănăstirea din Vălenii de Munte*, XVII, 1924, p. 99—106 (145).
- *Nouă știri asupra bisericii Mănăstirea de la Vălenii de Munte și asupra altor antichități religioase locale*, XIX, 1926, p. 49—53 (91).
- *Mănăstirea Coșula*, XIX, 1926, p. 70—73 (92).
- *Cea dintâiă vizită domnească la monumente istorice și-ț-pera-lui Grigore Matei-Vodă Ghica*, XIX, 1926, p. 143—146 (189).
- *Argintăria moldovenească din veacul al XVIII-lea. Biserica armenescă din Focșani*, XX, 1927, p. 54—56 (114).
- *Comunicări: Inscricțiunile bisericii Rătovoști—Muscel și Zlrnești. O vizită domnească la monumente. O cădelniță de la mănăstirea Radu-Vodă din București*, XX, 1927, p. 112.
- *Două mănăstiri dîmbovițene*, XXII, 1929, p. 20—25 (48).
- *Două biserici ardeleni*, XXII, 1929, p. 26 (48).
- *Biserici focșanene*, XXII, 1929, p. 27—28 (48).
- † *Grigore Cerkez, fost președinte al Comisiunii Monumentelor Istorice*, † Mai 1927, XXII, 1929, p. 42 [necrolog].
- *Comunicări: Pictor străin la curtea lui Brîncoveanu*, XXII, 1929, p. 24 (48).
- *Les châteaux occidentaux en Roumanie*, XXII, 1929, p. 49—69.
- *Popeștii de Argeș. Cîteva note*, XXII, 1929, p. 70 (96).
- *Une icone byzantine au Portugal*, XXII, 1929, p. 88—89.
- *Domnii fanarioți și ctitoriile*, XXII, 1929, p. 90—91 (96).
- *Biserici muntene de curînd reparate*, XXII, 1929, p. 92—94 (96).
- *Cronică: Slănicul din Prahova. Încă un contract de zidar, O mănăstire necunoscută. Zmgravi din veacul al XVII-lea*, XXII, 1929, p. 95.
- *O biserică siriană în București*, XXII, 1929, p. 97—100, (144).
- *Crucea de la Călugăreni*, XXII, 1929, p. 101—105, (144).
- *Cea d'întîiu biserică a Stelei*, XXII, 1929, p. 112, (144).
- *Mormîntul lui Udriște Năsturel?*, XXII, 1929, p. 113—115, (144).
- *Cronică: Ctitorii mănăstirii Mira. Stîncă Sorocăi*, XXII, 1929, p. 142—143.
- *Biserici din Opăriți, Predealul Sărari și Valea Drajnei*, XXII, 1929, p. 157—160 (192).
- *Piatra de mormînt a lui Alexandru-Vodă Mircea*, XXII, 1929, p. 161 (192).
- *Două pietre de la Muzeul Național din București*, XXII, 1929, p. 178—179, (192).
- *Cîteva legături românești*, XXII, 1929, p. 180—183, (192).
- *Moschei pe pămînt românesc*, XXII, 1929, p. 184—187, (192).
- *Cele două Chilii*, XXII, 1929, p. 188—191, (192).
- *Pietrele de mormînt ale sașilor din Baia*, XXIV 1931, p. 1—6, (48).
- *Biserica Galbenă din Urlați*, XXIV, 1931, p. 7—10, (48).
- *Biserica din Verbila*, XXIV, 1931, p. 25—28, (48).
- *Cea mai veche icoană din Moldova, care însă nu e veche*, XXIV, 1931, p. 29—30, (48).
- *Inscricțiunea de la Măxineni*, XXIV, 1931, p. 31—32, (48).
- *Biserica și palatul de la Afumați (Ilfov)*, XXIV, 1931, p. 33—37, (48).
- *Biserica doamnei Ecaterina*, XXIV, 1931, p. 38—39, (48).
- *Biserica din Piuva Petrei*, XXIV, 1931, p. 45, (48).
- *Biserica polcovnicului Ioan Măgheriu*, XXIV, 1931 p. 46, (48).
- *Trei biserici muntene**, XXIV, 1931, p. 49—60, (96).
- *Icoanele de la muzeul Sinaii*, XXIV, 1931, p. 61—65, (96).
- *Încă o piatră de mormînt a lui Matei Basarab? O măr-turie a lui Timoteiu Cipariu*, XXIV, 1931, p. 78, (96).
- *Bisericile din Troțuș*, XXIV, 1931, p. 79—81, (96).
- *Biserica veche din Bătrîni*, XXIV, 1931, p. 101, (144).
- *Biserica episcopală din Argeș în literatură*, XXIV, 1931, p. 136, (144).
- *Pridvorul de la Coțea*, XXIV, 1931, p. 136, (144).
- *Cronică: [Casa Mîrcea din Vălenii de Munte]. Inscricțiua arabă de la Sf. Spiridon din București*, XXIV, 1931, p. 143, (144).
- *Miniaturi românești în secolul al XVII-lea*, XXIV 1931, p. 145—153, (192).
- *Piatra de mormînt a lui Sevastos Chimenitul din Trape-zunt*, XXIV, 1931, p. 154—155 (192).
- *Noi obiecte de artă găsite la Ierusalim, la mănăstirea Sf. Savași la Muntele Sinai*, XXIV, 1931, p. 181—187 (192).
- *Biserica de la Cocorăști-Grind*, XXIV, 1931, p. 188 (192).
- *Un act privitor la mănăstirea Plumbuita*, XXIV, 1931, p. 189, (192).
- *La figuration des évangélistes dans l'art roumain et l'école chypriote-valaque*, XXVI, 1933, p. 1—4 (47).
- *Icoana românească*, XXVI, 1933, p. 5—26, (47).
- *Două opere de artă românești din secolul al XVI-lea la Muntele Athos*, XXVI, 1933, p. 27—31 (47).
- *Fîntîna lui Alexandru-Vodă Mircea*, XXVI, 1933, p. 32 (47).
- *Biserica de la Fundeni (Prahova)*, XXVI, 1933, p.82 (100).
- *Monumentele istorice în vechea noastră literatură*, XXVI, 1933, p. 101—115, (144).
- *O descriere în versuri a bisericii episcopale din Curtea de Argeș*, XXVI, 1933, p. 116—117 (144).
- *Biserici dintre văile Teleajenului și Slănicului*, XXVI 1933, p. 118—119, (144).
- *O mănăstire de cărturari: Vorona* XXVI, 1933p.120, (144).
- *O explorație arheologică și istorică a județului Olt* XXVI, 1933, p. 121—123, (144).
- *Note moldovenesti în legătură cu clădirile bisericesti și profane:*
- I. *Reparații de biserici (Galata)*, XXVI, 1933, p.124 (144).
- II. *Mănăstirea de la Tîrgul Ocnei*, XXVI, 1933, p. 124 (144).
- Contracte de clădire*, XXVI, 1933, p. 124—125 (144)
- Vechi măsuri de îngrijirea bisericilor*, XXVI, 1933, p. 125—128, (144).
- Un contract de «calfă de pietrari» (1839)*, XXVI 1933, p. 128, (144).
- Un mitropolit de Corint, egumen la Aron Vodă*, XXVI 1933, p. 128, (144).
- *Un album de l'art populaire religieux en Pologne*, XXVI, 1933, p. 129—130, (144).
- *Cronică*, XXVI, 1933, p. 139—140, (144) [recenzie la AB, VI, 2; monumentele din satul Schinani, Basarabia; citat din jurnalul lui Iacob Sobieski privind biserica Sf. Neculae Domnesc din Iași; despre Svastok Kymenites; ruinele Hîrșovei. *Inscricțiia cîmpulungene (Muscel)*]
- *Bibliografie*, XXVI, 1933, p. 140, (144) [recenzie la Gh. Ghibănescu, *Biserica Sf. Dimitrie (Balș)*, biserica

Sf. Andrei și biserica Sf. Nicolae-Domnesc, Iași, 1934 și la V. Brătulescu, *Călimăneștii și monumentele din împrejurimi*, București (1934).

— *Les arts mineurs en Roumanie. Seconde partie*, XXVI, 1933, p. 145—156.

— *Monumentele istorice românești și Daponte*, XXVI, 1933, p. 157—158 (192).

— *Cu privire la Cetățuia (Iași)*, XXVI, 1933, p. 158, (192).

— *Cum se zidia acum o sută de ani*, XXVI, 1933, p. 159—166 (192).

— *Biserica din Margine sau Ciuta*, XXVI, 1933, p. 172 (192).

— *Vechi case prahovene*, XXVI, 1933, p. 173—175, (192).

— *Mănăstirea Vintilă-Vodă*, XXVI, 1933, p. 178—181, (192).

— *Biserica de la Stîlpu (Buzău)*, XXVI, 1933, p. 182.

— *Biserica din Albota*, XXVII, 1934, p. 17—18 (48).

— *Biserica din Tisău*, XXVII, 1934, p. 28—29, (48).

— *Biserica din Mățești*, XXVII, 1934, p. 68—69, (96).

— *Evangeliarul lui Alexandru-Vodă Mircea la Muntele Sinai*, XXVII, 1934, p. 85—86 (96).

— *Doă evanghelii ale fiilor lui Petru Rareș*, XXVII, 1934, p. 87—90 (96).

— *Cronică: Tot despre vechile case prahovene. Mai vechi apărători ai stilului monumentelor bisericesti* [biserica din Boița], XXVII, 1934, p. 91—95, (96).

— † George Balș, XXVII, 1934, p. 97—98.

— *Biserica din Stari-Chiojd*, XXVIII, 1935, p. 58—63, (96).

— *Biserica din Poieni (Iași)*, XXVIII, 1935, p. 64, (96).

— *Cercetări noi la Cotnari*, XXVIII, 1935, p. 75—77, (96).

— *La biserica lui Petru Rareș din Tîrgul-Frumos*, XXVIII, 1935, p. 80, (96).

— *Cronică*, XXVIII, 1935, p. 95, (96) [recenzii de reviste; inscripții; obiecte aflate la Muntele Athos; biserica din satul de lângă Oltenița].

— *Cum apar monumentele românești din Ardeal, unui călător francez*, XXVIII, 1935, p. 110—112, (144).

— *Cronică: Cîteva însemnări. Reparații la Galia. Biserica lui Mihai Viteazul la Făgăraș. O nouă publicație cu vederi de monumente*, XXX, 1937, p. 44—45, (48).

— *Biserici prahovene*, XXX, 1937, p. 66—71, (96).

— *O descriere din 1859 a monumentelor Țării Românești*, XXX, 1937, p. 84—86, (96).

— *Un caiet de miniatură*, XXX, 1937, p. 125—127, (144).

— *Cronică*, XXX, 1937, p. 143 [prezentări de diferite cărți și reviste].

— *Cronică: «Sabia lui Constantin Paleologul». Biserica din Zlatna și problemele ei. Patrafiru. de la Stănești al lui Stroie Buzescu. Varia*, XXX, 1937, p. 189.

— *Din tezaurul de artă botușănean*, XXXI, 1938, p. 7—21, (48).

— *Trei conferințe de orientare:*

— I. *Monumentele noastre și opera Comisiei Monumentelor Istorice. Conferință ținută în 1937*, XXXI, 1938, p. 49—62, (96).

— II. *Ce este un muzeu istoric. Conferință la Tîrgoviște cu prilejul terminării lucrărilor muzeului*, XXXI, 1938, p. 63—70, (96).

— III. *Ce este un muzeu de artă. Conferință la Iași*, 1938, XXXI, 1938, p. 70—77, (96).

— *Poesia franceză asupra monumentelor istorice românești*, XXXI, 1938, p. 78, (96).

— *Cronică*, XXXI, 1938, p. 143, (144) [recenzii la *Le Messenger d'Athènes*, 28 mai 1911, la I. N. Teștiban, *Dintr'un prîdvor cu fresce*, Roman, 1939, și la C. H. Economu, *Alba-Iulia — Itinerar turistic*, 1939. *Din biserica unită din Făgăraș*].

— *Arta românească în Banatul muntos*, XXXI, 1938, p. 145—166, (191).

— *Cronică*, XXXI, 1938, p. 189—191, (192) [reproducerea unui articol despre români dintr-o revistă vieneză din 1845; recenzii de reviste; despre pisană a unei biserici de lângă Oltenița; scrisoarea lui T. Rotariu despre mănăstirea «Mrăcunea»].

— *Veche artă moldovenească în ținutul Neamțului*, XXXII, 1939, p. 1—14, (48).

— *Biserici dîmbovițene*, XXXII, 1939, p. 35—46, (48).

— *Cronică, La biserica din Feredieni (Botoșani)*, XXXII, 1939, p. 47, (48).

— *Cel din urmă manuscris de datină artistică în Muntenia*, XXXII, 1939, p. 133—140, (144).

— *O nouă carte despre Curtea de Argeș*, XXXII, 1939, p. 141—142, (144).

— *Cronică*, XXXII, 1939, p. 143, (144) [diferite recenzii de reviste și publicații].

— *În legătură cu o «Călăuză» necunoscută a maiorului D. Papazoglu*, XXXII, 1939, p. 145—158, (192).

— *Ceteata Silistrei la 1829*, XXXII, 1939, p. 186 + 1 pl., (192).

— *Vederi ardelenice în cartea unui englez*, XXXIII, 1940, fasc. 103, p. 1—4, (48) [după Ch. Boner, *Ardealul, țara și oamenii*, Leipzig, 1868].

— *Țări românești I, II, III**, XXXIII, 1940, fasc. 104, p. 49—67, (96).

— *Cronică*, XXXIII, 1940, fasc. 104, p. 94—95, (96) [recenzii la I. Sachelarescu, *Din istoria Bucureștilor. Plumbuita*, la I. Minea, N. Grigoraș, Gh. Cojoc, *Din trecutul Cetății Neamțului*, la C. Erast, *Mănăstirea Sint Ilie... și la E. Nicoară, Vrednicii mureșene... 1920—1940; recenzii de reviste străine și române, etc.*]

— *Ce este vechea noastră artă?*, XXXV, 1942, p. 127—142

— *Ce este un monument istoric*, ACMI, 1914, p. 128—140.

J

JERPHANION, pere G. de

— *Les églises rupestres de Cappadoce et la place de leurs peintures dans le développement de l'iconographie chrétienne*, XXVII, 1934, p. 145—184 (192).

K

KALINDERU, Ion

— *Raport general CMI 1907*²⁶*, I, 1908, p. 29—46.

— *Raport general CMI 1908*²⁶*, I, 1908, p. 169—186

— *În cestiunea fondurilor de restaurări*, II, 1909, p. 94—95 [adresă către Ministerul Cultelor și Instrucțiunii Publice, cu rezoluția lui S. Haret].

— *Cronică. † Gr. G. Tocilescu*, II, 1909, p. 141—142 [necrolog rostit în ședința de la 22 oct.].

— *Raport general CMI 1909*²⁷*, II, 1909, p. 181—190.

— *Raport general CMI 1910*²⁸*, IV, 1911, p. 34—39.

— *Oficiale. I. Noi membri ai Comisiunii Monumentelor Istorice*, IV, 1911, p. 111.

— *Oficiale. II. Schimbări în comitetul de redacție al Buletinului*, IV, 1911, p. 111—112 [discurs de recepție pentru dr. D. Boroianu].

— *Oficiale. IV. De la ședințele Comisiunii Monumentelor Istorice*, IV, 1911, p. 113—114 [Comunicare privind rolul bursierilor CMI].

— *Bibliografie: Gabriel Millet, Portraits byzantins*, V, 1912, p. 36—38 [recenzie].

*²⁶ În colaborare cu Gr. Tocilescu, Gr. Cerkez, N. Gabrielescu, Al. Lapedatu.

*²⁷ În colaborare cu Gr. Cerkez, N. Gabrielescu, G. Murnu, Al. Lapedatu.

*²⁸ În colaborare cu Al. Lapedatu.

- Raport general CMI 1911*²⁹, V, 1912, p. 39—42.
 - Raport general CMI 1912*²⁹, V, 1912, p. 185—190.
 - Anexe. Cuvântări trostite la Comisiune în 1912, I₁, II₁, V, 1912, p. 191—192.
 - Bibliografie: R. Netzhammer, Constantin cel Mare și România, VI, 1913, p. 50 [scrisoare către autor].
 - † Spiru Haret, VI, 1913, p. 55 [necrolog].
 - † arh. I. Mincu, VI, 1913, p. 56 [necrolog].
 - Cuvântările rostite cu ocazia instalării noii Comisiuni Cuvântarea d-lui I. Kalinderu, VI, 1913, p. 90—92.
 - Relațiune*, VI, 1913, p. 135—139.
- KARADJA, C. Ion
- Două vederi ale palatului din București, XVII, 1924, p. 65—67, (95).
 - Notiță despre unele miniaturi înfățișând pe Matei-Vodă Basarab și pe doamna Elena, XIX, 1926, p. 54—57, (91).
 - Despre investitura domnilor români, XX, 1927, p. 57—59., (114).
 - Încă o sabie a lui Constantin Brîncoveanu, XXIV, 1931, p. 42, (48).
- KIRILEANU, G. T.
- Schitul Cozla. Un scump odor de artă bisericească, XXXIII, 1940, fasc. 103, p. 34—37, (48).
- KRETZULESCU, Emanuel
- Istoricul bisericii din Crețulești-Mănăstirea, XXVII, 1934, p. 190—191 (192).

L

LAPEDATU, Alexandru

- Mănăstirea Comana. I. Note istorice, I, 1908, p. 9—22.
- Raport general CMI 1907*³⁰, I, 1908, p. 29—46.
- Cronică. Noui monumente istorice, I, 1908, p. 47—48 Rectificare, p. 96.
- Mănăstirea Hurezii. Note istorice, I, 1908, p. 53—72
- Portretele murale de la Hurezi, I, 1908, p. 73—78, 156—160.
- Noui monumente istorice. Mănăstirea Chlincea, I 1908, p. 87—89.
- Lucrările Comisiunii. 1908*, I, 1908, p. 90—91, 133—134, 187—188.
- Biserica cea mare a mănăstirii Cozia, I, 1908, p. 92.
- Expoziția Școlii Naționale de Arhitectură, I, 1908 p. 92—93.
- Noui inscripții de la Comana, I, 1908, p. 93.
- Schiturile și metoașele mănăstirii Bistrița din Vilcea I, 1908, p. 94—95.
- Biserica din Bălteni. I. Note istorice, I, 1908, p. 107—111.
- Serbarea de la mănăstirea Probota (31 August 1908 I, 1908, p. 135—136.
- Noi monumente istorice. Biserica din Ludești, I, 1908 p. 161—165.
- Un vechi epitaf și o nouă inscripție de la Probota, I, 1908, p. 166—167.
- Raport general CMI 1908*³⁰, I, 1908, p. 169—186
- Mănăstirea Radu Vodă și biserica Bucur din Capitală, I, 1908, p. 189.
- Redacțional, I, 1908, p. 189 [vezi indice A I, Bălteni].
- Mănăstirea lui Aron Vodă din țarina lașilor. I. Note istorice, II, 1909, p. 5—19.
- Din posesiunile domnilor noștri în Ardeal. Vințul și Vurperul, II, 1909, p. 40—44.

- Lucrările Comisiunii, 1909*, II, 1909, p. 45, 95—96 143.
- Antichitățile de la Baia. I. Note istorice, II, 1909, p. 53—64.
- Cronică: Cîteva cuvinte de lămuire cu privire la conservarea monumentelor, II, 1909, p. 92.
- Două noi inscripții de la Comana. Notiță epigrafică, II, 1909, p. 120—122.
- Raport general CMI 1909*³¹, II, 1909, p. 181—190
- Baia domnească din Tîrgoviște. Cîteva însemnări istorice, III, 1910, p. 89—92.
- O biserică a lui Ștefan cel Mare în Țara Românească, III, 1910, p. 107—109.
- [Notă], III, 1910, p. 134 [privind biserica Sf. Gheorghe din Suceava].
- Relațiune despre cîteva monumente ale lașilor la 1672, III, 1910, p. 143.
- Biserica din Vădeni, Note istorice, III, 1910, p. 162—163.
- Două vechi cetăți românești: Poenarii și Dîmbovița. Schițe istorice, III, 1910, p. 177—189.
- Colecțiile istorico-artistice ale Comisiunii Monumentelor Istorice și ale Casei Bisericii, III, 1910, p. 197—198.
- Redacțional, III, 1910, p. 199—200.
- Raport general CMI 1910*³², IV, 1911, p. 34—39.
- Inscriptia vechei clopotnițe de la mănăstirea Dealu IV, 1911, p. 147—148.
- Inscriptiile de la biserica din Popești-Vlășca, IV, 1911 p. 148—149.
- Cîteva cuvinte drept postfață la albumul «Odoarele de la Neamtu și Secu», IV, 1911, p. 160—161.
- Inscriptiile bisericii din Bălinești, IV, 1911, p. 212—218.
- Meșterii bisericilor moldovene*, V, 1912, p. 23—29; Erata, p. 96.
- Raport general CMI 1911*³², V, 1912, p. 39—42.
- Biserica Sf. Gheorghe din Botoșani. 1. Istoric, V, 1912, p. 49—56.
- Ioan, zidarul lui Petru-Vodă Rareș, V, 1912, p. 83—86.
- Cît a costat zidirea bisericii Sf. Spiridon din Iași? V, 1912, p. 95.
- Icoanele lui Barnovski-Vodă de la Moscova și zugrafiile Trei Ierarhilor din Iași, V, 1912, p. 110—114.
- Portretele ctitoricești de la Sf. Nicolae Domnesc din Iași, V, 1912, p. 130—132.
- Meșterii bisericilor din Țara Românească*, V, 1912, p. 177—183.
- Raport general CMI, 1912*³², V, 1912, p. 185—190.
- Bibliografie: R. Netzhammer, Constantin cel Mare și România, București, 1913, VI, 1913, p. 50 [recenzie].
- Cetatea Albă*, VI, 1913, p. 57—66; Erata, p. 96.
- Cetatea Sorocei, VII, 1914, p. 85—95, (95—96).
- Cîteva vederi noi de la Cetatea Albă, VII, 1914, p. 141—142.
- Noui documente cu privire la forma acoperimintelor vechilor bisericilor moldovene, VII, 1914, p. 193—194.
- Vechile cetăți românești după contele de Langeron, VI 1915, p. 70—73.
- Cronică: Știri mai vechi despre ruinele Curții Domnești din Tîrgoviște. Bisericile din Gura Sărăței-Buzău. Piatra mormintală din biserica fostului schit Drăgănești, VIII, 1915, p. 92—93.

²⁹ În colaborare cu Al. Lapedatu.³⁰ În colaborare cu: I. Kalinderu, Gr. Tocilescu, Gr. Cerkez, N. Gabrielescu.³¹ În colaborare cu: I. Kalinderu, Gr. Cerkez, N. Gabrielescu și G. Murnu.³² În colaborare cu I. Kalinderu.

— *Cele mai vechi stampe reprezentând cetatea Sucevei și Cetatea Albă*, IX, 1916, p. 25—28.

LUGOȘIANU, O.

— *Stampe vechi înfățișând mănăstirea Curtii de Argeș*, IV, 1911, p. 24—28.

— *Stampe vechi înfățișând vederi din București*, V, 1912, p. 79—82.

— *Stampe vechi înfățișând vederi din Țara Românească*, V, 1912, p. 115—118.

LUPU, Gheorghe Gh.

— *Anexe III. Memoriu asupra lucrărilor de restaurare executate în 1911 la mănăstirea Cetățuia-Iași*, V, 1912, p. 46—47.

— *Memoriu asupra lucrărilor executate la Cetățuia (Iași în 1912, VI, 1913, p. 142—143.*

— *Cetățuia din Iași II. Note arhitectonice*. VI, 1913, p. 181—194; VIII, 1915, p. 97—118, (119—121).

— *Memoriu**, ACMI, 1914, p. 63—65.

— *Memoriu**, ACMI, 1915, p. 52—54.

LUPU, Nicolae

— *Comunicări: Scoborirea unei fresce de pe bolta bisericii S. Giuseppe Maggiore din Napoli. Mormântul lui Virgiliu după ultimele lucrări de restaurare*, XXVI, 1933, p. 131—133, (144).

LUȚA, Petre I.

— *RSR Cernăuți, 1921—1925**³³, XIX, 1926, p. 126—140 (141), 186—188; XX, 1927, p. 34—43 [activitatea de conservare și restaurare între anii respectivii].

— *RSR Cernăuți 1933—1934**³⁴, XVII, 1934, p. 65—74, (96).

— *RSR Cernăuți, 1935**³⁴, XXVIII, 1935, p. 136—143, (144).

— *RSR Cernăuți, 1936**, XXX, 1937, p. 91—95, (96)

LUȚIA, Petre

vezi LUȚA, Petre.

M

MANDREA, George

— *Relațiuni despre biserica Colții*, IV, 1911, p. 149—150.

MARINESCU, Constantin I.

— *Trei săbii ale lui Constantin Brîncoveanu*, XIX, 1926, p. 93—99 (141).

MARȚIAN, Iulian

— *Un giuvaer domnesc pierdut. Știri și documente cu privire la marea cruce de aur a lui Alexandru Lăpușneanu*, VI, 1913, p. 78—81.

MATEESCU, G.

— *Tomi-Oescus: o inscripție inedită*, VIII, 1915, p. 36—40.

— *Cercetări cu privire la Traci*, IX, 1916, p. 29—40, (41—42).

— *Raport special nr. 7. Cercetări arheologice între Silistra și Turtucaia în iulie-octombrie 1915*³⁵, ACMI, 1915, p. 213—217.

MĂTASĂ, Constantin I.

— *Cercetări din preistoria județului Neamț*, XXXI, 1938, p. 97—133 (144).

— *Săpături de preistorie în județul Neamț*, XXXIII, 1940, fasc. 103, p. 38—42, (48).

METAXA, Harilaos

— *Plumburi de marcă de la Tomi*, VIII, 1915, p. 31—34, (35).

MIHAIL, I.

— *Pictura Bisericii Domnești din Curtea de Argeș*, X—XVI, 1917—1923, p. 172—189, (281—285).

— *Pictura bisericii Săcuieni-Dîmbovița*, XIX, 1926, p. 152—166, (189).

— *Pictura bisericii Șubești din Cîmpulung*, XX, 1927, p. 63—75, (115).

— *Curțile lui Luca Arbore din Șipote-Iași*, XXII, 1929, p. 141, (144).

MIHALOVICI, Paul

— *Un buzdugan vechiu moldovenesc*, XXXIII, 1940, fasc. 104, p. 83—84 (96).

MILLINGEN, A. van

— *Bogdan-Serai*, IX, 1916, p. 15—18 [extras din *Byzantine churches*, London, 1912, cu secțiuni și elevații la p. 12—13].

MINEA, dr. E.

— *Un pictor român în secolul al XVI-lea*, III, 1910, p. 143—144.

MINEA, Ilie

— *În legătură cu grafitile de la biserica Sfântul Gheorghe din Hirliu*, XIX, 1926, p. 78—86 (92).

MOGA, Lucian

— *Lămuriri cu privire la vechimea bisericii Sf. Pantelimon din București*, XXX, 1937, p. 175—178 (192).

— *Un plan inedit de la 1847**, XXX, 1937, p. 179—184 (192).

MOISIL, Constantin

— *Un «Mithreum» în Dobrogea*, II, 1909, p. 46.

— *Cetăți romane la Dunărea de Jos**, II, 1909, p. 85—92.

— *Din tezaurul arheologic al Dobrogei: I. O nouă diplomă militară romană*, II, 1909, p. 113—119; II. *Antichități creștine din Istros*, II, 1909, p. 165—170; III. *Sarcofagii de piatră*, III, 1910, p. 81—88 (vezi și II, 1909 p. 144).

— *«Biserițele»*: *Cetatea Bisericuța, Bisericuța de pe dealul Boclogea, Bisericuța Omului, Bisericuța de pe dealul Buceag, Bisericuța din lacul Razelm*, III, 1910, p. 29—34. *Erata*, p. 95.

— *Călăuză arheologică-preistorică a Transilvaniei* [recenzie], III, 1910, p. 48 [recenzie la lucrarea lui I. Marțian, cu același titlu].

— *Sarcofagul de la Niculițel (Dobrogea)*, III, 1910, p. 48.

— *Mormântul antic de la Măcin*, III, 1910, p. 48.

— *Unde a fost vechiul Halmyris?* III, 1910, p. 93—94.

— *Noi inscripții antice din Dobrogea*, III, 1910, p. 95.

— *Monede vechi romane la Tulcea*, III, 1910, p. 95.

— *Istoricul cercetărilor preistorice**, III, 1910, p. 115—117.

— *Stațiunile preistorice**, III, 1910, p. 118—124, 171—176.

— *Stâlpi miliari romani găsiți în satul Garvăn (jud Tulcea)*, III, 1910, p. 141—143.

— *Cetatea „Biroe”*. IV, 1911, p. 45—46.

— *Produsele industriei preistorice**, IV, 1911, p. 83—94.

— *Inscripțiune grecească din Istros*, IV, 1911, p. 106.

— *Două morminte antice din Dobrogea*, IV, 1911, p. 125—129.

— *Colecțiuni particulare de antichități în România. Colecțiunea Maria Istrati-Capșa*, IV, 1911, p. 133—145, 162.

— *Descoperiri preistorice*, IV, 1911, p. 147.

— *Bibliografie*: Dr. I. Weiss, *Die Dobrudscha in Altertum*, Sarajevo, 1911, IV, 1911, p. 162 [recenzie].

— *Antichități din Balcic*, VII, 1914, p. 27—31, (32).

³³ În colaborare cu ing. H. Rezori.

³⁴ În colaborare cu I. Nistor.

³⁵ În colaborare cu D. Teodorescu.

- Monetele lui Radu I Basarab, X—XVI, 1917—1923, p. 122—133, (276—280).
 - Monete vechi găsite în săpăturile de la Curtea de Argeș X—XVI, 1917—1923, p. 150—152.
 - Monete găsite la Măgureni, XVII, 1924, p. 45.
- MURNU, George
- Raport general CMI 1909*³⁶, II, 1909, p. 181—190.
 - Cronică săpăturilor arheologice de la cetatea Tropaeum-Adamclisi în 1910, III, 1910, p. 140—141.
 - Noi săpături în cetatea Tropaeum (1910), III, 1910 p. 155—161; II. Canalul cetății, IV, 1911, p. 79—82.
 - Monumente de piatră din colecția de antichități a muzeului din Adamclisi, VI, 1913, p. 97—121.
 - [Notă-prefață] la I. Strzygowski, Comori de artă în Bucovina, VI, 1913, p. 128.

MUȘTEANU, Ioan.

- Comunicări: Biserica Izvorul Tămăduirii din satul Ioan Lăhovari (Cacaletji), județul Ilfov. Biserica Adormirea Maicii Domnului din comuna Căciulați, județul Ilfov. Biserica Sfântul Nicolae-Balotești din județul Ilfov. Biserica Sfântul Gheorghe din comuna Brăniștari-Vlașca XXXIII, 1940, fasc. 106, p. 43—45, (48).

N

NAUM, Alexandru

- Notă despre arhitectura bisericii din Tazlău (jud Neamț), IX, 1916, p. 91—94.

NEDIOGLU, Gheorghe.

- Stavropoleos. Istorice, XVII, 1924, p. 147—168, (193).
- Stavropoleos. Privire asupra arhitecturii și sculpturii, XX, 1927, p. 2—33 [cu acuarelă Preziosi la p. 1].

NEGRUZZI, Iacob, C.

- Anexe I la Virgil Drăghiceanu; Mormintele de la Precista-Bacău, IV, 1911, p. 158 [scrisoarea către Ministerul Cultelor].

NESTOR, Ion

- Raport*, ACMI, 1942, p. 160—161.

NICORESCU, Paul

- Liber-Dionysos. Două inedite, VIII, 1915, p. 41—44, (45).

- Monumente nouă din teritoriul orașului Tomi, IX, 1916, p. 71—80, (80—81).

- Raport*, ACMI 1942, p. 169—170.

NISTOR, Ion

- RSR Cernăuți, 1933—1934*³⁷, XXVIII, 1935, p. 65—74 (96).

- RSR Cernăuți, 1935*³⁷, XXVIII, 1935, p. 136—143 (144).

NOE, C.

- Rezultatele ultimei campanii de săpături la Ulmetum ACMI, 1914, p. 121—126.

O

ODOBESCU, Alexandru.

- Schiturile și metoașele mânăstirii Bistrița din Vilcea I, 1908, p. 101—106.

OLSZEWSKI, G.

- O spadă din veacul al XIV-lea, XVII, 1924,* p. 79 (96).

ONCIUL, Dimitrie

- Raport despre Schitul Golești de lângă Cîmpulung, III, 1910, p. 190—191.

- Regele Carol Iiu Întemeietorul, VII, 1914, p. 145 147.

³⁶ În colaborare cu: I. Kalinderu, Gr. Cerkez, N. Gabrielescu, Al. Lapedatu.

³⁷ În colaborare cu dr. Petre I. Luța.

- Raport înaintat Academiei Române cu privire la Biserica Domnească din Curtea de Argeș³⁸, VIII, 1915, p. 141—143.

- Regina Elisaveta, IX, 1916, p. 1—9.

- În chestiunea Bisericii Domnești de la Curtea de Argeș, IX, 1916, p. 49—68, (69—70).

- Anul morții marelui Basarab Voevod, X—XVI, 1917 1923, p. 101—104 (273).

- Cercetare*, ACMI, 1915, p. 61—62.

OPRESCU, George

- † Coriolan Petranu, XXXVIII, 1945, p. 80—81.

P

PANAITESCU, Petre P.

- Inscricțiunile religioase grecești de la Biserica Domnească, X—XVI, 1917—1923, p. 161—171 (280—281).

- O stampă represintînd o solie a lui Alexandru Lăpușneanu, XVII, 1924, p. 76—77 (96).

- Fundațiuni religioase românești în Galiția, XXII, 1929, p. 1—19 (48).

PANGRATI, Ermil A.

- Raport ministerial și decret regal pentru declararea ca monument istoric a schitului Negru-Vodă din Cetățeni-Muscel, V, 1912, p. 136.

- † Ion Kalinderu, VII, 1914, p. 41—47.

PAPP, general

- Raport general asupra muzeului regional Alba Iulia, ACMI, 1942, p. 90—94.

PASPATIS

- Paraclisul Sf. Nicolae [Bogdan-Serai], IX, 1916, p. 15 [extras din Βυζαντινὰ Μελεταί, Constantinopol 1877, cu reprod. litografică la p. 11].

PÂRVAN, Vasile

- Cetatea Tropaeum. Considerații istorice, IV, 1911, p. 1—12, 163—191.

- Raport asupra castrului roman de la Turnu Severin*, V, 1912, p. 87—88.

- Adaos, V, 1912, p. 122—124 [la N. Velichi, Necropola și altarul votiv de la Serdaru (Șendreni), jud. Covurlui].

- Raport provizoriu asupra primei campanii de săpături la Histria, ACMI, 1914, p. 117—121.

- Raport 1915*, ACMI, 1915, p. 179—183, 190—200, 210—213, 217.

PETRESCU, Toma

- Anexe. Proces-Verbal nr. 1, IV, 1911, p. 158—159 [la Virgil Drăghiceanu. Mormintele de la Precista-Bacău].

PETRESCU-DÎMBOVIȚA, Mircea

- Raport asupra săpăturilor de la Ghina, jud. Ilfov 1943, ACMI, 1943, p. 86—89.

PETRESCU-DRAGOE, C.

- Restaurarea picturii bisericii din Secuieni-Dîmbovița XIX, 1926, p. 167—169 (189).

PIȘCULESCU, Grigore

- Biserica faoastei m-ri Bordești-R. Sărat³⁹, ACMI, 1915, p. 63—68.

POPESCU, Dorin

- Raport asupra săpăturilor arheologice, de la movila preistorică, Șanțul Mare de la Șemlac, jud. Arad, ACMI, 1943, p. 187—188.

POPESCU, Mihai

- Oltenia în timpul stăpînirii austriece (1718—1739), XIX, 1926, p. 100—107 (141).

— *Cetățile turcești dimprejurul Principatelor Române* XX, 1927, p. 76—87, (115).

POPESCU, Paul

— *Raport**, ACMI, 1915, p. 174—176.

POPESCU, Sima

— *Declarațiune*, X—XVI, 1917—1923, p. 149—150.

POPOVICI, Ioan

— [*Scrisoare către N. Iorga privind pictorul bisericii din Burdujeni*], XXVI, 1933, p. 183—184 (192).

— *Un zugrav român necunoscut din veacul al XVIII-lea (1750—1838)*, XXXIII, 1940, fasc. 105, p. 39—48.

R

RAINER, Francisc Iosif

— *Cercetări antropologice asupra osemintelor aflate în săpături*, X—XVI, 1917—1923, p. 153—160 [la biserica domnească din Curtea de Argeș].

RĂDULESCU, G. G.

— *Icoane pe sticlă*⁴⁰, XXXV, 1942, p. 151—166.

REFERENDARU, Gheorghe

— *Memorii*, I—IV⁴¹:

— I. *Biserica de lemn cu hramul «Adormirea Maicii Domnului», parohia Ștefănești-Vilcea, cătunul Dobrușa de Jos*, XIX, 1926, p. 10.

— II. *Biserica filială «Adormirea» din Grămești-Vilcea comuna Pietreni, parohia Costești*, XIX, 1926, p. 10—17.

— III. *Biserica de lemn cu hramul «Sf. Nicolae», din parohia Ștefănești-Vilcea, cătunul Dobrușa de Jos*, XIX, 1926, p. 18—23.

— IV. *Biserica de lemn din satul Socoteni, parohia Slăvața, județul Dolj*, XIX, 1926, p. 23—27.

REZORI, H. ing.

— *RSR. Cernăuți, 1921—1925**⁴², XIX, 1926, p. 126—140; 186—188; XX, 1927, p. 34—43.

REZORI, Ioan, arh.

— *Conservarea monumentelor istorice*, XXII, 1929, p. 117—120 (144).

ROMALO, Nadejda

— *Leordeni*, XXXVIII, 1945, p. 54—63.

ROSKA, Martin

— *La situation stratigraphique de la colline Laposhalom de Ghiula-Virsand, dép. Arad*, XXVIII, 1935, p. 185—191, (192).

ROTARIU, Tudor.

— [*Scrisoare către N. Iorga despre schitul „Mrăcunea”*], XXXI, 1938, p. 191.

S

SACERDOTEANU, Aurelian

— *Mormântul de la Argeș și zidirea Bisericii Domnești*, XXVIII, 1935, p. 49—57, (96).

— *Inscripții și însemnări din Costești-Vilcea*, XXVIII 1935, p. 97—109, (144).

— *Raport**, XXX, 1937, p. 46—47.

— *Buletinul Comisiunii Monumentelor Istorice*, XXXV fasc. 111—114, 1942. *Tablă și indice*, XXXV, 1942, p. 201—207.

— *Recensii*, XXXVI, 1943, p. 123 [la H. Dj. Siruni, *Ani — Anuarul culturii armene*, București, 1941]; p. 123—124 [la H. Dj. Siruni, *Ani — Anuarul de cultură armeană*, 1942—1943, București 1943]; p. 124 [la L.

Ugolini, *Butrinto. Il mito d'Enea. Gli scavi*, Roma, 1937]; p. 126 [la preot I. Răuțescu, *Cîmpulung-Muscel. Monografie istorică*, Cîmpulung, 1943].

— *Necrologe*: N. Ghika-Budești, XXXVII, 1944, p. 93—94.

— *Recensii*, XXXVII, 1944, p. 95 [la Candid C. Mușlea, *Biserica Sf. Nicolae din Scheii-Brașovului*, 1943];

p. 95 [la C. C. Secășanu, *Numismatica*, 1934]; p. 95—96 [la I. Popescu-Cîlieni, *Învelșurile vechilor noastre biserici*, 1945]; p. 96 [la N. I. Șerbănescu, *Istoria mănăstirii Snagov*, 1944]; p. 96—97 [la A. G. Verona, *Pictura. Studiu tehnic*, 1943]; XXXVIII, 1945, p. 82 [la

V. Bilciurescu, *București și Bucureșteni de ieri și de azi*, 1945]; p. 82 [la G. Costescu, *Bucureștii vechiului Regat*, 1944]; p. 82—84 [la Gh. Crutzescu, *Podul Mogoșoaiei*];

p. 84—86 [la I. Ionașcu, *Documente bucureștene*]; p. 86—87 [la G. Opreșcu, *Manual de istoria artei*, 1943—1945]; p. 87 [la G. Potra, *Hanurile bucureștene*, 1943].

SAUCIUC-SĂVEANU, Teofil.

— *Un relief de marmoră al zeului cavalier din Mangalia (vechiul Callatis)*, XXXVII, 1944, p. 41—44.

— *Două geme antice din Scythia Minor*, XXXVIII, 1945, p. 20—24.

— *Profesorul Ion Andrieșescu, 2 mai 1888—17 dec. 1944*, XXXVIII, 1945, p. 80 [necrolog].

— *Raport asupra săpăturilor arheologice de la Mangalia*, ACMI, 1942, p. 155—156.

— *Raport asupra săpăturilor arheologice din 1943 la Mangalia (Callatis)*, ACMI, 1943, p. 97—100.

SĂVESCU, C.

— *Biserica de la Tinganu. Amintirile unui octagenar*, XXII, 1929, p. 106—111, (144).

SCRIBAN, Romul

— *Catedrala episcopiei Argeșului*, XXVI, 1933, p. 116—117.

SEVEREANU, dr. G.

— *Moneda lui Vlad I, domn al Țerii Românești de la 1395/96—1397 Decembre*, XXVI, 1933, p. 33—36, (47).

SIMONESCU, Dan

— *Biserica Flămînda din Cîmpulung-Muscel. Studiu istoric*, XXXV, 1942, p. 173—177.

— *Documente privitoare la schitul Mărculești-Flămînda din Cîmpulung-Muscel*, ACMI, 1942, p. 176—197.

SLĂTINEANU, Barbu

— *Biserica din Maieri, Alba Iulia*, XXVIII, 1935, p. 78—79, (96).

— *Comunicări: [Inscripții din București și Galați]*, XXVIII, 1935, p. 91.

— *Comunicări: Despre teracotele sucevene*, XXX, 1937, p. 135—142, (144).

SMARANDESCU, Paul

— *O casă veche: Casa Melik*, XXIV, 1931, p. 137—142, (144).

— *Biserica Floreasca din București*, XXVIII, 1935, p. 20—25, (48).

— *Note și reflexii**, XXXV, 1942, p. 192—196.

— *Restaurarea bisericii din Uești-Vlașca*, ACMI, 1942 p. 95—98.

SOCOLESCU, Toma

— *Biserica din Bălteni. III. Note arhitectonice*, I, 1908, p. 114—119. *Vezi și Redacțional*, p. 189.

— *Casa lui Hagi Prodan din Ploești*, IX, 1916, p. 82—90.

— *Casa Dobrescu din Ploești*, XIX, 1926, p. 58—60, (91).

SOLOMON, Constantin

— *Descoperiri recente și cercetări asupra citorva stațiuni antice din jud. Tecuci*, XX, 1927, p. 98—111, (115).

⁴⁰ În colaborare cu I. C. Ioanidu.

⁴¹ Vezi N. Ghika-Budești, *Cîteva biserici de lemn din Oltenia*.

⁴² În colaborare cu dr. Petre Luția.

— *Cetățuia din Valea-Berheciului*, XXII, 1929, p. 34—39. (48).

STAHL, Henric

— *Mănăstirea Mihai Vodă, palat domnesc*, VII, 1914, p. 35—39.

STĂNESCU, Valeria

— *Indicele alfabetic al Buletinului Comisiunii Monumentelor Istorice pe anii 1908—1923. Pe autori*, XVII 1924, fasc. 40, p. 1—III.

STEPLEANU-HARBATSKY, dr.

— [Scrisoare către N. Iorga privind o cruce la Călimănești], XXVI, 1933, p. 140.

STRZYGOWSKI, Joseph

— *Comori de artă în Bucovina*, VI, 1913, p. 128—131.

ȘTEFAN, Gheorghe

— *Raport asupra săpăturilor arheologice de la Băești Aldeni jud. Buzău*, ACMI, 1942, p. 162—163.

— *Raport asupra săpăturilor arheologice de la Dinogetia*, ACMI, 1943, p. 90—92.

ȘTEFĂNESCU, Ion D.

— *L'église „Doamnei” (de la princesse) à București. Les peintures murales*. XXXVI, 1943, p. 7—35.

— *Église de Bălinești*, XXXVII, 1944, p. 7—40.

T

TAFRALI, Orest

— *Mistra**, III, 1910, p. 96 [recenzie la G. Millet, *Monuments byzantins de Mistra*].

— *Iconografia Imnului Acatist*, VII, 1914, p. 49—84, 127—140, 153—168, (168—173).

TEODORESCU, Dumitru

— *Monumente inedite din Tomi*, VII, 1914, p. 180—192; VIII, 1915, p. 6—20, 74—87, 186, (186—189); *Erată*, p. 144; *Îndreptări și adaosuri*, p. 189.

— *Raport special nr. 6. Prima campanie de săpături la Callatis*, ACMI, 1915, p. 200—205.

— *Raport special nr. 7. Săpăturile de la cetatea de lângă Chiose-Aidin, plasa și jud. Silistra, Mai-Iunie-Iulie 1915*, ACMI, 1915, p. 205—210.

— *Raport special nr. 8. Cercetări arheologice între Silistra și Turtucaia în Iulie-Octombrie 1915⁴⁸*, ACMI, 1915, p. 213—217.

TEODORESCU, G.

— *Biserica Ruda-Bîrsești din comuna Bercioi-Argeș. Note asupra picturii*, XXII, 1929, p. 172—177 (192).

TEODORU, Horia

— *Biserica Spirea Veche din București. Descriere arhitectonică*, XVII, 1924, p. 59—64 (95).

— *Bucureștii Vechi. Hanul Manuc după o fotografie din anul 1856*, XX, 1927, p. 60—62 (114).

— *Baia Curții Vechi din București*, XXXV, 1942, p. 167—172.

— *Biserica Schitului Mărculești-Flămînda din Cîmpulung Muscel. Studiu arhitectonic*, XXXV, 1942, p. 178—187.

— † *Inginerul Dumitru Marcu*, XXXV, 1942, p. 198.

— *Recenzie*, XXXV, 1942, p. 197 [la P. E. Miculescu, *Biserici de lemn (o biserică regăsită la Bascov-Argeș)*].

— *Meterezele bisericilor cîmpulungene*, XXXVI, 1943, p. 84—99, (100—101).

— *Comunicări: Schitul Mărculești-Flămînda în Albumul Național al piturului Gheorghe Tattarescu. Ornamet de piatră pentru verigă de fer. Uși împărătești în lemn incrustat. Încă un nume de meșter constructor*, XXXVI, 1943, p. 114—119, (116, 117, 118, 119).

— *Recenzii*, XXXVI, 1943, p. 120—125 [la I. Ionașcu, *Un plan inedit al Curții Vechi din 1799*, RIR, XIII, 1943, p. 55—77 și la I. D. Ștefănescu, *Arta balcanică și arta religioasă a Țărilor Românești*, RIR, XII, 1943, p. 1—18].

— *Hanu-Ancuței*, XXXVII, 1944, p. 45—56, (57).

— *Biserica parohială Sfinții Voevozi din Launele de Jos, județul Argeș*, XXXVII, 1944, p. 87—89.

— *Comunicări: Amestec de stiluri*, XXXVII, 1944, p. 90—92.

— *Porțile Sucevei*, XXXVIII, 1945, p. 11—19.

— *Comunicări: O ușă mai nouă de la biserica Scaune din București. Piatră uitată*, XXXVIII, 1945, p. 77—79.

TITUS TÎRGOVIȘTEANUL

— *Cronică: Obiecte de artă românești la mănăstirea bulgărească Rîlo*, XXII, 1929, p. 143, (144).

TOCILESCU, Grigore G.

— *Raport general CMI 1907⁴⁴*, I, 1908, p. 29—46.

— *Raport general CMI 1908⁴⁴*, I, 1908, p. 169—186

TRAJANESCU, Ion D.

— *Raport despre lucrările de restaurare a mănăstirii Hurezi⁴⁵*, II, 1909, p. 46—48.

— *Mănăstirea Hurezi. Chiliile de la mieză-noapte*, II, 1909, p. 137—140.

— *Mănăstirea Hurezi. Foișorul lui Dionisie Bălăcescu*, II, 1909, p. 175—180.

— *Restaurarea mănăstirii Hurezi. Lucrările din 1909 (Memoriu)*, II, 1909, p. 191—193.

— *Mănăstirea Dintr-un Lemn și mănăstirea Govora. Descrieri generale arhitectonice*, III, 1911, p. 35—41.

— *Bolnița mănăstirii Hurezi. Biserica — Foișorul — Chiliile*, III, 1910, p. 71—80.

— *Schitul Sf. Apostoli de pe lângă mănăstirea Hurezi*, III, 1910, p. 145—154.

— *Schitul Stănești (Vâlcea)*, IV, 1911, p. 13—23.

— *Mănăstirea Surpatele din Vâlcea. Descriere*, IV, 1911, p. 95—101.

— *Biserica din Popești-Vlașca*, IV, 1911, p. 115—118.

— *Anexe II. Memoriu asupra lucrărilor de restaurare executate la mănăstirea Hurezi în 1911*, V, 1912, p. 44—45.

— *Anexe IV. Memoriu asupra lucrărilor de restaurare executate în 1911 la biserica fostei mănăstiri Mamu (Vâlcea)*, V, 1912, p. 47.

— *Anexe V. Memoriu asupra lucrărilor de restaurare a bisericii din comuna Popești (Vlașca) executate în 1911*, V, 1912, p. 47—48.

— *Biserica și culele din Măldărești (Vâlcea)*, V, 1912, p. 60—78.

— *Mitropolia din București: I. Considerațiuni generale. II. Cîteva date istorice. III. Epoca lui Constantin-Vodă Basarab și a domnilor următori: 1654—1689. IV. Epoca lui Brîncoveanu și a domnilor următori pînă la 1719. V. Epoca lui Nicolae Mavrocordat: 1719—1730. VI. Epoca fanariotă și contemporană. VII. Încheiere*, V, 1912, p. 137—176.

— *Schitul Sărăcinești*, VII, 1914, p. 1—12.

— *Stăreția mănăstirii Hurezi*, VIII, 1915, p. 126—135, (136—138).

— *Diferite inscripții: la bis. din Brezoaale-Dîmbovița: bis. Adormirii din căt. Cluceru*, IX, 1916, p. 47—48.

— *Memorii**, 1—6, ACMI, 1914, p. 66—71.

— *Memoriu**, ACMI, 1915, p. 55—57.

TUDOR, Dumitru

— *Antichitățile din Romanța**, XXVI, 1933, p. 76—81, (100).

⁴⁴ În colaborare cu I. Kalinderu, Gr. Cerkez, N. Gabrielescu, Al. Lapedatu.

⁴⁵ În colaborare cu N. Ghika-Budești.

— *Monumente inedite din Romula*, XXVIII, 1935, p. 31—47, (48); 113—126, (144); XXX, 1937, p. 110—124, (144); XXXI, 1938, p. 79—93, (96).

— *Tăblițe votive din Tibiscum ale cavalerilor danubieni*, XXXII, 1939, p. 70—73, (96).

— *Castra Daciae inferioris*:

— I. *Castrele romane de la Bumbăști-Gorj*, XXXIII, 1940, fasc. 103, p. 18—33, (48).

— II. *Castrul și așezarea romană de la Slăveni-Romanați*, XXXIII, 1940, fasc. 105, p. 34—38, (48).

— III. *Castrul Racovița-Argeș*, XXXIII, 1940, fasc. 106, p. 35—41, (48).

— IV. *Castrul și băile romane de la Bivolari pe Olt*, XXXV, 1942, p. 143—149.

— *Arme și diferite obiecte din castrul Jidava*, XXXVII, 1944, p. 77—82.

— *Raport asupra cercetărilor arheologice de la Sucidava. Romanați*, ACMI, 1942, p. 159.

— *Raport asupra campaniei de săpături arheologice întreprinse în vara anului 1943 la cetatea Sucidava (Celei-Romanați)*, ACMI, 1943, p. 189—192.

TZIGARA-SAMURCAȘ, Alexandru

— [Bogdan-Serai], IX, 1916, p. 18 [extras din *Ruine românești la Tarigrad*, CL, 1914, p. 935].

U

UNGUREANU, Gheorghe

— *Raport asupra mănăstirii Pianul sau Schitul Silvestru. Castelul cnezilor Cantacuzini*, XXVI, 1933, p. 45—46, (47).

USPENSCHI, Theodor

— *Vasele moldovenești cflătoare în Sala Armelor din Moscova (Încercarea unei explicații arheologice)*, XX, 1927, p. 88—97, (115).

V

VASILESCU, Alexandru

— *Cetatea Dîmbovița*, XXXVIII, 1945, p. 25—52, (52—53).

VELICHI, Nicolae

— *Necropola și altarul votiv de la Serdaru (Șendreni), județul Covurlui*, V, 1912, p. 120—122.

— *Inscripția bisericii Sf. Gheorghe din Galați*, VII, 1914, p. 33—34.

— *Un fragment de cărămidă legionară găsită la Igliza*, VII, 1914, p. 39.

VERESS, Andrei

— *Frescele Cetății Făgărașului*, XIX, 1926, p. 74—77, (92).

VERONA, Arthur

— [Raport], XVIII, 1925, p. XX [despre curățirea picturilor bisericesti].

VESLOVSCHI, Ilie

— *Cele mai vechi cruci de mână din Bucovina*, VIII, 1915, p. 21—29, (29—30).

VÎRTOSU, Emil

— *Odoare românești la Stambul*, XXXVIII, 1935, p. 1—19, (48).

VÎRTOSU, Ion

— *Biserici de lemn**, XXVI, 1933, p. 133—138 (144) 185—188, (192).

VLĂDESCU-VULPE, Radu

vezi VULPE, Radu.

VULCAN, Ion

— *Mănăstirea Hurezi. Descriere generală arhitectonică*, I, 1908, p. 141—148.

— *Schitul Sf. Ștefan de la Hurezi. Note arhitectonice*, I, 1908, p. 149—155.

VULPE, Radu

— *Piscul Coconilor**, XVII, 1924, p. 46—48, (49).

— *Mostiștea-Călărași**, XVII, 1924, p. 80—87, (97).

— *Resturile de epocă La Tène III de la Rădulești-Ialomîța*, XXIV, 1931, p. 156—158, (192).

— *Raport asupra săpăturilor arheologice de la Izvoare-Neamț*, ACMI, 1942, p. 164—168.

Z

ZAGORITZ, Alexandru M.

— *Sculpturi în piatră**, VI, 1913, p. 67—72, VIII, + X pl.; *Erată*, VIII, 1915, p. 96.

— *Sfeșnice**, VII, 1914, p. 16—26.

— *Timpla și tronul**, VIII, 1915, p. 55—68, (69).

— *Pietre părăsite*, VIII, 1915, p. 182—185.

— *Înrîuriri gotice în arhitectura românească*, IX, 1916, p. 44—46.

— *Biserica și casa din Mărgineni*, XIX, 1926, p. 108—119, (141).

ZOTA, Sachelar

— *Anexe IV [proces-verbale privind săpăturile de la biserica Precista-Bacău]*, IV, 1911, p. 158—159.

ZOTTA, Sever⁴⁶

— *Mănăstirea Galia. Schiță istorică*, XVII, 1924, p. 107—127, (145—146), p. 185—186.

— *Bisericile din Hirău și Cotnar, după un raport din 1800 (?)*, XXVI, 1933, p. 92.

D. INDICE PE AUTORI RECENZAȚI⁴⁷

ALEXI, Theochar	n 8 (N. Iorga)
ASACHI, Alexandru	g 6; n 10 (N. Iorga)
ASACHI, Gheorghe	g 5; n 9 (N. Iorga)
BALȘ, George	j 2 (V. Drăghiceanu, L. Bréhier)
BAYET, Charles	a 1; j 10; n 38 (N. Iorga)
BILCIURESCU, Victor	p 14 (A. Sacerdoțeanu)
BONER, Charles	g 13; i 3; p 9 (N. Iorga)
BOŠKOVIČ, Dj.	n 8 bis (G. Balș)
BRĂTULESCU, Victor	p 4 (N. Iorga)
BRÉHIER, Louis	j 5 (N. Ghika-Budești)
BRUN, Jules	n 33 (N. Iorga)
CHEMLĂR, Jos.	n 48 (N. Iorga)
COJOC, Gheorghe	b 5; n 50 (N. Iorga)
CORBU, A. C.	n 27; p 6 (N. Iorga)
COSTEA, Erast (Horliuc)	n 51 (N. Iorga)
COSTESCU, George	p 15 (A. Sacerdoțeanu)
CRANARCIUC, Gheorghe	
P.	n 40 (N. Iorga)
CRUTZESCU, Gheorghe	p 16 (A. Sacerdoțeanu)
DAPONTE, Chesarie	g 7; n 18, 19 (N. Iorga)
DOBROTĂ-ODORHEIU, Octav	n 28 (N. Iorga)
DONAT, Ion	n 23 (N. Iorga)
ECONOMU, Constantin	
H.	p 7 (N. Iorga)
FILIMON, Aurel	f 2 (N. Iorga)
FLOAȘIU, Ilie	n 36 (N. Iorga)
GASSAUER, Rudolf	h 2 (B. Slătineanu)
GAYET, Al.	j 9; n 35 (N. Iorga)

⁴⁶ Ortografiat și Zever (1924, p. 85), sau indicat greșit prin inițiala B. (1933 p. 92). Vezi și 1933, p. IV.

⁴⁷ Trimiterile se fac la subcapitolele indicelui A XXVII (Recenzii și prezentări de publicații).

- GEORGESCU, Chr. e 4 (N. Iorga)
 GEORGESCU, D. V. n 21 (N. Iorga)
 GÉRANDO, A. de g 8; i 1; p 5 (N. Iorga)
 GHIBĂNESCU, Gheorghe n 17 (N. Iorga)
 GHIBU, Onisifor e 3 (N. Iorga)
 GRIGORAȘ, Nicolae b 5; n 50 (N. Iorga)
 GL.A.. d 1 (N. Iorga)
 HAGI-MOSCU, Emanuel j 8 (V. Brătulescu)
 HOPPE, E.O. g 10; n 32 (N. Iorga)
 IONAȘCU, Ion n 14, 31 (N. Iorga); n 58 (H. Teodoru); n 62 (A. Sacerdoțeanu); p 3 (N. Iorga)
- IONESCU, Constantin D. n 37 (N. Iorga)
 IONESCU, Grigore j 7 (N. Ghika-Budești); n 45, p 8 (N. Iorga)
- IORGA, Nicolae j 2 (V. Drăghiceanu, L. Bréhier); j 6 (N. Ghika-Budești); p 12 (P. Smarandescu)
- KIRILEANU, Gh.T. n 42 (N. Iorga)
 KLIMA, Stan n 48 (N. Iorga)
 KIRIAKIDES, Gh. A. e 2 (N. Iorga)
 LANGERON, Andrault g 3; n 4 (Al. Lapedatu, N. Iorga)
 LINDAU, Paul g 11; n 46 (N. Iorga)
 LITERAT, Valeriu n 20 (N. Iorga)
 MACEDONSKI, Alexandru n 11 (N. Iorga)
 MAGNI, Cornelio g 1; n 3 (Al. Lapedatu)
 MARGOT, Théodore g 9; n 25 (N. Iorga)
 MARȚIAN, I. b 1 (C. Moisil)
 MAYER, Luigi g 2; n 5; p 2 (C. Lugosișanu)
- MICHAIELESCU, A.M. l 1 (N. Iorga)
 MICLESCU, Paul Emil n 57 (H. Teodoru)
 MILLET, Gabriel e 1; j 1bis (I. Kalinderu); n 2 (O. Țăfrali); n 8 bis (Dj. Boškovič)
- MINEA, Ilie b 5; n 50 (N. Iorga)
 MORTKOWICZA, S. j 4 (N. Iorga)
 MUREȘIANU, I.B. i 2 (N. Iorga)
 MUȘLEA, Candid n 59 (A. Sacerdoțeanu)
 NECAR, Iar. n 48 (N. Iorga)
 NEGREA, I. n 39 (N. Iorga)
 NETZHAMMER, R. b 3 (Al. Lapedatu, I. Kalinderu)
- NICOARĂ, Eugen p 10 (N. Iorga)
 NICOLAESCU, Stoica n 52 (N. Iorga)
 NICOLAU, V.G. n 6 (V. Drăghiceanu, I. Antonovici)
- OPRESCU, George j 14 (A. Sacerdoțeanu)
 OPRESCU, Horia n 27; p 6 (N. Iorga)
 PAMFILIE, T. n 6 (V. Drăghiceanu, I. Antonovici)
- PAPPASOGLU, Dimitrie g 12 (N. Iorga)
 PETRESCU, St. j 1 (Al. Lapedatu)
 PETRIDES, S. e 2 (N. Iorga)
 PILLAT, Ion r 1 (N. Iorga)
 POPESCU-CILIENI, I. n 60 (A. Sacerdoțeanu)
 POTRA, George n 63 (A. Sacerdoțeanu)
 PULLÈ, Giorgio n 22 (N. Iorga)
 RĂUȚESCU, Ion p 13 (A. Sacerdoțeanu)
 ROMANESCU, Marcel f 1 (N. Iorga)
- SACHELARESCU, Ion n 49 (N. Iorga)
 SCRIBAN, Romul n 13 (N. Iorga)
 SEBASTIANOV, a 2; n 44 (N. Iorga)
 SECĂȘANU, Corneliu o 1 (A. Sacerdoțeanu)
 SIRUNI, Hagop Djolonian k 1, 2 (A. Sacerdoțeanu)
 SĂLĂTINEANU, Barbu h 1 (V. Brătulescu)
 SOBIESKI, Iakob n 16 (N. Iorga)
 SOTIRIU, G.A. n 56 (I. Barnea)
 STANLEY, Henry r 1 (N. Iorga)
 STERN, Bernhard g 10; n 46 (N. Iorga)
 ȘERBĂNESCU, Nicolae n 61 (A. Sacerdoțeanu)
 ȘTEFĂNESCU, Ion D. j 3 (V. Drăghiceanu); j 12 (H. Teodoru); j 13 (A. Sacerdoțeanu)
- TAFRALI, Orest b 4 (V. Dumitrescu)
 TEȘTIBAN, Ion N. n 34 (N. Iorga)
 UGOLINI, Luigi b 6 (A. Sacerdoțeanu)
 VAILLANT, Jean A. g 4; n 7 (N. Iorga)
 VĂȚĂȘIANU, Virgil m 1 (G. Balș.); n 30 (N. Iorga)
- VERONA, Arthur j 13 (A. Sacerdoțeanu)
 Garguromin n 12 (N. Iorga)
 VERUSSI, Petre b 2; p 1 (C. Moisil)
 WEISS, Ion c 1 (M. Popescu)
- WEISS, Johann l 3 (N. Iorga)
 WOOLIOCRRAFT READ, G.

BIBLIOGRAFIE GENERALĂ

- Bădărău, Dan, Caproșu, I., *Lașii vechilor zidiri, lași*, 1974.
Enciclopedia Istoriografiei românești, București, 1978.
 Giurescu, C. C., *Istoria Bucureștilor*, ediția II-a, București, 1979.
Istoria României în date, București, 1972.
Indicatorul localităților din România, București, 1943. (Institutul central de statistică).
 Iordan, I., Giștescu, P., Oancea, D. I., *Indicatorul localităților din România*, București, 1974.
 Lecca, O. G., *Dicționar istoric, arheologic și geografic al României*, București, 1937.
Lista monumentelor istorice și de artă de pe teritoriul Republicii Socialiste România, manuscris dact., vol. I — III, București [1977].
Mic dicționar enciclopedic, București, ediția III-a, 1986.
 Moldoveanu, M. D., *Harta României compusă din 51 planșe*, București, 1928.
 Pippidi, D. M. și colectiv, *Dicționar de istorie veche a României (Paleolitic — secolul X)*, București, 1976.
 Sacerdoțeanu, A., *Comisiunea Monumentelor Istorice la 80 de ani*, în BMI, 1972, nr. 3, p. 7—16.
 Stoicescu, N., *Bibliografia localităților și monumentelor feudale din România. I. Țara Românească (Muntenia, Oltenia și Dobrogea)*, vol. I—II, București, 1970.
 Idem, *Bibliografia localităților și monumentelor medievale din Banat, Timișoara*, 1973.
 Idem, *Repertoriul bibliografic al monumentelor feudale din București*, București, 1961.
 Idem, *Repertoriul bibliografic al localităților și monumentelor medievale din Moldova*, București, 1974.
 Suciu, Coriolan, *Dicționar istoric al localităților din Transilvania*, vol. I—II, București, 1967.

Vă rugăm să rețineți!

Revista noastră oferă spații publicitare pentru firmele a căror activitate e apropiată domeniului nostru (restaurări, restructurări urbane, consolidări, adaptări arhitecturale etc.).

Plata se efectuează în lei sau în valută prin intermediul Agenției de publicitate „PRESTIP”, specializată în publicitate prin presă.

Pentru informarea dv. asupra prețului și realizării reclamelor vă rugăm să vă adresați la „PRESTIP” – Agenția de publicitate, Calea – Victoriei 135, intrarea A, et. VII, cam. 33–35, sect. 1, tel. 5925 77, zilnic, între orele 8–16, sau la redacția „Buletinului Comisiei Monumentelor Istorice”, str. Ienăchiță Văcărescu nr. 16, sector IV, tel. 15.34.20., interior 115.

